

... خدا را شکر می کنیم که الحمدلله تلاوتهای خوب قرآن، در اختیار ما قرار می گیرد. ما همیشه در دوران حکومت طاغوت در این کشور، آرزو می بردیم که محافل و مجالس و فضای قرآنی باشد، تا از اساتید قرآن استفاده کنیم، ولی نمی شد. الحمدلله که حالا خدا توفیق داده است و استادان قرآن به این جامی آیند. الحمدلله که جوانانمان زیاد به این راه افتاده اند، و این برای ما واقعاً شکر خیلی بزرگی است.

خدای متعال، ملت ما را که يك حرکت و يك مجاهدت کردند، هزاران پاداش داد. یکی از نعم همین است که الحمدلله جو، جو قرآنی است. من یادم می آید که در سابق، بعضی از این موجهای رادیویی را باز حمت پیدا می کردم. رادیوهای مصر را باز می کردم و باز حمت آن را می شنیدم. ما رفیقی داشتیم - خدا رحمتش کند - او به مصر رفته بود، چند ماه در آن جا مانده بود و نوارهای ابوالفتاح، شیخ مصطفی اسماعیل و محمد رفعت و امثال آنان را به این جا آورده بود. مخصوصاً من از نوار ابوالفتاح خیلی خوشم می آمد؛ آن را گوش می کردم. بعدها هم با صدای شیخ مصطفی اسماعیل آشنا شدم. بعد که شیخ مصطفی اسماعیل را شناختم، بقیه یادم رفت ... غرض، آنها را از رادیو پیدا می کردیم و باز حمت می شنیدیم و دوست می داشتیم که قراء به این جا بیایند. الحمدلله حالا شماها می آید و ما استفاده می کنیم.

بخشی از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

در جمع قاریان مصری

۱۳۶۹/۱۲/۱

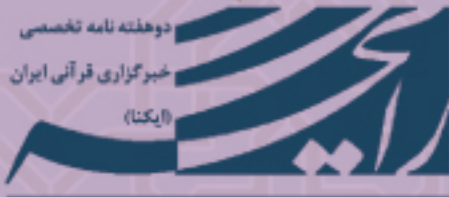

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دوهفته نامه تخصصی

خبرگزاری قرآنی ایران

(ایکنا)

سال ششم . شماره ۷۸ . ۳۱ فروردین ۱۳۸۹

نکوداشت شیخ محمد رفعت: امیرالقراء

مدیر مسئول: رحیم خاکی

سردبیر: مرتضی رضائی زاده

مدیر اجرایی: آزاده عقیقی

مدیر هنری: احسان حسینی

دبیر تحریریه: طاهره خیرخواه

معاون تحریریه داخلی: غلامرضا حسین پور

معاون تحریریه بین الملل: سیده ربابه شبستانی

جانشین معاون تحریریه بین الملل: سمیه ابراهیم خلیلی تبریزی

مشاور مطبوعاتی: مرتضی نجفی قدسی

هیئت تحریریه: سرویس فعالیت‌های قرآنی: جواد نصیری اوانکی، سید جاسم موسوی، صدیقه صادقین، فاطمه بختیاری خواه،

عطیه سروش، سید حسین امامی، فرهاد عبدلی حسین آبادی

سرویس بین الملل عربی: رسول عوده زاده، جواد پارسامهر، فاطمه سواری، عبدالقادر سواری، عبدالرسول الهانی

سرویس عکس: سید محمد نمازی، تقی خوش خلق، محمد نجفی

فصل نخست: آشنایی با شیخ رفعت ۵-۱۴

فصل دوم: شیخ رفعت از نگاه پیشکسوتان قرآنی داخلی ۱۵-۳۰

فصل سوم: شیخ رفعت از نگاه پیشکسوتان و کارشناسان قرآنی خارجی ۳۱-۴۸

فصل چهارم: شیخ رفعت از نگاه کارشناسان قرآنی داخلی ۴۹-۹۸

فصل پنجم: الشیخ محمد محمود رفعت: امیرالقراء ۹۹-۱۳۲

این شماره از «رایحه» با مشارکت و حمایت شهرداری تهران

(شورای عالی قرآن) تدوین و منتشر شده است.

نشانی نشریه: تهران، خیابان قدس، خیابان بزرگمهر، پلاک ۸۵، خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

پست الکترونیک نشریه: Rayche@iqna.ir تلفن: +۹۸-۲۱-۶۶۴۷۰۲۱۲

سخن‌نخست

یکی از مسائل مهمی که باید آن را جزو ارکان تأثیر قرآن در دل‌ها به شمار آورد، اخلاص در قرائت آن است. هر عملی که بدون اخلاص انجام شود بی‌ارزش و از درجه اعتبار ساقط است. اخلاص، روح عبادت و سرمایه اخروی است.

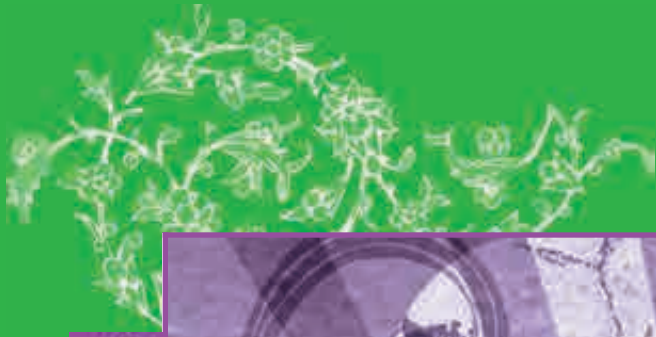
وی شاگردان برجسته ای در قرائت قرآن کریم تربیت کرد و همواره کوشش داشت تا رازهای قرآن را به زبان و لحنی قابل فهم برای مستمعان بیان نماید.

به همین منظور این شماره از ویژه‌نامه «رایحه» به بررسی جوانب گوناگون زندگی و ابعاد فنی تلاوت قرآن این قاری بزرگ از نگاه پیشکسوتان و کارشناسان قرآنی داخل و خارج از کشور می‌پردازد.

در این مسیر از تلاش کم‌نظیر همکاران این راه سعی و کوشش نمایند، به طور حتم خداوند آنان را یاری می‌فرماید. در این زمینه می‌توان از استاد «محمد رفعت» قاری مشهور مصری به عنوان فردی یاد کرد که اخلاص در قرائت قرآن، وی را به شخصیتی ممتاز در جهان تبدیل کرد.

استاد «محمد رفعت» از جمله قاریان قرآن کریم است که بنا بر اذعان شاگردان، دوستان و آشنایان خود، سالیان درازی از عمر خود را در راه تلاوت کلام وحی صرف کرد و از این منظر موفقیت‌های چشمگیری را نصیب خود و امت مسلمان کرد.

جواد نصیری اوانکی
دبیر سرویس فعالیت‌های قرآنی
خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

دو ہفتہ نامہ

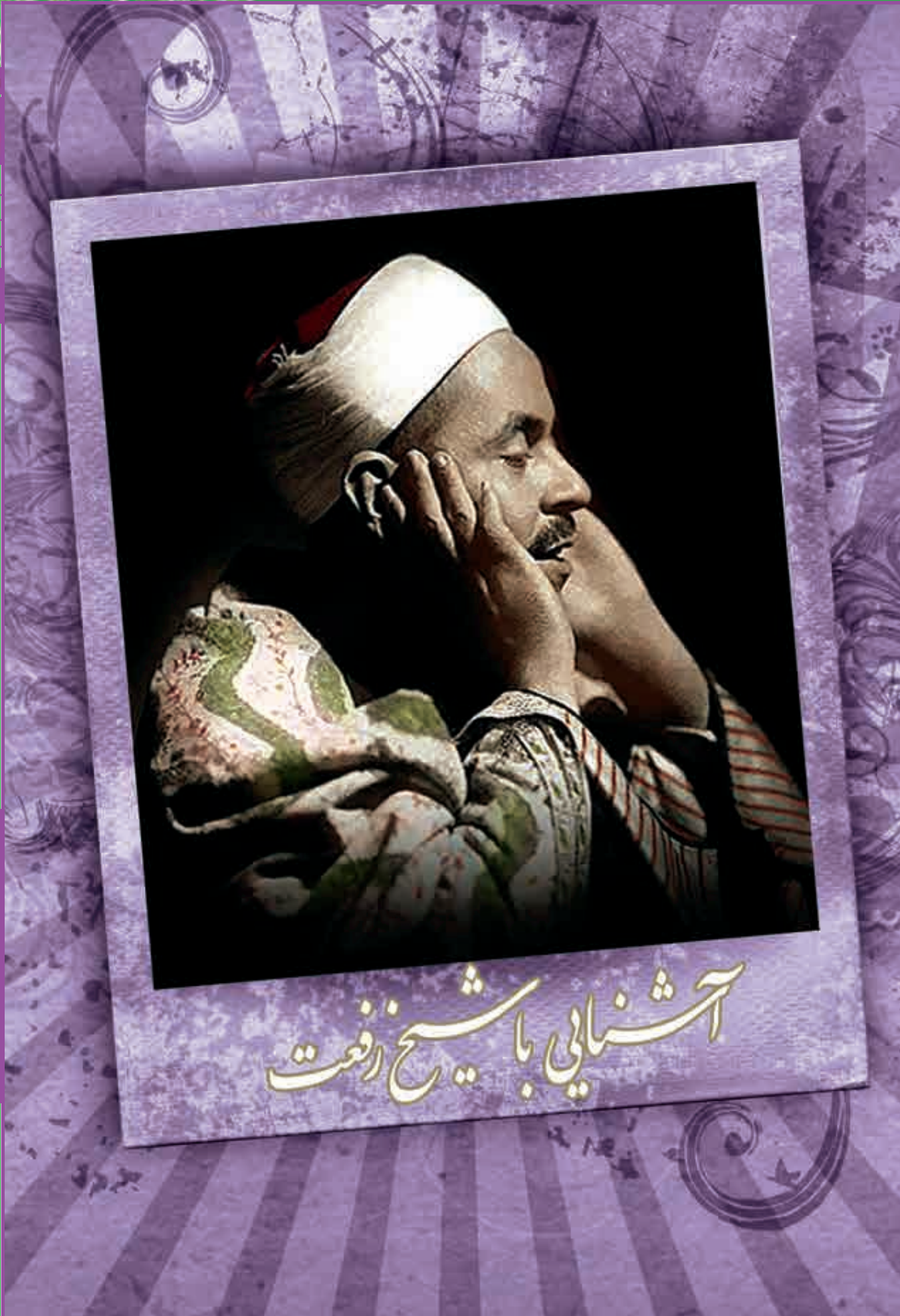
راہِ

سال ششم

شمارہ ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۵

آشنایی با شیخ رفعت

نکوداشت شیخ محمد رفعت: امیر القراء

«محمد رفعت»؛ امیر القراء و نابغه کم نظیر تلاوت قرآن کریم

استاد «محمد محمود رفعت» ملقب به «امیر القراء» از ستارگان پرفروغ علم قرائت و از نوابغ کم نظیر تلاوت قرآن کریم است که مسلط به انواع قرائات و مبتکر در خلق الحان و اصوات زیبای قرآنی است.

بی شک وی را باید عالم و دانشمند فن قرائت قرآن کریم دانست، قاری نابینایی که توانایی شگرفی در خلق الحان مختلف به طور بداهه و همراه با روح تحزن و تصویر معانی دارد و این افتخار نصیب او شد تا نخستین قاری باشد که تلاوت او در تاریخ قرائت ضبط شد و به ابدیت پیوست. زائری که سال‌ها قبل به شوق زیارت «بیت الله الحرام» به حج مشرف شده بود، نقل می‌کند که هنگام بیتوته در منی ناگهان خیل عظیمی از زائران شهرهای مختلف را مشاهده کردم که در این مسجد گرد آمده و به تلاوت قاری نابینایی که با صدایی زیبا و ملکوتی قرآن را قرائت می‌کرد، گوش می‌کردند، در آن لحظه از نوای قرائت استادانه او متحیر شده، از خود بی خود شدم، چرا که تاکنون چنین صوت زیبایی را که متناسب با معانی آیات قرآن باشد، نشنیده بودم و آن قاری، کسی جز «امیر القراء»، استاد «محمد رفعت» نبود.

وی از ستارگان پرفروغ علم قرائت و از نوابغ کم نظیر تلاوت قرآن کریم و حافظ کل قرآن مجید بود که مسلط به انواع قرائات و مبتکر در خلق الحان و اصوات زیبای قرآنی بود.

راه به خاطر حفظ و قرائت زیبایش دوست می داشت بنابراین تجوید راه به او یاد داد و مدرک حفظ و تجوید قرآن کریم را قبل از ۱۶ سالگی به وی اعطاء کرد.

با فوت پدرش، «محمد رفعت» که ۱۵ سال بیشتر نداشت؛ خود را سرپرست خانواده یافت تا این که به عنوان قاری سوره «جمعه» در مسجد «فاضل» تعیین و از آن پس معروف شد و افراد بسیاری برای شنیدن صدایش به مسجد می آمدند و تا ۳۰ سال در این مسجد قرائت کرد.

وی در علم قرائت قرآن اُسلوبی منحصر به فرد داشت و به واسطه نبوغ ذاتی اش در خلق اصوات و تسلط به تجوید و قدرت ادای حروف و مهارت در وقوف آیات الهی همواره در بین مشاهیر قراء قرآن، ممتاز و بی نظیر بوده است.

آری نام شیخ «محمد رفعت»، در تاریخ قرائت قرآن نامی است بس آشنا، نامی که همگان به شهرت و عظمتش اعتراف کرده اند، نامی که پیرامون او افسانه های بیشماری رونق گرفت، زیرا او را نابغه ای شگفت می پنداشتند.

ولادت

استاد «محمد محمود رفعت» در سال ۱۳۰۰ هجری قمری، مطابق با ۱۲۶۱ هجری شمسی در کوی «مغربین» قاهره، پایتخت مصر دیده به جهان گشود، پدرش «محمود رفعت» افسر پلیس بود، وقتی از سرباز به افسری ارتقای درجه یافت، از این منطقه به «درب الاغوات» در خیابان «محمد علی» منتقل شد.

کودکی

وی در کودکی در اثر بیماری بینایی اش را از دست داد، گفته می شود که هنگام تولدش زبیروی بود و چشم زخم خورد به گونه ای که یکی از چشمانش کاملاً کورو بینایی چشم دیگرش ضعیف شد ولی می توانست با آن ببیند، این وضعیت تا سال ۱۹۳۶ ادامه داشت و در آن تاریخ پس از قرائت سوره «کهف» در مسجدی در اسکندریه، مردم به سویش برای معانقه و دیده بوسی یورش آوردند و دست یکی از آنان به صورت غیر عمدی در آن یکی چشمش فرورفت و بینایی اش را به طور کامل از دست داد.

نقش پدرش در حفظ قرآن کریم

نخستین کسی که با تشویق های خود، او را به سوی آموزش و قرائت قرآن کشانید، پدرش «محمود» بود و سپس نزد استاد «محمود حنفی» که در شناخت الحان قرآنی، استاد برجسته ای بود شروع به فراگیری قرآن کریم کرد.

پدرش در پنج سالگی بسته ای آموزشی درباره حفظ و تلاوت قرآن کریم به او هدیه داده و او را راهی مکتب مسجد «فاضل باشا» کرد و قبل از ۱۰ سالگی قرآن را حفظ کرد، مدرس «محمد رفعت» او

تلاوت در رادیو مصر

رادیو «مصر» در تاریخ ۳۱ می ۱۹۳۴ افتتاح شد و از شیخ «محمد رفعت» درخواست شد تا به عنوان اولین قاری قرآن در رادیو قرائت کند، با نگرانی از این که این موضوع حرام یا مکروه باشد، این درخواست را رد کرد تا این که از شیخ وقت الأزهر «شیخ محمد الأحمدی الطواهری» استفتاء کرد و جواب را مثبت یعنی حلال یافت، بنابراین اولین بار سوره «فتح» را در رادیو مصر قرائت کرد.

رادیوهای جهانی از جمله رادیو برلین، لندن و پاریس در خلال جنگ جهانی دوم، برنامه های عربی خود را با قرائت شیخ «محمد رفعت» آغاز می کردند.

دیدار با یک افسر انگلیسی

در روزی از روزها شیخ «محمد رفعت» با «علی خلیل» معروف به شیخ رادیو همراه با یک افسر انگلیسی دیدار کرد، «علی خلیل» گفت که این افسر صدای «رفعت» را در کانادا شنیده و تصمیم گرفته برای آشنایی با وی به قاهره بیاید، بعدها آن افسر انگلیسی تحت تاثیر «رفعت» به اسلام گروید.

این افسر با بازگشت به سرزمینش، در وصف چنین نابغه ای که تمامی ویژگی ها و خصایص نبوغ در او جمع شده بود، مقاله ای را به رشته تحریر درآورد، وی در آن مقاله عنوان کرد که استاد «محمد رفعت» اولین و تنها قاری قرآن است که تعدادی بی شماری از غیر مسلمانان شیفته تلاوت های زیبای او شده اند.

شیخ «رفعت»: سید مؤذنین

شیخ «محمد رفعت» علاوه بر توانایی فوق العاده ای که در

نخستین کسی که با تشویق های خود، او را به سوی آموزش و قرائت قرآن کشانید، پدرش «محمود» بود و سپس نزد استاد «محمود حنفی» که در شناخت الحان قرآنی، استاد برجسته ای بود شروع به فراگیری قرآن کریم کرد

زندگی زاهدانه

شیخ «محمد رفعت» زندگی زاهدانه و باعزتی داشت و هیچ‌گاه در به‌دست آوردن مال دنیا طمع و حرص نداشت، درخواست رادیوی غیردولتی مصر مبنی بر پخش بعضی از آیات قرآن کریم با صدایش را نپذیرفت زیرا معتقد بود که ترانه‌های نامناسبی که از همان رادیو پخش می‌شود، تناسبی با برکات و تعالیم آیات قرآن ندارد.

همان‌گونه که صدا با آیات قرآنی داشت، «سید اذان‌گویان» به شمار می‌رفت، صدای اذانش بهترین اذان بود، به‌ویژه هنگامی که «الله اکبر» می‌گفت، لفظ جلاله «الله» را با صدای بلندتر و رساتری نسبت به «اکبر» اداء می‌کرد. شمار بسیاری از مردم بعد از شنیدن اذان وی اسلام آوردند و صوت وی ایمان و یقین مؤمنان را افزون ساخت.

شیخ «محمد رفعت»
زندگی زاهدانه و
باعزتی داشت و
هیچ‌گاه در به‌دست
آوردن مال دنیا طمع و
حرص نداشت

یک بار که به عیادت دوست بیمارش که آخرین لحظات عمرش را می‌گذراند، رفته بود، هنگامی که می‌خواست بلند شود، بیمار دستش را در دست گرفت و با اشاره به دختر خردسالش گفت: چه کسی سرپرستی این کودک را که فردا یتیم می‌شود، برعهده می‌گیرد؟ این موضوع شیخ «محمد رفعت» را سخت متأثر کرد و در

روز بعد که سوره «ضحی» را قرائت می‌کرد وقتی به آیه «فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ» رسید، صدای گریه‌اش بلند شد و اشک مانند سیل از چشمانش سرازیر شد؛ زیرا وصیت دوستش را به یاد آورد، سپس مبلغی را به عنوان مساعده به این دختر اختصاص داد تا این‌که بزرگ شود و ازدواج کرد.

استقبال بی نظیر مردم از تلاوتهای شیخ

«رفعت»

مجله «کل شیء» از جمله نشریات معاصر استاد، در شماره ۵۵۴ خود می‌نویسد: «روزهای سه‌شنبه و جمعه هر هفته، وقتی ساعت به ۹ می‌رسید، در محلی که جلسه قرآن برای استاد «محمد رفعت» تشکیل می‌شد، انبوهی از جمعیت مسجد را احاطه می‌کرد، آن‌گونه که دیگر در آن مسجد، مکانی خالی از

جمعیت یافت نمی‌شد. در این هنگام تلاوت استاد «محمد رفعت» در این مجلس به طور مستقیم از رادیو به سرتاسر کشور پخش می‌شد و همگان می‌توانستند از صوت دلنشین وی که معانی آیات قرآن را نیز در اذهان مستمعان برجای می‌گذاشت، استفاده کنند و همراه با احساسی از شوق و حوصله که حاصل تأثیر آیات نورانی قرآن و صوت دلنشین وی بود، به تلاوت نابغه دوران خود گوش فرا دهند و این در حالی است که در آن ساعت، خیابان‌ها و

محلات شهر، خالی از سکنه شده و این استاد با صوت زیبایش توانسته بود مردم را به سوی قرآن جذب کرده و به قولی به آنان حیاتی دوباره ببخشد.»

تلاوت سوره «هود» شیخ

«رفعت»: از مفاخر موزه بریتانیا

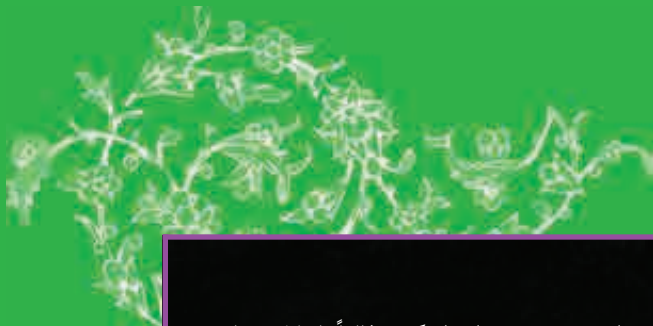
مشهور است که در سال ۱۳۵۶ هجری قمری، رادیوی بریتانیا تلاوت سوره «هود» استاد «رفعت» را در مدت سه روز در مسجدی که جمع کثیری از مردم برای استماع آن اجتماع کرده بودند، ضبط کرد و به دلیل برخورداری از کیفیت بالایی که این نوارها از لحاظ صوت، لحن و علم تجوید و قرائت، داراست اکنون به عنوان یکی از مفاخر بزرگ بریتانیا محسوب می‌شود.

«محمد رفعت» همه
زندگی خود را وقف
خدمت به قرآن کرده و به
معنای واقعی کلمه خادم
قرآن بود

شیخ «رفعت»: خادم القرآن به مفهوم واقعی «محمد رفعت» همه زندگی خود را وقف خدمت به قرآن کرده و به معنای واقعی کلمه خادم قرآن بود، وی در تمامی مجالس و محافلی که از وی برای تلاوت قرآن دعوت می‌شد حضور می‌یافت و هیچ‌گاه برای تلاوت قرآن اجر و مزدی را طلب نمی‌کرد.

تلاوت شیخ «رفعت»: مصداق روایت پیامبر (ص)

«محمد رفعت» آینه تمام‌نمای این سخن پیامبر اکرم (ص) بود که در پاسخ به این سؤال که چه کسی زیباترین صدا را در تلاوت قرآن کریم دارد؟ فرمودند: «کسی که اگر تلاوتش را بشنوی حس می‌کنی که با خشوع و تقوای الهی به تلاوت قرآن می‌پردازد.»

آثار برجای مانده از وی به جز موارد اندکی، غالباً با تلاوتهایی مواجه می‌شویم که ناقص یا مخدوش بوده و به دلیل انجام عملیات فنی بر روی آن‌ها برای ترمیم، شاید به درستی منعکس‌کننده اصل هدای وی نیز نباشد، اما با همین وضعیت نیز

این قاری بزرگ جهان اسلام به صورت تعبدی به تلاوت قرآن کریم مبادرت می‌کرد، توجه وی در تلاوت قرآن کریم نیز همواره معطوف به معنا و سیاق آیات قرآن بود و داشتن خشوع در هنگام تلاوت را می‌توان از محورهای اصلی تمامی تلاوتهای وی دانست.

صدای شیخ «رفعت»؛ صدایی مردمی

صدای مرحوم «محمد رفعت» صدایی مردمی بود، همه مردم با صدای او به ویژه در ماه مبارک رمضان انس و الفت داشتند و همواره اگر برایشان حضور در مجلس تلاوت وی ممکن نبود، سعی می‌کردند تلاوت وی را از رادیو گوش کنند.

تقسیم بندی عمر تلاوت شیخ «رفعت»

صاحب‌نظران عمر تلاوت وی را به دو دوره تقسیم می‌کنند؛ دوره نخست پیش از سال ۱۹۳۲ میلادی و ظهور میکروفون که وی به رغم هنرنمایی و اجرای ظرایف فنی در تلاوت، به دلیل کمبود قوت و رسایی صوت نتوانسته بود تمامی هنر و استعداد خود را بروز داده و مخاطبان فراوانی را جذب کند و بنابر مدارک موجود، همواره در سایه قاریان بزرگی چون «علی محمود» و «عبدالفتاح شعشعی» که از قوت صدای

بسیار بیشتری برخوردار بوده‌اند قرار داشته است.

اما دوره دوم حیات او مربوط به پس از ظهور میکروفون است که به واسطه انتقال صدای وی به مسافت‌های بیشتر، ظرافت‌های تلاوت وی بیشتر نمایان شد و به عنوان قاری اول مصر مطرح شد، در مجموعه

بود و از بزرگترین صفات اخلاقی اش می توان به تقوی و خشیت این استاد همچنین صداقت و امانتداری وی اشاره کرد.

چگونگی گردآوری گنجینه صوتی شیخ «رفعت»

مرحوم «زکریا مهران» یکی از میلیون ها عاشق صدای ملکوتی استاد «محمد رفعت» بود که به جمع آوری و حفظ و نگه داری گنجینه صوتی این استاد اهتمام ورزید، وی اغلب تلاوت های ایشان را از روی علاقه ضبط کرد و در ۲۰ جعبه چوبی که هر جعبه حاوی ۱۰ صفحه گرام بود، قرار داد و گرام ها را نیز با کاغذ مخصوصی پیچاند تا آسیبی به آن ها نرسد.

در سال های جنگ جهانی دوم «زکریا مهران» از ترس این که این گنجینه صوتی از بین برود، جعبه های حاوی صفحه های گرام را به منطقه دور افتاده «اسیوط» مصر فرستاد و نزد اقوام خود پنهان ساخت، البته بعد از وفات «زکریا مهران» و شیخ «رفعت» صفحات گرام توسط خانواده «زکریا» به رادیو مصر تحویل داده شد.

بیماری

شیخ «رفعت» در سال ۱۹۴۲ به بیماری دچار شد و با مراجعه به بسیاری از پزشکان بعضی از مسکن ها را دریافت می کرد ولی اثر آن ها کوتاه مدت بود، در آن زمان در روزهای دوشنبه و جمعه به رادیو مراجعه می کرد و این وضعیت تا سال ۱۹۴۸ ادامه یافت، تا این که بیماری شدت یافت؛ یک بار در حین قرائت در رادیو حالش به علت بیماری مضطرب شد؛ بنابراین به علت نگرانی از دست دادن جایگاهش به عنوان یک قاری بزرگ از رفتن به رادیوسرباز زد و قرائت در مسجد «فاضل» در کوی حضرت زینب (س) را ترجیح داد.

منابع بسیار مهم و میراثی گران بها برای ما و آیندگان به شمار می رود.

سبک تلاوت «رفعت»: الگویی برای موسیقی دانان عرب

گفته اند «محمد عبدالوهاب» مشهورترین موسیقی دان عرب در قرن بیستم، طریقه و سبک موسیقی خود را از سبک تلاوت مرحوم «رفعت» اخذ کرده است، این بهره مندی شامل طریقه اختلاس نفس، تجزیه انواع و اشکال مختلف ادایی، سبک خاص او در قفله ها، امتداد صوتی و شیوه حرکت به سمت جواب ها و سپس نزول به قرارها و سرانجام، شناخت چگونگی مکث ها و حرکت ها در مواضع مناسب می شود، مایه های اصلی بسیاری از ردیف های تلاوت قاریان بعدی را نیز می توان در تلاوت های این استاد یافت.

صدای شیخ «رفعت»: ریشه دار در دردهای مردم زمان

صدای «محمد رفعت» در حقیقت ریشه در دردهای مردم آن روزگار دارد و در یک کلمه صدای مردم است، گزارش زیر به واکاوی ابعاد شخصیتی استاد «محمد رفعت» اسطوره تلاوت قرآن کریم می پردازد.

از بارزترین ویژگی های تلاوت این استاد می توان به تصویرگری معانی کلمات به واسطه صدای بسیار قدتمند و آهنگ های بدیع و ناب اشاره کرد.

القاب شیخ «رفعت»

«رفعت» را «صاحب الحس الرهیف» و «صاحب الصوت المعبر الخاشع» نیز لقب داده اند، وی به معنای حقیقی خادم قرآن کریم

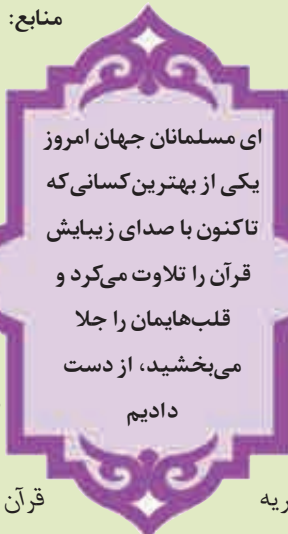

وفات

سرانجام شیخ «رفعت» این ستاره پرفروغ و اسطوره تلاوت قرآن کریم در روز دوشنبه ۱۹ می سال ۱۹۵۰ مطابق با سال ۱۳۶۹ هجری قمری و سال ۱۳۲۸ هجری شمسی در سن ۶۹ سالگی در شهر قاهره خاموش شد. گوینده رادیو قاهره نمی دانست چگونه درگذشت این قاری برجسته جهان اسلام را به گوش جهانیان برساند، وی در حالی که گریه می کرد گفت: «ای مسلمانان جهان امروز یکی از بهترین کسانانی که تاکنون با صدای زیبایش قرآن را تلاوت می کرد و قلب هایمان را جلا می بخشید، از دست دادیم»

منابع:

۱. سایت استاد «محمد رفعت»
۲. سایت قاریان قرآن کریم
۳. سایت صدای قرآن
۴. سایت آوای آسمانی
۵. کتاب پژوهشی در جلوه های موسیقایی: هنر تلاوت، نوشته غلامرضا شاه میوه اصفهانی
۶. کتاب نگاهی به زندگانی قاریان مشهور قرآن کریم
۷. سایت «اخوان آنلاین»، مقاله «شیخ محمد رفعت؛ پیشاهنگ قرائت قرآن در قرن ۲۰»، نوشته «عاطف عبدالهادی»

دل‌نوشته‌های یک خبرنگار مصری از شیخ «رفعت»

«محمد رفعت»؛ ستاره ستارگان

جز امام القراء، «محمد رفعت»، کسی که هیچ صدایی زیباتر از صدایش در تلاوت قرآن کریم نیست.

«محمد رفعت» سبکی منحصر به فرد را در تلاوت قرآن برای خود برگزید که البته کمتر کسی می‌تواند از این سبک تقلید کند، وی تلاوت‌های نابی را برای جهان اسلام به یادگار گذاشت، تلاوت‌هایی که به‌شخصه از نزدیک و در جلسات تلاوت این استاد به آن‌ها گوش داده‌ام و با آن‌ها روح و روانم را شست و شوداده‌ام.

در جوانی اشتیاق فراوانی برای حضور در مسجد «فاضل باشا» مشهور به مسجد «جامع بشک» برای شرکت در نماز

جمعه و استماع تلاوت استاد «محمد رفعت»

از خود نشان می‌دادم، به این منظور

همواره دو ساعت قبل از نماز به مسجد

می‌رفتم و در همان بدو ورود با

هزاران مسلمان حاضر در مسجد

مواجه می‌شدم، شیفتگان

تلاوت‌های استاد «محمد

رفعت» برای قرار گرفتن

در جای مناسبی که

نزدیک محل تلاوت

استاد بود، از چند

ساعت قبل‌تر در

مسجد حاضر

بودند.

آن‌چه در پی می‌آید یادداشت تقریباً مفصلی است با عنوان «محمد رفعت: ستاره ستارگان» که خبرنگار روزنامه «المصور» مصر در سوم رمضان المبارک سال ۱۳۶۹ مطابق با ۱۹ ژوئن ۱۹۵۰ میلادی در این روزنامه به رشته تحریر در آورده و البته روزنامه «المصری الیوم» در تاریخ ۱۶ سپتامبر ۲۰۰۷ نیز آن را منتشر کرده است.

سال ۱۹۵۰ میلادی سالی بود که دنیای اسلام ستاره‌ای از ستارگان درخشان خود را از دست داد و دل‌های میلیون‌ها عاشق این ستاره درخشان داغدار گشت، ستاره‌ای که وقتی لب به تلاوت قرآن می‌گوشد سرتاپای شنونده در خشیت و خشوع

الهی قرار می‌گرفت و این ستاره

درخشان کسی نبود

می‌گفت: «بخوان آقا محمد».

خاطراتی زیبا از زبان شیخ «رفعت»

در یکی از روزها که در مکتب‌خانه در حال تلاوت قرآن بودم، متوجه شدم که در هنگام تلاوت من مردم در نزدیکی پنجره مکتب‌خانه که به خیابان مشرف بود تجمع کرده و به تلاوت گوش می‌دهند و همه آن‌ها نشان می‌داد که تعدادشان خیلی زیاد است.

همچنین در هنگام تلاوت متوجه شدم که آن‌ها با گفتن کلماتی که حاکی از شگفتی آن‌ها بود، مرا مورد تحسین و تشویق قرار می‌دهند، از این رو بود که پشتکار و علاقه من به فراگیری فنون تلاوت و علم اختلاف قرائت بیشتر شد و این لطف پروردگار بر من بود که باعث شد در این راه پیشرفت کنم و روزی در همان مسجدی که در کنار آن علم قرائت قرآن را آموختم به تلاوت قرآن بپردازم.

«ابوبیینه» در ادامه یادداشت خود در روزنامه «المصور» مصر می‌نویسد: «محمد رفعت» همچنین برای من خاطره جالب دیگری را نیز تعریف کرد که مربوط به سال ۱۹۳۰ میلادی می‌شد که وی برای تلاوت قرآن در یکی از مجالس عزاداری دعوت شده بود.

وی ماجرا را این‌گونه برای من تعریف کرد: در یکی از شب‌های سال ۱۹۳۰ میلادی برای تلاوت قرآن در مجلس عزاداری که به مناسبت وفات یکی از نزدیکان معاون امور شیمی و سم‌پاشی در وزارت کشاورزی مصر بود دعوت شدم.

در آن شب جمعیت زیادی به محل عزاداری که در خیمه بزرگی برپا شده بود، آمده بودند که در میان آن‌ها شخصیت‌های بزرگ و برجسته دولتی نیز حضور داشتند و به علت جمعیت زیاد خیابان‌های اطراف آن خیمه نیز مملو از جمعیت شده بود.

آن‌هنگام که نوبت تلاوت من شده بود، من شروع به تلاوت قرآن کردم، اواسط تلاوت بود که احساس کردم جمعیت حاضر از حالت طبیعی خارج شده و با تکبیر و تهلیل از من می‌خواستند که فلان آیه را با چنین آهنگی تلاوت کنم، در واقع مجلس از حالت عزا خارج شده بود.

در همان لحظات بود که یکی از نزدیکان صاحب عزا با صدایی بلند گفت که ای مردم شما را چه شده است، مگر به مجلس تفریح و شادمانی آمده‌اید، بگذارید شیخ «رفعت» با فکر و تأمل خویش به تلاوت بپردازد.

در پایان با طلب رحمت و مغفرت برای روح استاد محمد رفعت از همه عاشقان این استاد می‌خواهم که در حفظ و جمع‌آوری تلاوت‌های این استاد که به مثابه میراثی گران‌بها برای آینده‌گان است، کوشا باشند.

ابوبیینه

سوم رمضان ۱۳۶۹ هجری قمری - ۱۹ ژوئن ۱۹۵۰ میلادی

در آن زمان استفاده از میکروفون متداول نبود، ولی صدای استاد «رفعت» چنان فضای سنگینی را بر مسجد حکمفرما می‌کرد که حاضران نفس‌های خود را در سینه حبس می‌کردند تا مبدا حتی لحظه‌ای ضرب‌آهنگ صدای زیبا و با صلابت این استاد را از دست بدهند، صدایی که تا عمق دل و جان مستمعان نفوذ می‌کرد و فضایی از خشوع و معنویت را در دل‌هایشان متبلور می‌کرد.

من هرگاه خبری مبنی بر تلاوت استاد «محمد رفعت» در یکی از محافل عزاداری در منطقه شبرا یا دیگر مناطق مصر دریافت می‌کردم به سرعت خود را به آن‌جا می‌رساندم تا به تلاوت استاد گوش کنم، علی‌رغم این‌که حتی صاحب محفل و عزارانمی شناختم.

به طور طبیعی استاد «رفعت» در مراسم و محافلی به تلاوت قرآن مبادرت می‌ورزید که بزرگان قرائت قرآن کریم نیز در آن‌جا حضور داشتند، بزرگانی مانند استاد «علی محمود»، استاد «عبدالفتاح شعاشی»، استاد «احمد نداء» و استاد «احمد السیسی»، این چنین بود که هر مناسبتی که استاد «رفعت» در آن‌ها به تلاوت قرآن می‌پرداخت به جشنواره‌قرآنی که بزرگان قرائت قرآن در آن حضور داشتند تبدیل می‌شد.

دست تقدیر به گونه‌ای رقم خود که من به عنوان خبرنگار روزنامه «المصری» در سال ۱۹۳۶ میلادی مأمور شدم که گفت‌وگویی را با این استاد در منزلش در نزدیکی منطقه «زین العابدین» انجام دهم و این شروع دوستی من با ستاره ستارگان تلاوت بود، دوستی عمیقی که تا زمان رحلت آن استاد ادامه داشت.

روزی از او پرسیدم استاد چگونه و چه هنگام به حفظ قرآن مبادرت کردید و چگونه دریافتید که خداوند متعال چنین استعداد و موهبتی در زمینه تلاوت قرآن به شما ارزانی داشته است و وی نیز با لبخندی مملو از عطوفت و مهربانی در پاسخ به سؤال من گفت: من از نعمت دیدن به جز مدت زمان کوتاهی از دوران کودکی محروم بودم.

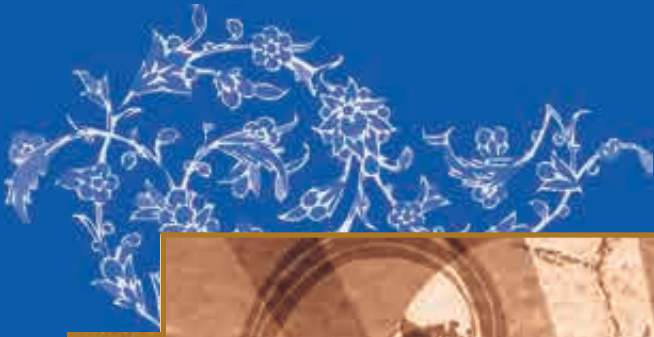
چشمان من به سبب یک بیماری بینایی خود را از دست داد، در آن زمان پدرم که به فکر آینده من نیز بود مرا به حفظ قرآن رهنمون کرد و من به حفظ قرآن همت گماشتم و به دلیل این‌که در آن زمان خردسالی بیش نبودم، پدرم من را بردوش خود سوار می‌کرد و به مکتب‌خانه می‌برد پس از اتمام درس بازمی‌گشت و مرا به خانه می‌برد.

مکتب‌خانه‌ای که به آن‌جا می‌رفتم به طور دقیق به مسجد «فاضل باشا» متصل بود و پشتکار و علاقه من باعث شد که خیلی زود با حال و هوای مکتب‌خانه عادت کنم و در درس‌هایم پیشرفت چشم‌گیری داشته باشم.

این ستاره آسمان تلاوت می‌گوید: استاد از ما می‌خواست که هر آن‌چه از قرآن را حفظ کرده‌ایم با صدای بلند بخوانیم و وقتی که قرائت بدون اشکال من و صدایم را شنید به من محبت بیشتری می‌کرد و اجازه می‌داد که بیشتر از دیگران قرآن بخوانم و به من

چکیده ای از مطالب فصل نخست

۱. «محمد محمود رفعت» در سال ۱۳۰۰ هجری قمری، مطابق با ۱۲۶۱ هجری شمسی در شهر قاهره، دیده به جهان گشود، وی در سن شش سالگی به بیماری شدیدی مبتلا شد و به همین علت بینایی خود را از دست داد و تا پایان زندگی از نعمت بینایی محروم شد.
۲. وی ملقب به «امیر القراء» از ستارگان پرفروغ علم قرائت و از نوابغ کم نظیر تلاوت قرآن کریم بود، حافظ کل قرآن و مسلط به انواع قرائات و مبتکر در خلق الحان و اصوات زیبای قرآنی بود.
۳. استاد «رفعت» در تمامی مجالس و محافل که از وی برای تلاوت قرآن دعوت می شد، حضور می یافت و هیچگاه برای تلاوت قرآن اجرومزدی را طلب نمی کرد.
۴. صاحب نظران عمر تلاوت وی را به دو دوره تقسیم می کنند؛ دوره نخست پیش از سال ۱۹۳۲ میلادی و ظهور میکروفون و دوره دوم مربوط به پس از ظهور میکروفون است که به واسطه انتقال صدای وی به مسافت های بیشتر، ظرافت های تلاوت وی بیشتر نمایان شد.
۵. در سال ۱۳۵۶ هجری قمری، رادیوی بریتانیا، تلاوت سوره «هود» استاد «رفعت» را ضبط کرد و به دلیل برخورداری از کیفیت بالایی که این نوار صوتی از لحاظ صوت، لحن و علم تجوید و قرائت، دارا است، اکنون به عنوان یکی از مفاخر بزرگ بریتانیا محسوب می شود.
۶. «محمد عبدالوهاب» مشهورترین موسیقی دان عرب در قرن بیستم، طریقه و سبک موسیقی خود را از سبک تلاوت مرحوم «رفعت» اخذ کرده است. مایه های اصلی بسیاری از ردیف های تلاوت قاریان بعدی را نیز می توان در تلاوت های این استاد یافت.
۷. صدای «محمد رفعت» در حقیقت ریشه در دردهای مردم آن روزگار دارد و در یک کلمه صدای مردم است.
۸. این اسطوره تلاوت قرآن کریم در سال ۱۳۶۹ هجری قمری، مطابق با سال ۱۳۲۸ هجری شمسی در سن ۶۹ سالگی در شهر قاهره وفات یافت.

دو هفته‌ای

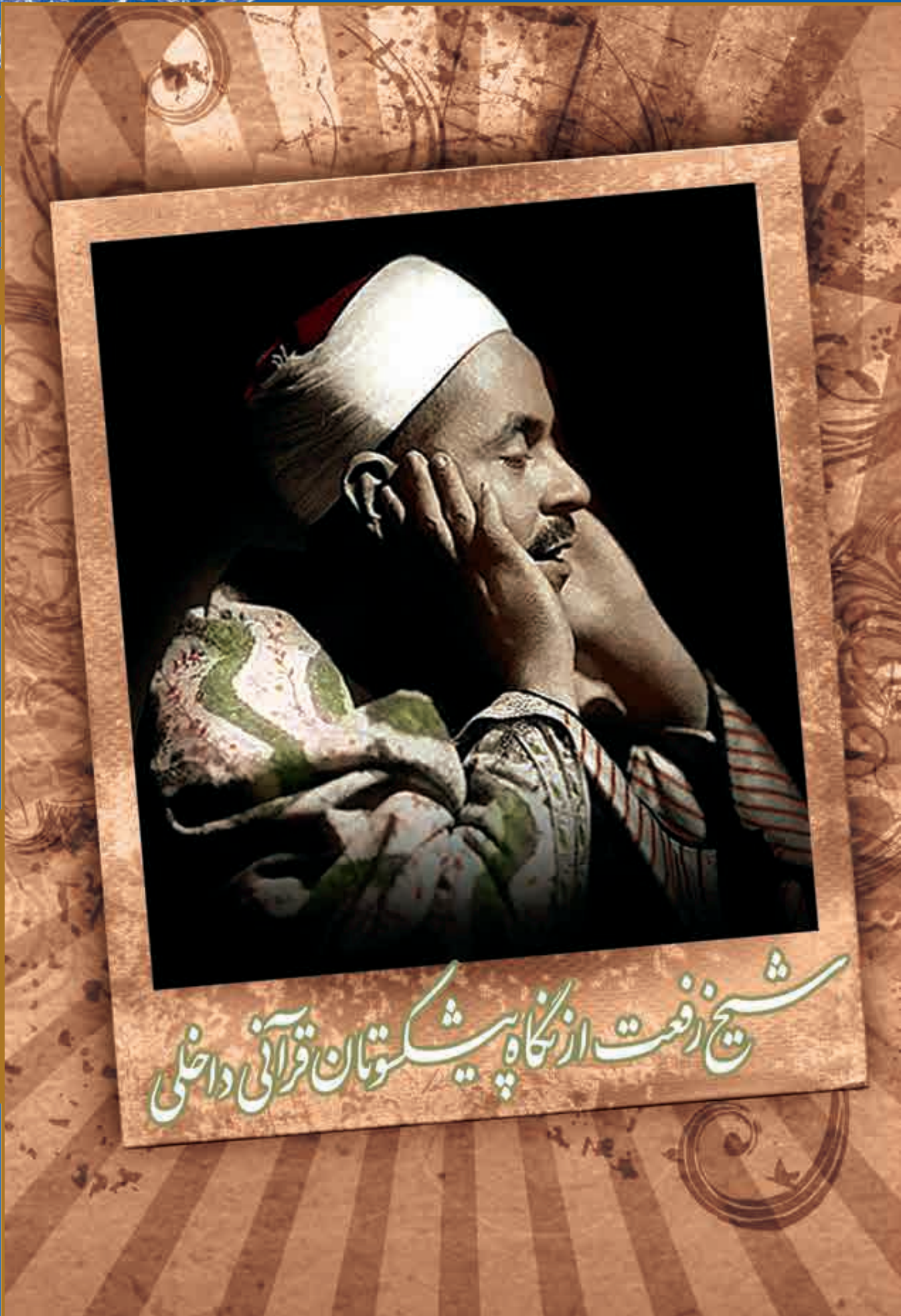
راهی

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۱۵

شیخ زینت از نگاه پیشکوتان قرآنی داخلی

نگو داشت شیخ محمد رفعت: امیرالفرء

برای شناخت «محمد رفعت» باید فرهنگ تلاوت قرآن او را بشناسیم

امیدواری از این‌که نتایج این‌گونه نشست‌ها برای جامعه قرآنی کشور همراه با خیر و برکت باشد، با اشاره به ضرورت برگزاری این‌گونه نشست‌ها گفت: قرآن همه چیز و سند هویت ما است. وی با اشاره به حدیثی از پیامبر اکرم (ص) که در آن می‌فرماید: «علیکم بالقرآن فاتخذوه اماماً و قائدا» یعنی این‌که قرآن را امام و پیشوای خود قرار دهید، تصریح کرد: با توجه به این حدیث، واضح است که پرداختن به قرآن از ضروریات زندگی ما است.

دریچه ورود به تدبر قرآن، قرائت آن است

«سلیمی» عنوان کرد: برگزاری چنین نشست‌هایی به هیچ وجه به معنای نادیده گرفتن ضرورت پرداختن به مفاهیم قرآن نیست، زیرا دریچه ورود به تدبر قرآن قرائت آن است و تا وارد بحث قرائت نشویم فرصتی برای تدبر بیشتر در آیات نورانی قرآن نخواهیم داشت.

این پیشکسوت قرآنی تصریح کرد: قاریان و تالیان قرآن،

در نخستین نشست تخصصی تحلیل تلاوت قرآن استاد «محمد رفعت» که با حضور تنی چند از اساتید و پیشکسوتان قرآنی کشورمان در خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) برپا شد، با بیان خصوصیات از شخصیت و ابعاد فنی تلاوت این استاد قرائت قرآن، تأکید شد: اگر فرهنگ تلاوت قرآن «محمد رفعت» برای ما شناخته نشود شخصیت وی نیز برای ما ناشناخته خواهد بود.

نشست تحلیل تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» از قاریان ممتاز و برجسته جهان اسلام، بعد از ظهر روز ۲۶ اردیبهشت‌ماه با حضور «عباس سلیمی» پیشکسوت قرآنی، «سید محسن موسوی بلده» داور بین‌المللی، «مهدی دغاغله» کارشناس قرآنی، «احمد ابوالقاسمی» قاری بین‌المللی و جمعی از علاقه‌مندان به قرآن کریم در محل سالن کنفرانس ایکنا برگزار شد.

در ابتدای این نشست «احمد ابوالقاسمی» آیات پایانی سوره مبارکه «اسراء» را تلاوت کرد و پس از آن «عباس سلیمی» با ابراز

سخنگویان خداوند متعال هستند و برگزاری چنین جلساتی با حضور اساتید و کارشناسان فن تلاوت در پی تکریم و بزرگداشت کسانی است که احسن الحدیث را به عنوان کلام خدا به زیبایی هر چه تمام تر تلاوت کنند.

«سلیمی» با اشاره به توطئه‌های غرب برای ارائه الگوی شر و ناصحیح برای جوانان ما تأکید کرد: چه بهتر که با برگزاری چنین جلساتی ما نیز به ارائه الگوی شخصیتی و رفتاری افرادی مانند استاد «محمد رفعت» به جوانان بپردازیم.

وی افزود: استمرار چنین جلساتی به طور قطع موجب تعامل فرهنگی، ارتباط بیشتر و آشنایی متقابل آحاد جامعه قرآنی در جای جای جهان اسلام و در بلندمدت خواهد شد.

«محمد رفعت» عنوان کرد: تحریرهای ظریف، زیبا و بدون حتی کوچک‌ترین خروج صوتی از شاخصه‌های مهمی است که در تلاوت‌های استاد «رفعت» مشهود است.

تلاوت‌های «محمد رفعت»: بی نظیر در ظرافت تحریر

در این نشست «سید محسن موسوی بلده» نیز با اشاره به نعمت صدا که خداوند متعال به انسان ارزانی داشته است، گفت: با توجه به آیه «وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلِداً وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِلیٌّ مِّنَ الدَّالِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِیراً» که امر به حمد و سپاس الهی است، اگر علمای آناتومی و صوت‌شناسی فقط در بخش نعمت صوت تعمق کنند نباید به جز خداوند متعال را بپرستند.

شناخت تلاوت «رفعت»: مستلزم شناخت فرهنگ تلاوت در عصر وی در ادامه این نشست «احمد ابوالقاسمی» با بیان ویژگی‌های فنی تلاوت‌های استاد «رفعت» گفت: جمع نبوغ و امکانات در یک شخص می‌تواند آن شخص را به قله پیشرفت برساند و هر دوی این ویژگی‌ها در اوج کمال خود در فردی مانند «محمد رفعت» وجود دارد.

تحریرهای ظریف، زیبا و بدون حتی کوچک‌ترین خروج صوتی از شاخصه‌های مهمی است که در تلاوت‌های استاد «رفعت» مشهود است

وی افزود: به طور قاعده، قدرت با ظرافت به هیچ عنوان جمع نمی‌شود و پدیده‌هایی که قوی هستند نمی‌توانند ظریف باشند، پدیده‌هایی که ظریف هستند نیز نمی‌توانند قوی باشند و اصولاً ساختن چیزی که بسیار قوی باشد و بسیار ظریف غیرممکن است.

وی افزود: خیلی از افراد هستند که صدایی قوی، پرکار و آماده دارند اما نبوغ کاربری آن را ندارند و خیلی از افراد نیز هستند که نبوغ فراوانی دارند اما از صدایی قوی برخوردار نیستند، به طور تقریبی کمتر اتفاق می‌افتد که این دو اصل در یک فرد جمع شوند.

«موسوی بلده» تصریح کرد: اگر به تلاوت‌های استاد «رفعت» گوش کنیم در خواهیم یافت که تلاوت‌های ایشان در ظرافت تحریر بی نظیر است و اگر به تلاوت سوره «مریم» این استاد از آیه ۲۴ دقت کنیم به ظرافت عظیم صدای این استاد پی خواهیم برد.

این قاری بین‌المللی با اشاره به صدای استاد «رفعت» تصریح کرد: شاید بتوان به راحتی حد انتهای صدای یک قاری قرآن را مشخص کرد اما این مسئله برای صدای «رفعت» صادق نیست و نمی‌توان جای مشخصی را وقتی وی در پرده اوج به تلاوت می‌پردازد برای انتهای صدای او تعیین کرد. مدیر تلاوت رادیو قرآن تأکید کرد: اگر بخواهیم «رفعت» را به

کشیدن چند خط ساده بیشترین حرف‌ها را به مخاطب منتقل می‌کند، تلاوت‌های «رفعت» نیز همین‌گونه است و به عبارتی دیگر بی‌برنامگی وی در تلاوت، مافوق همه برنامه‌ها است.

نفر اول مسابقات بین‌المللی قرآن کریم مالزی در سال ۱۳۷۱ با اشاره به ذوق استاد «رفعت» در تلاوت قرآن کریم افزود: به جوانان و نوجوانان توصیه می‌کنم که فقط به دنبال جلوه‌های موسیقایی تلاوت یک قاری نباشند و به ذوق قاری نیز توجه داشته باشند، زیرا قالب موسیقایی خاصی در تلاوت «رفعت» نیست که بخواهیم آن قالب را مشخص کرده و از آن پیروی کنیم، بلکه

بر اساس ذوق شخصی خود به تلاوت قرآن می‌پردازد و هر لحظه نیز بر این ذوق افزوده می‌شود.

«احمد ابوالقاسمی» با اشاره به شاخصه‌های صدای «محمد رفعت» تصریح کرد: این‌که مشاهده می‌کنیم «رفعت» در تلاوت قرآن حالت خشوع دارد، این خشوع در تلاوت وی وجود ندارد و وی خودش این خشوع را در صدا به وجود آورده تا در واقع بتواند این اصل را که در تلاوت قرآن باید خاشع بود رعایت کند.

مدیر گروه تلاوت رادیو قرآن تصریح کرد: نداشتن قفله‌های طولانی و غنی بودن آهنگ در طول آیه از دیگر ویژگی‌های تلاوت‌های «محمد رفعت» است که این امر هم مربوط به فرهنگ تلاوت قرآن کریم در زمانی که استاد «رفعت» در آن می‌زیسته، است.

وی با اشاره به فرهنگ قرائت در زمان‌های گذشته تأکید کرد: اگر چنین جلساتی بتواند با بازبینی فرهنگ تلاوت در زمان‌های گذشته، تلاوت‌های قاریان به نام آن زمان را بررسی کند و در واقع فرهنگ تلاوت و نگاه آن‌ها به امر تلاوت قرآن کریم را احیاء کند، می‌تواند بسیار مثمر‌تر باشد.

«ابوالقاسمی» در بخش دیگری از سخنان خود درباره تلاوت‌های «محمد رفعت» گفت: غنی بودن تلاوت‌های استاد «رفعت» از ملودی‌های منسجم و بی‌نیازی از اغراق در تلاوت، از ویژگی‌ها و هنر «رفعت» در تلاوت قرآن کریم است.

خوبی بشناسیم باید زمانی که وی در آن زندگی می‌کرده و فرهنگ تلاوت قرآن کریم در آن زمان را به خوبی بشناسیم، از همین رو است که اگر یک نوجوان تلاوت «رفعت» را بشنود به دلیل این‌که با فرهنگ تلاوت «رفعت» آشنا نیست نمی‌تواند تلاوت او را دریابد، به عبارتی دیگر اگر فرهنگ تلاوت «رفعت» برای ما شناخته نشود خود «رفعت» نیز برای ما ناشناخته خواهد بود.

«احمد ابوالقاسمی» عنوان کرد: همه قاریان محدوده مشخصی از صدا را دارا هستند، اما آن محدوده صدایی که در یک قاری وجود داشته باشد و دیگر قاریان فاقد آن باشند، باعث تمایز آن قاری با دیگر قاریان خواهد شد.

وی افزود: به طور شخصی در تلاوت‌های استاد «رفعت» شاهد این امر بوده‌ام که وی تا نزدیک به دو و نیم اکتاو صوتی را نیز اجرا کرده است که این امر جز برای عده‌ای خاص امکان‌پذیر نیست، که البته همه پرده‌های صوتی «محمد رفعت» نیز سالم و کاربردی است.

این قاری بین‌المللی ادامه داد: «رفعت» بدون برنامه قبلی، متناسب با آیات و فضایی که در مقابل وی وجود داشت به تلاوت قرآن می‌پرداخت و شما نمی‌توانید چند تلاوت از استاد «رفعت» بیابید که وی با یک برنامه خاص به تلاوت پرداخته باشد که البته این امر کار آسانی نیست.

وی افزود: در واقع این بی‌برنامگی در عین داشتن برنامه است و مثل آن مانند نقاشی است که به آن اندازه از مهارت رسیده که با

به صورت تعبدی قرآن بخواند، قرائتش ارزشمند شده و تأثیرگذارتر خواهد بود.

وی با اشاره به آثار صوتی که از استاد «محمد رفعت» به دست ما رسیده است یادآوری کرد: افرادی مانند «رزق خلیل حبه»، «ابوالعینین شعیب» و «عربی القبانی» معتقدند که وقتی تلاوت‌های «رفعت» را که بر روی گرامافون ضبط شده گوش می‌کنیم، این تلاوت‌ها حتی نصف آن چه در تلاوت‌های استاد «رفعت» از حزن و خشوع هست را نشان نمی‌دهد.

این کارشناس قرآنی تصریح کرد: «محمد رفعت» در تلاوت قرآن متوجه معنای آیات بوده و تسلیم سیاق آیات قرآن است و هر آن چه که معنای آیه می‌طلبد در تلاوت مد نظر قرار می‌دهد، به عنوان مثال وی با توجه به این که جمله خبری است یا امری، مدح است یا ذم و... به تلاوت قرآن کریم می‌پردازد.

این کارشناس قرآنی همچنین با اشاره به صحبت‌های «احمد ابوالقاسمی» مبنی بر بی‌برنامه بودن تلاوت‌های «رفعت» تصریح کرد: با توجه به صحبت‌های استاد «ابوالقاسمی» در تلاوت قرآن قالب و کلیشه مشخصی وجود ندارد که بتوان این کلیشه را در هر جای قرآن به کار برد، توجه نکردن به این موضوع سبب شده که هم اکنون شاهد تلاوت‌هایی باشیم که فقط آهنگ است و در آن‌ها توجهی به معنا نمی‌شود.

سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز تأکید کرد: هدف نهایی از تلاوت قرآن کریم رسیدن به معنا و مفاهیم قرآن است و قرائت قرآن نیز مقدمه‌ای برای تدبیر در قرآن بوده و تدبیر در قرآن نیز مقدمه‌ای برای عمل کردن به دستورات و احکام قرآن کریم است.

خشوع در تلاوت قرآن؛ از ویژگی‌های مهم استاد «رفعت» «مهدی دغاغله» کارشناس قرآنی و سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به وجود خشوع در تلاوت‌های استاد «رفعت» گفت: خشوع ویژگی بسیار مهمی است که در تلاوت‌های استاد «رفعت» مشهود است و حتی درباره این خشوع گفته شده «الصوت المعبر الخاشع»، که از صفت‌های تلاوت «محمد رفعت» به حساب می‌آید. وی افزود: مرحوم «احمد الرزیقی» از قاریان ممتاز مصر درباره

«محمد رفعت» در تلاوت قرآن تسلیم سیاق آیات است

در ادامه این نشست «مهدی دغاغله» کارشناس قرآنی و سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز نیز با اشاره به ضرورت تشکیل این‌گونه جلسات تصریح کرد: کسی که این جلسه را از ابتدا دنبال کرده و از صحبت‌های استادان حاضر در جلسه استفاده کرده، خود به خود به ضرورت تشکیل جلساتی این‌چنینی پی خواهد برد.

وی با اشاره به سخنان «موسوی‌بلده» از کارشناسان حاضر در جلسه افزود: نعمت صوت که به آن اشاره شد در قرآن کریم در کنار نعمت قرآن قرار گرفته است آن‌جا که خداوند متعال می‌فرماید: «الرَّحْمَنُ (۱) عَلَّمَ الْقُرْآنَ (۲) خَلَقَ الْإِنْسَانَ (۳) عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (۴)».

این داور بین‌المللی قرآن کریم عنوان کرد: استاد «محمد رفعت» علاوه بر ویژگی‌های ممتاز صوتی، لحنی و تصویر معانی در تلاوت، ویژگی ممتاز دیگری دارد که باید از آن ویژگی به عنوان ویژگی روحی و شخصی وی نام برد.

وی تأکید کرد: تلاوت‌های «محمد رفعت» صد در صد تعبدی است، وی در تلاوت متوجه معنا بوده و تسلیم سیاق آیات قرآن می‌شود و خشوع را در تلاوت‌های استاد «رفعت» باید به عنوان اصلی بسیار مهم به حساب آوریم.

«دغاغله» با اشاره به سخنان گوهریار پیامبر اکرم (ص) درباره بهترین قاری قرآن عنوان کرد: وقتی از رسول خدا (ص) سؤال شد که بهترین قاری قرآن از دید شما کیست؟ ایشان فرمودند: «من اذا سمعت قرائته رأيت أنه يخشى الله» یعنی کسی که اگر تلاوتش را بشنوی خواهی دید که وی در برابر خداوند متعال خاشع و خاضع است.

سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز تصریح کرد: استاد «رزق خلیل حبه» شیخ المقارئ مصر نیز با توجه به این سخن گوهریار پیامبر اکرم (ص) می‌گوید: «ویژگی ای که رسول گرامی اسلام (ص) درباره قاری قرآن می‌فرماید در فردی مانند «رفعت» وجود دارد و رفعت فردی خودساخته است».

«مهدی دغاغله» ادامه داد: باید گفت مطالبی که عنوان شد به هیچ وجه مطالب بی‌ربط با مقوله تلاوت قرآن نیست، زیرا انسان به هر اندازه که از لحاظ روحی، معنوی و ارتباط با خدا خود را بسازد و

در تلاوت‌های استاد «رفعت» شاهد این امر بوده‌ام که وی تا نزدیک به دو و نیم اکتاو صوتی را نیز اجرا کرده است که این امر جز برای عده‌ای خاص امکان‌پذیر نیست

تلاوت‌های استاد «رفعت» می‌گوید: «بحه مهموسه در صدای رفعت وجود دارد، بحه در اصلاح تجویدی مربوط به حرف حاء است، منظور از مهموس نیز خیلی ظریف است، یعنی بحه خیلی ظریفی در صدای استاد «رفعت» وجود دارد.

«دغاغله» با اشاره به آیه «... وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا» تصریح کرد: در این آیه به خشوع و صوت مهموس که برای صدای استاد «رفعت» برشمردیم نیز اشاره شده است و این امر از ویژگی‌های تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» است که به وی لقب معجزه هم داده‌اند.

این کارشناس قرآنی تأکید کرد: درباره «محمد رفعت» از طرف بزرگان و نویسندگان سخن زیاد به میان رفته است، درباره وی گفته شده که در هنگام تلاوتش ملانک به تلاوتش گوش می‌دهند، یا این‌که گفته شده تاریخ و زمان عقیم است که دوباره فردی مانند رفعت را به دنیا بیاورد و همه این جملات برای این منظور گفته شده که جایگاه استادی مانند «رفعت» را نمایان تر کند.

سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» عنوان کرد: در این جا خوب است که از فردی به اسم مرحوم «زکریا مهران» نیز نامی برده شود، زیرا هرگاه درباره «رفعت» سخنی به میان آمده، نام این شخص نیز در ذهن‌ها متبادر می‌شود، این فرد آن قدر به استاد «رفعت» علاقه داشته که تمام تلاوت‌های صوتی استاد «رفعت» را که بر روی صفحه گرامافون ضبط شده بود جمع‌آوری کرد و نزد خود نگاه داشت.

«دغاغله» ادامه داد: در هنگام جنگ جهانی دوم این فرد از ترس این‌که تلاوت‌های جمع‌آوری شده از بین برود یا این‌که به دست ناهلان برسد آن‌ها را در ۲۰ جعبه چوبی تعبیه می‌کند و در هر جعبه ۱۰ صفحه گرامافون قرار می‌دهد.

این کارشناس قرآنی افزود: وی این جعبه‌ها را به «اسیوط» از روستاهای دور افتاده مصر و نزد خویشاوندان خود می‌فرستد و بعدها این تلاوت‌ها توسط خانواده این فرد به رادیو قرآن مصر اهداء می‌شود و در واقع هر آن چه که اکنون از تلاوت‌های «محمد رفعت» را می‌شنویم در نتیجه تلاش‌های «زکریا مهران» بوده است.

این فعال قرآنی استان خوزستان در پاسخ به این پرسش «سید محسن موسوی بلده» از کارشناسان حاضر در این نشست که آیا اطلاع دارید که صدای اولیه استاد «رفعت» توسط چه کسی ضبط

شده است؟ گفت: بنا بر آن چه که شنیده‌ام برای اولین بار شرکت «بیدافون» که ظاهراً دارای ملیت آلمانی یا انگلیسی بوده صدای این استاد را ضبط کرده است.

«دغاغله» ادامه داد: گفته شده که یک افسر انگلیسی به طور تصادفی تلاوت استاد را «رفعت» را می‌شنود و تحت تأثیر تلاوت وی قرار می‌گیرد و تقاضای با وی را می‌کند، وقتی این افسر انگلیسی با «رفعت» دیدار می‌کند و تلاوتش را از نزدیک می‌شنود می‌گوید: «من تازه راز سوز تلاوت‌های استاد رفعت را دریافتم که در واقع به دلیل نابینا بودن این استاد است» و به واسطه همین شخص نیز شرکت بیدافون تلاوت‌های این استاد را برای اولین بار ضبط می‌کند.

استقبال کم نظیر مردم از تلاوت‌های شیخ «رفعت»

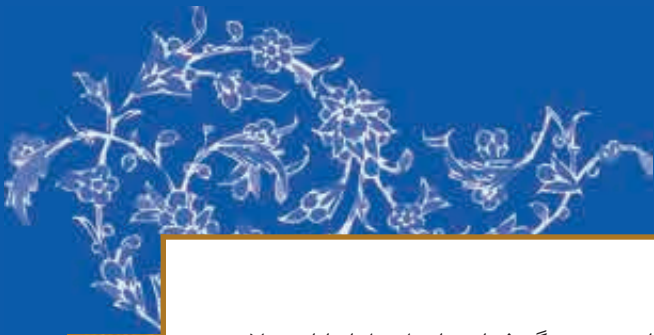
در ادامه «عباس سلیمی» خادم القرآن و پیشکسوت قرآنی که اجرای این نشست را بر عهده داشت نیز در تکمیل صحبت‌های مهدی «دغاغله» گفت: ظاهراً نام آن افسر انگلیسی نیامده اما آن چه گفته شده این است که این فرد از تلاوت‌های «رفعت» تأثیر پذیرفته و حتی به دین مبین اسلام نیز گرایش پیدا کرده و مسلمان شده است.

وی با اشاره به برنامه ریزی رادیو قاهره برای پوشش تلاوت‌های استاد «رفعت» افزود: علاقه‌مندان استاد «رفعت» می‌دانستند که روزهای سه‌شنبه و جمعه هر هفته ساعت ۲۱ شب زمان پخش تلاوت‌های ایشان از رادیو سراسری قاهره بوده و با این‌که تلاوت‌های این استاد به صورت مستقیم پخش می‌شد، در محل تلاوت وی جمعیت انبوهی برای استماع تلاوت‌های وی جمع می‌شدند.

این پیشکسوت قرآنی تصریح کرد: حتی نقل شده است که در ساعات پخش تلاوت‌های استاد «رفعت» از رادیو قاهره خیابان‌های مصر خالی از جمعیت می‌شده است زیرا مردم به دلیل عشقی که به این استاد قرآنی داشتند برای استماع تلاوت‌هایش به منازل خود می‌رفتند.

«سلیمی» با اشاره به مختصری از زندگی‌نامه استاد «رفعت» تصریح کرد: استاد «ابوالعینین شعیب» از قاریانی بود که بسیار زیاد از تلاوت‌های استاد «رفعت» تأثیر پذیرفته و حتی نقل شده

نقل شده است که در ساعات پخش تلاوت‌های استاد «رفعت» از رادیو قاهره خیابان‌های مصر خالی از جمعیت می‌شده است زیرا مردم به دلیل عشقی که به این استاد قرآنی داشتند برای استماع تلاوت‌هایش به منازل خود می‌رفتند

نکنند.

وی افزود: از جهتی دیگر خداوند انسان‌ها را دارای سلايق و علايق گوناگون آفریده و در بعد ذوقی کار از يك رنگ یا يك صدا یا يك نغمه، یا يك لباس یا يك غذای خاصی بیشتر خوششان بیاید، این‌ها نکاتی است که در بعد روانشناسی و مخاطب‌شناسی کار باید بشناسیم و باید به گونه‌ای مطرح شود که هر کدام از نعمت‌ها مخاطب و جایگاه خود را به صورت طبیعی بیابد.

این پیشکسوت قرآنی تصریح کرد: این‌که عنوان کردید که استادان در جلسات قرآن سبک‌هایی از سبک «محمد رفعت» مانند سبک استاد «عبدالباسط» یا «منشأوی» را پیشنهاد می‌کنند، این امر به طور کامل آموزشی است، زیرا استاد تشخیص می‌دهد که صدای قرآن‌آموز برای تقلید از سبک استاد «منشأوی» مناسب است و نه استادی دیگر و اگر وی به طور مثال تقلید از سبک تلاوت «مصطفی اسماعیل» را به ما پیشنهاد کند ما را به خوبی راهنمایی نکرده است.

«سلیمی» عنوان کرد: البته این‌که استاد تشخیص دهد ما باید از چه سبکی تقلید کنیم کاری بسیار سخت است و استاد باید به تجوید و صوت و لحن تلاوت بسیار مسلط باشد، بعضی از استادان نیز محوریت تقلید را يك استاد مثلاً استاد «منشأوی» قرار می‌دهند و به قرآن‌آموز توصیه می‌کنند که در فرازها و گوشه‌هایی از تلاوت، از سبک استادانی مانند استاد «مصطفی اسماعیل» یا «حصری» استفاده کنید.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: ما الگوهایی مانند «محمد رفعت» را معرفی می‌کنیم اما این را تجویز نمی‌کنیم که صرف تقلید در ساحت قرائت کشورمان باشد و به طور حتم بعد از الهام‌گیری اولیه باید به دنبال ابتکار و خلاقیت در تلاوت قرآن کریم نیز باشیم.

در ادامه «احمد ابوالقاسمی» نیز در پاسخ به این سؤال شرکت‌کننده در نشست تحلیل تلاوت‌های استاد «رفعت» با اشاره به لزوم تغییر نگاه نسبت به تلاوت بعضی از قاریان گفت: نگاه حال حاضر ما به تلاوت قرآن، نگاهی اشتباه است و باید اصلاح شود.

وی در پایان گفت: ما اگر در قرائت قرآن کریم سطح‌بندی داشته باشیم، مبنای آن به طور اصولی بر این نیست که يك قاری مبتدی بخواهد از استاد «رفعت» تقلید کند، بلکه باید بدانیم که درجه تلاوت‌های استاد «رفعت» در حدی نیست که هر کسی بخواهد از آن تقلید کند و يك قاری مبتدی نمی‌تواند از تلاوت فردی مانند «رفعت» تقلید کند.

است که استاد «عبدالباسط» نیز در دوران جوانی از استاد «رفعت» تقلید می‌کرده است.

در ادامه این نشست نیز «احمد ابوالقاسمی» با اشاره به صحبت‌های اولیه خود مبنی بر بی‌برنامه بودن استاد «رفعت» در تلاوت قرآن گفت: همانگونه که عنوان شد منظور از بی‌برنامه بودن، در این جا به معنی بی‌برنامه بودن مانند برنامه‌های روزمره ما نیست و نباید برداشت منفی از آن کرد و بی‌برنامه بودن تلاوت‌های «رفعت» در واقع عین با برنامه بودن است.

وی افزود: شاید استاد «رفعت» ۷۰ سال پیش که مبادرت به تلاوت قرآن کریم می‌کرد نمی‌دانست که روزی جمعی بنشینند و درباره تلاوت‌های وی بحث کنند و تلاوت‌هایش را بررسی کنند و شاید اگر استادانی مانند «رفعت» می‌دانستند که جمعی هستند که قدر تلاوت‌های آن‌ها را بدانند چه بسا اهتمام بیشتر و ویژه‌ای برای این نوع تلاوت به خرج می‌دادند.

«ابوالقاسمی» تصریح کرد: ما نباید تصور کنیم که اگر امروز در جایی قرائت کردیم و مستمعان از تلاوت ما استقبال نکردند چیزی را از دست داده ایم و بدین ترتیب اصالت را کنار گذاشته و به تلاوت معمولی روی بیاوریم تا حس تشویق مستمعان را برانگیزیم.

در ادامه «عباس سلیمی» در پاسخ به سؤال یکی از حاضران در نشست مبنی بر این‌که راه‌های انس با تلاوت‌های «رفعت» چیست و اگر تلاوت‌های استادانی مانند «رفعت» تحلیل می‌شود چگونه می‌توان از آن‌ها استفاده کرد، تأکید کرد: باید توجه کرد که «هر گلی بویی دارد»، ما در این نشست اصلاً تأکید نداریم که سبکی خاص از تلاوت در جامعه رواج پیدا کند و سبکی دیگر رواج پیدا

تجلی نور خداوند در تلاوت های قرآن شیخ «رفعت» احساس می شود

زمینه قرائت قرآن، گام مؤثری برای ارتقاء معرفت ما نسبت به مسائل قرائت قرآن و ورود به وادی تدبر در مفاهیم، عمل به قرآن و توجه هر چه بیشتر به آیات الهی باشد.

سپس قطعه کوتاهی از تلاوت شیخ «محمد رفعت» از سوره مبارکه «بلد» برای حضار پخش شد و در ادامه «عبدالرسول عبایی» در توصیف کلی سبک و سیاق تلاوت های «محمد رفعت» و زمینه آشنایی خود با صدای این قاری دوران طلایی قرائت قرآن کشور مصر، اظهار کرد: من برای نخستین بار صدای استاد «رفعت» را در سال ۱۳۴۰ از رادیو شنیدم و باید اشاره کنم که تلاوت های «رفعت» تصویری در اذهان ایجاد می کند که تجلی کننده نور خداوند است.

وی در ادامه با اشاره به بخشی از آیه ۱۵ سوره «مائد» افزود: همانطور که قرآن کریم نور است و خداوند می فرماید: «قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ؛ به طور قطع برای شما از جانب خدا

در نشست دوم تحلیل تلاوت قرآن استاد «محمد رفعت» با اشاره به ابعاد فنی تلاوت های این استاد بزرگ جهان قرائت، تأکید شد: تجلی نور خداوند در تلاوت های قرآن «محمد رفعت» احساس می شود.

دومین نشست تحلیل تلاوت های استاد «محمد رفعت» از قاریان ممتاز و برجسته جهان اسلام با حضور «عباس سلیمی»، «عبدالرسول عبایی» و «علی اکبر حنیفی» از پیشکسوتان قرآنی کشورمان و جمعی از علاقه مندان به قرآن کریم، ۷ تیر ۱۳۸۸ در محل سالن شورای ایکناب برگزار شد.

در ابتدای این نشست، «عباس سلیمی» ضمن معرفی دو کارشناس حاضر، تصریح کرد: با ادامه بحث پیرامون بررسی ابعاد فنی تلاوت استاد «رفعت» آرزو می کنیم که تدوین این سلسله مباحث بتواند به موازات ترغیب و تشویق نوجوانان و جوانان در

برخی از قاریان و متخصصان امر تلاوت قرآن کریم مبنی بر عامه‌پسند نبودن شیوه تلاوت استاد «محمد رفعت» جویا شد و این استاد پیشکسوت قرآنی در این رابطه تصریح کرد: بررسی تلاوت‌ها از دو طریق نقد و تحلیل امکان‌پذیر است؛ در تحلیل بیشتر نکات مثبت مورد بررسی قرار می‌گیرد و برای افراد در سطوح پایین‌تر است اما نقد، جنبه‌های کارشناسی مباحث را به کنکاش می‌گذارد.

«حنیفی» با اشاره به اهمیت نقد آثار در موضوعاتی چون هنر ساخت فیلم و سینما اذعان کرد: در تلاوت قرآن کریم بنا به ملاحظات متعدد جنبه نقد آثار مغفول می‌ماند و این باعث می‌شود بسیاری از جنبه‌های آموزشی را از دست بدهیم و شاید برخی هم موافق این عرض بنده نباشند اما نقد و تحلیل در مباحث مختلف، موجبات پیشرفت را فراهم می‌آورد.

این پیشکسوت قرآنی گفت: به طور طبیعی در تمامی رشته‌ها فردی نیست که نمره ۱۰۰ را از آن خود کند اما گاهی نکات مثبت و نورها به قدری زیاد است که تاریکی‌ها را می‌شکافد، البته این به معنی از بین بردن تاریکی نیست بلکه به واسطه نور زیاد ضعف تاریکی احساس نمی‌شود و استاد «رفعت» با توجه به این‌که از جهات مختلف در نوع خود بی‌نظیر و کم‌نظیر است اما در برخی جهات دارای نکاتی است که می‌توانیم بگوییم تلاوت‌هایش عامه‌پسند نیست و استاد پسند است.

واکاوی فنی تلاوت قاریان ممتاز جهان؛ زمینه‌ساز دریافت پیام

الهی

«علی‌اکبر حنیفی» در ادامه مباحث فنی تلاوت استاد «رفعت» با تأکید بر اشراف متخصصان بر ظرایف تلاوت‌های این قاری ممتاز اظهار کرد: در تلاوت‌های استاد «رفعت» افت و خیزهای فراوانی وجود دارد و پرده‌های صوتی به شدت جا به جا می‌شوند و این کار تحت قالب خاص و منحصر به فرد است و تنها در تلاوت‌های ایشان دیده می‌شود و جا به جایی پرده‌های صوتی توسط این قاری بزرگ جهان اسلام به حدی است که شاید برای مخاطبان عوام چندان جذاب نباشد.

وی صدای «محمد رفعت» را از نوع صداهای لخت عنوان و

روشنایی و کتابی‌روشنگر آمده است»، زمانی که صدای «رفعت» را می‌شنویم با توجه به سابقه تلاوت ایشان و محدودیت ضبط صدای او در آن برهه زمانی، شاهد عظمت گفتار و تجلی نور خداوند در این تلاوت‌ها هستیم.

این پیشکسوت قرآنی با اشاره به پی‌گیری خود در سنین نوجوانی برای شنیدن تلاوت‌های «محمد رفعت» از رادیو قاهره، عنوان کرد: من شیفته تلاوت‌های این استاد بزرگ قرائت قرآن بودم چرا که با اشاره به آیه ۱۲۱ سوره بقره «يَتْلُوْنَهُ حَقَّ تِلَاوٰتِهٖ» قرآن را همان‌گونه که باید می‌خواند.

شیخ «رفعت» به دنبال بهترین وقف‌ها

وی با اشاره به تلاوتی که از استاد «رفعت» پخش شد، اذعان کرد: مرحوم شیخ «رفعت» کل قرآن کریم را متن کاملی در نظر می‌گرفت، همان‌طور که می‌دانید در تلاوت قرآن کریم سه نوع

نظر موجود است: برخی از قراء به نام (سبعه) معتقدند

در آخر آیات باید وقف صورت پذیرد حتی اگر در معانی آن آیات نیز ابهامی باشد و عده‌ای معتقدند که کل قرآن متن کاملی است و آخر

آیات را به آیه بعدی ربط

می‌دهند.

«عبایی» تأکید کرد: «محمد

رفعت» به دنبال بهترین وقف‌ها است و به طور

اصولی تابع قراء سبک نافع است و می‌دانیم که نافع

بهترین وقف‌ها و ابتداها را انتخاب می‌کند لذا ایشان آیات

را به هم وصل می‌کند تا به معنای کامل برسد و این تکرارها در

تلاوت استاد «رفعت» گاهی نشان از تأکید وی بر وقف حَسَن

دارد.

در ادامه این نشست، «سلیمی» با اشاره به تخصص استادان

«عبایی» و «حنیفی» و ارائه نکات و ظرایفی از تلاوت استاد «رفعت»

توسط ایشان، این مباحث را به ویژه برای علاقه‌مندان به مطالب

آموزشی در زمینه صوت و لحن و وقف و ابتداء بسیار ارزشمند

دانست و اظهار کرد: بررسی تلاوت استادان بزرگ زمانی متضمن

پیام مطلوب و کارآمد است که بدون هیچ‌گونه ملاحظاتی به نقد

واقعی بنشینیم.

تلاوت‌های استاد «رفعت»؛ عامه‌پسند نه، بلکه استاد پسند

وی در ادامه نظر و دیدگاه استاد «حنیفی» را در زمینه اعتقاد

باشند، تلفظ برخی حروف نظیر لام و یا قاف است که شاید از سوی استادان تجوید چندان مطلوب ارزیابی نشود و بهتر است که در تقلید از این استاد مسلم قرائت قرآن کریم از این مسائل تبعیت نشود.

«عباس سلیمی» در ادامه این نشست اظهار کرد: پرداختن به مسائل فنی تلاوت‌های استاد «رفعت» در حد موشکافی دقیق از سوی استادان تا جایی مجاز است که ما را از اصل رسالت تلاوت قرآن کریم، دریافت پیام قرآنی و متخلق شدن به آداب قرآنی باز ندارد.

سپس فرازی از تلاوت استاد «محمد بسیونی» از قاریان معروف جهان اسلام که از مقلدان سبک‌های استاد «محمد رفعت» نیز هست، پخش شد و در ادامه «سلیمی» خواستار ارائه دیدگاه استاد «عباسی» در زمینه تلاوت‌های ماندگاری از استادان قرائت همچون «عبدالباسط» شد و گفت: برخی از قاریان سوره‌هایی را تلاوت کرده‌اند که با وجود بارها تکرار این سوره‌ها شاهد تلاوت اولیه نیستیم و برخی می‌گویند این حال از سوی خداوند عطاء شده است.

«عبدالرسول عباسی» در پاسخ به این پرسش که آیا حال و هوای استادان قرائت قرآن کریم تأثیری در ماندگاری آثار آنان خواهد داشت، اذعان کرد: به طور کلی تلاوت قرآن کریم انسان را به پروردگار خود وصل می‌کند چرا که در قرائت قرآن اعجاز است.

وی تصریح کرد: من گاهی با قراء بزرگ از جمله «ابوالعینین شعیب» و «شحات محمد انور» و یا «شعبان عبدالعزیز صیاد» صحبت می‌کردم و از آنان در زمینه تفاوت‌های تلاوت‌هایشان و حال ایشان در زمان این قرائت‌ها می‌پرسیدم، آنان در جواب می‌گفتند که تمام تلاوت‌های ما یکسان است و من می‌خواهم بگویم ما وقتی قرآن تلاوت می‌کنیم به خدا و نور الهی وصل می‌شویم و باید در هر حالی ضمن رعایت احکام تجویدی به تقرب الهی نیز

تصریح کرد: به طور طبیعی صداها نوع صدا وجود دارد و ترکیبات صداها مختلف ممکن است تأثیرات متفاوتی ایجاد کند به طور مثال ترکیب صدای بم و تودماغی طنین بدی ایجاد می‌کند، هر بدیده طبیعی دارای حجم و هر حجمی دارای طول، عرض و ارتفاع است و صدا هم از این قاعده مستثنی نیست کما این‌که در آیین‌نامه صوت هم یک مؤلفه با عنوان ارتفاع صدا موجود است و طبق این معیارها در مسابقات نمره‌گذاری می‌شود و در مجموع ترکیب صداها از اهمیت بالایی برخوردار است.

«حنیفی» اظهار کرد: شاید بر ترکیب صدای استاد «رفعت» نواقصی وارد باشد اما به دلیل عظمت کارهای لحنی، نورانیت و شیرینی تلاوت ایشان، سراسر تلاوت‌های وی از شیرینی خاصی برخوردار است و این حلاوت مذاق انسان را آن چنان شیرین می‌کند که میل به شیرینی دیگری ایجاد نخواهد شد.

وی ادامه داد: نه تنها صدای استاد «رفعت» لخت است بلکه تحریرهای ایشان هم لخت است و این لختی به معنای زیبایی است، حدود ۳۸ نوع تحریر داریم و به همین نسبت ایراد تحریر هم موجود است و با محاسبه تقسیمات این تحریرها شاید امکان ایجاد بیش از ۱۰۰ نوع تحریر در تلاوت‌ها باشد و بهره‌مندی از تحریرهای لخت در تلاوت‌های استاد «رفعت» امتیاز محسوب می‌شود.

این کارشناس مباحث قرآنی اذعان کرد: «نعینع»، «بسیونی» و بسیاری از قراء از شیخ «محمد رفعت» تقلید می‌کنند و این مهم به خاطر عظمت کارهای ایشان است اما من گمان نمی‌کنم فردی بتواند همانند تلاوت‌های «رفعت» را تکرار کند.

«حنیفی» در ادامه این مبحث گفت: نقد دیگری که بر تلاوت‌های استاد «رفعت» وارد است که شاید هم خود ایشان توجیهی برای این مطلب داشته

دوره شانزدهم

راهنما

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۲۵

نگو داشت شیخ محمد رفعت: امیرالفرقاء

اهتمام ویژه داشته باشیم.

«عبایی» در پایان یادآور شد: تلاوت قرآن محض تفریح و سرگرمی نیست بلکه جنبه تعبدی دارد و ما را به نور پروردگار متصل می‌کند و نغمات باید در خدمت قرآن کریم و کلام الهی باشند، بر این اساس است که قراء بزرگ قدیمی و پیشکسوت در وادی قرائت قرآن کریم هنگام تلاوت آیات معجزه الهی اثرگذار هستند.

بهره‌مندی از حُزن و حُسن؛ نقطه عطف تلاوت‌های «رفعت»

«عبدالرسول عبایی» در این نشست با اشاره به معجزه بودن آیات قرآن کریم اظهار کرد: حتی تلاوت آیات قرآن نیز معجزه است و بسیاری از افراد غیر مسلمان با گوش دادن به نغمات و آهنگ‌های تلاوت قرآن کریم، تحت تأثیر قرار گرفته و به دین مبین اسلام مشرف شده‌اند.

وی با اشاره به پخش روزانه قرآن کریم از رادیو عربی کشور انگلستان در ابتدای افتتاح این رادیو تصریح کرد: این تلاوت‌ها از قاریان مصری بزرگ و بسیار قوی صبح هر روز به مدت پنج دقیقه پخش می‌شد و من «شیخ علی محمود» و «فرید سندیونی» را به واسطه این رادیو شناختم، به خاطر دارم طی آن سال‌ها نقل می‌شد افسری کانادایی پس از شنیدن سوره «هود» از این رادیو که توسط «شیخ محمد رفعت» تلاوت شده بود متقاضی دیدار این قاری بزرگ جهان اسلام می‌شود و پس از ملاقات با وی در کشور مصر مسلمان می‌شود.

این استاد پیشکسوت قرآنی عنوان کرد: امیدوارم خداوند به تمامی قاریان قرآن توفیق دهد تا ابتدا معانی کلام خداوند در قرآن کریم را درک کنند و آیات الهی آن‌طور تلاوت شود که درک و تدبر به همراه داشته باشد، چرا که کلام الهی به این واسطه اثرگذارتر خواهد بود.

آهنگ الفاظ و نظم خاص کلمات؛ جنبه‌ای از اعجاز قرآن

وی آهنگ الفاظ و نظم خاص کلمات قرآن کریم را جنبه‌ای از اعجاز این کتاب آسمانی عنوان کرد و گفت: حتی اگر قرآن کریم بدون هیچ لحن و نغمه‌ای خوانده شود اثرگذار خواهد بود و معرفی قراء ممتاز جهان اسلام و شنیدن آثار آنان موجبات آشنایی و عجین شدن هرچه بیشتر مخاطبان با کلام خداوند را فراهم می‌آورد.

در ادامه این نشست «عباس سلیمی» با بیان خاطراتی از دشواری دسترسی به استماع تلاوت‌های قاریان بزرگ مصری طی سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران اظهار کرد: امروزه

باید بدون مبالغه شاکر باشیم که به برکت مجاهدت‌های امام راحل (ره)، حاکمیت نظام اسلامی و خون شهدای بزرگوار انقلاب در طول شبانه‌روز از رسانه ملی ما و رادیو آیات الهی طنین‌انداز می‌شود و این از دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران است.

الحان و نغمات: در خدمت مفاهیم آیات

در ادامه این کارشناس قرآنی با تأکید بر لزوم به خدمت گرفتن نغمات در تلاوت قرآن کریم خطاب به «علی اکبر حنیفی» گفت: با توجه به سلیق مخاطبان نسبت به برخی تلاوت‌ها و ماندگاری و عظمت برخی از آثار آنان، دیدگاه شما درباره حال و هوای قاری به هنگام تلاوت قرآن کریم و ارتباط آن با ماندگاری آن تلاوت چیست؟ «حنیفی» گفت: برای پاسخ‌گویی به این پرسش باید ابتدا دو نکته را عرض کنم: قرآن کریم به دو صورت برای بشر متجلی می‌شود و آن تجلی صوت و تجلی کتبی است که اگر بخواهیم بفهمیم کلام خدا چیست و چه می‌گوید، در درجه نخست باید کتاب خدا، آیات و اوامر و نواهی او را بخوانیم و این بخش مربوط به تجلی کتبی (به صورت خط) است.

این داور بین‌المللی قرآن کریم عنوان کرد: تجلی دیگر تجلی صوتی است، به طور کلی کلمات الهی به دو صورت صوتی تجلی می‌یابند؛ یکی همان استماع مستقیم آیات از سوی جبرائیل بر پیامبران است و نوع دیگر تجلی صوتی به صورت غیر مستقیم است که مربوط به دوباره خوانی تجلی کتبی خواهد بود و در این مقام ما شاید با جبرائیل همکار باشیم، چرا که این فرشته مقرب الهی نیز کلام خداوند را بر پیامبران دوباره خوانی می‌کرد.

وی با اشاره به گفته مرحوم «قیّم» از پیشکسوتان قرآنی کشور در زمینه بهره‌مندی نغمات خاص برای کلمات خاص قرآن کریم تصریح کرد: قرآن کلمه خاصی است و نغمه خاصی برای خود دارد و ما نباید نغمات قرآن را جدای از قرآن بدانیم. همچنین واژه قرائت به خواندن هر متنی گفته می‌شود و تلاوت تنها به خواندن کتب آسمانی اطلاق می‌شود و در قرآن کریم نیز این واژه تنها برای قرائت کتب آسمانی استفاده شده است.

«حنیفی» با اشاره به تاریخچه خط سریانی اظهار کرد: در جزیره العرب تنها ۱۷ نفر از میان اصحاب پیامبر (ص) به خط سریانی آشنا بوده‌اند که حضرت امیر (ع) و «عبدالله ابن مسعود» از آن جمله‌اند و در حال حاضر ما نمی‌توانیم این خط را بخوانیم، اما این خط به وسیله قرآن متبرک شده و ریشه پیشرفت و انشعاب خطوط بسیاری شده است و نغمات قرآنی هم از خود قرآن زنده شده

دوره شانزدهم

راهنما

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۲۷

سوی قاریان قرآن کریم عنوان کرد: قرائت قرآن کریم زمانی به مرحله حزن می‌رسد که قاری به مرحله واقعی حزن رسیده باشد و این حالت نباید ظاهری باشد تا در شنونده اثر کند و این نکته بسیار مهم است.

«حنیفی» ادامه داد: تلاوت قرآن کریم باید از جهت حسن باشد؛ یعنی بسیار زیبا و قشنگ ادا شود و از طرفی باید حزین باشد و با حال و با روح ارائه شود در نتیجه جمیع مواردی که منتهی به حزن و حسن می‌شود باید در تلاوت قرآن دیده شود همانطور که حزن و حسن در تلاوت «محمد رفعت» به وفور یافت می‌شود و من هنگام تلاوت این استاد مسلم تلاوت قرآن با خود می‌گویم مگر از این بهتر هم می‌شود تلاوتی داشت.

است و هیچ خواننده‌ای اگر قاری نباشد و نحوه تلاوت خواندن را نداند، نمی‌تواند از این نعمات خاص قرآنی استفاده کند.

این داور بین‌المللی قرآن کریم اذعان کرد: قاری قرآن هنگام تلاوت آیات الهی از طرفی با تسلط بر نعمات خاص قرآن در حال تجلی بخشیدن به آیات الهی است و از سویی پیامبر (ص) فرموده‌اند که يك قاری قرآن هنگام تلاوت تمام آثار خشیت و ترس از خداوند را باید به حالت حزن در خود داشته باشد و این حزن که از سوی پیغمبر تأکید شده است جز با اصابت تیر سوزناکی با دل خواننده محقق نمی‌شود.

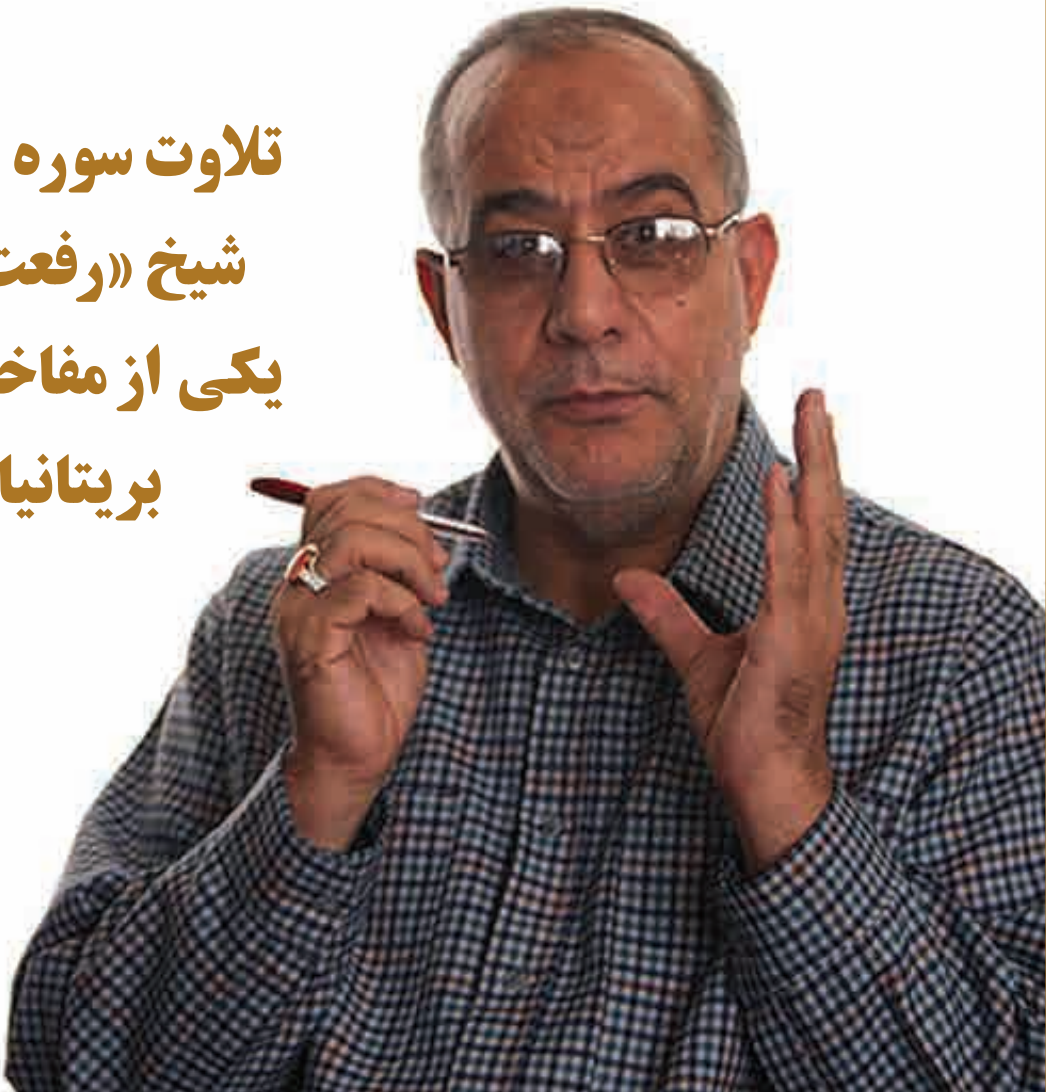
وی با تأکید بر لزوم حزن در بهره‌مندی از نعمات قرآنی هنگام تلاوت آیات الهی از

نکوداشت شیخ محمد رفعت؛ امیرالقرآء

تلاوت سوره «هود» شیخ «رفعت»؛ یکی از مفاخر موزه بریتانیا

این داور بین‌المللی بیان کرد: شیخ «رفعت» را به حق «امام القراء» نامیدند، چرا که این استاد، علاوه بر تسلط بر انواع قرائات، حافظ کل قرآن کریم نیز بود که عاملی شد تا معنویت فوق‌العاده‌ای در تلاوت ایشان از سوی همه مشتاقان تلاوت قرآن تشخیص داده شود که به طور حتم، برای قراء و حفاظ درس‌آموز است و می‌توان از این جنبه معرفت در قرائت «رفعت»، درس گرفته و این حالات را در وجود خود متبلور سازیم.

«مهکام» با اشاره به این‌که «رفعت» ابتکارات برجسته‌ای در ارائه صوت و لحن ملکوتی قرآن داشته است، عنوان کرد: او در حد خود بی‌نظیر و در ارائه فنون قرائت بی‌بدیل بود، اگر آیاتی را تلاوت می‌کرد که به رحمت الهی و مواهب بهشتی که نصیب مؤمنان می‌شود، اشاره داشت، بهشت در نظر شنونده تجسم

یکی از پیشکسوتان قرآنی با اشاره به این‌که سبک استاد «رفعت» رنگ معنوی خاصی دارد و این احساس را در شنونده به وجود می‌آورد که قاری در حین تلاوت، ارتباطی خالصانه با پروردگارش ایجاد کرده است، گفت: تلاوت سوره «هود» شیخ «رفعت» از مفاخر موزه بریتانیا محسوب می‌شود.

«حبیب مهکام» پیشکسوت قرآنی کشورمان، در معرفی مقام شامخ «محمد رفعت» به این آیه شریفه که می‌فرماید «فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» اشاره کرد و گفت: شیخ «محمد رفعت» یکی از استادان ممتاز قرائت قرآن است که از نبوغ خاصی در قرائت کلام وحی سرشار بود و شخصیت ذی‌وجود ایشان از میان لحن تلاوت‌هایش نمایان است.

می‌یافت؛ در مقابل، تلاوت «رفعت» درآیاتی که انذاردهنده است و از عذاب الهی در برابر طغیان انسان سخن می‌گوید، جهنم را در برابر چشم مخاطبش نمایان می‌ساخت.

وی افزود: مرحوم «رفعت» به تجوید الحروف و معرفة الوقوف، یعنی علم وقف و ابتداء آشنایی و تسلط کاملی داشت، گویی که در این امر مهم بی‌نظیر بود؛ محل تولدش قاهره بود و در حدود شش سالگی و بر اثر بیماری که بر او عارض شد از نعمت بزرگ بینایی محروم گشت و به خوبی برای این استاد بزرگ در این مقال، می‌توان ضرب‌المثلی عربی را بیان کرد که «عمی العین عن الدنيا خیر ممن عمی قلبه عن الله» و در فارسی با این تک مصرع نیز قابل فهم است که «کور بینا بهتر از بینای کور».

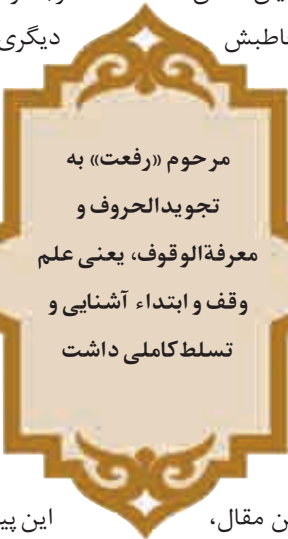
«مهکام» ادامه داد: شیخ «حمّاده» استاد «محمد رفعت» بوده است، مرحوم «رفعت» در سن ۳۰ سالگی به اوج شهرت در تلاوت قرآن رسید و طنین تلاوتش چنان همه را جذب کرد که عالم‌گیر شد و در حال حاضر تلاوت سوره «هود» رفعت از مفاخر بزرگ موزه بریتانیا به حساب می‌آید.

وی یادآور شد که «رفعت» قصار السور را به ۱۴ روایت قرائت کرده است و ادامه داد: در ممتاز بودن امام‌القرء این مقدار کفایت می‌کند که استاد «ابوالعینین شعیشع» به سبک و شیوه استاد «رفعت» تلاوت می‌کند و سعی دارد رموز و فنون قرائت وی را به کار بندد، البته قراء ایرانی هم از شیوه استاد بهره می‌گیرند، زیرا قدرت ترنم نغمات تلاوت‌هایشان و طنین، ارتفاع، وضوح و صافی صوت بسیار ممتاز و تأثیرگذار است که قراء حق دارند از این استاد بهره کافی ببرند.

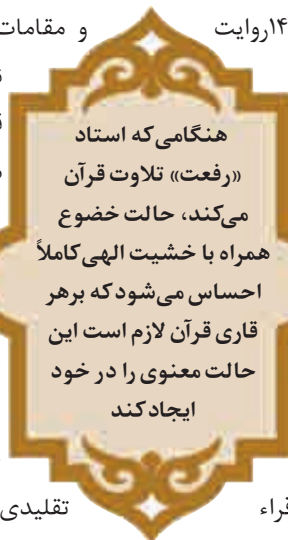
«مهکام» در پاسخ به این پرسش که آیا شیخ «رفعت» از سبک تلاوت قراء پیش از خود متأثر بوده و یا دارای سبک منحصر به فردی است؟ گفت: در اصل هر فردی که از دیگری تلاوت قرآن را بشنود، ناخودآگاه از سبک او متأثر می‌شود، این موضوع را باید طبیعی و امری فطری بدانیم، اما در کنار آن هر قاری می‌تواند ابتکاراتی نیز داشته باشد و تلاوتی که با شنیدن صوت دیگری یاد گرفته است، با صوت خود رنگین‌تر سازد که این مطلب امری مقبول، معقول و مطلوب است.

این پیشکسوت قرآن کریم گفت: هنگامی که استاد «رفعت» تلاوت قرآن می‌کند، حالت خضوع همراه با خشیت الهی کاملاً احساس می‌شود که بر هر قاری قرآن لازم است این حالت معنوی را در خود ایجاد کند، زیرا از آداب باطنی تلاوت کلام الهی و مورد تأکید معصومین (ع) است و همین حالت هر شنونده را مجذوب کلام الهی می‌کند.

وی در پایان افزود: قرائی مانند «رفعت»، در آن برهه زمانی از قدرت‌های استثنائی برخوردار بودند، زحمت کشیدند و ابتکاری خواندند، بدون این‌که اسامی نغمات و مقامات عربی را بدانند، سپس دیگران با نام‌گذاری نغمات، ادامه دهنده راه قاریانی چون شیخ «رفعت» شدند، اما سبک استاد رنگ معنوی خاصی دارد و این احساس به وجود می‌آید که در حین تلاوت، ارتباطی خالصانه با پروردگارش ایجاد کرده است و این حالت معنوی ربطی به صوت و لحن تقلیدی ندارد، بلکه حالتی است که از درون استاد می‌جوشد و آن را به سادگی نمی‌توان، دریافت کرد.

مرحوم «رفعت» به تجوید الحروف و معرفة الوقوف، یعنی علم وقف و ابتداء آشنایی و تسلط کاملی داشت

هنگامی که استاد «رفعت» تلاوت قرآن می‌کند، حالت خضوع همراه با خشیت الهی کاملاً احساس می‌شود که بر هر قاری قرآن لازم است این حالت معنوی را در خود ایجاد کند

چکیده ای از مطالب فصل دوم

است زیرا مردم به دلیل عشقی که به این استاد قرآنی داشتند برای استماع تلاوت‌هایش به منازل خود می‌رفتند.

۷. «حبيب مهکام»: «رفعت» در ارائه فنون قرائت بی‌بدیل بود، وی در تجوید الحروف و معرفة الوقوف تسلط کاملی داشت، گویی که در این امر مهم بی‌نظیر بود.

۸. «سید محسن موسوی بلده»: از شاخصه‌های مهم تلاوت‌های شیخ «محمد رفعت»، تحریرهای ظریف، زیبا و بدون حتی کوچک‌ترین خروج صوتی است.

۹. «مهدی دغاغله»: «محمد رفعت» علاوه بر ویژگی‌های ممتاز صوتی، لحنی و تصویر معانی در تلاوت، ویژگی ممتاز دیگری دارد که باید از آن به عنوان ویژگی روحی و شخصی وی نام برد.

۱۰. «احمد ابوالقاسمی»: غنی بودن تلاوت‌های استاد «رفعت» از ملودی‌های منسجم و بی‌نیازی از اغراق در تلاوت، از ویژگی‌ها و هنر «رفعت» در تلاوت قرآن کریم است.

۱۱. جمع نبوغ و امکانات در یک شخص می‌تواند آن شخص را به قله پیشرفت برساند و هر دوی این ویژگی‌ها در اوج کمال خود در فردی مانند «محمد رفعت» وجود دارد.

۱. استاد «رفعت»، متناسب با فضا و مفاهیم آیات به تلاوت قرآن می‌پرداخت و نمی‌توان چند تلاوت از ایشان یافت که با یک برنامه خاص به تلاوت پرداخته باشد، البته این بی‌برنامگی در عین داشتن برنامه است.

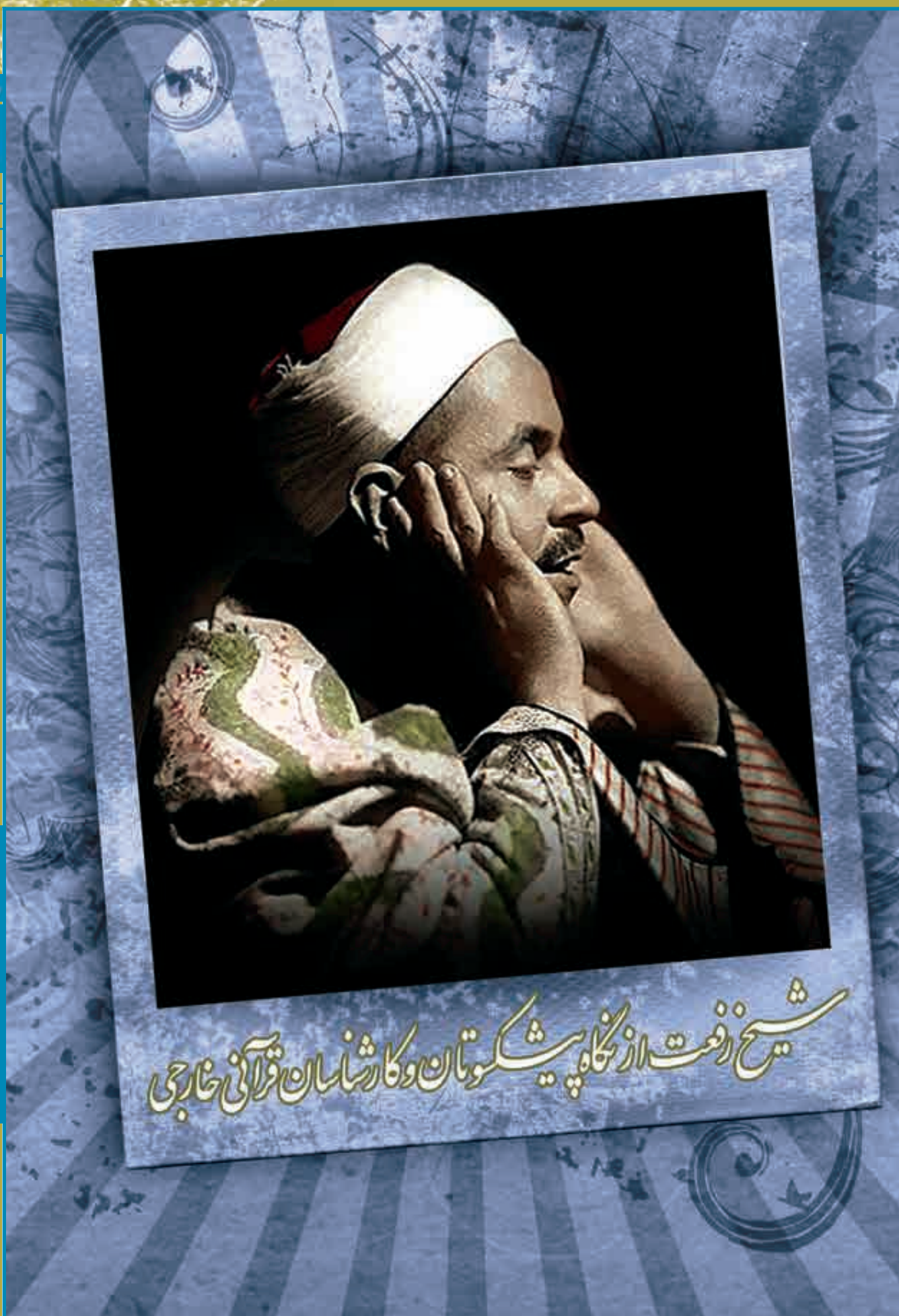
۲. موسیقی خاصی در تلاوت‌های استاد «رفعت» شنیده نمی‌شود که بتوان آن قالب را مشخص کرد و از آن پیروی کرد، بلکه براساس ذوق شخصی خود به تلاوت قرآن می‌پرداخت و هر لحظه نیز بر این ذوق افزوده می‌شود.

۳. برخی معتقدند که سبک و شیوه تلاوت استاد «محمد رفعت» عامه‌پسند نیست و خواص و متخصصان فن قرائت قرآن با آن ارتباط بهتری برقرار می‌کنند.

۴. شیخ «رفعت» تسلیم سیاق آیات قرآن می‌شد و خشوع را در تلاوت‌های ایشان باید به عنوان اصلی بسیار مهم به حساب آورد.

۵. «عبدالرسول عیابی»: «محمد رفعت» به دنبال بهترین وقف‌ها است و به طور اصولی تابع قراء سبک «نافع» است.

۶. «عباس سلیمی»: نقل شده است که در ساعات پخش تلاوت‌های استاد «رفعت» از رادیو قاهره خیابان‌های مصر خالی از جمعیت می‌شده

شیخ زفعت از نگاه پیشکوتان و کارشناسان عراقی خارجی

نگو داشت شیخ محمد زفعت: امیر القراء

«محمد رفعت» همگان را به درك معانی آیات

قرآن قبل از تلاوت تشویق می‌کرد

«ابوالعینین شعیشع» - قاری ممتاز مصری - در نشست تحلیل تلاوت‌های «محمد رفعت» با اشاره به ویژگی‌های فنی تلاوت استاد «محمد رفعت» اظهار کرد: «محمد رفعت» از قاریانی بود که قرآن را بسیار زیبا، نیکو و با صدایی رسا و جذاب تلاوت می‌کرد و همگان را به فهم و درك معانی آیات، قبل از تلاوت تشویق می‌کرد.

«ابوالعینین شعیشع» - استاد ممتاز فن تلاوت قرآن کریم - در نشست تحلیل تلاوت‌های «محمد رفعت» که هفتم تیرماه، با حضور «عباس سلیمی»،

«عبدالرسول عبایی» و «علی‌اکبر حنیفی» از پیشکسوتان قرآنی کشور و جمعی از علاقه‌مندان به قرآن کریم در محل سالن شورای خبرگزاری ایکننا برگزار شد، در گفت‌وگوی تلفنی با ایکننا، با بیان این مطلب و در پاسخ به این پرسش که دیدگاه شما درباره ابعاد فنی قرائت استاد «محمد رفعت» چیست، گفت: من به مردم ایران سلام عرض

می‌کنم و از خداوند متعال می‌خواهم که مردم ایران را پیوسته مورد لطف و عنایت ویژه قرار دهد و باید بگویم که صدای «محمد رفعت» - رحمة الله علیه - صدایی بود که از آسمان بر زمین نازل می‌شد تا مردم صدای قرآن را بشنوند.

این استاد قرائت قرآن کریم تأکید کرد: «محمد رفعت» گویی قرآن را از قلبش تلاوت می‌کرد و از صدایی بسیار قوی برخوردار بود؛ صدای وی طوری نبود که بدون میکروفون شنیده نشود و در حقیقت قلب انسان از این صدای زیبای قرآنی تأثیر می‌پذیرفت.

وی در پاسخ به این پرسش که مهم‌ترین ویژگی «محمد رفعت» نسبت به سایر قراء مصر و جهان اسلام چیست، اذعان کرد: صدای شیخ «رفعت» بسیار نیکو بود و وی آیات قرآن را از اول تا آخر بسیار جذاب، رسا و دلنشین تلاوت می‌کرد، گویی صدایی است که از آسمان نازل می‌شود و ملائک این صدا را با قلوب خود درک می‌کنند و من ویژگی‌هایی در این استاد قرائت قرآن دیدم که در قاری دیگری ندیده‌ام.

این قاری ممتاز مصری ادامه داد: من شبی در کنار «محمد رفعت» بودم و در آن شب شیخ مریض بود و من قرآن تلاوت می‌کردم؛ اما صحنه‌ای دیدم که بسیار حیرت زده شدم و این که شیخ «رفعت» با این حالت بیماری و در حالی که اشک از چشمان او جاری بود، قرآن تلاوت می‌کرد، و این در حالی بود که او احساس نمی‌کرد که گریه می‌کند و در این حال من نیز شروع به گریه کردن کردم.

«شعیشع» تصریح کرد: من از قدیم از عاشقان و دوستان این قاری بودم و در حقیقت شیخ «رفعت» و صدای زیبای وی در تاریخ تکرار نمی‌شود و ما آرزو می‌کنیم که قاریان بعد از او نیز رشد کنند تا صدایی نزدیک به صوت قرآنی وی داشته باشد.

وی در رابطه با نحوه آشنایی خود با «محمد رفعت» گفت: من افتخار شاگردی در محضر استاد را دارم، چرا که از شخصیت وی و

این استاد «محمد رفعت» از من خواست نوارهایی را که در رادیو بود تصحیح کنم، زیرا یک مجموعه کلمات قرائت وی از آن‌ها حذف شده بود، من هم بلافاصله پذیرفتم

این استاد قرائت قرآن کریم ادامه داد: بار دیگر وقتی برای خواندن نماز به مسجد رفته بودم، خود را به استاد «رفعت» معرفی کردم، وی نیز مرا بسیار تشویق کرد، تا به آن حد که دلم از محبت استاد لبریز شد و همواره در پی فرصتی بودم که این محبت را جبران کنم.

«شعیشع» درباره تصحیح نوارهای تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» نیز گفت: استاد «محمد رفعت» از من خواست نوارهایی را که در رادیو بود تصحیح کنم، زیرا یک مجموعه کلمات قرائت وی از آن‌ها حذف شده بود، من هم بلافاصله پذیرفتم، چون به این استاد علاقه فراوانی داشتم و دوست داشتم این نوارها را که از بهترین قرائت‌های استاد بود تصحیح کنم.

این استاد «محمد رفعت» گفت: من می‌توانستم، اما تلاش خود را به کار می‌بردم و زمانی که کارم را تازه در رادیو شروع کردم، برای اولین بار بود که این استاد را از نزدیک ملاقات کردم، وی در حال تلاوت بود و من گوش می‌کردم، پس از آن که تلاوت خود را به پایان رساند، جلو رفتم و دست‌هایم را بوسیدم، استاد پرسید: «شما چه کسی هستید؟» گفتم: «شعیشع هستم»، در این هنگام من را در آغوش کشید و با صدای آرامی گفت: «بیا فرزندم، بیا جلو، من از مدت‌ها پیش می‌خواستم صدای تو را بشنوم».

این استاد «محمد رفعت» گفت: من می‌توانستم، اما تلاش خود را به کار می‌بردم و زمانی که کارم را تازه در رادیو شروع کردم، برای اولین بار بود که این استاد را از نزدیک ملاقات کردم، وی در حال تلاوت بود و من گوش می‌کردم، پس از آن که تلاوت خود را به پایان رساند، جلو رفتم و دست‌هایم را بوسیدم، استاد پرسید: «شما چه کسی هستید؟» گفتم: «شعیشع هستم»، در این هنگام من را در آغوش کشید و با صدای آرامی گفت: «بیا فرزندم، بیا جلو، من از مدت‌ها پیش می‌خواستم صدای تو را بشنوم».

توانایی شیخ «رفعت» در ادای مخارج حروف، منحصربه فرد است

مرحوم شیخ «محمد رفعت» دارای صوتی ربانی و آسمانی بود و صوت قرآنی زیبا، تسلط به تجوید و قدرت ادای مخارج حروف، وی را در میان مشاهیر قراء ممتاز و بی نظیر کرده است.

مرحوم «رفعت» به ادای مخارج حروف و مبادرت وی به تأسیس مدرسه تجوید قرآن «الفرقانی» گفت: مرحوم «رفعت» از نسل اول و دوره طلایی قاریانی است که به تجوید آیات و ادای کامل مخارج حروف اهتمام خاصی داشت و همین امر سبب شد که وی مدرسه تجوید الفرقانی را تأسیس کند؛ همچنین، این قاری شهیر مصری، قرآن را برای قرآن می خواند و پس از تسلط به تجوید، اقدام به حفظ کلام الهی کرد.

«صدیق محمود صدیق منشاوی» از قاریان مصری با اعلام این مطلب گفت: قدرت ادای مخارج حروف و صوت زیبا و منحصربه فرد مرحوم «رفعت»، تقلید از سبک قرائت وی را برای قاریان بسیار دشوار کرده است و همین مسأله باعث شده که تنها قاریان اندکی از سبک وی تقلید کنند.

«منشاوی» در پاسخ به پرسشی درباره ابداعات و نوآوری‌های صوتی شیخ «رفعت» و خصوصیات صوتی این قاری پرآوازه مصری گفت: مرحوم «رفعت» از قاریان کم‌نظیری است که دارای ابداعات زیادی در قرائت است و هر شنونده تلقی خاصی از سبک قرائت وی دارد و وی با توجه به این که حزن و اندوه خاصی در قرائت وی احساس می‌شود، شنونده را بسیار تحت تأثیر قرار می‌دهد.

وی همچنین، معرفی قاریان نامدار جهان اسلام و بررسی ابعاد فنی تلاوت آنان را یک ضرورت بسیار مهم دانست و گفت: بررسی جوانب فنی قاریان مشهوری همچون «محمد رفعت» و معرفی ایشان به نسل جوان، علاوه بر ارج نهادن به جایگاه و منزلت این قاریان، سبب ترغیب نسل جوان به قرائت قرآن کریم می‌شود.

برخی قراء معاصر مصر از مکتب و سبک قرآنی شیخ «محمد رفعت» تأثیر پذیرفته‌اند، اما این قاریان تنها آیات کمی از قرآن را به سبک وی تقلید می‌کنند و این تقلید مستمر نیست

وی در ادامه به مقلدان و شیفتگان قرائت استاد مرحوم «رفعت» اشاره کرد و گفت: استاد «ابوالعینین شعیشع»، رئیس اتحادیه قاریان و حافظان قرآن مصر، از شیفتگان صوت استاد «رفعت» است که به شیوه آن مرحوم تلاوت می‌کند و بسیاری از فنون و رموز قرائت را از وی فرا گرفته است.

«منشاوی» اضافه کرد: همچنین، تکریم و تجلیل از قراء معاصر و مشاهیر قرائت جهان اسلام و برگزاری مسابقات سالانه قرآن کریم در سطوح ملی و بین‌المللی نیز از دیگر عواملی است که می‌تواند در میان جوانان برای گرایش به قرائت قرآن کریم ایجاد انگیزه کند.

این قاری مصری در پایان با اشاره به این که هم‌اکنون در مسجد «الإمام الشافعی» قاهره تلاوت می‌کند، گفت: من تاکنون بسیار به ایران سفر کرده‌ام و آخرین سفر من به حدود ۹ سال پیش بر می‌گردد و فضای قرآنی ایران و اهتمام و علاقه مردم این کشور به قرائت قرآن کریم و قاریان برای من بسیار شگفت‌آور بود و امیدوارم که قاریان قرآن، این کتاب الهی را همان طور که حق تعالی دستور داده، تلاوت کنند.

وی گفت: برخی قراء معاصر مصر از مکتب و سبک قرآنی شیخ «محمد رفعت» تأثیر پذیرفته‌اند، اما این قاریان تنها آیات کمی از قرآن را به سبک وی تقلید می‌کنند و این تقلید مستمر نیست، زیرا تقلید از سبک قرائت «محمد رفعت» به علت ویژگی‌های خاص صوتی و ابداعات وی بسیار دشوار است.

بررسی جوانب فنی قاریان مشهوری همچون «محمد رفعت» و معرفی ایشان به نسل جوان، علاوه بر ارج نهادن به جایگاه و منزلت این قاریان، سبب ترغیب نسل جوان به قرائت قرآن کریم می‌شود

صدای ربانی و آسمانی؛ علت تعدد القاب شیخ «رفعت»

صدیق محمود صدیق منشاوی» به القاب متعدد مرحوم «رفعت» از قبیل «الصوت الذهبی» (صدای طلائی)،

اخلاص؛ علت تأثیرپذیری تمامی نسل‌ها از قرائت «رفعت»

پرسش‌های من گفتند که شیخ فقرا را دوست داشت و با افراد بیچاره و مسکین هم‌نشینی و با همسایگان با ملاحظت برخورد می‌کرد و در بسیاری از مراسم و محفل‌ها، بدون چشم‌داشت مالی قرائت می‌کرد که خداوند متعال در برابر این ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری ایشان، پاداش ارزشمندی به وی اعطاء کرد و آن صوت قرآنی دلنشینی است که پیوسته در قلب و وجدان شنوندگان می‌نشیند و این صوت قرآنی زیبا و متأثر شدن تمامی نسل‌ها از این قرائت زیبا، به برکت همین اخلاص وی است.

«رفعت» از زمان و مکان خود پیشی گرفته بود

«طاروطی» تصریح کرد: شیخ «محمد رفعت» از برترین و بزرگترین قاریان مصر و جهان اسلام به شمار می‌آید و از قراء مشهوری است که از زمان و مکان خود پیشی گرفته بود و با لحن‌های آسمانی به قرائت قرآن می‌پرداخت، لحن‌هایی که قبل از آن نشنیده بودیم.

صوت «رفعت»: الهامی آسمانی از سوی خداوند

وی اضافه کرد: هر قاری که به صدای قرائت مرحوم «رفعت»

شیخ «محمد رفعت» فقرا را بسیار دوست داشت و با افراد بیچاره و مسکین هم‌نشینی و با همسایگان با ملاحظت برخورد می‌کرد و در بسیاری از محفل‌ها، بدون چشم‌داشت مالی قرائت می‌کرد که خداوند متعال به برکت این اخلاص، صوت قرآنی دلنشینی به وی اعطاء کرد که پیوسته تمامی نسل‌های قراء از قرائت وی متأثر می‌شوند.

«عبدالفتاح طاروطی» قاری برجسته مصری و داور بین‌المللی قرآن کریم در گفت‌وگو با ایکن گفت: با وجود این‌که در زمان مرحوم «رفعت» امکانات ضبط صدا ضعیف بود و زیبایی تلاوتش به‌طور کامل منتقل نمی‌شد، اما هنوز قاریان از صوت وی متأثر می‌شوند و من پیوسته از خودم سؤال می‌کنم که چرا شیخ «رفعت» بر تمامی نسل‌ها تأثیر گذاشته و تمامی قراء از صوت قرآنی ایشان تأثیر پذیرفته و می‌پذیرند؟ آیا این امر به خاطر خشوع یا احساس ظریف وی در هنگام قرائت است؟ یا به خاطر این است که وی مردی ربانی و مرتبط با حق تعالی بود؟

وی ادامه داد: برخی اعضای خانواده مرحوم «رفعت» در پاسخ به

گوش می‌دهد، از فن قرائت وی متأثر می‌شود، شیخ «محمد رفعت» نغمات، اصوات و الحان قرآنی را از قاری دیگری نشنیده بود و تقلید نمی‌کرد، بلکه صوت وی الهامی آسمانی از سوی خداوند بود و وی قرآن کریم را با احساسی ظریف و خشوع و خضوع خاصی قرائت می‌کرد، به طوری که وی را استاد استادان و «امیر القراء» و صاحب صوت ملائکی، صوت رحمت و آسمانی می‌دانند.

عدم امکان قضاوت قطعی درباره تأثیر پذیری «رفعت» از قاریان پیش از خود

«عبدالفتاح طاروطی» در پاسخ به پرسشی مبنی بر این که آیا مرحوم «رفعت» در تلاوت قرآن کریم از سبک قراء قبل از خود همچون «احمد النداء» بهره برده یا این که خود صاحب سبک جدیدی در قرائت بوده است، گفت: متأسفانه تنها برخی از نوارهای صوتی شیخ «محمد رفعت» به ما رسیده و بخشی از این نوارها نیز ناقص هستند و صوت استاد «رفعت» در آنها به صورت واضح ضبط نشده است که «ابوالعینین شعیب» قاری مشهور مصری و رئیس اتحادیه قاریان و حافظان قرآن مصر آنها را تکمیل کرد؛ همچنین، رادیو مصر نیز نوارهای صوتی قراء قبل از مرحوم «رفعت» امثال شیخ «احمد النداء» را نگه‌داری نکرده است تا ما بتوانیم به طور دقیق و کامل سبک قرائت مرحوم «رفعت» را با قاریان پیش از وی بررسی و مقایسه کنیم، بنابراین به طور یقین نمی‌توانیم بگوییم که «رفعت» از قاریان قبل از خود از جمله شیخ «احمد النداء» تأثیر پذیرفته است، اما به هر حال وی در قرائت خود یگانه و بی‌نظیر بوده و صوت قرآنی وی، صدایی ملکوتی و ربانی است که از هیچ قاری دیگری متأثر نشده است.

«رفعت»: قاری مورد علاقه نخبگان

وی درباره زیباترین و ابداعی‌ترین قرائت شیخ «رفعت» گفت: من بسیاری از قرائت‌های شیخ «محمد رفعت» را گوش داده‌ام، قرائت سوره «کهف» و سوره «هود» را از زیباترین تلاوت‌های ایشان می‌دانم، اما از دیگر امتیازات شیخ «رفعت» این است که شنوندگان برگزیده و نخبه‌های قرآنی به قرائت‌های وی گوش می‌دهند که این امر به خاطر زیبایی و خشوع وی در قرائت قرآن و ادای خوب و تسلط وی در این امر است.

«عبدالفتاح طاروطی» در پایان گفت: هر قاری که در تلاوت و ادای قرآنی خود مخلص و مسلط باشد، تا روز قیامت در روح و جان شنوندگان نفوذ پیدا می‌کند. شیخ «رفعت» ده‌ها سال است که از دنیا رفته است، اما هنوز با صوت زیبای خود در میان مردم و شنوندگان زنده است.

این داور بین‌المللی قرآن مصر در ادامه خاطرنشان کرد: شیخ «رفعت» از امکانات و فناوری‌های صوتی و استودیوهای قرائت که قاریان معاصر از آن بهره‌مند هستند، محروم بود و در زمانی قرآن کریم را تلاوت می‌کرد که صوت قاری در نوارهای قدیمی ضبط می‌شد، که این نوارها، زیبایی حقیقی صوت وی را به صورت کامل منتقل نکرده، و اگر شیخ «رفعت» در عصر حاضر که امکانات و تکنولوژی صوتی و دستگاه‌های ضبط صوت به طور پیشرفته فراهم است، قرائت می‌کرد، قطعاً صدای وی بسیار زیباتر و جذاب‌تر از صوتی می‌بود که در نوارهای صوتی قدیمی ضبط شده است.

این داور بین‌المللی قرآن مصر در ادامه خاطرنشان کرد: شیخ «رفعت» از امکانات و فناوری‌های صوتی و استودیوهای قرائت که قاریان معاصر از آن بهره‌مند هستند، محروم بود و در زمانی قرآن کریم را تلاوت می‌کرد که صوت قاری در نوارهای قدیمی ضبط می‌شد، که این نوارها، زیبایی حقیقی صوت وی را به صورت کامل منتقل نکرده، و اگر شیخ «رفعت» در عصر حاضر که امکانات و تکنولوژی صوتی و دستگاه‌های ضبط صوت به طور پیشرفته فراهم است، قرائت می‌کرد، قطعاً صدای وی بسیار زیباتر و جذاب‌تر از صوتی می‌بود که در نوارهای صوتی قدیمی ضبط شده است.

ابداعات مرحوم «رفعت» در قرائت: متناسب با معانی آیات

وی به ویژگی‌های لحنی و ابداعات شیخ «رفعت» در قرائت قرآن کریم اشاره کرد و گفت: ابداعات شیخ «محمد رفعت» متناسب با معانی قرآن کریم بود، در حقیقت این ابداعات، ابداعاتی معنوی و روحانی بود که از اندیشه معاصر پیشی گرفته است و در هنگام گوش دادن به قرائت وی ما را وامی‌دارد که در برابر ویژگی‌های فنی و لحنی و صوت و ادای وی توقف طولانی کنیم، زیرا در تلاوت قرآنی مرحوم «رفعت» لرزش، خستگی و مشقت دیده نمی‌شود و آیات قرآن را با سهولت و آرامش خاصی تلاوت می‌کند که این امر از بخشش‌های الهی به این قاری نامدار مصری به شمار می‌آید.

عبدالفتاح طاروطی» در ادامه، تقلید از قرائت شیخ «رفعت» را بسیار دشوار دانست و گفت: هر قاری که بتواند در تلاوت سه تا چهار آیه از قرآن کریم و در مدت زمان ۵ دقیقه از سبک قرائت شیخ «رفعت» تقلید کند، به یک شاخص مهم دست پیدا کرده است، زیرا مرحوم «رفعت» دارای ویژگی‌های صوتی و لحنی است که بسیاری از قراء از داشتن آن محروم هستند.

وی همچنین، به اهتمام شیخ «رفعت» به تجوید و مخارج حروف اشاره کرد و گفت: مسأله تجوید و مخارج حروف، جوهر قرآن و معدن گران‌بهای آن را تبیین و آشکار می‌کند و عدم اهتمام به مخارج حروف، برواژگان قرآن خدشه وارد کرده و باعث می‌شود که زیبایی حقیقی قرآن کریم آشکار نشود؛ زیرا زیبایی قرآن به این است که حق هر حرف به خوبی اداء شود. احکام تجوید از قبیل تفخیم (درشت اداء کردن

تلاوت شیخ «رفعت» همراه با تقوای وصف ناشدنی بود

که همه قاریان قرآن کریم مدیون کسانی مانند استاد «محمد رفعت» هستند که زندگانی خود را وقف تلاوت و خدمت به قرآن کریم کردند.

وی با اشاره به کمبود و ابتدایی بودن تجهیزات صوتی در زمان «محمد رفعت» عنوان کرد: «محمد رفعت» در زمانی ظهور کرد که تجهیزات صوتی پیشرفته نبود، اغلب تلاوت‌های وی بدون هیچ‌گونه تجهیزات صوتی اجرا شده و مابقی هم با تجهیزات صوتی بسیار ابتدایی تلاوت و ضبط شده است.

«عبدالجلیل البناء» ادامه داد: «محمد رفعت» همواره در روحانیت و فضای معنوی و ملکوتی سیر می‌کرد و شاید همین موضوع باعث شده است که او تبدیل به یکی از مشاهیر قرائت قرآن کریم در جهان اسلام شود و صدا و تلاوتش با وجود این که نیم قرن از درگذشت وی گذشته است، همچنان جاودان بماند.

وی در پایان یادآور شد: «محمد رفعت» به تمامی روایت‌های مختلف مسلط بود و در اختلاف قرائت خبرگی داشت و قرآن را نیز با روایت‌های مختلف تلاوت می‌کرد؛ از نظر شخصیتی نیز فردی متواضع بود و حتی برای یک لحظه نیز ارتباطش با پروردگار متعال قطع نشد.

«عبدالجلیل البناء» از قاریان برجسته مصری معتقد است که «محمد رفعت» همراه با تقوا و اخلاص و صف ناشدنی به تلاوت قرآن کریم مبادرت می‌کرد و در واقع تلاوت قرآن نیز چنین روحیه‌ای را می‌طلبد تا بتواند در عمق جان مستمع نفوذ کرده و قلب او را با نور هدایت الهی مأنوس کند.

«عبدالجلیل البناء» از قاریان برجسته کشور مصر، با بیان این مطلب گفت: استاد مرحوم «محمد رفعت» از ستاره‌های درخشان آسمان تلاوت قرآن کریم و در واقع یکی از مشاهیر تلاوت قرآن در کشور مصر است که قرآن را همراه با «رُوحٌ وَرَیْحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِیمٌ» تلاوت می‌کرد. وی هنگامی که به تلاوت قرآن می‌پرداخت در بوستان‌هایی از بهشت تلاوت می‌کرد و مستمعی که صدای او را می‌شنید با او در بهشت همراه می‌شد.

تلاوت‌های «رفعت»: گنجینه‌ای برای نسل‌های بعد
این قاری مصری تأکید کرد: تلاوت‌های «محمد رفعت» ذخیره‌ای برای نسل‌های بعدی است تا بتوانند از این مدرسه قرآنی نهایت استفاده را برای فراگیری فن تلاوت ببرند و در واقع باید گفت

تلاوت سوره «الذاریات»؛ اوج ابداعات شیخ «رفعت»

شیخ «رفعت» اشاره کرد و گفت: مرحوم «رفعت» در قرائت خود معنا و مفاهیم آیات قرآن کریم را برای شنونده مجسم می‌کند و به تصویر می‌کشد، بدین معنا که قرآن کریم را با حسن صوت و صدای بسیار دلنشینی قرائت و مخارج حروف و قواعد تجوید را به خوبی رعایت می‌کرد و در تلاوت وی خشوع و حزن و اندوه احساس می‌شود.

وی درباره اهتمام شیخ «رفعت» به ظرافت‌های صوتی از قبیل رعایت مخارج حروف و تجوید و مبادرت وی به تأسیس مدرسه تجوید «الفرقانی» در مصر گفت: هر حرف قرآنی دارای مخارج و ویژگی‌های است که رعایت آنان باعث زیبایی قرائت می‌شود و به همین خاطر، شیخ «رفعت» از نسل اول قاریانی بود که حق هر حرف را به خوبی اداء می‌کرد و همین رعایت تجوید و مخارج حروف از سوی وی سبب شد که قرائت وی تصویرگر معنا و مفهوم آیات باشد.

مشکل بودن تقلید قاریان مبتدی از سبک شیخ «رفعت»
وی درباره مسأله تقلید از قرائت شیخ «رفعت» گفت: مرحوم «رفعت» از قاریان مشهور و صاحب سبک قرائت قرآن است که قرآن را با صدای طبیعی و با سهولت و آرامش خاصی قرائت می‌کرد و در تلاوت وی، هیچ تکلف و مشقتی احساس نمی‌شد، اما با توجه به ویژگی‌های صوتی وی از قبیل خشوع و اندوه و حزن در تلاوت و رعایت ظرافت‌های صوتی از قبیل مخارج حروف و تسلط به قرائت‌های مختلف، تقلید قاریان تازه‌کار از سبک قرائت وی بسیار مشکل است و قاریانی می‌توانند از تلاوت ایشان تقلید کنند که

شیخ «محمد رفعت» قرآن کریم را به قرائت‌های مختلف، تلاوت می‌کرد و در قرائت وی ابتکارات زیادی احساس می‌شود، به طوری که ابداعات وی در تلاوت سوره «الذاریات» به اوج می‌رسد.

«طارق عبدالباسط محمدعبدالصمد» از قاریان مشهور مصری و فرزند مرحوم «عبدالباسط محمدعبدالصمد» قاری معروف جهان اسلام، با اعلام این مطلب گفت: نوارهای صوتی که از قرائت شیخ «رفعت» به جا مانده، بسیار اندک است و صوت ایشان نیز با توجه به این‌که در آن زمان، تجهیزات و تکنولوژی پیشرفته‌ای برای ضبط صدا وجود نداشت، در حد بسیار بالایی ضبط نشده است، اما با این وجود، تلاوت‌های وی بسیار زیبا، دلنشین و جذاب است.

تسلط شیخ «رفعت» به قرائت مختلف

وی افزود: یکی از ویژگی‌های ممتاز قرائت شیخ «رفعت» این است که وی جامع قرائت‌های مختلف بود، به گونه‌ای که قرآن کریم را به روایت‌های مختلف تلاوت می‌کرد و در این قرائت‌ها از ابداعاتی بهره برده که تمامی شنوندگان و ذائقه‌ها را راضی می‌کند و ابداعات وی در بسیاری از تلاوت‌هایش دیده می‌شود که این ابداعات در سوره «الذاریات» به اوج می‌رسد.

قرائت شیخ «رفعت»: تصویرگر معنا و مفهوم آیات
«طارق عبدالباسط» در ادامه این گفت‌وگو به ابعاد فنی قرائت

سال‌ها به تلاوت قرآن پرداخته و به قرائت‌های مختلف آشنایی داشته باشند.

بهره برداری شیخ «رفعت» از سبک قاریان پیش از خود

«طارق عبدالباسط» در پاسخ به پرسشی مبنی بر این که آیا استاد «رفعت» از اسلوب قرائت قاریان قبل از خود مانند «احمد النداء» بهره برده یا این که خود دارای اسلوب و سبک جدیدی در قرائت قرآن است، گفت: هیچ قاری نیست که از سبک و اسلوب قرائت قاریان قبل از خود متأثر نشود، اما هر قاری با اهداف خاص خود قرائت می‌کند، بنابراین تقلید کردن از سبک قاریان پیشین از ارزش قاری کم نمی‌کند، اما تقلید کورکورانه از قرائت دیگران، هیچ سود و توفیقی برای قاری نخواهد داشت، بنابراین مرحوم «رفعت» نیز همچون سایر قاریان در ابتدا از سبک قراء قبل از خود بهره برده و پس از آن خود صاحب سبک قرائت شده است.

جذابیت صدا و تأثیرگذاری فراوان؛ علت تعدد القاب شیخ «رفعت»

«طارق عبدالباسط» در بخش دیگری از این گفت‌وگو به القاب متعدد شیخ «رفعت» اشاره کرد و گفت: جذابیت صدای شیخ و تأثیرگذاری آن در دل و جان قاریان و شنوندگان سبب شد که وی ملقب به القاب متعددی مانند «قاری معجزه»، «صاحب صوت طلایی»، «فیثارة السماء»، «صاحب صوت ملائکی» و «صاحب صوت رحمت» شود و در حقیقت، زمانی که شنونده به قرائت وی گوش می‌دهد، گویی که صدایی ربانی و الهی می‌شنود و این از فضیلت‌ها و بخشش‌های خداوند به این قاری مشهور و نامدار است.

وی در پایان درباره میزان تأثیرپذیری قاریان هم عصر شیخ «رفعت» و قراء معاصر از سبک قرائت وی گفت: قرائت مرحوم «رفعت» همچون باران رحمتی است که تمامی قاریان از این رحمت الهی در زمینه قرائت قرآن بهره‌مند می‌شوند و قرائت زیبای وی، انگیزه مهمی برای قاریان هم عصر و قاریان پس از خود بود و بسیاری از قاریان از سبک و اسلوب قرائت وی متأثر شدند.

تقلید قاریان از سبک مرحوم «رفعت» استمرار ندارد

در حال حاضر، تعداد اندکی از قاریان مصری همچون «محمد شرقاوی» و «محمد علاء الدین» از سبک قرائت شیخ «محمد رفعت» تقلید می‌کنند که این تقلید نیز مستمر نیست و آنان تنها در تلاوت برخی از آیات از آن مرحوم تقلید می‌کنند.

«حسین حمدان» قاری لبنانی و داور بین‌المللی قرآن کریم با اعلام این مطلب و در پاسخ به پرسشی مبنی بر این که چرا امر تقلید از قرائت شیخ «رفعت» دشوار است، گفت: سبک قرائت شیخ «رفعت» از جمله سبک‌های قرآنی کم‌نظیر است که تقلید از آن بسیار دشوار است، زیرا مرحوم «رفعت» دارای حنجره‌ای منحصر به فرد بود و همچنین احساس روحانی و معنوی ای که به وی در هنگام قرائت قرآن دست می‌داد، نیز بسیار کم‌نظیر است و اندک کسانی هستند که این چنین قرائت کنند و آیات قرآن را آن‌گونه که وی احساس می‌کرد، احساس کنند.

وی افزود: تغییر در تلاوت قاری به‌هنگام تقلید از صوت قرآنی استاد «رفعت» به خوبی ملاحظه می‌شود و در لبنان نیز «حاج علی منعم» از قاریان لبنانی که حدود ۲۰ سال است، قرآن تلاوت می‌کند از شیخ «محمد رفعت» تقلید می‌کند که وی فقط برخی آیات قرآن را به تقلید از «محمد رفعت» در محافل عزا تلاوت می‌کند.

«حسین حمدان» در ادامه این گفت‌وگو، در پاسخ به پرسشی درباره علت ملقب شدن شیخ «محمد رفعت» به امیر القراء و قاری معجزه، گیتار آسمانی، ربانی و روحانی، تاج رادیو و دارنده صوت ملائکی گفت: سخن گفتن از قاری معجزه، شیخ «محمد رفعت»، صحبت کردن از مکتب قرآنی بزرگی است و تاکنون این سؤال برای شمار زیادی از صاحبان صوت‌های زیبا و قاریان بین‌المللی پیش آمده که چرا «محمد رفعت» به این القاب مشهور شده است تا آنجایی که «محمد جویدی» از شاعران معاصر عرب درباره این قاری پرآوازه مصری می‌گوید: محمد رفعت قاری ای است که تکرار نمی‌شود / وی صاحب صدای زیبا و ممتازی است / و تنها قاری بود که گوش‌ها درباره صوت او اشتباه نمی‌کردند / و صدای وی را به خوبی تشخیص می‌دادند.

وی خاطر نشان کرد: «محمد جویدی» همچنین، «محمد رفعت» را دارای صوتی با صدق تلاوت و صداقت احساس می‌داند که مفهوم و مضمون آیات قرآن را از طریق مقامات جذاب که از روح و قلب وی نشأت

می‌گرفت، به تصویر می‌کشید و به قرائت هر آیه‌ای از قرآن کریم که می‌پرداخت، آن را احساس و با آن زندگی می‌کرد.

صوت «محمد رفعت»: صدایی آسمانی

«حسین حمدان»، صدای «محمد رفعت» را صدایی آسمانی توصیف کرد و گفت: برخی از نویسندگانی که به بررسی زندگی این قاری نامدار مصری پرداخته‌اند، صدای وی را با خشوع عمیق و تأثیرگذار در قلب و جان معرفی کرده‌اند و هنگامی که مسلمانان و غیرمسلمانان صدای قرائت قرآن وی را می‌شنیدند، تصور می‌کردند که صدای ملائکه و صوتی آسمانی است.

این قاری لبنانی تصریح کرد: مرحوم استاد «رفعت»، از ستارگان پرفروغ علم قرائت و از نوابغ کم‌نظیر تلاوت قرآن کریم بود که در اصوات زیبایی قرآنی بسیار مبتکر بود و به واسطه نبوغ ذاتی‌اش در خلق و آفرینش اصوات و تسلط به تجوید و قدرت ادای حروف و مهارت در وقوف آیات الهی همواره در بین مشاهیر قراء قرآن ممتاز و بی‌نظیر بوده است، به‌گونه‌ای که در صوت قرآنی وی اندوه خاصی احساس می‌شود و در هنگام تلاوت آیات قرآن کریم، گویی صدای وی در قلب شنونده نفوذ پیدا می‌کرد، زیرا صوت این قاری پرآوازه مصری از قلب وی خارج می‌شد و شنونده را به سوی آسمان هدایت می‌کرد.

این داور بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به پرسشی مبنی بر این‌که آیا شیخ «محمد رفعت» دارای مکتب و سبک خاصی در قرائت قرآن یا متأثر از قاریان قبلی و گونه‌ای از مکاتب پیشین بود، گفت: «محمد رفعت» از نوابغ قرائت و تاحدی متأثر از مرحوم استاد «احمد النداء» از قاریان مشهور مصری بوده است، با وجود این‌که «احمد النداء» نوارهای صوتی نداشت، اما خوشبختانه در زمان «محمد رفعت» نوارهای صوتی اندکی بوده که گزیده‌هایی از صدای وی ضبط شده و به دست ما رسیده است. این قاری لبنانی اضافه کرد: زمانی که امت اسلام فهمیدند که شیخ «محمد رفعت» به سرطان حنجره مبتلا شده است، کمک‌های زیادی اعطاء کرده و تلاش‌های زیادی برای بهبود بیماری وی انجام دادند، زیرا وی قاری برتر آن زمان بود، و حنجره و صدای منحصر به فردش باعث شد که کسی نتواند از وی تقلید کند، هر آیه‌ای را که قرائت می‌کرد، در آن تدبیر می‌کرد، و با روح و حنجره و صوت و قلب خود با آیات زندگی می‌کرد.

این داور بین‌المللی لبنانی درباره علت اهتمام ویژه «محمد رفعت» به مخارج حروف و مبادرت وی در تأسیس مدرسه تجوید «الفرقانی» در مصر، گفت: تجوید باعث زیبایی و زینت صدای قاری

می‌شود، و قاریان مصری احکام تجوید را بسیار تأثیرگذار در امر تلاوت و آن را تبیین‌کننده مفاهیم آیات می‌دانند و شیخ «رفعت» قبل از این‌که با موسیقی قرآنی آشنا شود و اقدام به حفظ قرآن کند، احکام تجوید را آموخت تا صدای وی با این فن کامل شود و در تلاوت وی ایراد و اشکالی وجود نداشته باشد.

«حسین حمدان» در بخش دیگری از این گفت‌وگو خاطر نشان کرد: من تلاش می‌کنم که آیاتی از قرآن کریم را به سبک و شیوه مرحوم «رفعت» تلاوت کنم، اما تقلید من مطلوب نیست، زیرا «محمد رفعت» آیات قرآن کریم را به سبکی خاص و با حزن و اندوه تلاوت می‌کند و آیات را برای شنونده به تصویر می‌کشد و معنویت موجود در قلب و صدای وی کم‌نظیر است، بنابراین تنها تعداد کمی می‌توانند آیاتی از قرآن کریم را به سبک وی تلاوت کنند.

«حسین حمدان» در پایان این گفت‌وگو از قاریان جهان اسلام خواست که به خط و مکتب قرآنی شیخ «محمد رفعت» پایبند باشند، زیرا سبک وی کم‌نظیر و قرائت وی خاضعانه و با خشوع است و این قاری در گفتار و رفتار با قرآن زندگی، و در مفاهیم و آموزه‌های این کتاب مقدس تدبیر می‌کرد.

تلاوت مرحوم «رفعت»؛ الهام گرفته از حدیث «إن القرآن نزل بالحنن»

می‌کرد و مسجد «فاضل پاشا» از جمله مساجد قاهره بود که «رفعت» بیشتر در آن به تلاوت قرآن کریم پرداخت.

«رفعت» فن تجوید را نزد علمای الأزهر فراگرفت

این قاری رادیو و تلویزیون عراق در بخش دیگری از این گفت‌وگو به تسلط مرحوم «رفعت» بر فن تجوید و ترتیل قرآن کریم اشاره کرد و گفت: شیخ «رفعت»، فن تجوید را نزد علما و مشایخ بزرگ الأزهر و پیشگامان قرائت‌های هفتگانه و ده‌گانه قرآن کریم فراگرفت و با وجود این‌که نابینا بود، در روزهای جمعه به یادگیری ترتیل آیات قرآن می‌پرداخت و قرائت‌های مختلف قرآنی را هم‌زمان فراگرفت.

وی گفت: «رفعت» تنها قاری ای است که دارای ادای بسیار جذاب و عمق احساس بود، تاجایی که «محمد عبدالوهاب» آهنگ‌ساز مصری، وی را «خطیر کبیر» (پدیده بزرگ) معرفی می‌کند، و این لقب به این دلیل است که وی یک قاری بسیار ماهر و توانمند بود و کبیر به‌عنوان یک اندیشمند و عالم؛ همچنین، صدای جذاب و زیبایی وی باعث شد که روزهای جمعه هر هفته، خیل عظیمی از مشتاقان در مسجد «فاضل پاشا» قاهره گردهم آیند تا به صدای این قاری مشهور مصری گوش فرادهند و مرحوم «رفعت» قرآن را با خشوع و اندوه تلاوت می‌کرد و قرائت وی دارای خواص ذاتی مانند فن تجوید، ادای صوتی و نغمه‌های قرآنی بود که این خواص ذاتی همچون یک میکروفون صدای وی را به دور دست می‌رساند.

امام و خطیب اسبق دیوان وقف سنی عراق در ادامه تصریح کرد: قرائت شیخ «رفعت» از حنجره‌ای حزین که در آن آرامش، ترس از خدا و نوعی اندوه و خشوع احساس می‌شد، طنین‌انداز می‌شد و این صوت قرآنی در روح، جان و قلب شنوندگان نفوذ پیدا می‌کرد و شیخ «رفعت» با صدای رسا و قوی خود یکی از زیباترین صوت‌های قرآنی را در تاریخ قرائت قرآن ثبت کرد.

«رفعت» حق هر حرف را از نظر مخارج و صفات ادا می‌کرد «النعیمی» درباره علت دشوار بودن تقلید از سبک قرائت شیخ «رفعت» گفت: شیخ «رفعت» با حنجره طلایی خود، قرآن کریم را با نغمه‌ها و آهنگ‌های شگفت‌آوری تلاوت می‌کرد و در

شیخ «محمد رفعت» آیات قرآن کریم را بسیار سلیس، روان و خوش‌آهنگ تلاوت می‌کند و در صدای وی، اندوه و حزن عمیقی احساس می‌شود که اندوه موجود در قرائت ایشان الهام گرفته از حدیث امام صادق (ع) «إن القرآن نزل بالحنن فاقرووه بالحنن» (قرآن با حزن نازل گردیده، پس آن را با صدای حزین بخوانید) است.

«محمد سعید النعیمی» قاری پیشکسوت، مدرس سبک سنتی «بغدادی»، عضو مرکز ملی علوم قرآن بغداد و استاد برجسته علوم قرآنی عراق با اعلام این مطلب گفت: شیخ «رفعت» صاحب مکتب و سبکی مترقی و پیشرو در زمینه قرائت قرآن کریم است و به احکام تجوید، ترتیل و تنغیم آیات قرآن بسیار مسلط بود و مهارت خاصی در زمینه تجوید و ادای مخارج حروف داشت.

تلاوت شیخ «رفعت» با خشوع و اندوهی خاص

وی افزود: صدای زیبا، سلیس، روان و خوش‌آهنگ شیخ «رفعت» از برترین صوت‌های قرآنی است، زیرا وی قرآن کریم را با خشوع و اندوه خاصی تلاوت می‌کرد، به طوری که صدای این قاری مشهور مصری، دنیا را ملتهب کرد و به هیجان آورد و تلاوت حزین و اندوهگین وی به نوعی الهام‌گرفته و بیانگر حدیث امام صادق (ع) مبنی بر این‌که قرآن کریم را با حزن و اندوه قرائت کنید، است.

«النعیمی» تصریح کرد: مرحوم «رفعت» تا قبل از تأسیس رادیو قاهره زیاد معروف نبود، اما پس از آن‌که به‌عنوان قاری در رادیو قاهره به تلاوت قرآن کریم پرداخت، بسیار مشهور و معروف شد و وی در جوانی در تعدادی از مساجد قاهره به‌عنوان «شهر پایتخت مساجد» و «شهر هزار گلدسته» قرائت

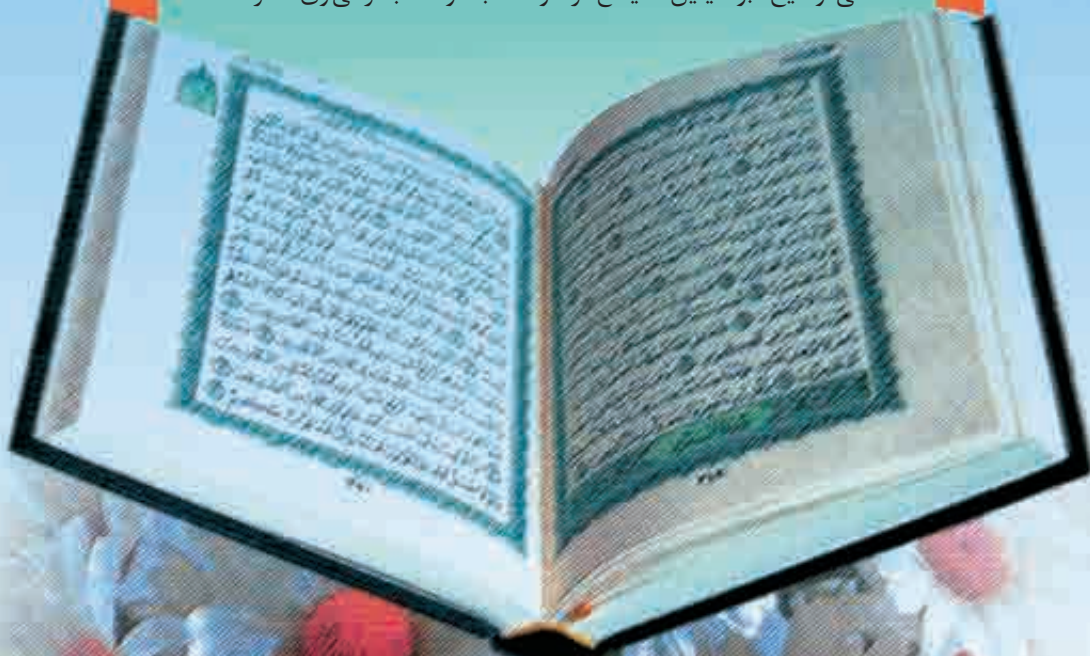
طولانی کردن نفس، ادا و نغمه‌های قرآنی، تسلط به فن و احکام تجوید بسیار قوی و توانمند بود، تا جایی که علمای تجوید درباره وی گفته‌اند: مرحوم رفعت حق هر حرف را از نظر مخارج، صفات و وقف و ابتدا به خوبی ادا می‌کرد، این ویژگی‌ها، وی را از قاریان طراز اول قرار داد و تقلید از سبک قرائت وی را برای قاریان بسیار دشوار کرد. وی اضافه کرد: با وجود این‌که تنها برخی از نوارهای صوتی قرائت‌های شیخ «رفعت» مانند قرائت سوره‌های «مریم»، «کهف»، «طه» و ... به دست ما رسیده است، اما این سبک قرائت دارای طرفداران زیادی است و برخی از قراء با وجود دشواری تقلید از سبک وی، همچنان در قرائت برخی آیات مقلد سبک ایشان هستند.

شیخ «رفعت»: جامع شکوه قرائت قدیم و جدید

این استاد برجسته علوم قرآنی عراق خاطرنشان کرد: شیخ «محمد رفعت» از قاریان پرآوازه مصری بود که جمع‌کننده میان شکوه و افتخار قرائت قدیم و جدید بود و به اصول و فن تجوید و قرائت قرآن کریم پایبند بود و این حلاوت تلاوت سبب شد کسانی که به قرائت وی گوش می‌دهند، مفاهیم و معانی قرآن کریم را به خوبی بفهمند.

«عبدالرحمن توفیق» و «ناظم کامل»: قاریان عراقی متأثر از «رفعت»

عضو مرکز ملی علوم قرآن بغداد در پایان این گفت‌وگو تعدادی از قاریان متأثر از سبک قرائت شیخ «محمد رفعت» در برخی از کشورها از جمله عراق و مصر را ذکر کرد و گفت: عبدالرحمن توفیق البغدادی و «ناظم کامل الموصلی» از قاریان مشهور عراقی بودند که از قرائت شیخ «رفعت» متأثر شدند و در مصر نیز شیخ مرحوم «عبدالفتاح شعشعی» و شیخ «ابوالعینین شعیب» از صوت، سبک و مکتب قرآنی وی متأثر شدند.

«محمد رفعت» از نگاه

«رفعت» از نگاه استاد «رزق خلیل حبه»

ناممکن است.

مرحوم استاد «رزق خلیل حبه» شیخ القراء مصر درباره استاد «محمد رفعت» می‌گوید: از رسول خدا (ص) سؤال کردند بهترین قاری کیست؟ فرمود: «هر کس در هنگام تلاوت خشوع و ترس از خدا در روی متجلی شود، بهترین قاری است» و من شیخ «محمد رفعت» را بهترین مصداق برای این حدیث در عصر حاضر می‌بینم، این خشوع به صورت ذاتی در صدای «رفعت» وجود دارد.

«رفعت» از نگاه استاد

«احمد الرزیقی»

مرحوم استاد «احمد

الرزیقی» از قاریان برجسته مصری نیز درباره «رفعت» این چنین می‌گوید: توان مندی‌های صدای «رفعت» در هیچ صدایی یافت نمی‌شود،

اوج این توان مندی‌ها در استحکام تلفظ حروف و کلمات و

نیز تفسیر قرآن به وسیله صوت و نغمه است، به همین جهت قرائت وی سهل‌المتنع است یعنی آسانی که وقوع آن

صدای «رفعت» باورکردنی

نیست و غیرقابل وصف

است، من معتقدم هنگام

تلاوت وی، ملائکه نازل

می‌شوند و به تلاوتش

گوش فرا می‌دهند

دهد.

«رفعت» از نگاه یک نویسنده

«محمود سعدنی» نویسنده کتاب الحان السماء نیز صدای «رفعت» را این‌گونه به تصویر می‌کشد: صداها مانند

«رفعت» از نگاه استاد «احمد نعینع»
«احمد نعینع» از قاریان برجسته حال حاضر مصر نیز درباره «رفعت» می‌گوید: صدای «رفعت» باورکردنی نیست و غیرقابل وصف است، من معتقدم هنگام تلاوت وی، ملائکه نازل می‌شوند و به تلاوتش گوش فرا می‌دهند البته آن چه تاکنون از استاد «رفعت» به جای مانده به علت این‌که تکنولوژی در آن زمان پیشرفت چندانی نداشته است، از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست لذا نمی‌تواند حتی نصف واقعیت صدای وی را نشان دهد.

بزرگان قرائت قرآن کریم

چهره‌ها هر کدام ویژگی خاصی دارد، صداهایی وجود دارد که با شنیدن آنها مسرور می‌شوی و نیز نوعی از صدا وجود دارد که عاشق آنها می‌شوی، صداها مانند فلزات هستند، بعضی چون سیم، بعضی چون طلا درخشاند و بعضی دارای طنین و اما اصوات طلایی نادر و کمیابند، صدای «رفعت» از همین صداهاست، صدای وی صدایی مردمی است.

«سعدنی» می‌افزاید: من قبلاً گفته بودم راز جاودانگی «رفعت» این است که صدایش آسمانی است و از جنس زمینی‌ها نیست اما الان تصحیح می‌کنم و می‌گویم

که صدای «رفعت» ریشه در دردهای مردم آن روزگار دارد و در اعماق زمین هم ریشه دوانده است و در يك کلمه بگویم صدای مردم است.

یکی از بزرگترین ثروتمندان هند به نام «عثمان حیدرآباد بریا» «رفعت» را در ماه مبارک رمضان به هند دعوت کرد و متعهد شد که روزی صد جنبه به «رفعت» بپردازد همچنین تمامی هزینه سفر او را نیز عهده‌دار شد. این

در حالی بود که «رفعت» در مصر روزی سه جنبه می‌گرفت، اما وقتی متوجه شد که مردم منطقه اش در ماه رمضان بیشتر به وی نیازمندند دعوت را رد کرد و به صورت مجانی تمام ماه رمضان را به تلاوت پرداخت.

به هر روی «محمد رفعت» فقط قاری قرآن نبود، بلکه به معنای حقیقی کلمه عامل به آموزه‌های این کتاب آسمانی

بود و شاید آن چه باعث شد که او به عنوان اسطوره تلاوت قرآن کریم در جهان اسلام مطرح شود پیوند روح و جان او با معنویت و خشیت و تقوی او بود.

صدای «رفعت» ریشه در دردهای مردم آن روزگار دارد و در اعماق زمین هم ریشه دوانده است و در يك کلمه بگویم صدای مردم است

منابع:

۱. سایت استاد «محمد رفعت»

۲. سایت قاریان قرآن کریم

۳. سایت صدای قرآن

۴. سایت آوای آسمانی

۵. کتاب پژوهشی در جلوه‌های موسیقایی: هنر تلاوت،

نوشته غلامرضا شاه‌میوه اصفهانی

۶. کتاب نگاهی به زندگانی قاریان مشهور قرآن کریم

شیخ «رفعت» کسب روزی از طریق قرآن را نمی پذیرفت

امیرالقراء «شیخ محمد رفعت» کسب روزی از طریق قرآن را نمی پذیرفت، وقتی از حیدرآباد برای سفر به هند و حضور در جشنواره قرآنی و قرائت و ترتیل قرآن در مقابل دریافت ۱۵ هزار یورو دعوت شد، آن را نپذیرفت.

دکتر فراج «داماد شیخ محمد رفعت» در گفت و گو با پایگاه خبری «مرکز آل البیت العالمی للمعلومات»، پرده از بسیاری از ناگفته های زندگی پدر همسرش می کشاید، که مشروح آن از نظر می گذرد:

س) چرا شیخ «رفعت» قبل از ضبط برای رادیوی مصر، قرائت برخی از سوره های قرآن را برای شبکه

رادیوی بی بی سی بر روی نوار کاست ضبط کرد؟
ج) اولین قرائت شیخ «رفعت» به صورت غیردولتی ضبط شده است که توسط دوستانش «زکریا باشا مهران» صاحب بانک «مصر» و حاج «محمد خمیس» تاجر سرشناس و معروف وقت صورت گرفته است، سپس درخواستی از سوی رادیو بی بی سی انگلیس مبنی بر ضبط قرائتش دریافت کرد و با توجه به بیگانه بودن این شبکه رادیویی معتقد بود که چنین کاری حرام است؛ بنابراین آن درخواست را نپذیرفت.

س) شیخ «محمد رفعت» در طول دوران بیماری از سال ۱۹۴۳م به بعد که پزشکان از درمان آن درمانده شدند تا زمانی که در سال ۱۹۵۰ درگذشت، چه کارهایی می کرد؟ آیا در این مدت از قرائت برای رادیو امتناع کرد؟
ج) همان طور که گفتید در سال ۱۹۴۳ به بیماری دچار شد و با مراجعه به بسیاری از پزشکان بعضی از مسکن ها را دریافت می کرد ولی اثر آن ها کوتاه مدت بود، در آن زمان در روزهای دوشنبه و جمعه به رادیو

با فتوا خواستن از شیخ «المراغی» رئیس وقت الأزهر تغییر عقیده داد و سوره «مریم» را برای آن شبکه ضبط کرد، در پاسخ به درخواست رادیو غیردولتی مصر که با بیماری اخیر شیخ همزمان شده بود برخی سوره های قرآن کریم از جمله سوره های «کهف»، «مریم» و «یونس» ضبط شدند و پخش آنها در طول حیاتش، موجب نارضایتی شیخ شد.

بعد از وفات شیخ «محمد رفعت» مسئولان شبکه رادیویی متوجه وجود نوارهای ضبط شده ای نزد «زکریا مهران» و «محمد خمیس» با کیفیت بهتر شدند، بنابراین با ضبط مجدد، برخی نقص های فنی آن به کمک و مساعدت شیخ «أبو العینین شعیب» مرتفع شد که تا به امروز پخش می شوند.

مراجعه می‌کرد و این وضعیت تا سال ۱۹۴۸ ادامه داشت تا این‌که بیماری شدت یافت و یک‌بار در حین قرائت در رادیو حالش به علت بیماری مضطرب شد؛ بنابراین به علت نگرانی از دست‌دادن جایگاهش به عنوان یک قاری بزرگ از رفتن به رادیو سرباز زد و قرائت در مسجد «فاضل» در کوی «حضرت زینب» را ترجیح داد.

امر حزن و ناراحتی طرفداران و هواداران را موجب شد و در مدت کوتاهی بیش از ۵۰ هزار یورو جمع شد ولی هنگامی‌که شیخ از این موضوع خبردار شد، گفت: «شکر خدا در شرایطی نیستیم

که این مبالغ جمع شود اگر درمانی وجود می‌داشت که پزشکان درمان می‌کردند ولی درمانی برای این

بیماری وجود ندارد»، سپس از بنده خواست

ورقی را آماده کنم و بنویسم که «جناب استاد احمد الصاوی» از دریافت این مساعدات اجتناب کن، بیماری بنده در دست خداست و اوست که می‌تواند شفایم دهد، بنده از شما تشکر می‌کنم و درخواست می‌کنم از همه کسانی که این کمک‌ها را جمع‌آوری کردند نیز سپاسگزاری کنید»، بعد از ارسال نامه، «الصاوی» نامه را در روزنامه «الاهرام» چاپ کرد و یک سال بعد از آن، شیخ رحلت کرد.

(س) شیخ، چند فرزند داشت؟

(ج) پنج فرزند به نام‌های محمود، محمد، احمد و دخترش که همسر ام است و حسین که همگی آنان فوت کرده‌اند.

(س) چرا شیخ «رفعت» در دعاها و تواشیح، شیخ

س) چرا با وجود توانایی قرائت، مسجد را بر رادیو ترجیح می‌داد؟

(ج) یک‌بار همین سؤال را از ایشان پرسیدم که در پاسخ گفت: «من هنگامی‌که قرائت می‌کنم اوضاع خودم را خوب تشخیص می‌دهم یعنی بعضی اوقات صدایم قوی و گاهی به علت بیماری و ضعف صدایم ضعیف می‌شود، بنابراین چنان‌چه در مسجد حالم بر وفق مراد نباشد و قرائت خوبی از خود بر جای نگذاشته باشم؛ دوستان و هوادارانم آن را نادیده می‌گیرند ولی در رادیو چنین امری به نفع بنده نیست و من به‌ویژه در این روزهای پایانی این وضعیت را ترجیح نمی‌دهم».

(س) هنگامی‌که بیماری شیخ «رفعت» شدت یافت،

استاد «احمد الصاوی محمد» نویسنده و روزنامه‌نگار بزرگ، خواستار فراخوانی مبنی بر جمع‌آوری مساعدات مالی برای درمان شد ولی شیخ این موضوع را نپذیرفت، چرا؟

(ج) در تابستان ۱۹۴۹ میلادی مجله «المصور»،

یک‌بار در حین قرائت در رادیو حالش به علت بیماری مضطرب شد؛ بنابراین به علت نگرانی از دست‌دادن جایگاهش به عنوان یک قاری بزرگ از رفتن به رادیو سرباز زد

«علی محمود» را پهلوان لقب داده بود؟

ج) این موضوع تنها نظر شیخ «رفعت» نبود و یک بار به بنده گفت که آقایان شیخ «علی محمود» را پهلوان لقب می دهند، وقتی علت را جویا شدم گفت: «زیرا در صوت سیر می کرد و بعد از اوج صدا دستانش را مانند پهلوان ها بالا می گرفت و این امر خوشحالی و تشکر مردم را موجب می شد».

س) رابطه رادیو مصر با ایشان در آخرین روزهای عمرش

چگونه بود؟

ج) با وجود نیاز شدیدی که شیخ «محمد رفعت» در آخرین روزهای عمرش به پول داشت، رادیوی مصر نوارهای شیخ را نادیده گرفت و در ماه تنها یک نوار را با پرداخت ۵ لیره پخش می کرد، بعدها پخش صدای شیخ هر هفته یک بار شد.

س) شیخ «رفعت» یکی از قطب های فرقه «نقشبندیه» به شمار می رفت، میزان تأثیر افکارش بر این جماعت چگونه بود؟ و آیا این موضوع بر رفتار عمومی اش تأثیر داشت؟

ج) این جماعت یکی از گروه های صوفی است و به موضوع دوستی با خداوند و عدم به زحمت افتادن با او ایمان داشت، آن ها معتقد بودند که هیچ مانعی بین آن ها و خداوند وجود ندارد، برخی اوقات که با خدایش خلوت می کرد او را با صدایی که شنیده می شد خطاب می کرد به ویژه آنجایی که می گفت: «درست است که من گناهکارم... من اعتراضی ندارم... من به گناهم

س) آیا زیبایی صدای او به کسی از فرزندان او به ارث رسید؟ ج) فرزندش «محمد»، قرآن را حفظ می کرد و صدایش نیز زیبا بود ولی قرائت را خوب یاد نمی گرفت.

س) تا قبل از مرگ به کدام یک از آرزوهایش

نرسید؟

ج) دائما دعا می کرد که با این بیماری که بر صدایش تأثیر گذاشته و مانع قرائت شده است نمیرد.

دائما دعا می کرد که با این بیماری که بر صدایش تأثیر گذاشته و مانع قرائت شده است نمیرد.

س) گفته می شود که شیخ «محمد رفعت»

بینا به دنیا آمده بود؟ آیا این موضوع صحت دارد؟

ج) بله شیخ بینا به دنیا آمده بود و دخترش این مسئله را به نقل از پدرش به من گفت، هنگام تولد بسیار زیبا بود که از سوی برخی مردم مورد حسادت قرار گرفت و یکی از چشمانش بیمار شد و در اثر سهل انگاری در درمان، کم کم بینایی اش ضعیف شد ولی یکی از چشمهایش کمی دید داشت تا این که در سال ۱۹۳۶ بعد از قرائت سوره «کهف» در مسجد «سیدی جابر الشیخ» در اسکندریه مردم به سوییخ برای معانقه و دیده بوسی یورش آوردند و دست یکی از آن ها به صورت غیر عمدی در چشمش فرو رفت و بینایی اش را به طور کامل از دست داد.

س) چه ارثی از شیخ «محمد رفعت» به جای مانده است؟

ج) یک خانه سه طبقه و یک قطعه زمین در خیابان «المنیره» با هفت مغازه و چهار نوار در رادیو...»

اعتراف می کنم... من عزیز شما خادم قرآن هستم... خدایا شفایم بده نمی خواهم بمیرم... می خواهم سبک شوم تا قرآن بخوانم... سپس بمیرم... خدایا من بنده شما هستم و شما خدای منی و به قسمت شما راضی ام.»

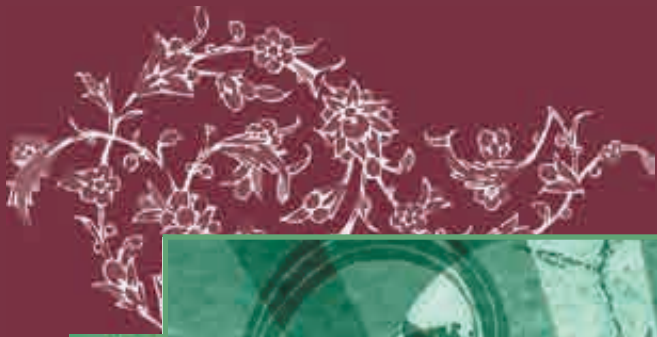
س) آیا قبل از رفتن به رادیو تمرین می کرد؟

ج) این موضوع برایش امری مقدس بود، هر روز صبح تمرین صدا می کرد.

س) چرا شیخ «محمد رفعت» دعوت برای حضور در

«جشنواره حیدر آباد هند» برای قرائت قرآن را قبول نکرد؟

ج) شیخ کسب روزی از طریق قرآن را نمی پذیرفت وقتی از حیدر آباد برای سفر به هند و قرائت و ترتیل قرآن در مقابل دریافت ۱۵ هزار یورو دعوت شد، نپذیرفت.

روزنامه

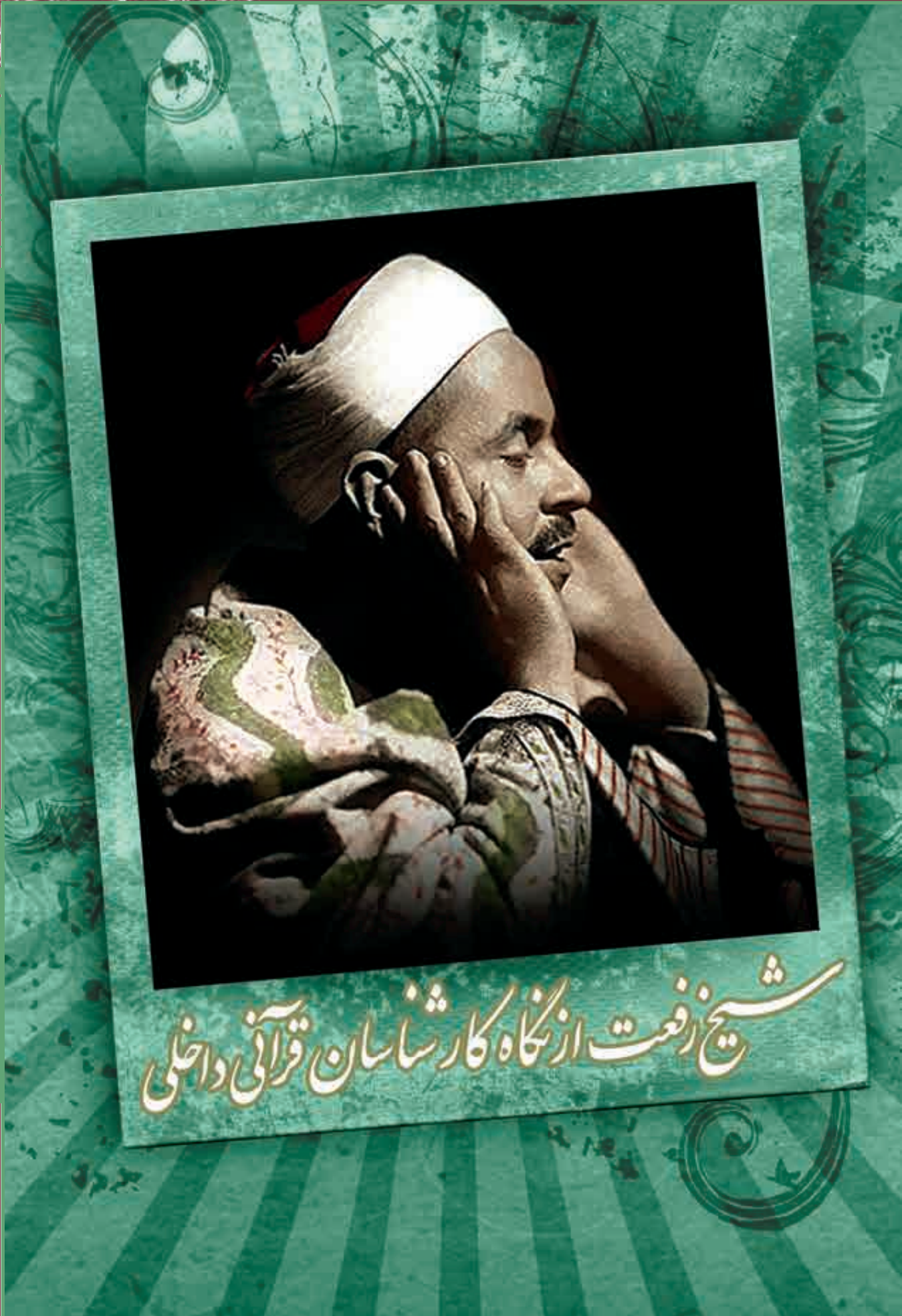
راهی

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۴۹

شیخ زفعت از نگاه کارشناسان قرآنی داخلی

نگو داشت شیخ محمد زفعت: امیرالقرء

«غلامرضا شاه‌میوه» از داوران بین‌المللی قرآن کریم با اشاره به این که تقلید در مصر کار مسمومی است و آن را نمی‌پسندند، گفت: تقلید از سبک تلاوت قرآن استاد «محمد رفعت» محال نیست اما بسیار مشکل است.

«غلامرضا شاه‌میوه»، ضمن اشاره به ویژگی‌های شخصیتی و فنی استاد «محمد رفعت» گفت: به لحاظ تاریخی استاد «رفعت» اولین کسی است که صدای تلاوت قرآن کریم ایشان در رادیوی مصر ضبط شده است و جزء متقدمان این امر به حساب می‌آید، ممکن است برخی از قراء قبل از ایشان هم تلاوتشان توسط گرامافون ضبط شده باشد اما چون تلاوت وی به لحاظ تاریخی در سال ۱۹۳۴ برای اولین بار در رادیو ثبت شد، می‌توان ایشان را جزء متقدمان فن قرائت محسوب کرد، اما سابقه قرائت قرآن کریم در مصر بسیار دیرینه‌تر از محمد «رفعت» است.

وی با اشاره به این امر که استاد «محمد رفعت» سبکی کاملاً مستقل از قراء زمان خود دارد، تصریح کرد: اگر بخواهیم در بایم که آیا «رفعت» از قراء پیش از خود تقلید کرده است یا خیر نمی‌توانیم به نتیجه درستی دست پیدا کنیم زیرا زمانی می‌توانیم قضاوت درستی داشته باشیم که اثری از «احمد ندا» یا سایر قراء پیش از ایشان موجود باشد در صورتی که امکانات ضبط برای قراء پیش از «محمد رفعت» موجود نبوده است، براساس منابع قدیمی و ابداعاتی که ایشان در بحث قرائت وارد کرده است به نظر می‌رسد که سبکی مستقل را پدید آورده است که در قیاس با افراد هم عصر خود همچون «علی محمود» و «عبدالفتاح» سابقه نداشته است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این پرسش که کدام یک از قاریان از «محمد رفعت» تأثیر پذیرفته‌اند، اظهار کرد: استادانی همچون «عبدالباسط»، «شعیب»، «کامل یوسف» و حتی برخی قراء که به تازگی به ایران سفر کرده‌اند همچون «بسیونی» و «الیثی» هم گاهی قطعاتی را از استاد «محمد رفعت» را می‌خوانند. البته تقلید در مصر کار مسمومی است و آن را نمی‌پسندند اما به طور استثناء هر کدام از قراء که در تلاوت خودش از «محمد رفعت» بهره گرفته‌اند این عمل آنان با استقبال روبرو شده است، در واقع تنها تقلید از «رفعت» است که باعث سرزنش نمی‌شود و حتی افتخاری بزرگ هم به شمار می‌آید.

حالت معنوی صدای «رفعت»: ناشی از روحانیت شخصی او
«شاه‌میوه» در بیان ویژگی‌های لحنی «محمد رفعت» گفت: مرحوم «رفعت» به طور کلی صدای ممتازی داشت که در تقسیم‌بندی

تقلید از سبک «محمد رفعت»؛ محال نه، اما بسیار مشکل

اصوات قرآنی جزء اصوات خاشع به حساب می‌آید، صوت خاشع یعنی صوتی که بر شنونده تأثیر می‌گذارد و در او حالت خشوع به وجود می‌آورد. صوتی که حزن را به شنونده انتقال می‌دهد. مادر مورد همه قراء مصری این تعبیر را نداریم اما به طور مثال «محمد صدیق منشاوی» هم دارای صوت خاشع بود و شنونده را تحت تأثیر قرار می‌داد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم ادامه داد: یکی دیگر از ویژگی‌های مهم «رفعت» جنس صدا و نوع صدایی است که وقتی با الحان همراه می‌شود، تأثیر زیادی می‌گذارد، همچنین حالت معنوی که در صدای ایشان وجود دارد ناشی از روحانیت شخصی و خلیقات ایشان است، به طور مثال مرحوم «رفعت» وقتی به تلاوت قرآن می‌پرداخت بسیاری از افرادی که تلاوت ایشان را می‌شنیدند می‌گفتند انگار او در بهشت نشسته است و قرآن می‌خواند.

وی تصریح کرد: روح تحزن و تأثیر معنوی در تلاوت ایشان کاملاً هویدا است که بخشی از این تحزن به نوع نغماتی که استفاده می‌کرد برمی‌گشت. مقامات محزون تلاوت همچون «صبا» و «کرد» در تلاوت «رفعت» بسیار به چشم می‌خورد، همچنین بخشی از این امر نیز به

۱۵ تلاوت ریشه‌های مشترک آن سبک را پیدا کنیم و بر اساس ریشه‌های مشترک و اسکلت کلی که به دست آورده‌ایم به تقلید از آن بپردازیم اما چون سبک «رفعت» در هر تلاوتی متفاوتی از تلاوت بعدی است و به نوعی بداهه‌خوانی می‌کرده است به ندرت می‌توان ردیف مشترکی را از کل تلاوت‌های او اقتباس و آن را تقلید کرد.

وی درباره ویژگی دیگر صدای شیخ «رفعت» گفت: طنین و زنگ صدای استاد «محمد رفعت» را شاید به هیچ صدای دیگری نتوان تشبیه کرد، صدایی با زنگ خاص که گوش آدمی را به شدت تحت تأثیر حزن ذاتی خود قرار داده، سرشار از تحریرهای ریز و درشت و انعطاف‌پذیری بالاست که هر لحظه قادر است از درجه به درجه دیگر منتقل شود، وی از جمله قاریانی است که ارتفاع صوتی افزون‌تری را در استخدام الحان قرآنی در آورد.

مساحت طبیعی صدای او را در حدود ۲/۵ اکتاو (دیوان) یا ۱۸ درجه صوتی برآورد کرده‌اند که قادر است از طریق تصنعی، سه درجه دیگر نیز بر آن بیفزاید و به این ترتیب به جواب جواب درجه La برسد.

وی در تبیین خصوصیات لحن شیخ «رفعت» گفت: خصوصیات لحنی تلاوت وی نیز عبارتند از: ۱) استفاده از تمامی مقامات اصلی عربی که البته نقش مقام‌های «بیات»، «صبا» و «حجاز» بیشتر نمایان است، شروع تلاوت وی در مقام «بیات» همراه با چاشنی مقام «صبا» و روش وی صعود درجه به درجه صوت است اما پس از هر بار صعود به درجه بالاتر، تمایل بازگشت به سمت قرار در تلاوت او به چشم می‌خورد. ۲) انتقال مکرر از مقام «بیات» به مقامات هم‌درجه چون «صبا» و «حجاز»، همچنین شاخه‌های فرعی «بیات» و سپس بازگشت به مقام «بیات» و استفاده نادر از جوابات (جواب جواب اصطلاحی) اما با شیوه‌ای منحصر به فرد (این جوابات به طور معمول ترکیبی از دو یا سه مقام است) و انجام صعودها و نزول‌هایی که غالباً در یک ردیف یا نغمه است.

«شاه‌میوه» در پایان زیباترین تلاوت‌های «محمد رفعت» را که سالم و بدون ویرایش در ضبط است، تلاوت سوره‌های مبارکه «یونس»، «مریم»، «کهف» و چند آیه‌ای از سوره «بقره» عنوان کرد و یادآور شد: به دلیل عملیات فنی که بر تلاوت‌های استاد «رفعت» انجام گرفته و تلاوت‌ها از گرامافون و صفحه‌های قدیمی بر روی نوار انتقال پیدا کرده است، تلاوت‌ها مورد بازسازی قرار گرفته و در برخی موارد صداها زیر شده است و یا کلماتی که افتادگی داشته است توسط شخص دیگری خوانده و جایگزین شده است.

حس و حال معنوی وی برمی‌گردد.

«شاه‌میوه» به بحث رفت و برگشت‌هایی که استاد «رفعت» به طور مرتب از يك طبقه صوتی به سمت قرار و یا برعکس انجام می‌داده است، اشاره کرد و گفت: همین امر یکی از دلایلی است که سبب ممتاز شدن سبک «رفعت» شده است، مسئله قفله‌ها یا فرم پایان دادن به نغمات و الحان نیز خاص «محمد رفعت» است و قراء مصری که از «رفعت» تقلید می‌کنند وقتی وارد لحن وی می‌شوند به لحاظ قفله و حالت‌هایی که به صدا می‌دهند، کاملاً متمایز از لحن خودشان هستند، به این ترتیب است که سبک «رفعت» یکی از سبک‌های ماندگار عالم تلاوت قرآن کریم است.

تفاوت ردیف‌ها در هر تلاوت استاد «رفعت»؛ یکی از علل مشکل

ساز تقلید از وی

این قاری بین‌المللی قرآن کریم تقلید از سبک «محمد رفعت» را محال ندانست اما بسیار مشکل عنوان کرد و گفت: تقلید از سبک «رفعت» دشوار است چون تفاوت ردیف‌ها در هر تلاوتی دیده می‌شود، زمانی می‌توانیم بگوییم يك سبک قابل تقلید است که حداقل در ۱۰ یا

تلاوت‌های تکنیکی «رفعت»؛ کلاس درسی برای قاریان ممتاز

بالا بوده و از علم قرائت اطلاعات کافی دارند، می‌توانند از تلاوت‌های وی بیشترین استفاده را ببرند و آن‌هایی که اهل فن و تخصص قرائت قرآن هستند، بسیار خوب می‌توانند از این تلاوت‌ها نکات لحنی و فنی را بیاموزند.

«قره‌شیخو» با اشاره به این‌که استماع تلاوت‌های استاد «رفعت» به عنوان یک کلاس درس برای افرادی که در سطوح بالای قرائت قرآن هستند، می‌تواند استفاده شود، گفت: باید توجه داشت که تلاوت‌های ایشان برای حدود ۸۰ سال پیش بوده است و در آن برهه زمانی و با توجه به دستگاه‌های ضبط صدا، تلاوت قرآن با این کیفیت، بسیار مشکل و در عین حال جالب بوده است.

وی افزود: ایشان از نوایغ عالم قرائت و به عبارتی پایه‌گذار سبکی در قرائت قرآن بود، ایشان با توجه به معنی و مفهوم قرآن، تکنیک‌های صوتی را بسیار قابل توجه اجرا می‌کرد و تکنیک‌های لحنی ایشان نیز که حاوی نکاتی است که قاریان می‌توانند با تمرین این تکنیک‌های سخت، آن‌ها را تجربه کرده و با آن‌ها مانوس شوند تا خود نیز توانایی پیاده کردن آن را پیدا کنند.

این قاری بین‌المللی در پایان گفت: این قبیل تلاوت‌ها برای افرادی که در اول راه آموزش تلاوت قرآن هستند توصیه نمی‌شود، آن‌هایی که تجربه کافی پیدا کردند و خودشان به هر حال دوره‌های مختلف را پشت سر گذاشته‌اند و قدرت خوبی در قرائت قرآن پیدا کرده‌اند، می‌توانند از سبک استاد «رفعت» استفاده بیشتری ببرند، همچنین قاریان جوان بستگی به سبک تلاوتشان می‌توانند از نکات درسی این استاد بهره ببرند.

به گفته «مهدی قره‌شیخو» قاری بین‌المللی کشورمان، به دلیل پرمحتوا بودن تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» از نظر فنی، تقلید از سبک ایشان با اقبال عمومی مواجه نشده است؛ لذا تلاوت‌های فنی و تکنیکی ایشان کلاس درسی برای قاریان قرآن درجه اول است.

«مهدی قره‌شیخو» از قاریان بین‌المللی قرآن و رئیس سازمان دارالقرآن الکریم، گفت: در مجموع تلاوت‌ها را می‌توان در دو گروه دسته‌بندی کرد؛ مجموعه‌ای از تلاوت‌ها قابل تقلید و قابل بهره‌گیری در آموزش قرائت قرآن است که تلاوت‌های استادانی چون «محمد صدیق منشاوی» و «عبدالواسط محمد عبدالصمد» از این دسته محسوب می‌شوند.

وی دسته دوم از تلاوت‌ها را خاص نامید و منحصر به فرد معرفی کرد و ادامه داد: این قبیل تلاوت‌ها به صورت کامل قابل تقلید نیستند، مانند تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» که به دلیل دارا بودن ویژگی‌های خاص، قاریان قرآن تقلید کاملی از آن نمی‌کنند. رئیس سازمان دارالقرآن الکریم افزود: شاید به همین دلیل است که اقبال عمومی نیز نسبت به این‌گونه تلاوت‌ها کمتر دیده می‌شود و افرادی که دوستدار استماع تلاوت قرآن کریم هستند و سر رشته‌ای از فنون قرائت قرآن ندارند، از شنیدن این تلاوت‌ها استقبال چندانی نمی‌کنند.

این قاری بین‌المللی کشورمان اظهار کرد: تلاوت‌های مرحوم «رفعت» از لحاظ فنی آن قدر پرمحتوا است که قاریانی که در سطوح

غنای لحنی، بداهگی تلاوت، ظرافت تحریرها و فوق العادگی صدا؛ عوامل مشکل کننده تقلید از سبک استاد «رفعت»

از دلایلی که تقلید از سبک استاد «رفعت» را سخت می‌کند، تحریرها و صدای فوق العاده وی است که قابل تقلید نیست، در واقع لحن و آهنگ تلاوت «محمد رفعت» با صدای این استاد زیبا است و با صدای دیگری زیبا جلوه نمی‌کند.

«مهدی دغاغله» کارشناس قرآنی و سرپرست گروه تواشیح بین‌المللی «ثقلین» اهواز با بیان این مطلب گفت: «محمد رفعت» یکی از ستارگان بزرگ قرائت قرآن کریم جهان اسلام است که به او لقب «امام القراء»، «صاحب الحس الرهیف» و «صاحب

الصوت المعبر الخاشع» داده‌اند. وی در به تصویر کشیدن معانی آیات قرآن کریم برای مستمع خود فردی ماهر و توانا بود و این توانایی وی با تقوی، صداقت، امانتداری و خشیت و به طور کلی سجایای اخلاقی وی ارتباط مستقیمی دارد.

این کارشناس قرآنی در پاسخ به این پرسش که آیا «محمد رفعت» در تلاوت‌های خود از قاریان ماقبل خود مانند استاد «احمد ندا» متأثر بوده است یا نه، تصریح کرد: به طور طبیعی و از نظر منطقی باید متأثر بوده باشد. گرچه ما نوار و یا تلاوتی از «احمد ندا» یا قاریانی که قبل از استاد «رفعت» ظهور کرده‌اند نداشتیم اما از لحاظ منطقی تلاوت‌های استاد «رفعت» استمرار تلاوت‌های پیشینیان

و قاریان قبل از او و به صورت سینه به سینه بوده است. سرپرست گروه تواشیح بین‌المللی «ثقلین» اهواز با اشاره به مفهوم تلقی کردن قرآن تأکید کرد: ما دستور داریم که قرآن را به صورت تلقی و سینه به سینه یاد بگیریم، خود پیامبر اکرم (ص) نیز قرآن را از جبرئیل تلقی می‌کرد و در آیه «وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ» به این امر اشاره شده است. تازمانی که ما قرآن را به صورت تلقی از یکدیگر فرا بگیریم در حقیقت این امر نوعی استمرار حرکت پیشینیان خواهد بود، البته درباره تأثیر پذیرفتن «محمد رفعت» از قاریان ماقبل خود خوب است به مثالی از تقلید استاد «عبدالباسط» از استاد «رفعت» اشاره

شود. ما قبول داریم که استاد «عبدالباسط» در دوران نوجوانی خود تحت تأثیر تلاوت‌های استاد «رفعت» قرار داشته و از سبک تلاوت این استاد تقلید می‌کرده است، ولی آیا هم‌اکنون که تلاوت‌های استاد «عبدالباسط» را می‌شنویم شباهتی بین سبک این استاد با سبک استاد «رفعت» مشاهده می‌کنیم؟ نکته دیگری که باید به آن اشاره کنم این است که قاریان مصری تقلید از یکدیگر را کاری پسندیده نمی‌دانند و استاد «رفعت» نیز از این قاعده مستثنی نیست، بنابراین ایشان نیز مانند قاریان بعد از خود به تقلید صرف از کسی نپرداخته است.

در تلاوت‌های «رفعت» بر خلاف تلاوت خیلی از قاریان، لحن تابع معنای آیات قرآن کریم است، یعنی وی زمانی لحن را عوض می‌کند

تبعیت لحن از معنای آیات؛ از شاخصه‌های مهم تلاوت استاد «رفعت»

«دغاغله» در ادامه این گفت‌وگو با اشاره به شاخصه‌های لحنی استاد «محمد رفعت» تصریح کرد: «رفعت» به تمامی مقام‌ها و آهنگ‌های تلاوت احاطه و تسلط کامل دارد و مقامی نیست که وی قادر به اجرای آن نباشد.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: در تلاوت‌های «رفعت» بر

خلاف تلاوت خیلی از قاریان، لحن تابع معنای آیات قرآن

کریم است. یعنی وی زمانی لحن را عوض می‌کند که موضوع آیات عوض شود و آن را به صورت کلیشه‌ای برای تلاوت آیات مورد استفاده قرار نمی‌دهد.

«دغاغله» تأکید کرد: با توجه به مطالبی که گفته شد و با لحاظ کردن این نکته که استاد «رفعت» در تلاوت قرآن کریم لحن را بر اساس معنای آیات پایه‌ریزی می‌کند این امر باعث شده که تلاوت‌های وی تلاوت‌هایی ملکوتی و جاودانه باقی بماند.

سرپرست گروه تواشیح بین‌المللی «ثقلین» اهواز همچنین با اشاره به ویژگی‌های صوتی استاد «رفعت» در تلاوت قرآن کریم تصریح کرد: صدای استاد «رفعت» صدایی بی‌نظیر است؛ زیرا این صدا قادر به اجرای هر لحنی است. صدای «رفعت» صدایی پرانعطاف، پر تحریر، حزین و قدرتمند است و مستمع به هیچ‌وجه نمی‌تواند تشخیص دهد که حد انتهای این صدا کجا است، زیرا وی در بعضی از تلاوت‌ها پرده‌هایی از صوت را به نمایش می‌گذارد که مستمع حتی فکرش را هم نمی‌کند که صدای وی قادر به اجرای این پرده باشد. مرحوم «احمد الرزیقی» درباره صدای استاد «محمد رفعت» می‌گوید: «توانمندی‌های صدای رفعت در هیچ صدایی یافت نمی‌شود، اوج این توانمندی‌ها در استحکام تلفظ حروف و کلمات و نیز تفسیر قرآن به وسیله صوت و نغمه است، به همین جهت قرائت وی سهل ممتنع است».

سرپرست گروه تواشیح «ثقلین» اهواز در پاسخ به این پرسش که چرا تقلید از سبک استاد «رفعت» دشوار است، تصریح کرد: باید گفت یکی از دلایلی که بر پیچیده بودن و غنی بودن سبک استاد «رفعت» از الحان گوناگون صحه می‌گذارد، همین سخت بودن تقلید از سبک این استاد است. وقتی تقلید از سبکی راحت می‌شود و ما به تقلید از آن علاقه پیدا می‌کنیم که آن سبک قاعده‌مند و محدود و قابل درک باشد و تا زمانی که «محمد رفعت» از تلاوت کلیشه‌ای اجتناب می‌کند، تقلید از سبک وی نیز سخت است.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: این نوع

سختی تقلید از سبک را در تلاوت‌های استاد

«ابوالعینین شعیب» نیز شاهد هستیم، البته

یکی دیگر از دلایلی که تقلید

از سبک استاد «رفعت»

را سخت می‌کند، تحریرها

و صدای فوق‌العاده وی است که قابل

تقلید نیست، در واقع لحن و آهنگ تلاوت

«محمد رفعت» با صدای این استاد زیبا است و با

صدای دیگری زیبا جلوه نمی‌کند. استاد «نعینع» درباره

صدای «محمد رفعت» می‌گوید: «صدای رفعت باور کردنی

نیست و غیرقابل وصف است، من معتقدم هنگام تلاوت وی

ملانکه نازل می‌شوند و به تلاوتش گوش فرا می‌دهند البته

آن چه تاکنون از استاد رفعت به جای مانده به علت این‌که

تکنولوژی در آن زمان پیشرفت چندانی نداشته است از کیفیت

مطلوبی برخوردار نیست لذا نمی‌تواند حتی نصف واقعیت

صدای رفعت را نشان دهد».

«دغاغله» در پایان در پاسخ به این پرسش که آیا سبک تلاوت

قرآن کریم استاد «حصان» نیز مانند استاد «رفعت» تقلیدناپذیر

است و آیا به طور اصولی شباهت‌هایی بین این دو سبک وجود

دارد یا نه، گفت: به طور کلی شباهت‌هایی بین سبک این دو

استاد وجود دارد اما باید گفت که سبک «حصان» بر خلاف

سبک «رفعت» قابل تقلید است و به نظر بنده این سخن که

سبک «حصان» را نیز به دلیل پیچیدگی لحنی نمی‌توان تقلید

کرد، سخن صحیحی نیست.

صدای استاد «رفعت»
صدایی بی‌نظیر است؛ زیرا
این صدا قادر به اجرای هر
لحنی است. صدای «رفعت»
صدایی پرانعطاف، پر تحریر،
حزین و قدرتمند است و
مستمع به هیچ‌وجه نمی‌تواند
تشخیص دهد که حد انتهای
این صدا کجا است

قرائت به شیوه‌ای خاص، قاریان اندکی را به تقلید از «رفعت» ترغیب می‌کند

تقلیدی صرف دارند، اما این تقلید همه‌جانبه را می‌توان از تلاوت‌های قاریانی مانند: «کامل یوسف»، «شعیشع»، «شعاعی» و «علی‌البناء» داشت، اما قاری‌ای را نمی‌شناسم که در قرائتش تقلیدی کامل و صد در صدی از «رفعت» داشته باشد.

این کارشناس قرآنی افزود: البته به طور حتم مرحوم «رفعت» استادانی داشته که شیوه قرائت آن‌ها را آموخته است، اما قاریان جوان به این نکته توجه کنند که استاد «رفعت» جریان‌ساز سبکی نوین بود و آن‌را به نام خود جاودانه کرد.

«یاریگل» تصریح کرد: ایشان بنیانگذار سبکی برگرفته از ده‌ها سبک تلاوت قرآن در میان قاریان مصری است و نکته حائز اهمیت این است که تقلید از سبک استاد «رفعت» در مصر بیشتر دیده می‌شود و در سفری که «بسیونی» به تهران داشت، حدود چهار دقیقه آخر اغلب تلاوتهایش، سبک مرحوم «رفعت» را به اجرا گذاشت، همچنین «شعیشع» خیلی زیبا از سبک استاد «رفعت» تقلید می‌کند.

وی در پایان در پاسخ به این پرسش که استاد «رفعت» دارای چه ویژگی ممتاز شخصیتی بوده است؟ گفت: ارائه نظر درباره ویژگی‌های شخصیتی افرادی مانند این قراء که پیشگام در قرائت مجلسی قرآن کریم بوده‌اند، سخت است و چون در آن برهه از زمان حضور نداشتیم، این افراد را از نظر اخلاقی و زندگی شغلی و اجتماعی نمی‌شناسیم.

«بهرروز یاریگل» از کارشناسان قرائت قرآن، معتقد است که استقبال اندک علاقه‌مندان به قرائت کلام وحی در تقلید از سبک مرحوم «محمد رفعت» به سبب شیوه خاص، نوع بیان حروف و کلمات و سبک سخت تلاوت این استاد است.

«بهرروز یاریگل» کارشناس قرآنی، با بیان این مطلب گفت: بسیاری از استادان قرائت قرآن کشورمان بر اساس سلیقه‌ای که داشته‌اند، از شیوه تلاوت یکی از استادان متقدم مصری بهره برده‌اند. این استادان در انتقال سلیقه خود به شاگردانشان نیز اثرگذار بوده‌اند، اما هیچ‌یک از استادان قرآنی کشورمان به دلیل ویژگی‌های خاصی که در نوع بیان حروف و کلمات در تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» است، از ایشان تقلید نکرده‌اند.

وی ادامه داد: اکثر استادان قرآنی، سبک قاریانی چون: «عبدالباسط»، «مصطفی اسماعیل» و «محمد صدیق منشاوی» را انتخاب کرده و این انتخاب را به نسل فعلی قاریان نیز منتقل ساختند، البته چند سالی است که قاریان بین‌المللی و ممتاز کشورمان از نعمات و گوشه‌هایی از تلاوت مرحوم «رفعت» تقلید می‌کنند، اما هیچ قاری از سبک استاد «رفعت» به طور گسترده استفاده نمی‌کند.

«یاریگل» سخت بودن تقلید از سبک استاد «رفعت» را از ویژگی‌های قرائت این استاد عنوان و تصریح کرد: البته در حال حاضر در بین قراء افرادی هستند که با انتخاب یکی از قاریان متقدم مصری

به اعتقاد «محمود لطفی‌نیا» از داوران بین‌المللی، استاد «محمد رفعت» بسیار در لحن تنوع‌طلب بود و الحان را به طور کامل، دقیق و استوار ارائه می‌کرد و ردیف‌های صوتی و لحنی در تلاوت‌های قرآن ایشان غیرقابل پیش‌بینی است.

«محمود لطفی‌نیا» از داوران بین‌المللی در توصیف شرایط و فضای تلاوت قرآن در زمان حیات استاد گفت: استاد «محمد رفعت» به دورانی تعلق دارد که دوران طلایی قرائت قرآن در مصر نامیده می‌شود که در دوران اول این عصر باشکوه، می‌توان از دیگر قرائتی چون؛ «عبدالفتاح شعشاعی»، «علی محمود»، «احمد ندا» و شیخ «صدیق منشاوی» - پدر «محمد صدیق منشاوی» - نام برد. قراء دوره اول عصر طلایی، پدیدارکننده دو جریان در تلاوت قرآن کریم بودند که استاد «رفعت» در زمان ایجاد این دو جریان تلاوت‌هایش را ارائه کرد؛ نماینده اصلی جریان اول را باید «شعشاعی» نامید، سبک او گفتارگرا بود و الفاظ و لحن‌الاداء در تلاوت‌هایش پررنگ‌تر شنیده می‌شد.

«لطفی‌نیا» در ادامه، سبک جریان دوم را که پرچم‌دار آن استادان «علی محمود» و «احمد ندا» بودند، این‌گونه توضیح داد: در شیوه این گروه بیشتر جلوه‌های موسیقایی در تلاوت شنیده می‌شد، البته افراد داخل این جریان نیز به لحن‌الاداء توجه داشتند، اما وقتی به تلاوت آن‌ها دقت کنیم، در وهله اول این جلوه‌های موسیقایی است که به ذهن متبادر می‌شود.

این مدرس قرآن کریم افزود: «رفعت» از لحاظ صدا، صدایی شش دانگ و کامل داشت، از بم بسیار خوب و اوج قدرتمندی برخوردار بود و در توسط نیز بسیار زیبا عمل می‌کرد؛ نکته مهم درباره لحن این استاد مصری این است که بسیار در لحن تنوع طلب بود و الحان را به طور کامل، دقیق و استوار ارائه می‌کرد، همچنین ترکیبات لحنی ابتکاری و ابداعی در تلاوتش زیاد شنیده می‌شود.

وی تلاوت‌های استاد «رفعت» را انباشته از گوشه‌های ابتکاری توصیف کرد و ادامه داد: همه قراء، تلاوت‌های «رفعت» را سرشار از حزن می‌دانند به همین دلیل می‌توان او را یک قاری با تلاوت‌هایی احساسی نامید که دل به واژه، واژه قرآن داده و با این دلدادگی الحان را شکل می‌دهد؛ به طور حتم فراز و فرودهای صدای وی در ایجاد این احساس بسیار تأثیرگذار است و «عبدالعزیز حسان» و «محمود رمضان» نیز از قرائتی بودند که همانند «رفعت»، احساسی

ردیف‌های صوتی و لحنی در تلاوت‌های «رفعت»، غیرقابل پیش‌بینی است

تلاوت می‌کردند.

«لطفی‌نیا» با اشاره به این‌که اصل و ریشه هنر تلاوت، ارتباط منطقی بین صوت و لحن با مفاهیم قرآن است و قاری باید این توانایی را داشته باشد تا صوت و لحن رادر خدمت مفاهیم قرآن قرار دهد، گفت: قرائتی که تلاوت‌شان مبتنی بر احساس باشد و برداشت ایشان از عبارات و الفاظ قرآنی در زمان انجام تلاوت و بدون برنامه‌ریزی قبلی صورت گیرد و نیز برای ردیف‌های صوتی و لحنی خود برنامه‌ای نداشته باشند و در لحظه تصمیم گیرند، از تلاوت حسی ایشان، هیچ قاری دیگری نمی‌تواند، تقلید کند و این مطلبی است که درباره «رفعت» صدق می‌کند.

وی ادامه داد: در تلاوت‌های استاد «رفعت» در لحن پراکندگی به وجود می‌آید و چون ردیف صوتی و لحنی با جزئیاتش در تلاوت‌های ایشان هرگز قابل پیش‌بینی نیست، تقلید از قرائت‌هایش سخت است و از نظر شنونده پیچیده جلوه می‌کند.

این کارشناس قرآن تصریح کرد: تلاوت‌های مرحوم «رفعت» از قالب ذهنی قاری مبتدی و یا در حد متوسط فراتر است، حتی

بخوانند، این قاریان خود اذعان دارند که پس از تلاش بسیار شاید فقط بتوانند، جزئیاتی از تلاوت ایشان را ارائه کنند و از پیاده کردن همه ردیف‌های صوتی و لحنی او عاجز هستند.

این داور بین‌المللی تصریح کرد: هر قاری به ویژه در حد و اندازه «رفعت» و با توجه به خصوصیات صوتی، بافت ذهنی و فهمش از هنر تلاوت قرآن، در روند تلاوت‌هایش ابداعاتی خواهد داشت، مثلاً از استاد «احمد ندا» - از قاریان دوره اول عصر طلایی قرائت قرآن مصر - تلاوتی ضبط و ثبت نشده و یا حداقل به دست ما نرسیده است، «ندا» و «علی محمود» هم‌زمان با «رفعت» بزرگترین قراء مصر بودند؛ اما نتوانستند به حد «رفعت» به شهرت برسند؛ زیرا صدای «رفعت» از طریق رادیو قرآن مصر معروف شد.

وی نقش رادیو قرآن مصر در شهرت و ایجاد استقبال عمومی از تلاوت‌های «رفعت» را نسبت به سایر قراء، بسیار مهم ارزیابی کرد و افزود: اگرچه ایشان از قاریان بزرگ مصر بود، اما قاریانی مانند «عبدالفتاح شعشاعی» هم‌عصر ایشان بودند و هر کدام ابداعاتی داشتند.

«لطفی‌نیا» ادامه داد: قاریانی مانند «رفعت» که بداهه‌خوانی می‌کرد و ردیف صوتی و لحنی برنامه‌ریزی شده و مشخصی برای تلاوت‌هایش نداشت، هر تلاوتش سرشار از ابداعات است، وقتی مستمع به تلاوت‌های «رفعت» گوش می‌دهد، باید با کلمات و حرف‌ها پیش رود و دقت کند که او با این کلمات چه می‌کند.

این کارشناس قرآن کریم افزود: با توجه به ردیف صوتی و بافت ذهن، قرائتی مانند «رفعت»، «شعشاعی»، «ندا»، «محمود» و حتی قاریان دوران پایانی عصر طلایی قرائت قرآن مصر، مانند «مصطفی اسماعیل»، «محمد صدیق منشاوی» و «شعیب»، همه دارای نوآوری‌هایی در سبک تلاوت قرآن بوده‌اند.

وی در پایان انتخاب بهترین تلاوت استاد «رفعت» را کاری بس مشکل دانست و تلاوت‌های ایشان از سوره‌های مبارکه «کهف»، «اسراء»، «هود»، «یونس» و «مریم» را به عنوان تلاوت‌هایی که از شنیدن آن سرشار از شور معنوی می‌شود، نام برد و افزود: تمامی تلاوت‌های «رفعت» فنی و زیبا است و بی‌شک یک قاری در این سطح، عالی می‌خواند و امثال این قاریان که به صورت حرفه‌ای قرائت قرآن دارند، بیش از ۸۰ درصد تلاوت‌هایشان فنی و حرفه‌ای است، چون فضای محافل مصر ایجاب می‌کند که یک قاری خود را در سطح بالایی نشان دهد.

بسیاری از قراء مصری نیز نتوانستند از ایشان تقلید کنند، البته قاریان جوان دقت کنند که آن‌ها باید از نظر ردیف صوتی، ردیف لحنی، اداء و گفتار در همه زمینه‌ها با برنامه‌ریزی مشخص خود را آماده سازند.

بزرگترین قاریان قرآن فقط قادر به تقلید جزئی از تلاوت‌های

«رفعت» هستند

وی افزود: در زندگی‌نامه‌های استادانی چون «عبدالباسط محمد عبدالصمد» و «علی‌البناء» و بسیاری دیگر از قراء، توجه به سبک و استماع تلاوت‌های «رفعت» مورد نظر بوده است، اما این یک حقیقت است که هیچ کدامشان نتوانستند، تلاوتی مانند مرحوم «رفعت» را به طور کامل تقلید کنند.

«لطفی‌نیا» با اشاره به این‌که تقلید از تلاوت‌های «رفعت» به حدی مشکل است که در مصر هر چند سال یک بار مسابقاتی برای تقلید از سبک ایشان برپا می‌شود، گفت: قاریان و بزرگان قرائت مصر در این مسابقات سعی می‌کنند به شیوه شیخ «رفعت»

قرائت «رفعت»؛ قرائتی معرفتی و مبتنی بر الحان قرآنی

برای تحلیل تلاوت‌هایشان باید تمایز بین قرائت‌ها را در روحیه، برداشت و نگرش قاری نسبت به آن آیات جستجو کرد. این مدرس قرآن کریم تصریح کرد: قراء مصری خود را در این سطح نمی‌بینند که تقلیدی صرف از قراء دیگر داشته باشند، البته در شروع تلاوت، تقلید می‌کنند و متأثر از صداهای سایر قراء هستند، اما لزوماً سبک خود را اجرا می‌کنند؛ «محمد رفعت» خود صاحب سبک است، البته اساتید بزرگ صاحب سبک در بعضی مواقع تلاوتشان هم پایه با قرائت‌های پیشکسوتان ماقبل خودشان می‌شود، اما به طور حتم نمی‌توان گفت، از اصوات قراء پیش از خودشان، تقلید می‌کنند.

استفاده متنوع از الحان بدون توجه به مهندسی قرار، جواب و جواب جواب؛ یکی از ابداعات «رفعت» نویسنده مجموعه کتاب‌های مصباح القرآن، از جمله ابداعات «محمد رفعت» را این‌گونه بیان کرد: مدلاسیون‌هایی که این استاد

محقق و کارشناس فن قرائت قرآن کشورمان بر این عقیده است که ریشه تلاوت‌های مرحوم شیخ «محمد رفعت» معرفتی است و ترکیب موزونی بین معنی و لحن به وجود می‌آورد که این از هنرهای ایشان است و قرائت وی قرائتی مبتنی بر لحن قرآنی است تا لحن موسیقی.

«محمد بنیادی» محقق و کارشناس فن قرائت قرآن کریم، در پاسخ به این پرسش که آیا سبک «محمد رفعت» منحصر به فرد است و یا تقلیدی از قراء قبل از خود است؟ گفت: بدون شک تمامی قراء، در تلاوت‌هایشان متأثر از سایر قاریان خواهند شد، اما این‌که مطلق بگوییم، یک قاری از قاری دیگر تقلید صرف انجام می‌دهد، این بیان، نه در شأن قاری و نه در جایگاه یک تحلیل‌گر و محقق فن قرائت قرآن است، چون محتوا و مفاد آیات قرآن متغیر و متفاوت است، به هر میزان تقلیدی بخوانند، باز تقلید صرف نخواهد شد. وی ادامه داد: مگر این‌که آیات مشخصی تلاوت شود، مثلاً اکثر قراء، وقتی می‌خواهند سوره «انفطار» را تلاوت کنند، در این مواقع

مجموعه‌ای از این اعمال که براساس معنی انجام می‌داد، تداعی لحن تعریف شده «صبا» و «رست» است که البته این را نسل فعلی قراء مهندسی کردند، در حالی که مهندسی تلاوت «محمد رفعت»، مبتنی بر شاخص‌هایی بود که نام بردم.

قرائت حقیقی قرآن: قرائت معرفتی مبتنی بر واژه‌ها و مفاهیم

وی ادامه داد: از آنجایی که قرائت حقیقی قرآن، قرائت معرفتی مبتنی بر واژه‌ها و مفاهیم است و استاد

حالات معنوی، ترجمه‌ای و تفسیری آیات را مقدم بر آن چه که در حال حاضر متداول است، قرار داد، تلاوت‌هایش گیرایی بیشتری نسبت به قراء دیگر داشت.

این مدرس قرآن در پاسخ به

این پرسش که آیا تقلید از سبک «محمد رفعت»

دشوار است؟ گفت: تقلید از سبک «رفعت» را

دشوار نمی‌دانم، من تقلید از قرائت هیچ قاری‌ای را

سخت نمی‌دانم، اما این‌که قرائت ایشان سخت یا سهل است؟

جواب به این سؤال سهل و ممتنع است، الان قرائت‌هایی موجود

است که زیبایی‌های لحنی و صوتی‌اش جاذبه بیشتری برای

مخاطب عام دارد، اگر قرائت شیخ «رفعت» در کنار تلاوت‌های

«عبدالواسط محمد عبدالصمد» برای عموم مردم پخش شود، ۹۹

درصد مردم «عبدالواسط» را انتخاب خواهند کرد.

«بنیادی» عنوان کرد: اگر بخواهیم در تقسیم‌بندی قرائت‌ها،

جاذبه‌ها را مخاطب‌سنجی کنیم، در میان استادان مسلم و محقق

در قرائت قرآن، نام «محمد رفعت» و «مصطفی اسماعیل» حتما

قرار می‌گیرد، چون قرائت‌هایشان سنگین و پرکار است و قاری

می‌تواند، لحن ایشان را تقلید کند، اما کسی را نداشتیم که

صدایش جانشین صوت «رفعت» شود، البته «ابوالعینین شعیب»

بخش‌هایی از قرائت‌های ایشان را تقلید کرده است، اما صدای

ایشان به جای صدای بم، چپ‌کوک و زیباست.

وی در پایان تأکید کرد: «محمد رفعت» را باید حنجره طلایی

بنامیم و در قله‌های قرائت قرآن قرار دهیم. قرائت او برای يك

قرائت مطول، مبنای خوبی برای تقلید است و اما برای قرائت

مجلسی امکان‌پذیر نیست و قرائت‌های «رفعت» میدان وسیعی

است که افراد می‌توانند از آن بهره‌گیرند.

به کار می‌گیرد، ترکیبات صوتی از بم به زیر و زیر به بم، استفاده از بم‌خوانی در طول قرائت، ترنم، تحریر و ترعیب قرائت، استفاده متنوع از الحان بدون توجه به مهندسی قرار، جواب و جواب جواب از ابداعات ایشان است، در واقع مبنای قرائت «محمد رفعت»، قرائت معرفتی مبتنی بر معنای آیات است، چون در هنگام نغمه‌سرایی، قاری پیش‌بینی می‌کند که برخی از آیات باید در اوج قرار گیرد در صورتی که معنی آیات، عکس اوج را در لحن و مفهوم نشان می‌دهد.

«بنیادی» افزود: شیخ «رفعت» در قرائت معرفتی،

ترکیب موزونی بین معنی و لحن به وجود می‌آورد که

این از هنرهای وی است،

سکوت‌های معنی‌دار

ایشان، تشدید خیشومی و

تشدید حلق و حنجره در صدای

ایشان کم‌نظیر است، استفاده از صوت و تحریر

خود به جای استفاده از ابزارهای صوتی و اکواز

ویژگی‌های تلاوت ایشان است، در آن برهه زمانی شیخ

«رفعت»، فقط از صوت خودشان بهره‌مند می‌شدند و از اصوات

مصنوعی استفاده نمی‌کرد و در واقع صوت خود را مدیریت

می‌کرد.

تلاوت‌های شیخ «رفعت»: کلکسیون از لحن

وی تصریح کرد: شروع ایشان با قرائت‌های بسیار بم بود و بدون

خستگی در صوت، تحریر و تحزین لحنشان بود، از مساحت صوتی

خیلی زیاد و از اکتاواهای صوتی بسیار بالایی برخوردار بود؛

تلاوت‌های ایشان، کلکسیون از لحن است، نه الحانی که الان

معروف است، لحن به معنی ابداع ترکیبات موزون، متنوع و متکثر؛

لحن استاد «محمد رفعت»، کلکسیون از گوشه‌ها و ریشه‌ها است

که خیلی هم در آن موسیقی مانند، «صبا» و «رست» موج نیست،

بالعکس، ریشه قرائت استاد «رفعت»، قرائت مبتنی بر لحن قرآنی

بود تا لحن موسیقی؛ لذا خیلی به «صبا» و «رست» نپرداخته است،

ایشان بیشتر قرائت خود را به نغمه‌های جامه‌داران، بسته‌نگار،

راست پنج‌گاه، چهارگاه و مقام‌های حزین و ریشه‌دار در تلاوت

مبتنی بر معانی، استوار کرده است.

بنیادی یادآور شد: ایشان براساس نغماتی که ریشه قرآنی

دارند، مثل؛ خوف، رجاء، اثبات، سؤال، استفهام، نفی، نهی،

تضرع و خشیت در صدا و لحن قرائت می‌کرد، می‌توان گفت

«محمد رفعت» را باید حنجره طلایی بنامیم و در قله‌های قرائت قرآن قرار دهیم. قرائت او برای يك قرائت مطول، مبنای خوبی برای تقلید است و اما برای قرائت مجلسی امکان‌پذیر نیست

تلاوت قرآن «رفعت»؛ تصویری از مفاهیم آیات

استاد «رفعت» است که با وجود سال‌ها فاصله از زمان حیات ایشان با ما، وقتی فردی از سبک وی تقلید می‌کند، هم چنان خاطره‌انگیز است. این کارشناس فن قرائت قرآن کریم ویژگی‌های لحنی استاد «رفعت» را این چنین معرفی کرد: ایشان از الحان مختلفی بهره گرفته و از اکثر مقامات اصلی به خوبی استفاده کرده است، همچنین در تلاوت «محمد رفعت»، حضور مقامات فرعی و گوشه‌ها، در کنار مقامات اصلی موج می‌زند؛ از ویژگی‌های بارز لحن وی، سازگاری الحان با طبیعت صدایش بود، بدون آن‌که بخواهد، صداسازی انجام دهد و مخاطب را مبهوت صدای خویش سازد، ایشان با تمام وجود،

احساس خود را حمل و سوار بر تلاوتش می‌کرد و با آن احساس لطیف و با استادی کامل از نغمات مختلف بهره می‌برد، بدون آن‌که تلاوت، جنبه‌ای غیرطبیعی به خود گیرد؛ با الحانی متنوع، اما هماهنگ براساس باطن زلال و احساس پاکش، تلاوت‌هایش را ارائه می‌کرد.

این مدرس قرآن کریم عنوان کرد: تلاوت او تصویری از مفاهیم آیات است که با انتخاب صحیح الحان و استفاده از طبقات صوتی مختلف و نیز استفاده از زیر و بم صدا، آیات را به تصویر می‌کشید و تلاوت خود را مبتنی بر معانی روح بخش قرآن کریم ارائه می‌کرد، آن حزنی که در روایات ما به آن اشاره شده – این‌که قرآن را با حزن بخوانید. در تلاوت ایشان نهادینه شده و ویژگی بارز قرائت ایشان، محزون بودن آن است؛ گرچه او با تسلط فراوان بر مفاهیم آیات و با شمه‌هنری خود، آمیزه‌ای از نشاط و حزن را به شکلی معجزه آسا به مستمع منتقل می‌کند، آیات عذاب را چنان با خشوع تلاوت می‌کند که اگر مخاطب او مختصری با مفاهیم قرآن آشنا باشد، عمیقاً

یکی از کارشناس فن قرائت قرآن کشورمان در راستای تحلیل تلاوت‌های شیخ «محمد رفعت»، گفت: تلاوت «رفعت»، تصویری از مفاهیم آیات است و این قاری با انتخاب صحیح الحان، طبقات صوتی و استفاده از زیر و بم صدا، آیات را به تصویر می‌کشد.

«علی‌اکبر ملک‌شاهی» از قاریان بین‌المللی کشورمان گفت: دست‌مایه اصلی تلاوت‌های شیخ «رفعت»، صدای فوق‌العاده‌اش بود که با بهره‌گیری از نبوغ خود، این صدا را در خدمت ترویج مفاهیم قرآن کریم قرار داد و با استفاده از تنوع لحنی، توانست در تلاوت‌هایش شیوه منحصر به فردی را از خود به یادگار گذارد که با شنیدن این تلاوت‌ها، می‌توان او را امام‌القراء و یا امام‌المقرئین نامید.

وی افزود: او مبدع شیوه‌ای بود که بسیاری از قراء مصری، وقتی می‌خواهند، هنرشان را برای مخاطب نمایان کنند، به ارائه قطعه‌ای از تلاوت‌های وی می‌پردازند و این نشان‌دهنده لحن زیبایی

محزون و متذکر قیامت می‌شود و در عین حال با استماع آیات بشارت بهشت و نعمت‌های آن، امید و نشاط همراه با خشوع، برای انسان تداعی می‌شود.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا تقلید از سبک استاد «رفعت» دشوار است؟ گفت: شاید در بدو امر، تقلید از صدای ایشان مشکل باشد، اما دست یافتنی است و اگر کسی بایسته‌های لازم در زمینه صوت را داشته باشد، می‌تواند

شاید در بدو امر، تقلید از صدای ایشان مشکل باشد، اما دست یافتنی است و اگر کسی بایسته‌های لازم در زمینه صوت را داشته باشد، می‌تواند

که اساتیدی چون شیخ «رفعت» قله‌هایی هستند که یک مقلد خوب اگر همه توان خود را هم به کار گیرد، تنها تا دامنه‌های آن قله اوج می‌گیرد و البته این چیز کمی نیست، اما تقلید از سبک ایشان دور از دسترس نیست؛ از مواردی که در تقلید از سبک شیخ «رفعت» سخت است، تحریرهای صدای اوست، تحریرهایی پیچیده و فنی که در همه بخش‌های تلاوتش این توانایی را نشان می‌دهد؛ ارائه تحریرهای ریز و زیبا به ویژه در قسمت‌هایی که به الف مدی ختم می‌شود، خیلی مشکل‌تر است اما استاد «رفعت» در تلاوت

وی اظهار کرد: اگر صدای ایشان در کنار صدای «عبدالفتاح شعشاعی» که دارای صدایی قوی بود، قرار داده شود، با این‌که «رفعت» قوت صوتی بالایی نداشت - و شاید صدای او در برابر صدای «شعشاعی»، صدایی ضعیف تلقی شود، چرا که شدت و حجم صدای «شعشاعی» بالا بود، اما «رفعت» از حجم صدای بالایی برخوردار نبود - اما از حیث مساحت به شدت قوی بود؛ صدای «شعشاعی»، در مجالس قرائت قرآن، رسایی بیشتری نسبت به صدای «رفعت» داشت، ولی از زمانی که میکروفون در امر

قرائت قرآن استفاده شد، صدای استاد «رفعت» خود را نشان داد و مردم به گیرایی، ظرافت و ریزنغمه‌های صدایش پی بردند؛ «ابوالعینین شعیب» نیز با این‌که در تلاوت هایش، ریزه‌کاری‌های صدای «رفعت» را انجام نداده است، اما چون سبک وی را الگوی خود قرار داد، از مقلدان صدای استاد «رفعت» بشمار می‌آید.

ارائه تحریرهای ریز و زیبا به ویژه در قسمت‌هایی که به الف مدی ختم می‌شود، خیلی مشکل‌تر است اما استاد «رفعت» در تلاوت سوره‌هایی چون «کهف» و «مریم» که این الف‌های مدی وجود دارد، بسیار سرآمد است

سوره‌هایی چون «کهف» و «مریم» که این الف‌های مدی وجود دارد، بسیار سرآمد است.

«ملک‌شاهی» تصریح کرد: تحریرهای ریز و خیلی فنی را کمتر فردی می‌تواند تقلید کند، البته تحریر بستگی به ذات صدا دارد یا صدا تحریرش ضعیف است یا متوسط و یا این‌که صدایی پرتحریر است، مثل صدای «عبدالعزیز حسان» و یا «راغب مصطفی

غلوش»؛ اما «رفعت» از این صدای پرتحریر به خوبی استفاده کرد، گرچه به نظر می‌آید که با احساسش قرآن می‌خواند و خیلی به این‌که انتهای تلاوت تحریر خاصی بزند تا مخاطب را تحت تأثیر هنر خود قرار دهد، نمی‌پردازد. او در تلاوت شأن قرآن را به خوبی رعایت می‌کرد و در یک کلام او با دلش قرآن می‌خواند.

وی افزود: این‌گونه به نظر می‌رسد که صدای ایشان محدودیت

«ملک‌شاهی» در پایان صدای زیبا و پرطنین را از دیگر ویژگی‌های صوتی شیخ «محمد رفعت» بیان کرد و گفت: صدایش از حیث قرائت بسیار زیبا و پرطنین بود، اما از مجموع تلاوت‌های ایشان می‌توان فهمید، جذابیت صدا و نکات فنی و هنری و از همه مهم‌تر جلوه‌های معنوی، ویژگی‌های بارز صدای ایشان است که صدایش را در بین قراء متقدم و حتی هم‌عصرش در ردیف اول قرار داده است.

محتوای محوری؛ ویژگی بارز قرائت قرآن «رفعت»

برای تلاوت برگزیده است؟ اظهار کرد: هم دوره‌ای‌های «محمد رفعت» از جمله «احمد ندا»، «علی محمود» و ... به طور تقریبی از شیوه‌های یکسانی در قرائت قرآن کریم استفاده می‌کردند، اما «محمد رفعت» دارای ویژگی‌های منحصر به فردی در فن قرائت قرآن کریم بود.

«اخوان اقدم» در پاسخ به این سؤال که ویژگی‌های خاص لحنی که در تلاوت «رفعت» وجود دارد را چگونه تحلیل می‌کنید؟، تصریح کرد: نه این که قدما از نغمه پردازی بهره‌مند نبوده‌اند، بلکه موسیقی قرآن کریم و موسیقی کلام زبان عرب، موسیقی ویژه‌ای است که با ذوق‌ها و سلیقه‌های قاریان متقدم در آمیخته شده است و یک نوع بدیع به وجود آورده است.

وی گفت: نکته اساسی در تلاوت‌هایی همانند «محمد رفعت» محتوای محوری قرائت کردن آن‌ها است، یعنی آن‌ها به عبارات، جملات و قطعات قرآنی توجه‌ای خاص داشته‌اند و به این مهم توجه می‌کردند که جمله در قرآن خبری، انشایی یا استفهامی آمده است.

این مدرس و کارشناس فن قرائت قرآن اظهار کرد: «رفعت» به فرازهای مختلفی که در ارتباط با یک معنا وجود دارد و اینکه باید این‌ها را در چه فضایی قرائت کند، توجه ویژه‌ای داشت، همچنین در انتقال موضوع به شنوندگان و چگونگی تعویض لحن بسیار ماهر بود.

«اخوان اقدم» بیان کرد: استاد «رفعت» در استفاده از نغمات مختلف برای القاء مفاهیم هر قسمت از قرآن کریم بسیار زبردست

به اعتقاد «حسین اخوان اقدم» از مدرسان و کارشناسان فن قرائت قرآن کریم، ویژگی بارز قرائت‌های استاد «محمد رفعت» محتوای محوری بودن آن است.

«حسین اخوان اقدم» از مدرسان و کارشناسان فن قرائت قرآن کریم، در راستای تحلیل تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» قاری بنام مصری، گفت: نکته اساسی در تلاوت «محمد رفعت» محتوای محوری است که وی را از سایرین متمایز می‌کند.

وی در پاسخ به این سؤال که «محمد رفعت» را شاید یکی از متقدمان فن تلاوت باید عنوان کرد، نظر شما در این باره چیست؟ گفت: در نسل اول قرائت قرآن کریم، حداقل آن‌هایی که صدایشان بعد از آن که دستگاه‌های ضبط صدا اختراع شد و به دست ما رسیده است، «محمد رفعت» ستاره درخشان قرائت مصر در قدما محسوب می‌شود.

این مدرس و کارشناس فنون قرائت قرآن در پاسخ به این سؤال که به عقیده شما «محمد رفعت» از سبک تلاوت استادان پیش از خود همچون «احمد ندا» نیز بهره برده یا سبکی منحصر به فرد

بود، به گونه‌ای که در قرائت وی آیات مربوط به بشارت به بهشت، نهیب و عتاب، بحث جزاء و کیفر و... مورد توجه قرار گرفته است.

سبک قرائت شیخ «رفعت»: ایجادکننده تحولات عمیق لحنی

وی در پاسخ به این سؤال که «محمد رفعت» از مساحت و

قدرت صوتی بسیار بالایی برخوردار بوده و حتی

قدرت صدای وی را ۱۴ پرده صوتی عنوان کرده‌اند،

نظر شما درباره ویژگی‌های صوتی استاد «رفعت»

چيست؟ گفت: استاد «رفعت»

يك صدای ویژه و خاص

داشته است و کسی را که با علم

قرائت قرآن کریم و اصوات آشنا باشد دچار

حیرت می‌کند.

این مدرس و کارشناس فنون قرائت قرآن اظهار

کرد: صدای «محمد رفعت» از يك وضعیت خاص صوتی

برخوردار بود به گونه‌ای که طبقات صوتی وی گاهی انسان را به

حیرت وامی‌دارد که آیا يك حنجره توانایی خروج چنین صدای

ناب، مرتفع و با مساحت زیاد را می‌تواند داشته باشد؟ و این مهم از

ویژگی‌های خاص استاد «رفعت» است و تنها استادان فن

می‌توانند در این رابطه اظهار نظر کنند.

«اخوان اقدم» گفت: می‌توان از قاریان دیگری که سبک استاد

«اخوان اقدم» تصریح کرد: صدای زیبای «محمد رفعت» در

قرائت قرآن کریم، صدایی ملکوتی است که انسان را از محتوای

بلند آیات کریمه قرآن کریم سرمست می‌کند.

وی در پاسخ به این سؤال که به نظر شما چرا تقلید

از سبک استاد «رفعت» دشوار است؟ گفت: به دلیل

ویژگی‌های خاص صوتی «محمد رفعت»، تقلید از

سبک وی دشوار است، اما این

موضوع به این معنی

نیست که نمی‌توان از سبک

قرائت «رفعت» تقلید کرد. سبک «محمد

رفعت» در قرائت قرآن کریم، تحولات عمیق لحنی

در نسل دوم قرائت مصر به وجود آورد و استادانی

مانند «مصطفی اسماعیل»، «منشای»، «عبدالباسط» و

«شعیب» خود را از مقلدان استاد «رفعت» می‌دانند.

«اخوان اقدم» اظهار کرد: «رفعت» باعث تحولات اساسی در

از آن بسیار لذت برده‌ام.

استاد «رفعت» در استفاده از نغمات مختلف برای القاء مفاهیم هر قسمت از قرآن کریم بسیار زبردست بود، به گونه‌ای که در قرائت وی آیات مربوط به بشارت به بهشت، نهیب و عتاب، بحث جزاء و کیفر و... مورد توجه قرار گرفته است

«محمد رفعت» را خمیرمایه تلاوت خود قرار داده‌اند، از قدما به استاد

«کامل یوسف البهتینی» و از متأخرین به «محمد بسیونی» اشاره

کرد و بسیاری از قاریان از قطعات استاد «رفعت» الهام

گرفته‌اند.

وی اظهار کرد: قرائت‌های قرآن کریم استاد

به دلیل ویژگی‌های خاص صوتی «محمد رفعت»، تقلید از سبک وی دشوار است، اما این موضوع به این معنی نیست که نمی‌توان از سبک قرائت «رفعت» تقلید کرد

«محمد رفعت» جاودانه است و بسیاری از قاریان قرآن

کریم به عنوان چاشنی قرائت

خود از تلاوت‌های وی

استفاده می‌کنند.

این مدرس و کارشناس فنون قرائت

قرآن در پایان در پاسخ به این سؤال که به نظر شما

زیباترین و فنی‌ترین تلاوت «محمد رفعت» کدام

است؟ گفت: قرائت‌های استاد «رفعت» بسیار دلنشین

است، اما تلاوت سوره مبارکه «کهف» ایشان را بارها گوش داده‌ام و

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

از آن بسیار لذت برده‌ام.

مجموعه تلاوت‌های «رفعت»؛ کتابی مرجع با اسنادی ناب

اوج صدایش شاهکار و مانند آئینه صاف و زلال است، اما این‌که بیان می‌شود، تقلید از سبک وی دشوار است، از این موضوع نشأت می‌گیرد که وی صوت مختص به خودش را دارد، همان‌طور که خداوند، انسان‌ها را با نقش و نگارهای گوناگونی به تصویر کشیده است، صوت‌ها نیز متفاوت است؛ این صوت امتیاز ویژه‌ای بوده است که به «رفعت» داده شده است، اما بدین معنی نیست که نمی‌توان از بخش‌هایی از سبک وی تقلید کرد.

قرآنی در مصر هستند که به نام «رفعت» می‌خوانند، اما «رفعت» خوان نیستند

این کارشناس فن قرائت قرآن افزود: هم‌اکنون قرآنی در مصر هستند که به نام «رفعت» می‌خوانند، اما رفعت‌خوان نیستند؛ و قرآنی مانند «محمد بسیونی» نیز در انتهای تلاوتش، با افتخار، چند آیه را به سبک «محمد رفعت» تلاوت می‌کند و حتی برخی از قراء کشورمان بخش‌هایی از تلاوت‌های «رفعت» را به کار می‌برند.

«محمد رضا ابوالقاسمی» قاری ممتاز کشورمان معتقد است که تلاوت استاد «محمد رفعت» مانند یک کتاب مرجع و پر از سند‌های ناب است که فقط باید به آن رجوع شود؛ تلاوت‌های «رفعت»، الگویی برای ساخت تلاوت‌های قاریان مصر است، چرا که قراء فعلی مصر برای ارائه سبکی جدید دست‌انشان خالی است.

«محمد رضا ابوالقاسمی» از قاریان ممتاز قرآن کریم، در راستای معرفی «رفعت» از قاریان عصر طلایی مصر، گفت: استاد شیخ «محمد رفعت» ابداع‌کننده سبک نوینی بود که این سبک، چه در زمان حیاتش و نیز پس از گذشت چندین دهه از زمان وی، هنوز پیش‌تاز است و به طور حتم، قاریان قرآن در سراسر جهان، نمی‌توانند بی‌تفاوت از کنار آن سبک عبور کنند و چنین ادعا کنند که قاری متبحری هستند و در این عصر کارشناسان فن قرائت، به منحصر به فرد و زیبا بودن این سبک اذعان دارند. وی ادامه داد: «رفعت» در عین این‌که بم خیلی زیبایی دارد.

«رفعت» در عین این‌که بم

خیلی زیبایی دارد،

اوج صدایش شاهکار و

مانند آئینه صاف و زلال

است

که همین گریز به سبک ایشان، زیبایی خاصی به تلاوت قاری می‌دهد. «ابوالقاسمی» پی بردن به زیبایی و ویژگی‌های صوت و لحن تلاوت‌های «رفعت» را ویژه کارشناسان و صاحب‌نظران در این فن برشمرد و گفت: شاید کمتر فردی باشد که بتواند بدون این‌که شناختی از جزئیات فن قرائت قرآن داشته باشد، مجذوب تلاوت‌های شیخ «رفعت» شود، اما قراء و خواص، زمانی که تلاوت‌های وی را می‌شنوند، از بارها شنیدن آن خسته نمی‌شوند و هم‌چنان تشنه شنیدن چندین باره آن هستند و در هر دفعه به ریزه‌کاری‌های ماهرانه و دل‌پذیر سبک وی پی می‌برند.

مرجعی پر از سندهای ناب است که فقط باید به آن رجوع شود، در حال حاضر قراء مصری و ایرانی به این تلاوت‌ها رجوع دارند و بارز است که تلاوت‌های «رفعت»، الگویی برای ساخت تلاوت‌های قاریان مصر است، چرا که قراء فعلی مصر برای ارائه سبکی جدید دست‌ان‌شان خالی است.

تلاوت سوره «مریم»: یکی از زیباترین تلاوت‌های «محمد رفعت»

این داور قرآن کریم در پایان تلاوت «محمد رفعت» از سوره «مریم» را از زیباترین تلاوت‌های این قاری مصری برشمرد و گفت:

شاید کمتر فردی باشد که بتواند بدون این‌که شناختی از جزئیات فن قرائت قرآن داشته باشد، مجذوب تلاوت‌های شیخ «رفعت» شود

برخورداری از بم قوی در عین برخورداری از اوج بالا؛ ویژگی ممتاز صدای شیخ «رفعت»

وی با اشاره به این‌که تلاوت‌های «رفعت» باید سرمشقی برای قراء فعلی مصری باشد، ادامه داد: شیخ «رفعت» در عین این‌که بم قوی‌ای دارد از اوج بسیار بالایی برخوردار است، البته این حس به شنونده دست می‌دهد که ایشان در بم‌شان صدای صافی ندارد، اما به اوج که می‌رود، صدای صافی را می‌شنویم که به هیچ‌وجه در میان سایر قراء مصری این ویژگی که در بم بتواند صدای صافی ارائه دهد در عین این‌که در اوج قرار دارد، مشاهده نمی‌شود، آن قدر این صدا در

قاری مصری برشمرده و گفت: شاید کمتر فردی باشد که بتواند بدون این‌که شناختی از جزئیات فن قرائت قرآن داشته باشد، مجذوب تلاوت‌های شیخ «رفعت» شود

قاریان مصر است، چرا که قراء فعلی مصر برای ارائه سبکی جدید دست‌ان‌شان خالی است.

زیبایی ایشان تلاوت کند، گرچه «عبدالفتاح شعشعی» هم زیبا تلاوت می‌کرد، در کلاس‌های قرائت قرآن به طور معمول به قرآن‌آموزان توصیه می‌شود که در ابتدا از قاریانی مثل «عبدالباسط محمد عبدالصمد» و «محمد صدیق منشاوی» تقلید کنند؛ قاری مبتدی نمی‌تواند از سبک «رفعت» الگو گیرد، باید مرتبط با سن قرآن‌آموز، قاری‌ای را به او معرفی کرد که توانایی برداشت از سبکش را داشته باشد.

استاد «رفعت» از تمام نغمات اصلی عربی در قرائت قرآن بهره می‌گرفت

«محمد رفعت» از قراء پیش از خود نیز بهره گرفته است یا خیر؟ گفت: «رفعت» نیز مانند تمام قراء شاگردی استادان پیش از خود را کرده است اما به گفته خیلی از کسانی که هم عصر ایشان بودند و از محضر وی استفاده کرده‌اند، نابغه عالم قرائت قرآن محسوب می‌شود. ولی با وجود آثار بسیار زیبایی که از خود برجای گذاشته، به طور قطع و امدار قرائت قاریان پیش از خود نیز بوده است و از استادانی همچون «علی محمود»، «احمد ندا» و «عبدالعظیم ظاهر» بهره برده است.

«پورزرگری» استفاده از تمام نغمات اصلی عربی را از ویژگی‌های لحنی قرائت قرآن استاد «رفعت» عنوان کرد و گفت: وی از مقام‌های «بیات» و «صبا» و «حجاز» استفاده می‌کرد، استفاده از نغمه «صبا» در تلاوت ایشان ویژگی خاصی دارد، هر قاری که بخواهد در تلاوت خود اشاره‌ای به سبک «محمد رفعت» داشته باشد نمی‌تواند از نغمه «صبا» در تلاوت خود همچون «رفعت» بهره گیرد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم ادامه داد: «رفعت» وقتی شروع به تلاوت در مقام «بیات» می‌کند، چاشنی «صبا» را نیز در «بیات» اعمال می‌کند، وی صعود درجه به درجه صوت را در تلاوت خود جای می‌دهد. انتقال مکرر به مقامات «بیات»، «حجاز» و «صبا» در تلاوت وی به چشم می‌خورد، وی همچنین از شاخه‌های فرعی مقام «بیات» نیز استفاده کرده است.

طنین و زنگ صدای «رفعت» نادر است

این قاری بین‌المللی قرآن کریم، طنین و زنگ صدای «محمد رفعت» را نادر معرفی کرد و گفت: «رفعت» با صدایی بارنگ خاص، حزن ذاتی، پراز تحریرهای ریز و درشت و انعطاف‌پذیری بالا، در واقع قاری ای بود که هر لحظه می‌توانست از یک درجه به درجه

به اعتقاد «محمد رضا پورزرگری» از قاریان بین‌المللی قرآن کریم، «محمد رفعت» جزء نوابغ عالم قرائت قرآن است و از تمام نغمات اصلی عربی در قرائت قرآن بهره گرفته است.

«محمد رضا پورزرگری» از قاریان بین‌المللی قرآن کریم، استاد «محمد رفعت» را جزء نوابغ عالم قرائت قرآن دانست و گفت: وی توانایی بالایی در خلق الحان داشت و این کار را به صورت بداهه‌خوانی انجام می‌داده است، همچنین در تلاوت وی روح تحزن جریان داشت و آیات قرآن منطبق با معانی آن قرائت می‌شد.

وی اظهار کرد: از قراء پیش از «محمد رفعت» به دلیل عدم وجود دستگاه‌های ضبط صدا آثاری بر جای نمانده است، به طور تقریبی از اواسط دوران تلاوت وی بود که استفاده از میکروفن رایج شد و سپس دستگاه‌های ضبط صدا در دسترس قرار گرفت و «محمد رفعت» توانست خود را نشان دهد.

«پورزرگری» ادامه داد:

استادان پیش از «محمد رفعت» قبل از ساخت میکروفن به قرائت قرآن می‌پرداختند، در آن زمان «محمد رفعت» مشهور نبود و آن‌ها با قوت و قدرت رسایی که در صوت داشتند بیشتر بروز و ظهور پیدا کرده بودند، اما بعد از به کارگیری میکروفن، «رفعت» با ریزه‌کاری‌هایی که در صدای خود داشت و با تحریرهای فوق‌العاده، توانست به عنوان یک قاری مطرح مورد توجه قرار گیرد و تلاوت او برای نسل‌های بعدی یک تلاوت مبدأ و منشأ اثر باشد.

«رفعت» با وجود خلق آثار زیبا، و امدار قاریان پیش از خود نیز بوده است

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در پاسخ به این پرسش که آیا

بعد از به کارگیری میکروفن، «رفعت» با ریزه‌کاری‌هایی که در صدای خود داشت و با تحریرهای فوق‌العاده، توانست به عنوان یک قاری مطرح مورد توجه قرار گیرد و تلاوت او برای نسل‌های بعدی یک تلاوت مبدأ و منشأ اثر باشد

باید جوانانی را که قابلیت‌های خوبی دارند تشویق کنیم تا وارد این عرصه شوند و به تقلید از «رفعت» بپردازند، البته این امر بسیار مشکل است ولی ناشدنی نیست، به طور مثال استاد «سماواتی» قرائت «رفعت» را به زیبایی تقلید می‌کردند، البته قرائت‌های «رفعت» حال و هوای خود را دارد ولی علاقه‌مندان باید از توانایی‌های خود در راه احیاء تلاوت‌های «رفعت» استفاده کنند.

این قاری بین‌المللی قرآن در پایان یادآور شد: افرادی می‌توانند در سبک «رفعت» به اوج و کمال برسند که در عالم قرائت قرآن به بلوغ رسیده باشند، افرادی که در فن قرائت قرآن مبتدی هستند، توان ورود به عرصه تلاوت قرآن «رفعت» را ندارند چون تلاوت‌های وی پیچیدگی‌ها و ویژگی‌های خود را دارد.

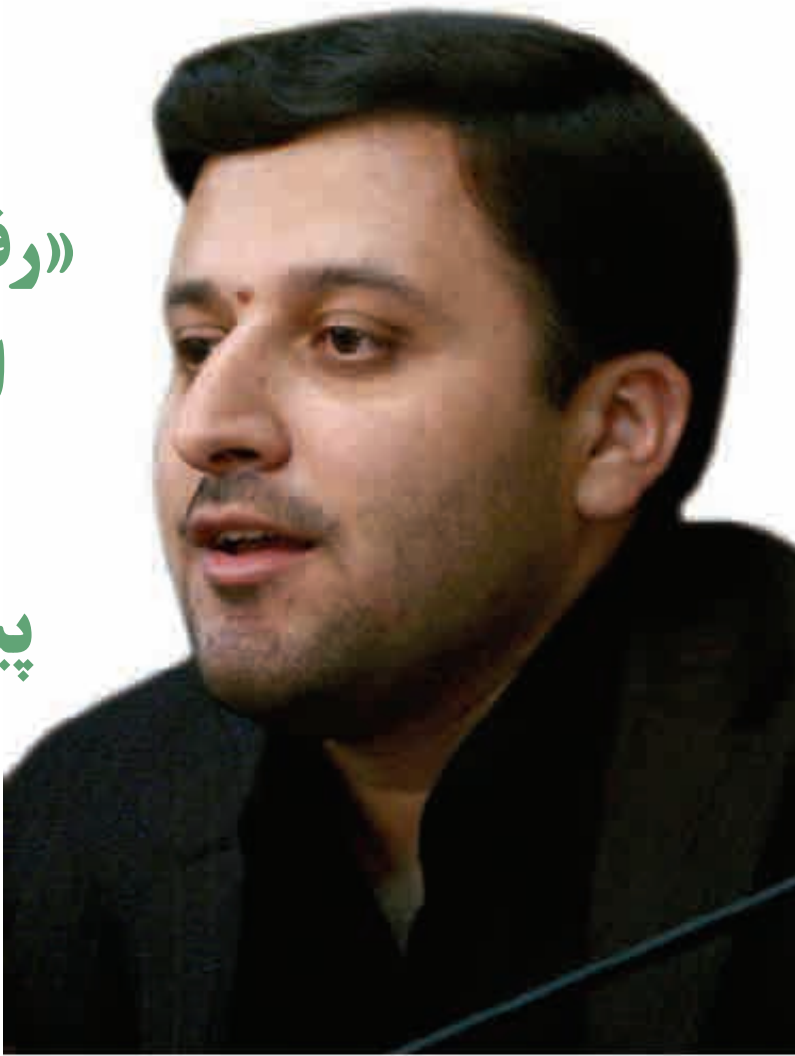
دیگر منتقل شود، ایشان در موسیقی و نغمات هم یکی از قاریانی است که فوق‌العاده توانمند بوده است و حرکت درجه به درجه در لحن و صوت داشته است، برخی به این امر اعتقاد دارند که مساحت طبیعی صدای رفعت ۱۲۰۵ کتاو بوده است.

وی با اشاره به دیگر ویژگی‌های لحنی استاد «رفعت» تصریح کرد: وی بخش جواب جواب را در قرائت خود کمتر مورد استفاده قرار می‌داد، اما با شیوه بسیار زیبا و منحصر به فرد معمولاً جواب را با ترکیب دو یا سه مقام اجرا می‌کرد.

«پورزرگری» سبک «رفعت» را قابل استفاده برای قراء پیشرفته دانست و گفت: سبک «رفعت» به دلیل اصالتی که دارد باید ترویج شود و قرائت‌های قرآن کنونی باید به اصالت قاریان قدیم برسد.

تلاوت استاد «رفعت»؛ مصداقی از تلاوت مورد تأکید پیامبر اکرم (ص)

قطع تمام قراء از قاریان پیش از خود نیز بهره‌هایی را برده‌اند.

وی ادامه دارد: قاریان زیادی همچون «مصطفی اسماعیل»، «عبدالباسط» و «منشاوی» هستند که برداشت‌هایی را از قراء پیش از خود داشته‌اند و این امر را نمی‌توان کتمان کرد، به طور مثال «عبدالباسط» و یا «شعیب» از «رفعت» تقلید می‌کرده‌اند، و برخی نوارهای ناقص استاد «رفعت» توسط استاد «شعاعی» بازخوانی شده است.

«سیاح‌گرچی» ضمن تأکید بر این موضوع که استاد «رفعت» به طور حتم از قاریان پیش از خود بهره گرفته است، بیان کرد: با این وجود «رفعت» سبک منحصر به فردی دارد که به خاطر وجود پارامترهای خاص برجسته شده است.

وی تصریح کرد: وقتی از دوران استاد رفعت کم کم

«مسعود سیاح‌گرچی» از قاریان بین‌المللی قرآن کریم کشورمان معتقد است که وقتی از دوران استاد «رفعت» کم دور می‌شویم و از «مصطفی اسماعیل» و «شعیب» می‌گذریم، احساس می‌کنیم تلاوت قرآن تبدیل به آوازخوانی می‌شود، استاد «رفعت» بنابر تأکید پیامبر (ص) قرآن را با حزن تلاوت می‌کرد.

«مسعود سیاح‌گرچی» قاری بین‌المللی قرآن کریم، در پاسخ به این پرسش که استاد «محمد رفعت» از قاریان پیش از خود همچون «احمد ندا» تقلید کرده است یا سبکی مستقل در تلاوت قرآن کریم دارد؟ گفت: ما به تلاوت‌های قبل از استاد «رفعت» دسترسی نداریم چون سیستم‌های ضبط صدا در آن زمان موجود نبود، به همین علت نمی‌توان تلاوت واضحی در نوارها از قاریان پیش از «محمد رفعت» پیدا کرد، ولی به طور

صدای ایشان دامنه و گستره وسیعی دارد، برخی قاریان قسمت اوج صدایشان زیباست و بم صدایشان ضعیف است و یا برعکس، ولی تمام قسمت‌های صدای استاد «رفعت» زیباست

مقامات قرآنی آشنا باشد تا بتواند تلاوت‌های وی را درک کند.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم ویژگی‌های لحنی استاد محمد رفعت را چنین برشمرد:

لحن ایشان علاوه بر متنوع بودن، ترکیبات آهنگی مختلفی نیز دارد و چندین دستگاه و مقام را با یکدیگر ترکیب می‌کند، وی جزء اولین افرادی است که این کار را انجام داده است، بعد از ایشان نیز استاد «حصان» در این زمینه فعالیت خوبی داشته‌اند. استاد «رفعت» همگونی مقام‌هایی را که دور از یکدیگر هستند و ترکیب آن‌ها مشکل است، به راحتی انجام داده است.

«مسعود سیاح‌گرچی» وجود صدای بم در استاد «رفعت»، استفاده از نت‌های دور از ذهن و پیچیده خواندن را از جمله مواردی دانست که سبب مشکل شدن تقلید از سبک استاد «رفعت» می‌شود و اظهار کرد: استاد

«بسیونی» و «محمد الیثی» تکه‌های محدودی از قرائت‌های ایشان را تقلید کرده‌اند. تقلید از «رفعت» برای قراء تخصصی امکان‌پذیر ولی بسیار مشکل است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم با اشاره به نقدهایی که برخی به تلاوت‌های استاد «رفعت» وارد می‌کنند، گفت: استاد «رفعت» می‌توانست با بهره‌گیری از

پایانه‌های تلاوت، کارهای جدیدتری را انجام دهد، در برخی تلاوت‌های «رفعت» احساس می‌شود اگر پایانه‌های لحنی در تلاوت وی کامل‌تر بود، قرائت‌های زیباتری حاصل می‌شد.

دور می‌شویم و از «مصطفی اسماعیل» و «شعیشع» می‌گذریم،

احساس می‌کنیم قرآن تبدیل به آواز خوانی می‌شود. در صورتی که پیامبر اکرم (ص) در

پاسخ به فردی که پرسید قاری واقعی قرآن چه کسی است؟ فرمودند: کسی است که وقتی به تلاوت او گوش می‌دهیم حالت حزن به ما دست دهد. این حزن در تلاوت‌های «رفعت» وجود دارد.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم ویژگی‌های صوتی استاد «رفعت» را چنین بیان کرد: صدای ایشان دامنه و گستره وسیعی دارد، برخی قاریان قسمت اوج صدایشان زیباست و بم صدایشان ضعیف است و یا برعکس، ولی تمام قسمت‌های صدای استاد «رفعت» زیباست، وی جزء افرادی است که می‌تواند نت‌های زیادی را اجرا کند و از همه پرده‌های صوتی در تلاوت خود بهره می‌برد.

وی توجه استاد «رفعت» را به بهره‌گیری از

مقامات و آهنگ‌های قرآنی فراتر از بحث موسیقایی دانست و گفت: توجه به معنا و تلاوت منطبق با معنای آیات از جمله ویژگی‌های مهم تلاوت «رفعت» است، فردی که

می‌خواهد قرآن را به معنای واقعی بشنود باید به تلاوت‌های «رفعت» گوش فرا دهد.

«سیاح‌گرچی» تقلید از استاد «رفعت» را فقط برای

قاریان تخصصی و پیشرفته که سال‌های متوالی به تلاوت قرآن پرداخته‌اند، مفید دانست و گفت: فهم تلاوت «رفعت» کار مشکلی است، حتی برای برخی قراء برجسته نیز فهم تلاوت‌های وی مشکل است و قاری باید حتماً با موسیقی و

فهم تلاوت «رفعت» کار مشکلی است، حتی برای برخی قراء برجسته نیز فهم تلاوت‌های وی مشکل است و قاری باید حتماً با موسیقی و مقامات قرآنی آشنا باشد تا بتواند تلاوت‌های وی را درک کند

تلاوت های شیخ «رفعت»؛ نقطه اتصال به تاریخ قرائت قرآن

متأثر هستند و بسیاری از ویژگی‌ها را از ایشان آموختند، تصریح کرد: اگر فردی بخواهد به تاریخ قرائت قرآن مصر متصل شود باید به تلاوت‌های «محمد رفعت» گوش فرا دهد.

وی در ادامه افزود: تلاوت‌هایی که از استاد «محمد رفعت» به یادگار مانده است مانند يك دریا عظیم و پربار است و می‌توان آن را به شاخه‌های مختلف تقسیم و از چکیده تلاوت‌های او استفاده کرد. تلاوت‌های استاد «رفعت» ناب است و هضم آن برای خیلی از افراد دشوار است؛ وی از جمله کسانی به شمار می‌آید که ریشه تمام لحن‌ها در قرائت او دیده می‌شود.

«موسوی بلده» ویژگی‌های لحنی استاد «رفعت» را چنین بیان کرد: هیچ کس نمی‌تواند تحریرهای «محمد رفعت» را

یکی از قاریان قرآن کریم با اشاره به این‌که بیشتر قاریانی که بعد از استاد «محمد رفعت» پا به عرصه حضور گذاشتند متأثر از وی هستند، گفت: برای متصل شدن به تاریخ قرائت قرآن باید تلاوت‌های «رفعت» را بشنویم.

«سیدحسین موسوی بلده» از قاریان قرآن کریم، «محمد رفعت» را از ارکان تاریخ قرائت قرآن مصر نامید و اظهار کرد: با توجه به این‌که ما به تلاوت‌های قاریان پیش از «محمد رفعت» دسترسی نداریم، نمی‌توانیم به درستی تشخیص دهیم که وی از قاریان پیش از خود نیز بهره گرفته است یا خیر.

این قاری قرآن کریم با اشاره به این امر که بیشتر قاریانی که بعد از «محمد رفعت» پا به عرصه ظهور گذاشتند از وی

تلاوت‌های استاد «رفعت»

ناب است و هضم آن برای

خیلی از افراد دشوار

است؛ وی از جمله کسانی

به شمار می‌آید که ریشه

تمام لحن‌ها در قرائت او

دید می‌شود

ادا کند و همانند او تلاوت

خود را بر آیات قرآن منطبق کرده و اینچنین

معنوی بخواند، در عالم قرائت قرآن دو قاری

هستند که به معنای واقعی، قرآن را تلاوت

می‌کنند که می‌توان به «محمد رفعت» از میان پیشکسوتان

و «عبدالباسط» نیز از میان قاریان بعد از او اشاره کرد.

این مدرس قرآن کریم به این نکته اشاره کرد که استاد

«رفعت» بهترین و زیباترین قسمت‌های بم صدا را داراست و

گفت: وی اوج‌های زیبایی هم می‌آفریند و تحریرهای

بی نظیر او در کنار اوج و بم‌ها سبب زیبایی خاصی می‌شود و

این از هنرهای والای عالم قرائت محسوب می‌شود. «احمد

عامر» نیز صدای بم دارد ولی نمی‌تواند تحریرهای

فوق العاده «محمد رفعت» را اجرا کند.

وی ادامه داد: وقتی به قرائت‌های قرآن «محمد

رفعت» گوش می‌سپاریم تنها موسیقی

گوش نمی‌دهیم بلکه تمام قرآن را

می‌شنویم، در حالی که در تلاوت برخی از

قراء فقط موسیقی شنیده

می‌شود.

«موسوی بلده» از

استاد «رفعت» و «حصان» به

عنوان کسانی که تقلید از سبک آنان غیر

ممکن است، یاد کرد و گفت: «محمد

رفعت» ناب می‌خواند و همین امر تقلید از سبک وی را

غیر ممکن کرده است، همچنین هیچ کس نمی‌تواند

کارهایی را که «حصان» انجام می‌دهد در تلاوت خود اجرا

کند، «حصان» قله‌ای است که نمی‌توان آن را فتح کرد.

وی علت دشواری تقلید

از سبک «رفعت» را چنین توضیح داد:

«محمد رفعت» نیز ویژگی‌هایی در صوت و

لحن دارد که تقلید از وی را دشوار می‌کند، جنس

و نوع صدا و این تحریرهای فوق العاده در توان فرد دیگری

به جز «رفعت» و «حصان» نیست و این نبوغ و استعداد در این

افراد خدادادی است و به هیچ وجه اکتسابی نیست.

«موسوی بلده» گفت: هیچ نمونه‌ای در ایران نداریم که

بتواند همانند «حصان» یا «محمد رفعت» به تلاوت قرآن

بپردازد، فقط برخی از گوشه‌های این دو نفر اجرا شدنی

است. دلیل این امر نیز این است که در ایران کسی چنین

جایگاه صوتی را ندارد که بتواند از وی تقلید کند، صدای بم

در ایران کم است و در صورت وجود افراد معدودی با صدای

بم، چه کسی از میان آن‌ها این قابلیت را دارد که

صدایش تحریر نیز داشته باشد و با تنوع

بسیاری در صوت و لحن به قرائت قرآن

بپردازد.

وی در پایان یادآور

شد: در مورد

تلاوت‌های «عبدالباسط» و

«مصطفی اسماعیل» می‌توان گفت که

برخی از تلاوت‌های این استادان در سطح

عالی و برخی نیز معمولی است، اما تمام

تلاوت‌های استاد «رفعت» فوق العاده است و هیچ کدام

نسبت به دیگری برتری ندارد، همگی قابل استفاده و دارای

فرم خاص خود است.

جنس و نوع صدا و این

تحریرهای فوق العاده در

توان فرد دیگری به جز

«رفعت» و «حصان» نیست

و این نبوغ و استعداد در

این افراد خدادادی است و

به هیچ وجه اکتسابی

نیست

برپایی برنامه «شب رفعت» در مصر؛ نشاندنده جایگاه ویژه شیخ «رفعت»

مثل سبک «احمد ندا» بود، هرگز شیوه تلاوتش در مصر نهادینه نمی‌شد، به طوری که افتخار قاریان جدید مصری، توانایی در تقلید از سبک «محمد رفعت» است.

«زکی لو» عنوان کرد: اهمیت شیوه قرائت استاد «رفعت» به حدی است که در مصر شبی را اختصاص به تقلید از سبک و سیاق وی می‌دهند که آن را شب «رفعت» می‌نامند که قاریان جوان گرد هم جمع شده و سعی می‌کنند تا مانند شیخ «رفعت» تلاوت کنند.

وی افزود: در شب «رفعت»، هر فردی که تقلید بهتری داشته باشد، مورد تشویق قرار می‌گیرد و این نشان می‌دهد که سبک «محمد رفعت» طریقی کاملاً مستقل است، شاید وی استادانی نیز داشته است که نزد ایشان تلمذ کرده و نغمات را از این‌ها یاد گرفته است که البته از این حیث، مدرکی موجود نیست.

«زکی لو» ادامه داد: البته باید به این نکته توجه داشت که قبل از وی، دستگاه ضبط صدا نبوده تا بتوان قضاوت صحیحی داشت، اما این مطلب را به ضرس قاطع می‌توان گفت که شأن استاد «رفعت» بری از آن است که گفته شود، سبک تقلیدی از «احمد ندا» داشته است.

وی زیباترین و فنی‌ترین تلاوت استاد «محمد رفعت» را تلاوت‌های سوره‌های «مریم» و «بقره» نام برد و گفت: این تلاوت‌ها منحصر به فرد است که شنونده را دچار تحیر می‌کند، به ویژه پس از طی ۱۰ دقیقه که تلاوتش بر روی روال می‌افتد، تلاوت ارزنده‌تری ارائه می‌کند که این تلاوت‌ها را به ندرت از قاریان معاصر می‌توان، شنید.

یکی از داوران مسابقات قرآن کریم، در اهمیت قرائت «محمد رفعت»، گفت: اهمیت شیوه قرائت وی به حدی است که در مصر شبی را اختصاص به تقلید از سبک وی می‌دهند که «شب رفعت» نام دارد و قاریان جوان گرد هم جمع شده و سعی می‌کنند تا مانند شیخ «رفعت» تلاوت کنند.

«مجید زکی لو»، مدرس و داور مسابقات قرآن کریم، در راستای تحلیل تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» از قاریان مشهور جهان اسلام، گفت: «محمد رفعت»، معاصر با حیات «احمد ندا» بود، شاید بتوان گفت که «رفعت» بخشی از نغمات تلاوت‌هایش را از «احمد ندا» وام گرفته است، اما قطعاً وی سبک منحصر به فردی را ایجاد کرده است.

وی گفت: دلیل آن را با بررسی زندگی «احمد ندا» می‌توان فهمید، «ندا» متولد کشور ترکیه است و در واقع ساکن منطقه عثمانی بوده و در خردسالی به همراه خانواده‌اش به مصر مهاجرت می‌کند، اما از آن جایی که اصالت او ترک است، از نغمات ترکی در تلاوت‌هایش زیاد استفاده می‌کرد.

«زکی لو» تصریح کرد: مرحوم «رفعت» به ندرت از دستگاه‌های ترکی استفاده کرده است و اگر در نغماتی که از آن‌ها بهره می‌برد، دقت شود، از دستگاه‌های موسیقی‌ای که رنگ و بوی عربی دارد، استفاده می‌کند.

این مدرس قرآن کریم تأکید کرد که «محمد رفعت» در تلاوت‌هایش سبک مستقل و منحصر به فردی را ایجاد کرده بود و افزود: اگر سبک و مکتب تلاوتش همانند سایر مکاتب قبلی خود؛

«محمد رفعت»؛ بنیان‌گذار علم

وفن تلاوت قرآن در مصر

یکی از فعالان قرآنی کشورمان معتقد است که «محمد رفعت» بنیان‌گذار علم وفن تلاوت قرآن کریم در کشور مصر است و آثار صوتی که از این استاد به جای مانده بر این گفته صحه می‌گذارد.

«احمد لیایی» مدیر گروه قرآن و مجامع قرآنی رادیو قرآن و سرپرست گروه تواشیح قدر تهران با بیان این مطلب گفت: به نظر می‌رسد اولین تلاوت‌هایی که در مصر از قاریان قرآن کریم ضبط شده مربوط به استاد «محمد رفعت» است.

وی افزود: آن چه که در این زمینه گفته شده این است که سفیر انگلستان در مصر با وجود این که مسلمان نبوده، فردی علاقه‌مند به تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» بوده و با دستگاه گرامافونی که در اختیار داشته تلاوت این استاد را ضبط می‌کند.

«لیایی» تصریح کرد: البته به طور قطع کسانی نیز قبل از استاد «محمد رفعت» در حوزه تلاوت قرآن کریم فعالیت داشته‌اند اما اولین تلاوت‌هایی که ضبط شده و به عنوان آثار صوتی شناخته می‌شود از استاد «محمد رفعت» بوده است. وی در پاسخ به این پرسش که آیا «محمد رفعت» از سبک تلاوت قاریان ماقبل و هم‌عصر خود تأثیر پذیرفته است یا خیر، تأکید کرد: در این که قاریان قرآن کریم که در یک عصر می‌زیسته‌اند، از هم‌دیگر تأثیر پذیرفته‌اند شکی نیست.

«لیایی» همچنین با اشاره به تفاوت تلاوت‌های قاریان متقدم و متأخر مصر تصریح کرد: هر یک از صاحبان مکتب تلاوت قرآن کریم در مصر مانند استاد «محمد رفعت»، استاد «محمد صدیق منشاوی»، استاد «مصطفی اسماعیل» و استاد «عبدالباسط محمد عبدالصمد» و غیره در تلاوت خود همواره چیز جدیدی را برای عرضه داشته‌اند اما این امر در تلاوت قاریان متأخر مصر مشهود نیست.

وی با اشاره به شاخصه‌های فنی استاد «محمد رفعت» در تلاوت قرآن کریم گفت: «محمد رفعت» را باید بنیان‌گذار علم وفن تلاوت قرآن کریم در کشور مصر دانست و آثار صوتی که از این استاد به جای مانده نیز بر این گفته صحه می‌گذارد.

تلاوت ترکیبی؛ یکی از عوامل دشوارکننده تقلید از «رفعت» سرپرست گروه تواشیح «قدر» تهران در پاسخ به این پرسش که چرا تقلید از سبک استاد «محمد رفعت» دشوار است، تصریح کرد: اگر

بخواهم این مسئله را بیشتر توضیح دهم در ابتدا باید به سبک استاد «محمد حسان» در تلاوت قرآن اشاره کنم.

وی ادامه داد: تقلید از سبک استاد «حسان» به این دلیل دشوار است که وی در تلاوت از ترکیب نغمات در حد گسترده‌ای استفاده می‌کند و در اصطلاح تلاوت وی، تلاوت ترکیبی بوده و به طور تقریبی اکثر فرازهایی را که وی قرائت می‌کند، ترکیبی است.

مدیر گروه قرآن و مجامع قرآنی رادیو قرآن تأکید کرد: باید گفت که حال و هوای تلاوت «محمد رفعت» نیز مانند فضای تلاوت استاد «حسان» است هر چند که تفاوت‌های جزئی نیز در نوع ترکیب خوانی وجود دارد و به طور طبیعی تقلید و اجرای سبک استاد «حسان» و «رفعت» که حالت ترکیبی دارد برای قاریان بسیار سخت و دشوار است.

«لیایی» درباره تأثیر تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» بر قاریان هم‌عصر و بعد از خود نیز گفت: به طور طبیعی وقتی از «محمد رفعت» به عنوان بنیان‌گذار فن تلاوت قرآن کریم در کشور مصر یاد می‌شود اولین آثار صوتی تلاوت قرآن کریم نیز از این استاد به جای مانده، نمی‌توان گفت که تلاوت‌های وی بر دیگر قاریان تأثیری نداشته است.

وی افزود: سال‌هایی که استاد «محمد احمد بسیونی» به ایران می‌آمد وی در پایان تلاوت خود از فرازهایی از سبک استاد «رفعت» استفاده می‌کرد، دیگر قاریان نیز همین‌گونه‌اند و وقتی بخواهند ارادت خود را به استاد «رفعت» ابراز کنند از فرازهایی از سبک آن استاد در تلاوت خود استفاده می‌کنند.

مدیر گروه قرآن و مجامع قرآنی رادیو قرآن در پایان گفت: به نظر من تمامی تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» در بالاترین درجه زیبایی هستند اما تلاوت سوره‌های «کهف» و «یوسف» را باید فنی‌ترین تلاوت این استاد دانست.

استاد «رفعت» مقامات را در پرده‌های بالا به بهترین نحو اجرا می‌کرد

شکل استفاده کند و به وسیله مقامات، مفاهیم قرآن را منتقل کند، در تلاوت ایشان اخلاص به چشم می‌خورد و هدف وی از قرائت قرآن این است که مفاهیم آیات والای این کتاب آسمانی را به درستی به مستمعان انتقال دهد.

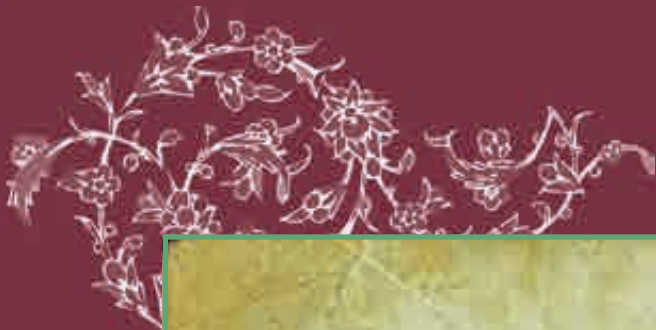
«شعاعی» با اشاره به این امر که استاد «رفعت» دارای صوتی ملکوتی و معنوی است و در پرده‌های بالا، مقامات را به بهترین نحو اجرا می‌کند، تصریح کرد: برخی قراء وقتی صدایشان به پرده‌های بالا می‌رسد و قصد تلاوت در اوج را دارند، کیفیت تلاوتشان افت می‌کند، اما استاد رفعت از جمله افرادی است که در پرده‌های خیلی بالا، مقامات را با بهترین کیفیت اجرا می‌کند و در عین حال نیز قرآن را همراه با انتقال مفاهیم والای آن تلاوت می‌کند.

یکی از قاریان بین‌المللی قرآن کریم کشورمان با اشاره به این امر که برخی قراء وقتی صدایشان به پرده‌های بالا می‌رسد و قصد تلاوت در اوج را دارند، کیفیت تلاوتشان افت می‌کند، گفت: استاد «رفعت» در پرده‌های بالا، مقامات را به بهترین نحو اجرا می‌کرد.

«علی اصغر شعاعی» از قاریان بین‌المللی قرآن کریم، با اشاره به این مطلب که به استاد «رفعت» لقب «امام القراء» داده‌اند، گفت: لحن ایشان به واقع بسیار قوی است؛ زیرا معنی صحیح لحن این است که از مقامات برای رساندن و القاء معانی آیات به شنونده، بهترین استفاده صورت گیرد.

وی ادامه داد: وقتی به تلاوت‌های استاد «رفعت» گوش می‌دهیم در می‌یابیم که وی در صد این است که از مقامات، به بهترین

کرده‌اند. به عنوان مثال، استاد «لیثی» در تلاوت سوره مبارکه «انفال» در قسمتی از تلاوت خود به سبک استاد «رفعت» اشاره کرده است.

هدف «رفعت» از تلاوت قرآن؛ انتفال مفاهیم

این کتاب آسمانی

وی یکی از تلاوت‌های زیبای استاد «رفعت» را تلاوت سوره مبارکه «هود» دانست و گفت: هنگامی که از ابتدای دوران تلاوت قرآن به جلو بیایی، توجه به آهنگ در میان قراء بیشتر می‌شود، ولی استادانی همچون «رفعت» هدف اصلی‌شان از تلاوت، انتفال مفاهیم قرآن کریم بوده است و از مقامات برای محقق شدن این هدف استفاده می‌کردند، اما هرچه زمان می‌گذرد و به جلو می‌آییم، توجه به معانی در برخی تلاوت‌قراء کمتر شده است.

«شعاعی» به قراء مبتدی پیشنهاد کرد که با بهره‌گیری از تلاوت‌های استاد «عبدالباسط» و «منشاوی» که نظم بیشتری دارد، چارچوب تلاوت را آموزش ببینند و افزود: استاد «رفعت» دارای تلاوتی کلیشه‌ای نیست و نظم منطقی که در حال حاضر در بیشتر تلاوت‌ها هست در تلاوت وی یافت نمی‌شود، در تلاوت «رفعت» حرف اول را عشق و احساس درونی می‌زند.

وی در پایان یادآور شد: برای قراء حرفه‌ای استفاده از تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» بسیار حائز اهمیت و اثربخش است، چون احساس، حزن و توجه به معنا از ویژگی‌های تلاوت قرآن ایشان است که قراء حرفه‌ای می‌توانند با تقلید از این امور، تلاوت‌های زیبا و ماندگاری را از خود به یادگار بگذارند.

عدم بکارگیری الحان به صورت کلیشه‌ای در تلاوت‌های شیخ «رفعت»

این قاری بین‌المللی قرآن کریم حزن را از دیگر ویژگی‌های تلاوت استاد «رفعت» دانست و گفت: در روایات توصیه شده است که قرآن را با حزن بخوانید. این ویژگی نیز به واقع در تلاوت‌های استاد «رفعت» محسوس است و شنونده از تلاوت‌های وی یک حزن معنوی خاص را درمی‌یابد.

وی اظهار کرد: استاد «رفعت» در تلاوت‌های خود از الحان به صورت کلیشه‌ای استفاده نمی‌کند و تنها توجه به الحان اصلی ندارد، بلکه مطابق با معنای آیات قرآن از لحن مناسبی نیز بهره می‌گیرد.

«شعاعی» در پاسخ به این پرسش که چه افرادی در تلاوت‌های خود از استاد «رفعت» تقلید کرده‌اند، تشریح کرد: «عبدالباسط» و «شعیشع» از جمله استادانی هستند که از سبک وی متأثر شده‌اند، استاد «شعیشع» اذعان کرده است که به سبک «رفعت» می‌خواند و تلاوت‌های وی در برخی مواقع شباهت‌های زیادی به تلاوت‌های «رفعت» دارد. «شعیشع» در این مورد گفته است: «با وجود این‌که سالیان زیادی از فوت استاد «رفعت» گذشته است، ولی من احساس می‌کنم همیشه با او هستم و استاد «رفعت» هیچگاه از من جدا نیست». این امر نشان دهنده علاقه والای «شعیشع» به استاد «رفعت» است.

این قاری بین‌المللی قرآن کریم در ادامه افزود: «محمد الیثی» و «بسیونی» نیز در برخی از تلاوت‌های خود از سبک استاد «رفعت» تقلید

استفاده از نت‌های کروماتیک؛ از عوامل مشکل‌کننده تقلید شیخ «رفعت»

کروماتیک برای زمانی که استاد «رفعت» حیات داشته است، شبیه یک معجزه است و در حال حاضر این کار بسیار کمتر صورت می‌گیرد و استفاده ایشان از این نت‌ها نه تنها امری قدیمی نیست، بلکه کاملاً به روز است و تقلید از ایشان را

مشکل ساخته است. کارشناس ارشد آسیب‌های اجتماعی سازمان تبلیغات اسلامی افزود: استاد «محمد رفعت» و «علی محمود» دیگر قاری بنام مصری، جزء متقدمان و نسل اولی‌های قرائت قرآن در مصر بودند که نسل بعدی قاریان عصر

طلایی قرائت قرآن در مصر را می‌توان افرادی چون «مصطفی اسماعیل» و «ابوالعینین شعیب» نامید.

وی در پایان در پاسخ به این پرسش که استاد «رفعت» چه تأثیری در تلاوت قاریان هم‌عصر و بعد از خود داشته است، گفت: تلاوت مرحوم «رفعت» از سوره‌های «یوسف» و «کهف» استثنائی است و نیز تلاوت‌های دلنشین استاد «ابوالعینین شعیب» همه نشأت گرفته از سبک تلاوت‌های «محمد رفعت» است و در بین قاریان امروزی نیز «محمد بسیونی» به طور معمول در آخر تلاوت‌هایش اشاره‌هایی به سبک استاد «رفعت» دارد.

به اعتقاد «بهنام هژبرپور»، از قاریان ممتاز قرآن کریم، طنین نافذ و تأثیرگذار و زنگ صدای «محمد رفعت» و به ویژه تحریرهای خاصی که بر روی تلاوت‌هایش دارد، اثر زیادی بر روح مستمع دارد و استفاده از نت‌های کروماتیک، تقلید از سبک «رفعت» را مشکل ساخته است.

استاد «محمد رفعت»
جزء متقدمان و نسل
اولی‌های قرائت قرآن در
مصر بودند. تلاوت مرحوم
«رفعت» از سوره‌های
«یوسف» و «کهف»
استثنائی است

«بهنام هژبرپور»، از قاریان ممتاز قرآن کریم مشکل بودن تقلید از سبک استاد «رفعت» را به دلیل استفاده زیاد از نت‌های کروماتیک دانست و افزود: در کمتر قاری ای این توانایی مشاهده می‌شود که بتواند از سبک مرحوم «رفعت» به دلیل استفاده از نت‌های کروماتیک - گامی متشکل از دوازده نت است که در فاصله‌های نیم پرده از یکدیگر قرار دارند که انبوهی از رنگ‌های صدا را در خود جای می‌دهد - که در صدایش است، بهره‌برد.

«هژبرپور» تصریح کرد: تقریباً استفاده از نت‌های

«رفعت» با قدرت صوتی، الحان را براساس معانی آیات پیش می‌برد

مدرس و کارشناس فنون قرائت قرآن کریم درباره ویژگی‌های لحنی و صوتی استاد «محمد رفعت» قاری مشهور جهان اسلام، گفت: «رفعت» متکی بر قدرت صوتی خود، الحان را براساس معانی آیات پیش می‌برد.

«حسین علمی» از مدرسان و کارشناسان فنون قرائت قرآن کریم، در راستای تحلیل تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» قاری بنام مصری، گفت: برخی بر این عقیده هستند که رفعت، پایه‌گذار سبک نوین قرائت در سطح جهان است که البته در این زمینه، اختلاف قول و نظر وجود دارد، ایشان در زمانی زندگی می‌کردند که برای قاری قرآن، مقام و منزلتی وجود نداشت و از دستگاه‌های صوتی و ضبط صدا استفاده نمی‌شد و نیز مصر کشوری مطرح در سطح جهان به حساب نمی‌آمد و مستعمره انگلیس بود و در برهه‌ای، تحت نظر دولت عثمانی اداره می‌شد.

وی با اشاره به این‌که قضاوت در آثار قرائتی چون «رفعت» به دلیل این‌که از نبود تلاوت‌هایی با صدا و کیفیت مناسب از ایشان، کاری مشکل خواهد بود، افزود: ایشان پایه‌گذار استفاده از بسیاری از الحان و ورود دستگاه‌های موسیقی به تلاوت قرآن هستند و به نوعی همین هفت مقام معروف قرآنی، توسط ایشان، اما در حدی مقدماتی وارد شد، ولی توسعه امروزی را نداشت.

«علمی» عنوان کرد: بعدها موسیقی‌دان‌های بزرگی در مصر چون «ریاض سنباطی» و قاریانی چون «مصطفی اسماعیل» و «ابوالعینین شعیب» و دیگرانی بودند که قدم در این مسیر گذاشته و تلاوت قرآن را ارتقاء بخشیدند، استاد «رفعت» در زمانی حیات داشت که کمتر از دستگاه‌های کیفیت‌بخشی به صدا و ضبط و ثبت آن استفاده می‌شد و ایشان به اصطلاح در غربت تلاوت می‌کرد و رشد «رفعت» به دلیل اتکاء به قدرت خودش بود، اما در حال حاضر تلاوت قاریان، متکی به خیلی از موارد است و فقط از یک چهارم ظرفیت وجودی خود بهره می‌گیرند.

وی رسیدن به این مطلب که «رفعت» از قراء قبل از خود تقلید

داشته یا خیر را منوط به شنیدن تلاوت‌های سایر قراء قبل از وی دانست و گفت: به طور مثال، اگر از تلاوت‌های «احمد ندا» اثری باقی مانده بود، می‌توانستیم در مورد آن قضاوت کنیم، اما چنین نیست، در هر صورت در ابتدای تحولات در بخش قرائت قرآن، نفرات اول و متقدمان، زحمات بیشتری را متحمل شده‌اند، اما طی این سال‌ها، پیشرفت‌های زیادی ایجاد شده است.

این کارشناس علوم قرآنی تصریح کرد: طبیعی است که قدرت صوتی ایشان، بسیار قوی بوده است؛ چون اگر قدرت صوتی بالایی نداشت، رشدی نمی‌کرد، آن زمان دستگاهی برای یاری صوت موجود نبود و باید بدون استفاده از میکروفن، صدای خود را به جمعیت حاضر در مجلس قرائت قرآن می‌رساند.

وی افزود: وی تأثیرات فراوانی بر روی تلاوت‌های قاریان بعد از خود داشت؛ در تلاوت‌های «شعیب»، «مصطفی اسماعیل» و «احمد شیب» به وضوح این اثر نمایان است و گاهی تلاوت‌هایشان را به طور عمد به صدای «رفعت» نزدیک می‌کردند، البته به این نکته نیز باید توجه داشت که تحریرها و کارهای هنری «محمد رفعت»، بدون قید و بندهایی است که در حال حاضر در فنون قرائت قرآن وجود دارد.

این کارشناس قرآنی ادامه داد: وی به این‌که همانند امروزی‌ها برای شروع تلاوت با کدام مقام آغازگر باشد و با کدام مقام ادامه دهد و چگونه فرود آید، مقید نبود و بیشتر مقام‌هایی که بر می‌گزید بر اساس اقتضاء آن آیه و معانی‌اش بود و اگر فکر می‌کرد که این نغمه برای اجرای این آیه و با این شرایط صوتی مناسب است، به اجرامی گذاشت.

«علمی» در پایان، برگزیدن بهترین تلاوت یک قاری را امری سلیقه‌ای برشمرد و اظهار کرد: از نظر من، تلاوت سوره مبارکه «کهف» استاد «محمد رفعت»؛ چون دارای نکاتی دلنشین از نظر صوتی، لحنی، محتوایی و آموزشی است، می‌تواند بهترین تلاوت وی باشد.

تلاوت‌های «رفعت»؛ اثبات‌کننده تلفیق حس با تکنیک

کرده است، به طور کامل بخشی را به سبک استاد «رفعت» تلاوت می‌کند و حتی کوچکترین تغییری در این سبک اصیل و پرمحتوا ایجاد نمی‌کند.

این کارشناس و مجری برنامه‌های دینی و قرآنی صدا و سیما تصریح کرد: ویژگی‌های تلاوت‌های «رفعت» به گونه‌ای است که بخش قابل توجهی از آن را در هیچ یک از قراء، نمی‌توان یافت، چرا که ویژگی‌های صوتی او منحصر به فرد است؛ حالت‌ها و مشخصات صوتی او فقط به صدای خود «رفعت» تعلق دارد و دستیابی به تمامی آن‌ها تقریباً غیرممکن است.

وی ادامه داد: اگر مهمترین عناصر تلاوت را در یک نگاه کلی شامل؛ صدا و تنظیم، حس و ارتباط و خلاقیت‌های ذهنی برشمردیم، خواهیم دید که تلاوت‌هایی که بتواند با ضمیر و فطرت پاک شنوندگان ارتباط بیشتری برقرار کند و روح و درون فرد خداجو را که تشنه حقیقت است، سیراب کند، دلنشین، ماندگار و معنوی تر خواهد بود.

این کارشناس فن قرائت قرآن عنوان کرد: از میان آن‌چه برشمردیم، حس و ارتباط به عنوان مهمترین عنصر تلاوت می‌تواند، اثرگذاری صدا، لحن، تنظیم و تکنیک‌های صوتی،

یکی از کارشناسان فن قرائت قرآن کشورمان می‌گوید: حس و ارتباط به عنوان مهمترین عنصر تلاوت می‌تواند، اثرگذاری صدا، لحن، تنظیم و پیاده‌سازی تکنیک‌های صوتی، همچنین اثرگذاری خلاقیت‌های ذهنی و ابداعات در تلاوت را بیشتر و جذاب‌تر کند و تلاوت‌های قرآن «رفعت» تلفیق حس با تکنیک را اثبات می‌کند.

«نصرت‌الله حسینی» از کارشناسان فن قرائت قرآن کریم، در راستای معرفی استاد شیخ «محمد رفعت»، قاری به نام مصری، گفت: نام هنرمندانی در تاریخ ماندگار می‌شود که با وجود تغییر فرهنگ، ارزش و هنجارها و نیز ارتقاء سطح دانش ملت‌ها بتوانند هم‌چنان در نسل‌های بعد از خود نیز تأثیرگذار باشند و آثارشان در همه اعصار، جذاب و پرطرفدار باقی بماند.

وی شیخ «رفعت» را از جمله آن هنرمندانی برشمرد که نه تنها در عصر خود سرآمد، بلکه تلاوت‌هایش به عنوان الگویی ممتاز پیش‌روی قراء هم‌عصرش بود و افزود: تأثیر سبک او حتی در میان متأخرین و قرائی که با ما فاصله زیادی نداشته‌اند، به وضوح حس می‌شود. به عنوان مثال، استاد شیخ «محمد الیثی» در تلاوت‌هایش و حتی در تلاوتش از سوره «انفال» که در ایران اجرا

قرائت «رفعت»؛ بیان‌کننده پیامی غیر از پیام‌های ظاهری
 «نصرت‌الله حسینی» افزود: وقتی در تلاوت‌های استاد «رفعت» عمیق شویم به نظر می‌رسد، استاد در زمان تلاوت فارغ از همه ظواهر دنیایی و محو در تلاوت قرآن کریم است، گویی که هیچ عامل بازدارنده‌ای بین ارتباط وی با معانی گران‌سنگ مصحف شریف وجود ندارد.

وی ادامه داد: این‌گونه تصور می‌شود که «رفعت» همه چیز را حس می‌کند و سپس می‌خواند و از بطن آیات چیزی را می‌فهمد که او را محزون کرده و این حزن و نشاط معنوی در طول تلاوت او را همراهی و پیامی غیر از پیام‌های ظاهری را بیان می‌کند، پیامی که حتی بعد از پایان استماع تلاوت، همچنان درون انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و حتی با یادآوری و مرور تلاوت‌هایش دوباره آن حالت معنوی در ذهن پدیدار می‌شود.

«حسینی» بیان کرد: این ویژگی بسیار برای قاریان نسل جدید و به ویژه قاریان ایرانی قابل توجه است که تلاوت علاوه بر صوت و لحن، مهارت در پیاده کردن تکنیک‌ها و خلاقیت، باید حاوی پیامی باشد که برگرفته از عظمت کلام الهی در قرآن کریم است، پیامی که در کلام و توصیف نمی‌گنجد، بلکه با ارتباط برقرار کردن با خود آیات الهی، می‌توان آن را دریافت کرد و انتقال داد.

وی افزود: اما قاریان امروز، کمتر به اصالت و باطن تلاوت توجه دارند و انرژی خود را بیشتر صرف تقویت صدا، لحن، تکنیک و زیبایی‌های ظاهری می‌کنند و به قاریان نسل اول و دوم که اصالت در قرائت آن‌ها بیشتر نمایان است، کمتر توجه می‌کنند و یا سلایقی را اعمال می‌کنند که عناصری چون حزن، اصالت، معنویت، ارتباط، ماندگاری و سازگاری با روح آیات در آن کم‌رنگ است.

این کارشناس قرائت قرآن عنوان کرد: تلاوت‌هایی که از استاد «رفعت» به جامانده است با کمترین امکانات صوتی است، اما استاد به خوبی از صدای خود بهره گرفته است و این نشان می‌دهد که صدای او از قدرت، شدت و حجم خوبی برخوردار است و اما مهمترین ویژگی صدای او طنین خاص صدایش است و دیگر این‌که دارای مشخصه خاصی مانند انتقال‌های صوتی فراوان از جنسی به جنس دیگر، چرخش‌ها و پیچش‌های صوتی، کار کردن

همچنین مؤثر بودن خلاقیت‌های ذهنی و ابداع در تلاوت را بیشتر و جذاب‌تر کند که این عنصر حس و ارتباط، محصول ده‌ها، بلکه صدها عامل، از جمله: روح و روان، ویژگی‌های شخصیتی، هیجانات، عواطف، ایمان و خلوص، توجه و تعهد قاری و موارد دیگر است.

وی با بیان این مطلب که نگرش در تلاوت‌های استاد «رفعت» نقش عنصر حس و ارتباط را به خوبی نمایان می‌کند، اظهار کرد: تلاوت‌های او آن قدر حسی، معنوی و عمیق است که در هر لحظه اگر گوش و دلی آماده، آن را بشنود، به طور حتم، منقلب شده و حس می‌کند که چشمه‌ای در وجود او جاری شده است، اثر این انقلاب درونی را می‌توان در میل به تلاوت و زمزمه کردن بعد از شنیدن تلاوت‌های «رفعت» در ذهن شنونده فهمید که این زمزمه‌ها از جنس معنوی است نه از جنس تنغیمی.

«حسینی» ادامه داد: البته به نظر می‌رسد که بخشی از این

حسی و درونی بودن و ارتباط عمیقی که تلاوت‌های استاد «رفعت» با شنونده برقرار می‌کند، مرهون نایبنا بودن اوست، چرا که افراد نایب‌نا به دلیل آن‌که ظواهر و زرق و برق‌های دنیا را نمی‌بینند و به خاطر محروم بودن از مشاهده بسیاری از نعمت‌های الهی، خداوند متعال دل‌های آن‌ها را روشن کرده است و آن‌ها با چشم دل همه چیز را به خوبی درک می‌کنند و ارتباط خاصی با محیط برقرار می‌کنند و این ویژگی، تلاوت‌های او را ویژه ساخته است، هم‌چون: «عبدالعزیز حسان» و «محمد عمران» که هر دو نایب‌نا بودند و این دو ویژگی را در این دو قاری مصری نیز می‌توان دید.

وی افزود: علاوه بر عنصر حس و ارتباط، «رفعت» از صدایی دلنشین، الحانی ممتاز و تکنیک‌ها و مشخصات صوتی و تنغیمی ویژه‌ای برخوردار است که به نظر من تا حدود زیادی نشأت گرفته از حس درونی او است، از دیگر ویژگی‌های تلاوت‌های مرحوم «رفعت» آن است که در تلاوت‌هایش به ندرت می‌توان نغمه‌ای از او را با سبک‌ها، گوشه‌ها و یا ریزنغمه‌های دیگر ترکیب کرد، مگر این‌که آن‌چه را که با آن ترکیب صورت می‌گیرد، از لحاظ حسی و تأثیر معنوی هم جنس تلاوت‌های استاد باشد، در غیر این صورت ترکیب با سبک او به هیچ وجه جذاب نخواهد شد.

علاوه بر عنصر حس و ارتباط، مرحوم «رفعت» از صدایی دلنشین، الحانی ممتاز و تکنیک‌ها و مشخصات صوتی و تنغیمی ویژه‌ای برخوردار است که به نظر من تا حدود زیادی نشأت گرفته از حس درونی او است

با دستگاه تکلم و استفاده از ریزنغمه‌ها است. وی با اشاره به این‌که تلاوت‌های «رفعت» با فرهنگ و آداب مرسوم تلاوت‌های امروزی متفاوت است، گفت: ممکن است که در عصر او اقتضاء تلاوت‌ها این‌گونه بوده باشد، اما آن چه مسلم است، این است که تلاوت‌های «رفعت» برای کسانی که از تلاوت‌های اساتید دیگر بهره‌مند شده‌اند، کاملاً تازگی دارد و شبیه آن را به ندرت می‌توان نزد دیگر اساتید شنید به خاطر همین برای کسی که اولین بار تلاوت‌های او را می‌شنود، پیش‌بینی ملودی‌ها و تحریرهای پایانی و حدس زدن در رابطه با ردیف‌ها، کاملاً غیرممکن است.

«حسینی» در ادامه با اشاره به چهار ویژگی خاص تلاوت‌های شیخ «رفعت»، گفت: وجود تحریرهای شاخص با فرکانس‌های صوتی فشرده که دستیابی به آن‌ها مشکل است از ویژگی‌های تلاوت «رفعت» است، پیوستگی خاص بین هر نفسی که او تلاوت می‌کند با نفس بعد وجود دارد و به لحاظ لحنی این‌گونه به نظر می‌آید که قطعات و جملات لحنی، کاملاً به هم چسبیده‌اند و فقط بین آن‌ها برای نفس کشیدن، تلاوت را قطع می‌کند.

وی بیان کرد: به نظر می‌رسد در طول تلاوت، یک زیر صدا و یا صدای دومی او را همراهی می‌کند که آن صدا حماسه و حالت خاصی را در تلاوت ایجاد می‌کند، یعنی استاد به گونه‌ای تلاوت می‌کند که یک صدا کارهای لحنی او را انجام می‌دهد و صدای دیگر که حالت تلاوت اوست به عنوان زیرصدا در طول تلاوت او را همراهی می‌کند

که پراز معنی، حزن، حماسه و نشاط معنوی است، یعنی لحن او فقط ترکیب یک مجموعه نت‌ها و فواصل بین آن ملودی‌ها نیست، بلکه حالت و نشانه‌ای خاص همراه او است، استفاده از ریزنغمه‌های خاص که با اشراف کامل صدای خود بر آن و حالات منحصر به فرد آن‌ها را از شبیه خود کاملاً متفاوت می‌کند.

«حسینی» در پایان تصریح کرد: تقلید از سبک استاد «رفعت» را می‌توان از دو منظر بررسی کرد؛ یکی این‌که تقلید از یک تلاوت او برای دستیابی پیدا کردن به متن تلاوت و نغمه‌هایی که استاد تلاوت کرده است، برای کسی که از صدای نسبتاً کاملی برخوردار باشد، کار مشکلی نیست؛ اما دستیابی و مهارت پیدا کردن به تحریرهای شاخص، حالت‌های صوتی متنوع و انتقال‌های صوتی، بسیار مشکل است و این‌که قاری مقلد بتواند از سبک او در آیات دیگر قرآن استفاده کند، کار مشکلی است، چرا که به مهارت‌های تلاوت او به سادگی نمی‌توان دست پیدا کرد، همچنین تلفیق آن چه که قاری از سبک او در ذهن دارد با آیات دیگر به خاطر تفاوت ساختار آیات و محدودیت نغمه‌ها کار سختی است، در مجموع می‌توان گفت، پیروی از سبک استاد در حالت معمولی، یادگیری متن نغمه‌ها بدون کارهای ویژه، کار سختی نیست، اما مهارت پیدا کردن در سبک و ریزه‌کاری تلاوت‌های او کار مشکلی است.

استفاده از مقامات مختلف

در یک نفس؛

ویژگی ممتاز شیخ «رفعت»

یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان با اشاره به این‌که اکثر قاریان، خیلی محدود می‌توانند از قرائت‌های استاد محمد رفعت استفاده کنند، گفت: «رفعت» با بهره‌گیری از چند نغمه قرآنی در یک نفس، استثنایی در میان قراء شد.

«سیدمحمدجواد حسینی» از قاریان بین‌المللی کشورمان در راستای معرفی و واکاوی تلاوت‌های استاد مرحوم «محمد رفعت»، گفت: صوت استاد «رفعت» بسیار زیبا، دلنشین و ملکوتی است و قدرت تحریرزنی وی زیاد و در عین حال زیبا است و البته ایشان از این قدرت تحریرزنی در جای مناسب استفاده می‌کند.

وی اظهار کرد: اشاره به مقام‌های مختلف در یک نفس، تلاوت‌هایش را استثنایی ساخته است؛ اکثر قاریان، خیلی محدود می‌توانند از قرائت‌های استاد «رفعت» استفاده کنند و در حقیقت، تلاوت‌های ایشان به خوبی قابل درک برای قاریان نیست، به همین دلیل افتخار قاریان مصری این است که گوشه‌هایی از تلاوت‌های «رفعت» را در تلاوت‌های خود، پیاده کنند.

«حسینی» دلایل کمتر روی آوردن قراء، برای تقلید از سبک استاد «رفعت» را این‌چنین برشمرد و بیان کرد: به طور معمول، استادان فن قرائت قرآن، فاصله‌ای در محدوده دو اکتاو را استفاده می‌کنند، مثلاً در تلاوت‌های مرحوم «شحات محمد انور» بعد از این‌که صدای خود را از نظر ارتفاع به اکتاو دوم می‌رساند، دیگر به آن فاصله‌ها و درجه‌هایی که در اکتاو اول قرائتش استفاده می‌کند، بازگشت ندارد.

این قاری بین‌المللی افزود: «محمد رفعت» از قاریانی است که

اگر چهار درجه برای نغمه «بیات» در نظر گرفته است، فقط به قسمتی از این مقام اشاره می‌کند و بعد درجات مختلف از سایر مقامات را در یک نفس می‌خواند، در مقایسه با استاد «شحات» که در برخی از تلاوت‌هایش، وقتی در یک اکتاو می‌خواند، اکتاو بعد را هم «بیات» می‌خواند و در قسمت اوج به مقام دیگری اشاره می‌کند. اما «محمد رفعت» این‌گونه نیست، بلکه همه درجات از مقامات مختلف را در قرائتش استفاده می‌کند و خود را محدود به اکتاو دوم نمی‌سازد، البته ممکن است از اکتاو دوم، پرش صوتی به قسمت‌های پائین‌تری از سایر مقام‌ها داشته باشد.

نفر اول رشته قرائت قرآن در بیست و ششمین دوره مسابقات بین‌المللی قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران در پایان تصریح کرد: در مثالی دیگر می‌توان گفت، استاد «رفعت» وقتی فاصله «عجم» را تا درجه چهارم شروع می‌کند، به فاصله «نهاد» نیز اشاره دارد، به هر حال یک قاری صدایش از قسمت بم، اوج می‌گیرد؛ قاری وقتی یک نغمه را شروع می‌کند و صدا به اوج خودش می‌رسد، برگشت از آن اوج نیز خیلی مهم است و استاد «رفعت» از درجاتی برای برگشت و یا اوج در صدایش بهره می‌گیرد که فاصله‌های سختی است و تا حدودی قابل درک نیست.

قفل‌های کوتاه و مختصر؛

مشخصه بارز تلاوت‌های «محمد رفعت»

استاد «رفعت»، کاملاً مشخص است.

وی با اشاره به این‌که تأثیرپذیری بالای تلاوت «رفعت» بر مستمع، ناشی از خشوع او در برابر آیات قرآن کریم است، گفت: در تلاوت‌های «محمد رفعت» نسبت به سایر قراء این خشوع بیشتر است، بهره‌گیری از احساس فردی در تلاوت‌هایش بسیار بالا است که شاید نابینایی ایشان می‌تواند، دلیلی بر این احساس باشد.

«جدیدی» اظهار کرد: غالب قراء نابینا، از احساس بالایی در تلاوت برخوردار بودند، مثل «عبدالعزیز حصان»، «محمد عمران» و «سعید مسلم». وقتی این اسامی را مرور می‌کنیم، متوجه خواهیم شد که در تلاوت‌هایشان احساس بسیار زیادی دارند و می‌توان گفت «محمد رفعت» در میان قراء نابینا، بیش‌تر از بقیه، احساس در تلاوت‌هایش تأثیرگذار بوده است.

این قاری ممتاز قرآن کریم افزود: «رفعت» یکی از طلایی‌ترین قراء در عصر طلایی قرائت قرآن مصر است و از مشخصات تلاوت‌های وی قفل‌های کوتاه و مختصر است که اگر در تلاوت‌های قراء نسل جدید دقت شود، از قفل‌های طولانی و پرتحریر بسیار استفاده می‌کنند، اما در تلاوت‌های «رفعت» چنین موردی نیست، وی قفل‌های مختصری دارد که در تلاوت‌های بسیاری از قاریانی که پیرو سبک ایشان بودند، مثل «کامل یوسف» نیز این ویژگی بارز است.

وی یادآور شد: «رفعت» در تلاوت‌هایش از تمامی نعمات استفاده کرده است، اما بیات، حجاز و صبا را بیشتر از همه مقامات تلاوت می‌کرد و توانمندی صوتی و تحریرپذیری بالای ایشان است که باعث می‌شود هر قاری ای نتواند از تلاوت ایشان بهره‌برداری کند؛ هر فردی که قدرت تحریرپذیری بالایی داشته باشد، می‌تواند کارهای «رفعت» را انجام دهد؛ در یکی از تلاوت‌های استاد «راغب مصطفی غلوش» نفسی را از ایشان

یکی از قاریان ممتاز و کارشناسان فن تلاوت قرآن کریم معتقد است که مشخصه تلاوت‌های «محمد رفعت»، قفل‌های کوتاه و مختصر است، اما قاریان امروز به دو دلیل قفل‌هاشان طولانی شده است؛ یکی به دلیل مشکل بودن این شیوه و دیگر این‌که قفل‌های طولانی، تلاوت را عوام‌پسند و جذاب‌تر می‌کند.

«مجید جدیدی» قاری و کارشناس فن تلاوت قرآن کریم، در راستای تحلیل تلاوت‌های مرحوم «محمد رفعت» با بیان این مطلب گفت: لحن استاد «محمد رفعت» لحنی پیچیده است و می‌توان آن را با تحریرپذیری بالای استاد، تلفیق و خشوع در تلاوت که ویژگی بارز و اصلی تلاوت‌های «رفعت» است، توصیف کرد.

وی ادامه داد: در تلاوت‌های قراء پس از مرحوم «رفعت» که در سبک‌شان اندک تقلیدی از ایشان دارند، همین‌که قاری مقلد، گوشه‌ای از تلاوت «رفعت» در تلاوتش جاری می‌شود، به یکباره رنگ تلاوت وی تغییر می‌کند، استاد «محمد بسیونی» در انتهای برخی از تلاوت‌هایش از سبک «رفعت» استفاده می‌کند؛ در شروع تلاوت «عبدالعزیز عکاشه» بهره‌برداری از شیوه تلاوت

شنیده‌ام که به کمک تحریرها و قدرت صوتی خود، توانسته است حرکات مشکل «رفعت» را پیاده کند؛ اخیراً از «حامد شاکر نژاد» نیز قرائتی را شنیدم که از تلاوت‌های استاد «رفعت» هم قطعاتی را استفاده می‌کند که بسیار جذاب بود و حتی از ایشان خواستم که این بهره‌برداری را همچنان ادامه دهد.

«جدیدی» با اشاره به این‌که برای تحلیل درست شیوه «رفعت» باید فضای فرهنگی و اجتماعی زمان او را مورد کنکاش قرار داد، گفت: قاری ای که تلاوت «رفعت» را می‌شنود، ابتدا باید فضای زمان حیات وی را درک کند، شاید شنیدن تلاوت‌های مرحوم «شحات محمد انور» برای یک قاری جوان، زیباتر از شنیدن تلاوت‌های «رفعت» باشد.

ورود سیستم‌های صوتی؛ نمایانگر ظرایف تلاوت‌های «رفعت»

«جدیدی» افزود: قدرت صوتی مرحوم «رفعت» از این‌جا به اثبات می‌رسد که در زمان ایشان در مجالس قرائت قرآن میکروفون نبود و قاری ای می‌توانست، موفق شود که از توان صوتی بالایی برخوردار باشد و در سالن‌های وسیع همه حاضران صدای او را بشنوند که «رفعت» این ویژگی را داشت، اما با آمدن میکروفون ظرایف کار این استاد بیشتر مشخص شد، یعنی بعد از آمدن سیستم‌های صوتی تلاوت ایشان در رأس قرار گرفت.

وی گفت: هیچ فردی را نمی‌توان یافت که در کار و هنرش از تجربه استادان قبل از خود استفاده نکرده باشد، این در همه علوم و رشته‌ها یک اصل است، همه هنرمندان برای این‌که بتوانند سبکی با ویژگی‌های نوین ایجاد کنند از تجارب استادان خود بهره گرفته‌اند، به طور حتم قاریان قبل از استاد «رفعت» در شیوه تلاوت ایشان تأثیرگذار بودند، البته این میزان تأثیر، شدت و ضعف دارد، اما این‌که ایشان از تجربیات استادان قبل از خود استفاده نکرده‌اند، محال است.

وی ادامه داد: به طور نمونه، تلاوتی از شیخ «منصور بدار» را برای چند نفر از قاریان بین‌المللی کشورمان که این قاری مصری را نمی‌شناختند، گذاشتم، می‌گفتند مثل «مصطفی اسماعیل» می‌خواند در صورتی که «بدار» استاد «مصطفی اسماعیل» و «عبدالباسط محمد عبدالصمد» بوده است و این «مصطفی اسماعیل» است که شبیه استادش «بدار» می‌خواند.

«جدیدی» با اشاره به تلاوت سوره «هود» استاد «محمد رفعت» آن را به عنوان زیباترین و فنی‌ترین تلاوت ایشان نام برد و گفت: رادیو انگلستان در طول سه روز در مسجدی در شهر قاهره، این تلاوت را ضبط کرده است که هم‌اکنون در موزه بریتانیا نگهداری می‌شود، اما چرا این تلاوت دل‌نشین است، چون کیفیت ضبط و سیستم صوتی آن خوب است؛ این‌که می‌گویند صدای «محمد رفعت» ضعیف بوده است، جفا در حق ایشان است، «محمد رفعت» با آمدن سیستم‌های صوتی ظرایف کارش مشخص شد و تلاوت سوره «هود» در میان سایر تلاوت‌های وی به این دلیل جاودانه شد که ظرایف کار «رفعت» کاملاً در آن نمایان است.

وی دلایل مشکل بودن تقلید از سبک مرحوم «رفعت» را قدرت خاص و تحریرپذیری بالای او دانست و افزود: احساس منحصر به فرد و بالایی در تلاوت ایشان حاکم است؛ قاریان جوانی که شروع به تقلید از این قراء می‌کنند، گاهی ممکن است لحن را به طور دقیق یاد بگیرند، اما هیچ‌گاه نمی‌توانند مانند آن قاری اجرا کنند، چون آن حسی که آن قاری در حین اجرا داشته است، دست‌یافتنی نیست و بالا بودن حس در تلاوت‌های «محمد رفعت»، تقلید از سبک او را مشکل‌تر می‌کند.

این کارشناس قرائت قرآن کریم ادامه داد: یکی از موارد مهم، فهم سیاق آیات و فضای مفهومی آن است به ویژه در تلاوت‌های قرائتی قدیمی مانند «محمد رفعت»؛ این قراء با آیات ارتباط معنوی خاصی پیدا می‌کردند و هر قاری که بخواهد از این افراد تقلید کند، باید به خود ساختگی و دانش بلاغت دست پیدا کند، تا از آن آیات بهره‌بردار و بتواند از تلاوتش لذت‌برد و آن را به خوبی ارائه کند. وی در پایان گفت: به چه دلیل تلاوت‌های «عبدالباسط» و «محمد صدیق منشاوی» ماندگار شدند، چون حس خوب و احساس بالایی در تلاوت و درک بالایی از مفاهیم آیات داشتند و این توانایی نیز در «رفعت» وجود داشت، اما قراء ایرانی کمتر از این موضوع بهره‌برده‌اند، کما این‌که مداحی موفق خواهد بود که احساس خوبی داشته باشد و با معانی اشعار و فضایی که مدیحه‌سرایی می‌کند، ارتباط برقرار کند؛ قاری حرفه‌ای علاوه بر دانستن مفاهیم آیات، باید بر دانش بلاغی نیز مسلط باشد تا دقیق‌تر تلاوت کند.

تلاوت‌های «محمد رفعت» توأم با تقوای الهی است

نوارفروشی‌های میدان رأس‌الحسین (ع) که نوار تمام قاریان مشهور مصر در آن جا یافت می‌شود نیز با احترام فراوان به مشتریان عرضه می‌شود.

وی با اشاره به توجه ویژه به تلاوت قرآن کریم در سال‌های بعد از انقلاب یادآور شد: الحمدلله به برکت نظام جمهوری اسلامی ایران قدر و منزلت قاریانی مانند «محمد رفعت» مجدداً در حال احیاء شدن است و ان‌شاءالله بتوانیم به نحو مطلوب از این عزیزان استفاده و بهره‌کافی را ببریم.

«هاشمی» با برشمردن خصوصیات صدای استاد «محمد رفعت» در تلاوت قرآن تصریح کرد: صوت استاد «رفعت» به قول معروف چون از دل برمی‌آید بر قلب‌ها می‌نشیند و حلاوت، پختگی و قدرتی که در صدای ایشان شاهد آن هستیم شاید به ندرت بتوان در دیگر قاریان طراز اول مصر یافت.

یکی از قاریان ممتاز قرآن کریم معتقد است که تلاوت‌های استاد «رفعت» سرشار از عشق و اخلاص توأم با تقوای الهی است و همراهی با مفهوم و معنای آیات در تلاوت‌های وی مشهود است.

مفاهیم آیات؛ معیار انتخاب الحان در تلاوت‌های «رفعت»

وی افزود: استاد «رفعت» از تمام پرده‌های صوتی به طور کامل و زیبا در تلاوت قرآن بهره برده و مستمع را به ذوق می‌آورد و به هیچ عنوان احساس سنگینی و ناراحتی در هنگام تلاوت وی برای مخاطبان ملاحظه نمی‌شود، همچنین الحانی که وی برای تلاوت برمی‌گزیند بسیار زیبا و دلنشین است و استاد همواره معنا و تفسیر واقعی آیات را در اولویت اول تلاوت خود قرار می‌دهد و بر همین اساس الحان را انتخاب می‌کند.

رئیس مرکز بهداشت و درمان معاونت دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران با اشاره به زیباترین تلاوت استاد «رفعت» عنوان کرد: از تلاوت سوره‌های «یوسف» و «هود» به عنوان زیباترین تلاوت‌های این استاد می‌توان نام برد و اگر واقعاً بخواهیم با توجه به تلاوت‌های زیبای این استاد اظهار نظر کنیم باید لقب نابغه که در مورد این استاد عنوان می‌شود را صد در صد تأیید کنیم.

«سید رضا هاشمی» در پایان گفت: تلاوت‌های استاد «رفعت» بسیار فنی و حرفه‌ای است و نمی‌توان به سادگی از آن تقلید کرد، ولی قاریان جوان کشورمان باید به سمت و سوی چنین تلاوت‌هایی که مملو از نکات فنی و مبتنی بر قواعد و اصول مشخص است، گرایش پیدا کنند تا ان‌شاءالله بتوانند چنین تلاوت‌هایی را پایه و اساس تلاوت‌های قرار دهند.

«سیدرضا هاشمی»، قاری ممتاز قرآن کریم و رئیس مرکز بهداشت و درمان معاونت دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران، با بیان این مطلب گفت: استاد «محمد محمود رفعت» ملقب به «امیرالقرآء» حدود صد سال پیش که امکانات صوتی و تصویری جهان به ویژه کشورهایی همچون ایران و مصر در حد خیلی پایینی بود، قدم بر عرصه قرائت حرفه‌ای قرآن گذاشت و تا کنون نیز اکثر قاریان ممتاز جهان اسلام راه این استاد را ادامه داده و به عنوان الگو و سرمشق خود انتخاب کرده‌اند.

وی افزود: تلاوت‌های استاد «رفعت» سرشار از عشق و اخلاصی توأم با تقوای الهی است و همراهی با مفهوم و معنای آیات در تلاوت‌های وی مشهود است و معیار انتخاب الحان نیز براساس معنای دقیق آیات و توجه به تفسیر آن‌ها انجام می‌گیرد.

«هاشمی» تصریح کرد: در سفری که بنده در سال ۸۴ به قاهره داشتم وقتی به مسجد «رأس‌الحسین (ع)» وارد شدم استاد «احمد نعینع» در حال تلاوت قرآن بود، پس از اجرای تلاوت این استاد صحبتی با وی و دوستانش درباره قاریان قدیمی مصر داشتم، وقتی نام استاد «رفعت» به میان آمد بسیار به نیکی از این استاد یاد شد و به عنوان فردی که در واقع پایه‌گذار قرائت نوین در جهان اسلام به شمار می‌آید، معرفی شد.

رئیس مرکز بهداشت و درمان معاونت دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی تهران ادامه داد: نوارهای تلاوت استاد «رفعت» در

تحریرهای صوتی «رفعت»؛

ذاتی و به دور از نمایش

یکی از قاریان بین‌المللی کشورمان بر این عقیده است که قراء فعلی بیشتر به دنبال نمایش تحریرها هستند، نه این‌که اصالت‌های قرائت را حفظ کنند و به معانی بپردازند، اما تحریرها در صدای قراء متقدم مانند مرحوم شیخ «محمد رفعت» ذاتی بود.

«جهانبخش فرجی» قاری بین‌المللی قرآن کریم، با بیان این مطلب که «محمد رفعت» از قاریان دوران طلایی مصر، دوران معروف به مکتب المشایخ و مدرسة المشایخ، گفت: شیخ «رفعت» به طور حتم از سبک تلاوت‌های قراء پیش از خود - که تلاوتی از آن افراد موجود نیست - بهره‌برده و نمی‌توان گفت که منحصر به فرد بودن تلاوت‌های وی، نشان از این دارد که خود ایجادکننده این سبک باشد.

وی ادامه داد: «رفعت» با سبک و سیاق جدید به گونه‌ای تلاوت کرد که عاملی شد تا بسیاری از قراء بعد از ایشان، مثل «ابوالعینین شعیب» از سبک تلاوتش الگو گیرند، استاد «رفعت» نه تنها مسلط به نغمات بود، بلکه با هوش بالایی که داشت به صورت آکادمیک نیز اطلاعاتی را جمع‌آوری کرده بود، ویژگی مهم تلاوت‌های ایشان به دلیل استفاده از الحان نیست، چون الحان مشخص است و همه قراء می‌توانند آن را به اجرا گذارند بلکه مشخصه بارز تلاوت‌های وی، ترکیب‌ها، بداهه‌خوانی و بکارگیری الحان در خدمت معانی است. برخی از کارشناسان درباره مساحت صوتی برخی اساتید فن قرائت قرآن، مبالغه می‌کنند اما بنده تأکید می‌کنم که حتی مساحت صوتی ایشان نیز عامل مطرح شدن نام «رفعت» در میان قراء برتر جهان اسلام نیست؛ هر قاری که بتواند يك اکتاو و نیم تلاوت خوبی ارائه دهد، می‌تواند به عنوان قاری نابغه‌ای معرفی شود.

وی افزود: البته تنورخوانی از مشخصات صوتی استاد «رفعت» است که به طور معمول در آن دوران طلایی، قراء، تنور و خیلی قوی می‌خواندند، البته به تدریج پس از آن دوران، تلاوت‌ها از جهت مساحت صوتی و پهناي صدای افت پیدا کرد و به سمت باریتون آمد که این مشخصه عصر حاضر است که هر چه جلوتر می‌رویم صداهای ماشینی ایجاد و صداهای طبیعی کم‌تر می‌شود.

«فرجی» ادامه داد: البته اگر يك تنورخوان بخواهد، قرآن را تلاوت کند، هنری بس مشکل است، این‌که بتواند نفسی خوب داشته باشد و معانی آیات را القاء و نغمات را ترکیب کند بسیار سخت است، «رفعت» از این حیث در تلاوت قرآن يك تنورخوان قهار است، اما مشخصه اصلی صوت ایشان تحریرهای ذاتی در صدایش است و این تحریرهای ذاتی در قراء دیگر شنیده نمی‌شود.

این کارشناس فن قرائت قرآن بیان کرد: اگر در موسیقی ایرانی دقت شود، به طور معمول افرادی در تحریرهای ایرانی مطرح هستند که تحریرها را آن‌گونه بزنند که انگار این تحریرها، جزئی از صدای خودشان است، مشخصه صدای «رفعت» مسئله، تحریر در صدا است که خود استاد ایجاد نمی‌کند بلکه در ذات صدایش است.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا تقلید از سبک استاد «رفعت» مشکل است یا خیر؟ گفت: تقلید از سبک استاد «رفعت» مشکل نیست، اما چون در سبک ایشان و یا افرادی چون شیخ «عبدالعزیز حسان» پیچیدگی‌های خاصی وجود دارد و مرتب در حال ترکیب و بداهه‌کاری هستند شاید به این دلایل، مشکل به نظر می‌رسد.

«فرجی» عنوان کرد: افرادی که می‌خواهند از تلاوت‌های شیخ «رفعت» تقلید کنند، باید از يك قدرت صوتی که بتواند به راحتی صدای تغییر دهد و به پایه‌های پایین صدا و بعد به پایه‌های بالایی صدا برود، همچنین خروج صدایی نداشته، برخوردار باشند و تحریرهایشان ذاتی باشد، می‌توان گفت صداهایی که تحت تعلیم قرار می‌گیرند، اصول را می‌دانند و نغمات را می‌شناسند، این توانایی را دارند تا مقلد سبک «رفعت» باشند. وی مشکل اساسی قاریان ایرانی را بیگانه بودن با اصول قرائت بیان کرد، گفت: قراء یا به طور کلی آشنایی ندارند و یا اصول را ضعیف می‌دانند که این‌گونه حس می‌کنند که تقلید از سبک ایشان مشکل است، ولی اگر نغمات را بشناسند و صداسازی و صدانشناسی را بدانند، می‌توانند به سبک ایشان نزدیک شوند.

«فرجی» در پایان تصریح کرد: قراء قدیمی، به هیچ وجه تحریرها را نمی‌ساختند، این نکته بسیار مهم است، تحریرها در ذات صدایشان است و دنبال تحریر زدن نبودند و قرآن را تلاوت می‌کردند و نغمات را برای ارائه معانی قرآن به کار می‌بردند و به دنبال نمایش تحریر و کارهای نمایشی در قرائت نبودند، اما در این عصر کمتر شاهد وجود چنین قرائی هستیم و در حال حاضر قراء مصری بیشتر به دنبال نمایش تحریر زدن‌ها هستند، نه این‌که اصالت‌های قرائت را حفظ کنند و به معانی بپردازند.

امانت‌داری در انتقال معانی؛ شاخصه اصلی تلاوت‌های «رفعت»

حقیقت چنین شد به صورتی که گوی سبقت را از «احمد ندا» و «علی محمود» ربود و تسلط او به نحوی بود که «قصار السور» را در چهارده روایت تلاوت کرد، که خوشبختانه این تلاوت‌ها از طرف رادیو مصر به طور کامل ضبط شد.

نبوغ سرشار «رفعت»؛ متمایزکننده وی از قراء

هم‌عصرش

این مدرس قرآن کریم عنوان کرد: «عبدالفتاح شعشعی» از دیگر قاریان مصری، هم‌عصر ایشان بود، اما نبوغ سرشار، وی را از سایر قراء هم‌عصرش متمایز ساخت و در واقع آبشخور الحان استاد «رفعت»، منبع تغذیه خیلی از قراء از جمله «ابوالعینین شعیش» شد که «شعیش» مدتی را مقلد سبک استاد «رفعت» بود.

«شریفیان» افزود: به طور حتم، لقب «امیر القراء» زینده شیخ «مصطفی اسماعیل» است و باید زین پس گفت که لقب «امین القراء» را باید به استاد «رفعت» نسبت داد؛ چون آن‌گونه که خداوند آیات را به «جبرئیل امین» سپرد و ایشان نیز آن را بر قلب و جان پیامبر نازل کردند، استاد «رفعت» نیز در این مسیر، امانت‌داری را به بهترین وجه مورد اجرا قرار داد و تلاوت‌های ایشان دارای حسن بسیار فراوان و در شأن کلام الهی است.

وی با تأکید بر این‌که فقط مقدار کمی از زیبایی صدای استاد «رفعت» را می‌توانیم درک کنیم، گفت: علت آن، ضعف در تکنولوژی ضبط صدا در آن برهه زمانی است و اگر وسائل، کمی پیشرفته‌تر بود آن وقت می‌فهمیدیم که صوت این نابغه بلامنازع عالم تلاوت، تا چه اندازه نقیب، رفیع و حزین است، اگر در صوت و لحن، تجوید و وقف و ابتداء استاد «رفعت» دقت شود، متوجه خواهیم شد که در جایگاه رفیعی است.

یکی از کارشناسان فن قرائت قرآن بر این عقیده است که لقب «امین القراء» را باید به استاد «رفعت» نسبت داد؛ چون آن‌گونه که خداوند آیات را به «جبرئیل امین» سپرد و ایشان نیز آن را بر قلب و جان پیامبر (ص) نازل کرد، استاد «رفعت» نیز در این مسیر، امانت‌داری را به بهترین وجه اجرا کرد.

«حسین شریفیان» داور و مدرس قرآن کریم در راستای تحلیل تلاوت‌های استاد «محمد رفعت» گفت: شیخ «رفعت» در قاهره متولد شد و بیش از شش سال نداشت که به دلیل بیماری سختی، بینایی خود را از دست داد، پدرش شیخ «محمود رفعت» مشوق او برای فراگیری قرآن شد و او را نزد شیخ «حماده» استاد بزرگ قرائت و حفظ قرآن، روانه ساخت و او به خاطر نبوغش، در این فن پیشرفت کرد.

وی ادامه داد: مرحوم «رفعت» در سن ۳۰ سالگی به اوج شهرت غیر قابل وصفی رسید به طوری که در مجلس تلاوت ایشان، جمعیت زیادی از نقاط مختلف مصر در شهر قاهره جمع می‌شدند تا طنین تلاوت ایشان را بشنوند، در نماز جمعه و سایر مراسم‌ها، چنان مردم را به صوت ملکوتی خود جذب کرده بود که هیچ‌فردی گذشت زمان را متوجه نمی‌شد و با هیجان زیادی استاد را مورد تشویق قرار می‌دادند.

«شریفیان» با اشاره به این‌که استاد «رفعت»، تسلط کامل بر روایات مختلف قرآن کریم داشت، گفت: صدای ملکوتی استاد همه را مبهوت خود کرده بود و چنین گفته‌اند که در سن شش‌سالگی وقتی استاد بزرگ قرائت قرآن شیخ «علی محمود» صوت زیبای او را شنید به شدت گریست و به اطرافیان خود وعده داد که در آینده‌ای نه چندان دور، این کودک به مرتبه والایی خواهد رسید و به

جهان اسلام پیدا می‌شود که بتواند، مانند او سبکی کاملاً بدیع ارائه دهد و به طور معمول سبک‌های استادان ترکیبی، ترکیبی تألیفی و یا بدیع است که سبک «رفعت» بدیع و جزء استثناءهای قرائت قرآن است و خیلی از استادان مصری در واقع سعی دارند که از سبک ایشان تقلید کنند که از جمله مقلدان ایشان؛ «شیعشع»، «راغب مصطفی غلوش»، «محمد بسیونی» و «عبدالعزیز عکاشه» - که فقط توانستند بخش‌هایی از تلاوت‌های وی را اجرا کنند - هستند.

«شریفیان» تصریح کرد: استفاده از لحن استاد «رفعت» به هیچ وجه توصیه نمی‌شود، اما از نوع ترکیبات لحنی استاد «رفعت»، قرائتی می‌توانند بهره ببرند که سبک تقلیدی را گذرانده‌اند و به سطح ترکیب رسیده‌اند، که البته از صوت هر فردی این هنر ساخته نیست و شاید صداهای استثنایی بتوانند، بخشی از تلاوت‌های وی را برای نمک تلاوتشان استفاده کنند، هیچ فردی نمی‌تواند از تلاوت ایشان حتی تقلید کوتاهی داشته باشد.

وی افزود: ایشان درجات مختلفی را در صوتشان دارند، به طور نمونه اگر با درجه دوم شروع می‌کنند، به درجه چهارم می‌روند، سپس سوم و بعد درجه ششم، پنجم و هشتم؛ دقیقاً مانند وزنه‌برداری که وزنه‌های قوی را برمی‌دارد و با قدرت به بالای سر می‌برد، صدای «رفعت» طلق دارد (آزادسازی صدا) و به راحتی می‌تواند در پرده‌های صوتی مانور دهد و این از هر صوتی بر نمی‌آید، شاید کسی در حالت طبیعی در درجات پایین بتواند ترکیب‌های استاد «رفعت» را تقلید کند، اما در اوج و ترکیب پرده‌های مختلف نمی‌تواند؛ قاریانی بودند که توانستند از استاد «رفعت» در حد قطعه‌ای تقلید کنند، اما نتوانستند تلاوتی کامل همانند وی ارائه دهند.

این داور و مدرس قرآن در پایان، بهترین تلاوت‌های استاد «رفعت» را این چنین نام برد: تلاوت سوره‌های «کهف»، «هود»، «مریم» و نیز قصار السور که به چهارده روایت تلاوت کرد، از بهترین هاست، البته به جهت کیفیت ضعیف ضبط، زیبایی آن را فقط اهل فن تشخیص می‌دهند و عوام این بهره را نمی‌توانند، ببرند.

قرائت «نافع»: مبنای وقف و ابتداء در قرائت «رفعت»

این کارشناس فن قرائت قرآن عنوان کرد: به طور نمونه وقف و ابتداهای ایشان، بر اساس وقف و ابتداء قرائت نافع است؛ یعنی آیات به جهات معنایی به هم مرتبط و متصل هستند و در قرائت ایشان دقت در این موضوع دیده می‌شود و در سوره مبارکه «ناس» که معانی همه آیات به هم متصل است، این اتصال معنایی را به خوبی حفظ می‌کند و از تکرارها در کنار این اتصال‌ها، برای القاء معانی و ایجاد تمرکز و تدبیر برای مستمعان استفاده می‌کند.

قدرت تحریر عالی در همه طبقات صدا؛ ویژگی ممتاز

شیخ «رفعت»

وی افزود: لحن مقامی استاد «رفعت»، بر اساس نبوغ ذاتی ایشان به هیچ وجه قابل پیش‌بینی نیست؛ چون تمامی الحان در خدمت قرآن است و گاهی او در يك جمله لحنی کوتاه، کوهی از طلای ناب نغمات را با هم ترکیب می‌کرد و در واقع در کام شنونده می‌ریخت، همان‌گونه که در تلاوت‌های ایشان از سوره‌های «مرسلات»، «انسان»، «نبا» و به ویژه در سوره «دهر» این اتفاق افتاده است.

«شریفیان» صوت شیخ «رفعت» را بسیار رفیع و پرتحریر برشمرد و بیان کرد: اوج صدای استاد را اگر بشنویم، نمی‌توان حدس زد که این نهایت اوج صدایش است؛ یعنی نمی‌توان مرزبندی برای اوج صدای ایشان در نظر گرفت، بر خلاف برخی قراء که صدای آن‌ها در قسمت اوج یا توسط و یا قسمت بم خوب است، اما استاد، بم و اوج بسیار عالی داشت که البته تحریرها، در این قضیه دخیل هستند، «رفعت» در طبقات بم، توسط و اوج قدرت تحریر بسیار عالی داشت که هیچ وقت این قدرت تحریر و هنرنمایی بر روی پرده‌های صوتی بالای استاد که معمولاً سایر قراء در این بخش دچار ضعف هستند، شنیده نمی‌شود.

هنرنمایی «رفعت» در لحن بیانی و القاء معانی

وی ادامه داد: مرحوم «رفعت» در لحن بیانی و القاء معانی، هنر و استعداد فراوانی داشت و کمتر قاری‌ای در

استفاده از ارکان اصیل نغمات؛ ویژگی تلاوت‌های شیخ «رفعت»

سباق می‌خوانند - این دو قاری (احمد ندا و علی محمود) پایه‌ریزی کرده‌اند، اما به نظر اکثر کارشناسان به شکل کامل‌تر و زیباتری در تلاوت‌های شیخ «محمد رفعت» پدیدار شد و به تلاوت قرآن جان تازه‌ای داد و حق است که استاد «رفعت» را «امیرالقراء» بنامیم.

این کارشناس فن قرائت قرآن با اشاره به این‌که لحن مرحوم «رفعت» را می‌توان در سه ویژگی مهارت، سادگی و احساس بالا خلاصه کرد، گفت: مجموعه‌ای از ارکان در هر یک از مقامات قرآنی موجود است که شناسنامه آن لحن و نغمه را تشکیل می‌دهند، مرحوم «رفعت» در تلاوت‌هایش هیچ‌گاه از اجرای ارکان اصلی نغمات قرآنی عدول نکرده است و اصولاً هر قاری که تلاوتش بر پایه ارکان اصلی نغمات باشد، تلاوت اصیلی را ارائه خواهد کرد و یکی از رموز ماندگاری برخی تلاوت‌ها نیز همین است.

وی تصریح کرد: احساس بالا در تلاوت‌های استاد

حجت‌الاسلام «سیدمحمدجواد موسوی درچه‌ای» از قاریان ممتاز و کارشناس فن قرائت قرآن کریم بر این عقیده است که سادگی در تلاوت‌های «محمد رفعت» با وجود داشتن مهارت فنی بالا، موج می‌زند و سادگی لحن وی به دلیل آن است که از ارکان اصیل نغمات بهره می‌گرفت.

حجت‌الاسلام «سیدمحمدجواد موسوی درچه‌ای» قاری ممتاز و کارشناس فن قرائت قرآن کریم با بیان این مطلب گفت: در این باره که مبدع تلاوت قرآن به سبک امروزی چه فردی بوده است، نظرات مختلفی وجود دارد، بعضی مرحوم شیخ «احمد ندا» و برخی مرحوم شیخ «علی محمود» را مبتکر آن می‌دانند.

وی تأکید کرد: اگرچه معروف است قبل از شیخ «محمد رفعت»، تلاوت قرآن به شیوه نوین را - که بیش از یک قرن است آغاز شده و قاریان در سراسر جهان به این سبک و

«رفعت»، بی شک ناشی از خشوع و خضوع اوست و تلفیق این احساس خاشعانه با مهارت و فنون قرائت و آن اصالت لحن، به حق، هنر او را جاودانه کرده است.

سبک تلاوت

«رفعت» جریان ساز

بود

این مدرس قرآنی افزود: به طور حتم

مرحوم شیخ «محمد رفعت» در دسته

قاریانی قرار می‌گیرد که سبک تلاوتش تأثیرگذار

و جریان ساز بود و قاریان هم‌عصر و بعد از خود را

بهره‌مند ساخت و می‌توان از استاد مرحوم شیخ «کامل

یوسف البهتیمی» و استاد «ابوالعینین شعیب» نام برد که

در تلاوت‌هایشان از روش شیخ «رفعت» بهره‌ها گرفته‌اند و

برخی از قاریان نسل فعلی مصر نیز، از الحان استاد ایشان

استفاده می‌کنند و در حقیقت سبک و لحن خاص او

فراموش نشدنی است.

وی در پایان از دیگر خصوصیات

تلاوت‌های استاد «رفعت» این چنین گفت:

غالب تلاوت‌های شیخ «رفعت»

فنی است، از برخی

قراء مشهور جهان

اسلام، تلاوت‌هایی

موجود است که خیلی با تلاوت‌های

مشهورشان فاصله دارد، اما چنین

فاصله‌ای در تلاوت‌های استاد «رفعت»، دیده

نمی‌شود و می‌توان گفت اکثر تلاوت‌های ایشان در اوج

مهارت و احساس است که از جمله تلاوت‌های ماندگار

ایشان می‌توان به تلاوت سوره‌های مبارکه «هود»، «یوسف»

و «کهف» اشاره کرد.

مرحوم «رفعت» در تلاوت‌هایش هیچ‌گاه از اجرای ارکان اصلی نغمات قرآنی عدول نکرده است و اصولاً هر قاری که تلاوتش بر پایه ارکان اصلی نغمات باشد، تلاوت اصیلی را ارائه خواهد کرد و یکی از رموز ماندگاری برخی تلاوت‌ها نیز همین است

تحریرهای بسیار

غنی و ظریف: یکی از علل

مشکل‌کننده تقلید از «رفعت»

این قاری ممتاز قرآن درباره ویژگی‌های

صوتی استاد «رفعت» نیز چنین گفت: برخی پرده

وسیع صوتی استاد را مثال می‌زنند، اما آن چیزی که

صوت استاد را استثنائی می‌کند، استفاده متناسب از صوت

با نغمات فاقد هرگونه تحریر اضافی است. صدای ایشان

استحکام خوبی در پرده‌های بالای صوتی دارد و تحریرهای

بسیار غنی و ظریفی را به کار می‌گیرند که تقلید آن کار

آسانی نیست و فقط فردی که ویژگی‌های صوتی استاد

ایشان را داشته باشد، می‌تواند این تحریرها را اجرا

کند.

وی در پاسخ به این پرسش که چه دلایلی

تقلید از سبک مرحوم «رفعت» را

دشوار نشان می‌دهد؟

گفت: شاید یکی از

دلایلی که تقلید از سبک

استاد «رفعت» را به نظر برخی دشوار

می‌رسد، تفاوت عصر «رفعت» با عصر حاضر

است.

«موسوی درچه‌ای» ادامه داد: معمولاً گذر زمان

مجموعه‌ای از تفاوت‌ها را در نوع اجرای الحان به همراه

دارد و شاید قاریان عصر حاضر علاقه‌ کمتری به استفاده از

الحان عصر «رفعت» داشته باشند و علت دیگر، جنس

استفاده از «لحن بیانی»؛ از مهم ترین شاخصه های تلاوت «رفعت»

خود را از دست داد و صدایش به حدی زیبا بود که وقتی استاد «علی محمود» تلاوت او را شنید آن قدر گریه کرد که از حال رفت.

این قاری ممتاز کشورمان عنوان کرد: صدای «محمد رفعت» صدایی ملکوتی است که با رفتار و اخلاق و کردار پسندیده و خوب این استاد عجیب شده و دارای نفوذ بسیار زیادی در دل های مخاطبان و علاقه مندان به تلاوت های وی است.

«پویا» تأکید کرد: «رفعت» یک قاری مردمی بود و مردم نیز برای استماع تلاوتش سر از پا نمی شناختند و روزهای سه شنبه و جمعه هر هفته که در مسجد «فاضل» قاهره به تلاوت قرآن می پرداخت در محل تلاوت این استاد تجمع می کردند و خیابان های منتهی به مسجد نیز مملو از جمعیت می شد.

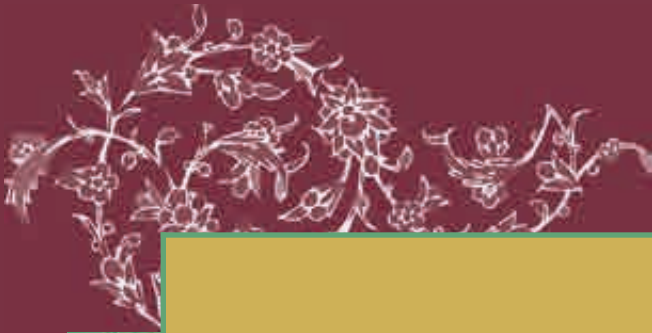
یکی از قاری ممتاز کشورمان معتقد است که از مهم ترین شاخصه های تلاوت قرآن استاد «محمد رفعت» علاوه بر این که دارای صدای بسیار زیبایی بود که خداوند متعال به او عنایت کرده بود، استفاده از «لحن بیانی» در تلاوت قرآن کریم است.

«امین پویا» قاری ممتاز قرآن کریم، با بیان این مطلب گفت: درباره عظمت استاد «محمد رفعت» همین مطلب کافی است که او را «امام القراء» لقب داده اند.

وی افزود: اگر بخواهم در وصف «محمد رفعت» در یک جمله مطلبی را عنوان کنم باید بگویم وی نابغه فن تلاوت قرآن کریم بود که خداوند متعال او را به عنوان هدیه ای برای اهل زمین فرستاده است.

«پویا» تصریح کرد: این استاد در سن شش سالگی بینایی

وی یادآوری کرد: «محمد رفعت» به مدت سه روز سوره «هود» را در کشور انگلستان تلاوت کرد که این تلاوت در حال حاضر از نظر کیفیت صوت، همچنین از لحاظ فن تلاوت داشت.

قرآن کریم به عنوان یکی از مفاخر موزه انگلستان مطرح است. نفاول مسابقات بین المللی قرآن کریم هندوستان در سال ۱۳۸۵ عنوان کرد: شاید یکی از علل پیچیدگی سبک تلاوت استاد «رفعت» تسلط فوق العاده او بر علم موسیقی باشد که هر کسی نیز نمی تواند از وی تقلید کند و باید برای تقلید از وی به نوعی برداشت و الهام از سبک تلاوت این استاد دست یافت.

اگر بخواهم در وصف «محمد رفعت» در یک جمله مطلبی را عنوان کنم باید بگویم وی نابغه فن تلاوت قرآن کریم بود که خداوند متعال او را به عنوان هدیه ای برای اهل زمین فرستاده است

این قاری ممتاز کشورمان با اشاره به شاخصه های فنی موجود در تلاوت استاد «رفعت» تصریح کرد: مهم ترین شاخصه تلاوت این استاد استفاده از «لحن بیانی» در تلاوت قرآن کریم است. وی به گونه ای با تسلط بر معنا به تلاوت قرآن می پردازد که وقتی به عنوان مثال آیاتی را که در وصف بهشت در قرآن به آن ها اشاره شده تلاوت می کند، مستمع حس می کند که هم اکنون در بهشت است و از نزدیک بهشت را می بیند.

سبک «محمد رفعت» در تلاوت قرآن عامه پسند نیست «پویا» در ادامه این گفت و گو تصریح کرد: نمی توان مدعی شد که «محمد رفعت» از سبک تلاوت پیشینیان و قاریان قبل از خود تأثیر نپذیرفته است، به طور قطع وی در تلاوت قرآن کریم از سبک تلاوت های استاد «احمد ندا» و به ویژه استاد «علی محمود» تأثیر پذیرفته است زیرا تلاوت های این استادان خیلی به هم شبیه است. این قاری ممتاز کشورمان ادامه داد: نوع وقف و ابتدا در تلاوت های «محمد رفعت» و «علی محمود» خیلی به هم شبیه است، تلاوت این دو استاد حتی در کیفیت استفاده از صدا و ترکیب الحان نیز دارای شباهت های فراوانی است.

وی افزود: ویژگی های لحنی استاد «رفعت» در تلاوت قرآن کریم منحصر به فرد است، البته همان طور که عنوان شد همه زیر و بم سبک تلاوت و الحانی که وی در تلاوت قرآن استفاده می دهد را نمی توان به طور کامل تقلید کرد.

«پویا» یادآور شد: سبک «محمد رفعت» در تلاوت قرآن از نظر لحنی بسیار سنگین است و درک آن برای عامه مردم به راحتی امکان پذیر نیست، عامه مردم آن نوع تلاوتی را که از نظر لحنی بسیار ساده است بیشتر می پسندند و تلاوت های «محمد رفعت» بیشتر مد نظر و مورد توجه اهل فن است.

این قاری ممتاز کشورمان با اشاره به ویژگی های صدای استاد «محمد رفعت» تصریح کرد: حزنی را که در صدای استاد «رفعت» وجود دارد به جز در صدای استاد «محمد صدیق منشاوی» تقریباً در صدای هیچ یک از دیگر قاریان شاهد نیستیم.

این قاری ممتاز کشورمان با اشاره به ویژگی های صدای استاد «محمد رفعت» تصریح کرد: حزنی را که در صدای استاد «رفعت» وجود دارد به جز در صدای استاد «محمد صدیق منشاوی» تقریباً در صدای هیچ یک از دیگر قاریان شاهد نیستیم.

نوع وقف و ابتدا در تلاوت های «محمد رفعت» و «علی محمود» خیلی به هم شبیه است

«پویا» تأکید کرد: با توجه به این که استاد «علی محمود» بر علم موسیقی اشراف کاملی داشت و یکی از موسیقیدانان برجسته آن زمان نیز به حساب می آمد و این امر

وی در پایان یادآور شد: صدای «محمد رفعت» از اوج بسیار بالایی برخوردار است و در پرده بم نیز بسیار پر قدرت و مسلط به تلاوت قرآن می پردازد، همچنین صدای این استاد دارای ملاحظاتی خاص و لطافتی بی نظیر است.

محمود» تأکید کرد: با توجه به این که استاد «علی محمود» بر علم موسیقی اشراف کاملی داشت و یکی از موسیقیدانان برجسته آن زمان نیز به حساب می آمد و این امر

استاد «رفعت»؛ مرجع تقلید قراء بزرگ در تلاوت قرآن

«ملک‌زاده» نفس استاد «رفعت» را به نسبت طولانی و خوب ارزیابی کرد و گفت: نفس طولانی به قاری کمک می‌کند تا جایی که تمایل دارد، بتواند قواعد وقف و ابتدا را رعایت کند، وقتی قاری دارای نفسی خوب است به طبع در اجرای الحان دستش باز خواهد بود، ایشان با مقامات و نعمات آشنایی خوبی داشت و به زیبایی از آنها استفاده می‌کرد، وی با آشنایی علمی که با موسیقی داشت و نفس و صدای خوب، الحان را به زیبایی به اجرا می‌گذاشت و از تنوع لحنی و اوج و فرودهای مطلوبی برخوردار بود و تکه‌هایی که شاید از لحاظ اوج در قرائت خیلی هادیده نمی‌شود در تلاوت وی موجود است.

وی ادامه داد: ایشان از همین تسلط به الحان برای تصویرگری مفاهیم قرآنی استفاده می‌کند و مستمع را در همان فضای آیه قرار می‌دهد، استفاده به جا از مقاماتی چون صبا و حجاز، همچنین بیات که در تلاوت ایشان جایگاه ویژه‌ای دارد، این حس را بهتر منتقل می‌سازد؛ می‌دانیم که مقام بیات بسیار گسترده است و دارای گوشه‌ها و فروع فراوانی است که فروع مقام بیات را در تلاوت‌های استاد رفعت می‌توان مشاهده کرد و به شکل ترکیبی از الحان نیز در تلاوت‌هایشان می‌بینیم.

«ملک‌زاده» با نامیدن استاد «رفعت» به عنوان مرجع تقلید قراء بزرگ در شیوه قرائت قرآن کریم، تصریح کرد: در زمان حیاتش افراد بسیاری در مصر از سبک تلاوت «محمد رفعت» تقلید می‌کردند و طبیعی است که مقلدان به مروجان شیوه ایشان تبدیل شوند، البته پخش صدای «رفعت» از رادیو در سراسر مصر و حتی جهان اسلام سبب شد تا مقلدان او دامنه گسترده‌تری پیدا کنند.

وی ادامه داد: خاطرات بسیاری را از ذوق و شوق جوانان عرب برای این‌که روزهای سه‌شنبه و جمعه، خود را به دستگاه‌های پخش رادیو برسانند تا تلاوت‌های زنده استاد را از رادیو قرآن مصر بشنوند، شنیده‌ایم؛ در بخش کودکی زندگی‌نامه استاد

یکی از حافظان و مدرسان قرآن کریم معتقد است که «محمد رفعت» با آشنایی علمی که با موسیقی داشت و نفس و صدای خوب، الحان را به زیبایی به اجرا می‌گذاشت و بدین سبب وی را می‌توان مرجع تقلید قراء بزرگ در شیوه تلاوت قرآن دانست.

حجت‌الاسلام والمسلمین «محمدحسین ملک‌زاده» حافظ و مدرس قرآن کریم، مرحوم استاد «محمد رفعت» را یکی از بزرگترین شخصیت‌های سپهر قرائت قرآن کریم در طول تاریخ معرفی کرد و افزود: او را به حق، عنوان‌هایی چون «امام القراء» و «امیر القراء» نامیده‌اند.

مؤلف مجموعه کتاب‌های به سوی قرآن ادامه داد: تصویری این‌چنینی که اختراع ضبط صوت و ورود رادیو به عرصه زندگی مردم، سبب ماندگاری صوت استاد «رفعت» شده است، صحیح نیست، البته «محمد رفعت» اولین قاری بود که این امکان را پیدا کرد تا صدایش ضبط شود، اما گذشته از نوارهای صوتی و ضبط صوت، تلاوت استاد به نحوی بود که هر فردی که تلاوتش را می‌شنید، عاشق تلاوت قرآن می‌شد.

قرائت‌های استاد در اختیار است، نمی‌تواند، بیان‌کننده همه هنر ایشان باشد، اما همین مقدار تلاوت‌های باقی‌مانده حکایت از صدایی زیبا، انعطاف و تحریرهای خوبی است و شاید تنها نکته مشکل‌ساز شدت و بلندی صدا و یا ولوم صدای استاد «رفعت» است.

وی با اشاره به این‌که برای صوت استاد «رفعت» القابی مانند «قیثارة السماء» ذکر کرده‌اند، افزود: افرادی در زمان حیات ایشان از صدای بلندی نسبت به استاد «رفعت» برخوردار بودند و تا قبل از این‌که میکروفون اختراع شود، صوت این قبیل افراد مورد استقبال قرار می‌گرفت، چون صدای آن‌ها تا مساحت‌های طولانی شنیده می‌شد، اما «رفعت» این ویژگی را نداشت و افراد زیادی نبودند که بتوانند زیبایی صدای استاد را درک کنند، اما همین که

میکروفون در مصر آمد و این صدا پخش شد به ناگاه يك شگفتی ظاهر شد و همگان در برابر صوت ملکوتی و زیبایی که انگار ندای آسمان است، قرار گرفتند.

نبود شناخت کافی از سبک «رفعت»؛ از عوامل مشکل بودن تقلید از وی

حجت‌الاسلام «ملک‌زاده» با اشاره به نابینا بودن «محمد رفعت» گفت: موضوع نابینایی و تأثیر آن بر قرائت این استاد، کمتر مورد توجه تحلیل‌گران تلاوت‌های وی بوده است، وی متأسفانه در شش سالگی بر اثر بیماری، بینایی خود را از دست داد، شاید در نگاه اول، نابینایی يك ضربه به حساب آید، اما تأثیر مثبتی برای استاد به ارمغان داشت که این اثر را در دیگر قاریان نابینا چون «محمود رمضان»، «محمد عمران» و «عبدالعزیز حسان» نیز می‌توان درک کرد. اما این تأثیر چیست؟ «سیدمتولی عبدالعال» از قاریان معاصر مصر، در هنگام تلاوت چشم‌های خود را می‌بندد؛ به هر حال وقتی قاری چشم‌هایش باز و نگاهش به مستمعان است، ناخودآگاه بازخوردهای قرائتش را در چهره مخاطبانش دنبال می‌کند، اما وقتی چشم‌هایش را می‌بندد، انگار چشم‌هایش فقط به آسمان دوخته شده است؛ البته منکر اثر حضور مخاطب بر روی کیفیت تلاوت قرآن نیستم که این يك اصل مهم است، اما برخی از قاریان به این حضور و توجه، بسیار اهمیت می‌دهند که معنویات را در قرائت فراموش کرده و به نگاه آدم‌ها و برداشت آن‌ها دل می‌بندند.

«عبدالباسط محمد عبدالصمد» آمده است که او چگونه کیلومترها راه را پیاده می‌رفت تا به قهوه‌خانه‌ای که دستگاه رادیو داشت، برسد تا در ساعتی مشخص تلاوت‌های «محمد رفعت» را گوش دهد و یا «مصطفی اسماعیل» و «ابوالعینین شعیش» در زندگی‌نامه‌هایشان از عشق به استماع تلاوت‌های «رفعت» خاطرات زیادی گفته‌اند.

قراء پس از مرحوم «رفعت» در آغاز تلاوت، مقلد او بودند

«ملک‌زاده» افزود: همه قراء پس از مرحوم «رفعت» در آغاز تلاوت، مقلد او بودند؛ در مصاحبه‌هایی که شخصاً با استاد «شعیش» انجام دادم، ایشان بسیار از «رفعت» یاد می‌کرد و موقعی که نام او را می‌برد، انقلاب خاصی در وجودش ایجاد می‌شد و افتخارش این است که وقتی برخی از نوارهای صوتی استاد «رفعت» دچار نقص فنی بود و به دنبال قاری قرآنی بودند که توانایی اجرای سبک ایشان را داشته باشد، افتخار این کار را پیدا کرد.

در مصاحبه‌هایی که شخصاً با استاد «شعیش» انجام دادم، ایشان بسیار از «رفعت» یاد می‌کرد و موقعی که نام او را می‌برد، انقلاب خاصی در وجودش ایجاد می‌شد

نویسنده کتاب آوای آسمان (آشنایی با صوت و لحن در قرائت قرآن) بیان کرد: ویژگی‌های صوت، خلاصه در پنج مورد است: شدت و بلندی، ارتفاع و پرده صوتی، طنین یا شخصیت صدا، انعطاف و تحریر، که سه ویژگی اول به عنوان مشخصات اساسی صدا و یا ارکان اصلی صوت شناخته می‌شوند و در هر کدام از این پنج ویژگی که وارد شویم، می‌بینیم ایشان در جایگاه بالایی قرار دارد.

وی مساحت صوت طبیعی استاد «رفعت» را چیزی بیش از دو اکتاو دانست و افزود: اگر صوت تصنعی را هم به صوت طبیعی اضافه کنیم - قراء از صوت تصنعی هم استفاده می‌کنند - این میزان افزایش خواهد داشت که اهل فن این مقدار مساحت صوت را کم‌نظیر می‌دانند و در تاریخ قرائت، فردی که بتواند تا ۱۸ درجه صوتی به شکل طبیعی و سه درجه به صورت صوت تصنعی اجرا داشته باشد، انصافاً از مساحت صوتی کم‌نظیر و یا حتی بی‌نظیری برخوردار است و این را می‌توان جزء ویژگی‌های نبوغی ایشان در زمینه صوت مطرح کرد.

«ملک‌زاده» ادامه داد: نکته بعدی طنین زیبا و روح‌بخش اوست که به جهت کیفیت پایین ضبط صدا در آن برهه زمانی آن‌چه از

«ملک زاده» اصل تلاوت را فهم معانی کلام الله توسط قاری دانست و رضایت صاحب قرآن را از همه خشنودی‌ها بالاتر بیان کرد و افزود: اگر خداوند خشنود شود، اثر این تلاوت را بر دل‌ها منتقل می‌سازد؛ مثال‌های زیادی در ذهن دارم که قرائت قاری از نظر فنی امتیاز ۱۰۰ می‌گیرد و از همه جهات عالی و اوج‌های بی‌نظیری دارد، اما وقتی قاری تلاوت می‌کند، انسان این احساس را دارد که

«مصطفی اسماعیل» مانند «احمد ندا» و حتی بعد از «احمد ندا» و یا هم عصران «رفعت» مثل «علی محمود» بر روی تلاوت‌های او مؤثر بوده‌اند و او تأثیر گرفته و در دستگاه موسیقایی خود هضم کرده و بومی ساخته است، این‌که می‌گویند سبک «رفعت» منحصر به فرد است به دلیل آن است که از سبک قراء قبلی تلاوتی در دست نیست.

گویی فردی فقط فریاد می‌زند و حس معنوی‌ای به مخاطب دست نمی‌دهد، این‌ها مسائل معنوی و الهی است، اما برخی قاریان از نظر فنی بالا نیستند ولی به جهات معنوی و صمیمیت تأثیر تلاوت‌های آن‌ها بر مخاطب کاملاً مشهود است.

وی ادامه داد: از ویژگی‌های تلاوت‌های «محمد رفعت» که توسط مریدان او نقل شده است، ویژگی معنوی اوست و تلاوت‌هایش در جان مستمعان تأثیر بسیار خاص روحی داشت، این‌ها حاصل نمی‌شود، مگر زمانی که خود قاری معانی را بپذیرد؛ قاری باید اثر بپذیرد تا اثرگذار باشد که «رفعت» این ویژگی را داشت، او مخاطبان را نمی‌دید و آیات را برای خداوند تلاوت می‌کرد و به شلوغی و کیفیت جلسه توجه‌ای نداشت.

این مدرس قرآن کریم بیان کرد: بین تلاوت‌های مجلسی و استودیویی اکثر استادان قرائت قرآن تفاوت وجود دارد؛ پس از ورود قراء مصری به ایران اتفاقی که افتاد؛ برخی از این افراد آنقدر تلاوت‌هایشان در ایران اوج گرفت و کارهای لحنی انجام دادند که در مصر چنین تلاوت‌هایی را نداشتند، این‌جا تحت تأثیر تشویق‌ها به وجد می‌آمدند و زیباتر می‌خواندند، اگر هدف فقط مخاطب شود، تلاوت قاری دچار آسیب خواهد شد، قراء مصری در محافل مصر فنی‌تر و در ایران زیباتر می‌خوانند.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا «محمد رفعت» سبک نوینی را ابداع کرده بود؟ گفت: به طور طبیعی بیشتر استادان چنین موضوعی را تأیید نمی‌کنند و این غیرممکن است، قاریان پیش از

در تاریخ قرائت، فردی که بتواند تا ۱۸ درجه صوتی به شکل طبیعی و سه درجه به صورت صوت تصنعی اجرا داشته باشد، انصافاً از مساحت صوتی کم‌نظیری و یا حتی بی‌نظیری برخوردار است

وی دلیل مشکل بودن تقلید از سبک «رفعت» را در چند عامل بر شمرده و گفت: صوت فردی که می‌خواهد تقلید کند، باید با صدای استاد هماهنگ باشد، عامل دیگر بحث شناخت از قاری و جایگاه اوست که نتیجه شناخت و علاقه خواهد بود؛ وقتی قاری جوان به سبکی علاقه نداشته باشد، نمی‌تواند تقلید کند، اگر به اجبار استاد خود از سبکی تقلید کند، قادر به پیشرفت نخواهد بود، مگر این‌که به مرور این علاقه در او ایجاد شود و اگر در سبکی نکات ریز و فنی وجود داشته باشد، تقلید از آن مشکل‌تر می‌شود و در تلاوت‌های «رفعت» همه این موارد گفته شده، جمع است.

«ملک زاده» افزود: شناخت کافی از سبک «رفعت» وجود ندارد، چون نوارهای صوتی از ایشان محدود است وقتی شناخت نیست، علاقه هم نخواهد بود، به طور مثال ورود قراء مصری به ایران قبل از انقلاب اسلامی موجی ایجاد نکرد و عموماً تلاوت‌های «عبدالباسط محمد عبدالصمد»، «مصطفی اسماعیل» و «محمد صدیق منشاوی» رایج بود که «مصطفی اسماعیل» در منطقه خراسان و خوزستان مورد توجه قرار گرفت؛ اما وقتی «بسیونی» و «راغب مصطفی غلوش» با تلاوت‌های عامه‌پسند به ایران آمدند، موجی از گرایش به تلاوت قرآن ایجاد شد و مرحله بعد که ورود «شحات محمد انور» و «سیدمتولی عبدالعال» بود، موج دیگری ایجاد کرد. این یک واقعیت است که در کنار نکات فنی نکات دیگری نیز وجود دارد، استادان آموزش فنون قرائت بهتر است در ابتدا از قاریان مشهور جهان اسلام برای شاگردان خود شناخت ایجاد کنند.

این‌که می‌گویند سبک «رفعت» منحصر به فرد است به دلیل آن است که از سبک قراء قبلی تلاوتی در دست نیست

تلاوت قرآن استاد «رفعت»؛ يك مجموعه متحد گسسته نما

یکی از بانوان قاری و داوران مسابقات قرآن کشورمان بر این عقیده است که در نگاه اول، تلاوت‌های استاد «رفعت» يك مجموعه متحد گسسته نماست، بدین معنی که با وجود يك انسجام باطنی ظریف و تخصصی بین نغمات و ردیف‌ها، در نگاه اول با گسستگی لحنی مواجه می‌شویم.

«راضیه جمالی» داور مسابقات و قاری ممتاز قرآن کریم، در راستای تحلیل تلاوت‌های شیخ «محمد رفعت» قاری بنام مصری، با بیان این مطلب گفت: سخن گفتن از شخصیتی چون شیخ «رفعت» که در زمان او نبوده‌ایم و عوامل تأثیرگذار بر روح و روان او را در نیافته‌ایم و گرایش‌های حاکم بر شخصیت او را درک نکرده‌ایم، با وجود سایر کارشناسان و استادان مجرب فن تلاوت قرآن، دشوار است.

این کارشناس علوم قرآنی افزود: اما با اندک تأملی در تلاوت‌های ماندگار استادان مسلم قرائت قرآن به ویژه متقدمان، می‌توان به خصوصیات ارزنده‌ای دست یافت که تلاوت‌های دلپذیر و روح‌نواز آنان را از سایر قرائات، ممتاز می‌سازد؛ از جمله این خصوصیات بداهه‌خوانی، تحزین بیشتر در قرائت نسبت به قراء دیگر، توجه ویژه نسبت به مفاهیم قرآن و القاء معانی، پراکندگی لحنی و اصطلاحاً غیرکلاسیک خواندن، برخورداری از فصاحت و صلابت زیاد در اداء و... است که شیخ «رفعت» علاوه بر تقدم زمانی به دلیل دارا بودن ویژگی‌های ذکر شده، نه تنها جزء متقدمان قرائت، بلکه طبق نظر بعضی از استادان اهل فن، امیرالقراء زمان خویش بوده است.

وی در پاسخ به این پرسش که آیا «محمد رفعت» از سبک استادان پیش از خود همچون «احمد ندا» بهره برده یا سبک منحصر به فردی ایجاد کرده است؟ گفت: بنابر اطلاعات موجود، سبک مرحوم «رفعت»، منحصر به فرد بوده و طبق نظریه‌ای، گوی

سبقت را از «احمد ندا» و «علی محمود» ربوده و نسبت به آن‌ها خوش درخشیده است، اما واقعیت این است که لازمه اظهار نظر در مورد يك موضوع، احاطه و اشراف نسبت به آن است که در مورد قرائت استاد «احمد ندا» به جهت فقدان این احاطه، نمی‌توان با قطعیت و جزمیت سخن گفت، هر چند بنابر اقوال، ایشان در عرصه قرائت قرآن در عصر خویش، شهرتی افسانه‌ای داشته است.

این مدرس قرآن کریم ادامه داد: در نگاه اول، تلاوت استاد «رفعت» يك مجموعه متحد گسسته نماست؛ بدین معنی که با وجود يك انسجام باطنی ظریف و تخصصی بین نغمات و ردیف‌ها در نگاه اول با گسستگی لحنی مواجه می‌شویم، اما در نگاهی دقیق‌تر به تلاوت‌های ایشان به ظرافتی پی خواهیم برد؛ از جمله عدم توجه به قانون‌های کلاسیک حاکم بر موسیقی تلاوت و در عین حال برخورداری از قدرت تنغیم بالا و اجراء درجات غیرمتعارف در طول تلاوت و نیز در قفلات، استفاده از ترکیبات بدیع، تحزین و قدرت بالا در تصویر معانی آیات و دیگر موارد؛ اما نکته مهم این است که قرائت‌های ایشان در فضای لحنی ویژه و اصیل «بیات»، «صبا» و «حجاز» رقم می‌خورد.

وی افزود: احتمالاً این فضا، فضای حاکم بر موسیقی زمان وی

بوده است، چرا که گرایش های هنری انسان ذوابعاد، به ویژه در زمینه موسیقی در زمان ها و مکان های متفاوت، تجلیات گوناگون داشته و طراوت و شادابی خاص زمان خویش را می طلبد و راز نوبه نوشدن، خلاقیت و آفرینش های هنری را باید در این نکته جستجو کرد.

این داور مسابقات قرآن بیان کرد: این ویژگی در زمینه موسیقی سبب می شود در هر عصری سبک یا مقام خاصی نمود بارزتری پیدا کرده و انواع موسیقی آن عصر (اعم از مذهبی و غیرمذهبی) را تحت تأثیر قرار دهد، بعنوان مثال در زمان حاضر هم زمان با پررنگ تر شدن نقش مقام «کرد» در موسیقی تلاوت، شاهد نمود بیش از پیش آن در سایر موسیقی های شرقی از جمله فارسی و ترکی هستیم.

«جمالی» در ادامه به تحلیل ویژگی های صوتی استاد «رفعت» پرداخت و درباره این که تعداد درجات صوتی شیخ «رفعت» را تا ۱۴

درجه عنوان کرده اند، گفت: به دلیل اصلاحاتی که روی اکثر تلاوت های ضبط شده از این استاد انجام گرفته و نیز عدم اصرار شیخ «رفعت» به ارائه مجموعه کاملی از مقامات کلاسیک نمی توان ارزیابی دقیقی از مساحت صوت ایشان داشت، اما در يك نگاه تخصصی تر به تلاوت هایی مثل سوره مبارکه «کهف» و بدون توجه به سلامت در اجراء درجات، نه تنها ۱۴ درجه صوتی - لفظ «يُجَادِلُ الَّذِينَ» - بلکه تا ۱۷ درجه صوتی قابل ارزیابی است. (پایین ترین فرکانس مربوط به لفظ استعاذه یعنی do دیزو بالاترین آن مربوط به لفظ «لَقَدْ لَقِينَا» یعنی MI اکتاوسوم است.)

وی افزود: هر چند اهل فن، مساحت صوتی ایشان را از طریق تصنعی تا سه اکتاویز برآورد کرده اند که این امر با توجه به بالا بودن درجه شروع در تلاوت مورد بحث، برای صدای ایشان قابل پیش بینی است، به عبارت دیگر فرکانس های پایین تری نسبت به do دیز از ایشان انتظار می رود که با احتساب آن ها مساحت سه اکتاوی قابل قبول تر است؛ اما ویژگی خاص صدای «محمد رفعت»، مساحت صوتی بالا نبوده است، بلکه طنین زیبا و انعطاف بالای صوت ایشان، تلاوت وی را از سایر تلاوت ها به لحاظ صوتی متمایز می کند، به گونه ای که صاحب این صدای بسیار دلنشین را به جهت داشتن انعطاف پذیری بالا قادر به خلق و ابداع الحان بدیع کرده است.

این قاری قرآن تأکید کرد: تلاوت استاد «رفعت» به دلیل عدم برخوردار بودن از شدت صوت بالا، با وجود داشتن انعطاف، طنین و مساحت خوب در بخشی از حیات ایشان مهجور مانده است، بدین

معنا که به دلیل نبود تشدیدکننده های صوتی در بخشی از حیات هنری ایشان، قرائت وی در سایه قرائات استادان دیگر قرار داشته است، اما پس از ظهور میکروفون و امکان انتقال صدای ایشان به مسافت های دورتر، زمینه بروز و کشف ظرایف تلاوت های ایشان بیش از پیش فراهم شده و ایشان را بعنوان قاری اول کشور مصر مطرح کرده است.

وی در پاسخ به این پرسش که چرا تقلید از مرحوم «رفعت» امری مشکل به نظر می رسد، عنوان کرد: قبل از پاسخ گویی به این سؤال آن چه باید به آن توجه داشت، روح حاکم بر تلاوت استاد «محمد رفعت» است، حزن و خشوعی که در طول تلاوت این قاری موج می زند از اصلی ترین ویژگی هایی است که قبل از این که بتوان آن را در چهارچوب های فنی و مهارتی جای داد، باید ریشه آن را در اعتقادات و گرایش های پاک وی جستجو کرد، چرا که تلاوت هر قاری، نماینده شخصیت او خواهد بود.

«جمالی» تصریح کرد: گویا

حکمت بالغه خداوندی گرچه

او را از داشتن چشم ظاهر

محروم کرده بود، اما وجود او را به

نور باطن و خشوع قلبی مزین ساخت که این

ویژگی، «رفعت» را در بلندای رفیع تلاوت خاشعانه

قرار داد و در کنار این ویژگی خاص عوامل دیگری تقلید

از ایشان را مشکل تر از سایر قراء می سازد، ویژگی هایی چون

عدم تبعیت از فرمول خاص در ارائه نغمات و الحان و در واقع قدرت

خلاقیت بسیار بالا در آفرینش های لحنی، ویژگی های خاص صوتی

اعم از مساحت بالا، طنین زیبا و از همه مهمتر انعطاف بسیار زیاد که

او را در انتقال سریع درجات و نغمات یاری کرده و بر ارائه تحریرهای

خاص و دلنشین قادر می سازد و ...

وی در پایان تأثیر تلاوت های استاد «رفعت» را بر قاریان هم عصر و

بعد از خود این چنین بیان کرد: در هر ملیت، فرهنگ و در هر عصری

هنر، متکی به آثار به جای مانده از متقدمان است و هنر تلاوت نیز از

این قاعده مستثنی نبوده و قاریان هر عصر با توجه به گرایشات حاکم

بر موسیقی زمان خویش، علاوه بر سعی در نوآوری، تکیه بر میراث به

جای مانده از متقدمان زده اند، به همین دلیل، بدیهی است که

قرائت استاد «رفعت» نه تنها بر تلاوت قاریان هم عصر خود تأثیر

گذاشته، بلکه بعنوان يك میراث گران بها قرائت قاریان متأخر را نیز

تحت تأثیر قرار داده است.

به دلیل اصلاحاتی که روی اکثر تلاوت های ضبط شده از این استاد انجام گرفته و نیز عدم اصرار شیخ «رفعت» به ارائه مجموعه کاملی از مقامات کلاسیک نمی توان ارزیابی دقیقی از مساحت صوت ایشان داشت

چکیده ای از مطالب فصل چهارم

۱. غلامرضا «شاهمیوه»: سبک استاد «محمد رفعت» در هر تلاوتی متفاوتی از تلاوت بعدی است و به نوعی بداهه خوانی می‌کند و به ندرت می‌توان ردیف مشترکی را از کل تلاوت‌های او اقتباس و آن را تقلید کرد.
۲. مهدی «قره‌شیلو»: قاریان قرآن از تلاوت‌های استاد «رفعت» به دلیل دارا بودن ویژگی‌های خاص، تقلید کاملی نمی‌کنند و از لحاظ فنی آن قدر پر محتوا است که قاریان در سطوح بالا می‌توانند از تلاوت‌های وی بیشترین استفاده را ببرند.
۳. مهدی «دغاغله»: صدای استاد «رفعت» صدایی بی‌نظیر است و این بی‌نظیری نیز معلول این است که این صدا قادر به اجرای هر لحنی است.
۴. «بهروز یاریگل»: قاری ای را نمی‌شناسم که در قرائتش تقلیدی کامل از سبک استاد «رفعت» داشته باشد.
۵. «محمود لطفی‌نیا»: وقتی مستمع به تلاوت‌های شیخ «رفعت» گوش می‌دهد، باید با کلمات و حرف‌ها، پیش‌رود و دقت کند که او با این کلمات چه می‌کند.
۶. «محمد بنیادی»: مبنای قرائت «محمد رفعت»، قرائت معرفتی مبتنی بر معنای آیات است، چون در هنگام نغمه‌سرایی، قاری پیش‌بینی می‌کند که برخی از آیات باید در اوج قرار گیرد در صورتی که معنی آیات، عکس اوج را در لحن و مفهوم نشان می‌دهد.
۷. «علی اکبر ملک‌شاهی»: «رفعت» تلاوت خود را مبتنی بر معنای روح‌بخش قرآن کریم ارائه می‌کرد، آن حزنی که در روایات ما به آن اشاره شده - قرآن را با حزن بخوانید. در تلاوت ایشان نهادینه شده است.
۸. «حسین اخوان‌ا قدم»: نکته اساسی در تلاوت‌هایی همانند «محمد رفعت» محتوامحور قرائت کردن آن‌ها است، یعنی آن‌ها به عبارات، جملات و قطعات قرآنی توجه‌ای خاص داشته‌اند.
۹. «محمد رضا ابوالقاسمی»: تلاوت استاد «رفعت» مانند کتاب مرجعی پر از سندهای ناب است که فقط باید به آن رجوع شود.
۱۰. «محمد رضا پورزرگری»: قاری ای که بخواهد در تلاوت خود اشاره‌ای به سبک «محمد رفعت» داشته باشد نمی‌تواند از نغمه «صبا» در تلاوت خود همچون «رفعت» بهره‌گیرد.
۱۱. «مسعود سیاح‌گر جی»: توجه به معنا و تلاوت منطبق با معنای آیات از جمله ویژگی‌های مهم تلاوت «رفعت» است، فردی که می‌خواهد قرآن را به معنای واقعی بشنود باید به تلاوت‌های «رفعت» گوش فرادهد.
۱۲. «سید حسین موسوی‌بلده»: وقتی به قرائت‌های قرآن «محمد رفعت» گوش می‌سپاریم تنها موسیقی گوش نمی‌دهیم بلکه تمام قرآن را می‌شنویم، در حالی که در تلاوت برخی از قراء فقط موسیقی شنیده می‌شود.
۱۳. «مجید زکی‌لو»: اهمیت شیوه قرائت استاد «رفعت» به حدی است که در مصرثی را اختصاص به تقلید از سبک و سیاق وی می‌دهند که آن را «شب رفعت» می‌نامند که قاریان جوان گرد هم جمع شده و سعی می‌کنند تا مانند شیخ «رفعت» تلاوت کنند.
۱۴. «احمد لیایی»: «محمد رفعت» را باید بنیان‌گذار علم و فن تلاوت قرآن کریم در کشور مصر دانست و آثار

صوتی که از این استاد به جای مانده نیز بر این گفته صحه می‌گذارد.

۱۵. «علی اصغر شعاعی»: استاد «رفعت» در تلاوت‌های خود از الحان به صورت کلیشه‌ای استفاده نمی‌کند و تنها توجه به الحان اصلی ندارد، بلکه مطابق با معنای آیات قرآن از لحن مناسبی نیز بهره می‌گیرد.

۱۶. «بهنام هژبرپور»: تلاوت مرحوم «رفعت» از سوره‌های «یوسف» و «کهف» استثنائی است.

۱۷. «حسین علمی»: «رفعت» تأثیرات فراوانی بر روی تلاوت‌های قاریان بعد از خود داشت؛ در تلاوت‌های «شعیب»، «مصطفی اسماعیل» و «احمد شیبب» به وضوح این اثر نمایان است.

۱۸. «نصرت‌الله حسینی»: قاریان امروز، کمتر به اصالت و باطن تلاوت توجه دارند و انرژی خود را بیشتر صرف تقویت صدا، لحن، تکنیک و زیبایی‌های ظاهری می‌کنند.

۱۹. سید «محمد جواد حسینی»: «محمد رفعت» از قاریانی است که اگر چهار درجه برای نغمه «بیات» در نظر گرفته است، فقط به قسمتی از مقام «بیات» اشاره می‌کند و بعد درجات مختلف از سایر مقامات را در یک نفس می‌خواند.

۲۰. «مجید جدیدی»: قاری که تلاوت «رفعت» را می‌شنود، ابتدا باید فضای زمان حیات وی را درک کند، شاید شنیدن تلاوت‌های مرحوم «شحات محمد انور» برای یک قاری جوان، زیباتر از شنیدن تلاوت‌های «رفعت» باشد.

۲۱. سید «رضا هاشمی»: استاد «رفعت» از تمام

پرده‌های صوتی به طور کامل و زیبا در تلاوت قرآن بهره برده و مستمع را به ذوق می‌آورد.

۲۲. «جهانبخش فرجی»: شاید به دلیل اینکه در سبک ایشان و یا افرادی مانند شیخ «عبدالعزیز حصان» پیچیدگی‌های خاصی وجود دارد و مرتب در حال ترکیب و بداهه‌کاری هستند، تقلید از ایشان، مشکل به نظر می‌رسد.

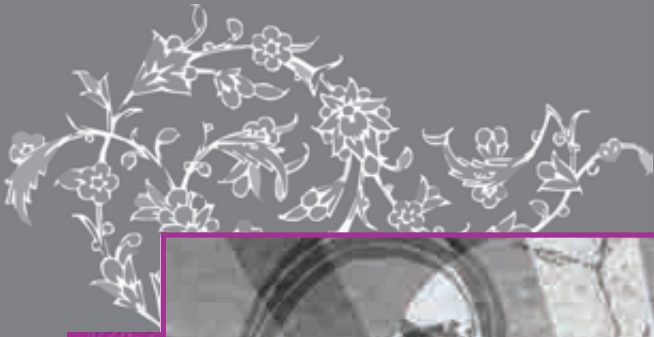
۲۳. «حسین شریفیان»: لقب «امین القراء» را باید به استاد «رفعت» نسبت داد؛ چون آن‌گونه که خداوند آیات را به «جبرئیل امین» سپرد و ایشان نیز آن را بر قلب و جان پیامبر نازل کردند، استاد «رفعت» نیز در این مسیر، امانت‌داری را به بهترین وجه مورد اجرا قرار داد.

۲۴. سید «محمد جواد موسوی درچه‌ای»: احساس بالا در تلاوت‌های استاد «رفعت»، بی‌شک ناشی از خشوع و خضوع اوست که این موضوع در تلاوت‌هایش نمایان است.

۲۵. «امین پویا»: «رفعت» یک قاری مردمی بود و مردم نیز برای استماع تلاوتش سراز پانمی شناختند.

۲۶. «محمد حسین ملک‌زاده»: همه قراء پس از مرحوم «رفعت» در آغاز تلاوت، مقلد او بودند.

۲۷. «راضیه جمالی»: در نگاه اول، تلاوت استاد «رفعت» یک مجموعه متحد گسسته نماست؛ بدین معنی که با وجود یک انسجام باطنی ظریف و تخصصی بین نغمات و ردیف‌ها در نگاه اول با گسستگی لحنی مواجه می‌شویم، اما در نگاهی دقیق‌تر به تلاوت‌های ایشان به ظرایفی پی خواهیم برد.

دو ہفتہ نامہ

راہِ

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۹۹

الشیخ محمد محمود رفعت؛ امیر القراء

العدد الخاص لتكريم الشيخ محمد رفعت: امير القراء

دورياتنا

راهب

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٠٠

کلمة لا بد منها..

وفي عام ١٩٥٠ لم تعرف اذاعة القاهرة كيف تنعى هذا القارئ البارز في العالم الاسلامي الى العالم، فقال مذيعها باكيا: «ايها المسلمون فقدنا اليوم احد افضل من يتلون القران بصوتهم الجميل أيها المسلمون، فقدنا اليوم علماً من أعلام الإسلام..».

كان قارئنا الفقيه أشهر من رتل القرآن الكريم في التاريخ الحديث أى من بعد الرسول (صلى الله عليه وآله وسلم) ومن بعد الرعيل الأول من اهل البيت (عليهم السلام) والصحابة والتابعين، وأكبر وأعظم قارئ في عصره وحتى هذه اللحظة فلا يوجد صوت يضاهيه أو حتى يقاربه في جماله وقوته ورقته وخشوعه وعبوديته، فلا يوجد من كبار قراء هذا العصر أو في عصره إلا وقد استمع وتعلم من الشيخ رفعت، فقد أطرب الأذان وزلزل الأبدان ورقت القلوب وخشعت وعاشت مع هذا الصوت الرباني وصاحبه العفيف ذو الخلق الكريم فاستحق لقب "معجزة السماء على الأرض".

كان الشيخ محمد رفعت من أول من أقاموا مدرسه للتجويد الفرقاني في مصر، وكانت طريقته تتسم بالتجسيد للمعاني الظاهرة للقرآن الكريم وإمكانية تجلي بواطن الأمور للمتفهم المستمع بكل جوارحه لا بأذنه فقط، والتأثر والتأثير في الغير بالرسالة التي نزلت على محمد بن عبد الله

رسول الله (صلوات ربي وسلامه عليه وعلى آله الطاهرين) فقد كان يبدأ بالإستعاذه بالله من الشيطان الرجيم والبسملة والترتيل بهدوء وتحقيق وبعدها يعلو صوته فهو خفيض في بدايته ويصبح بعد وقت ليس بالطويل غالباً "عالياً" لكن رشيداً يمس القلب ويتملكه ويسرد الآيات بسلاسة وحرص منه وإستشعار لآي الذكر الحكيم.

وكان جل إهتمامه بمخارج الحروف وكان يعطى كل حرف حقه ليس كى لا يختلف المعني بل لكى يصل المعنى الحقيقي إلى صدور الناس، وكان صوته حقا جميلاً رخيماً رناناً، وكان ينتقل من قراءة إلى قراءة ببراعة وإتقان وبغير تكلف بعكس القارئین الذين خلفوه الذين يفتخروا بذلك ويتمادوا في ذلك بطريقة مبتذلة زائدة عن الحد وكان صوته يحوى مقامات موسيقية مختلفة وكان يستطيع أن ينتقل من مقام إلى مقام دون أن يشعر بالاختلاف.

كان الشيخ محمد رفعت قوياً رقيقاً خاشعاً عابداً لله يشهد بوحداية الله وصدديته، فهو رجل (خشع قلبه فخشع صوته) فتجد الناس تبكي وتخشى الله عند ذكره لآيات الترهيب وتفرح بذكره آيات الترغيب، لذا سمى (بسوط عذاب وصوت رحمة)، وعند سرده للقصص القرآنية يتفكروا في الآيات ويتدبروها ويعتبروها منها، أما عندما يتصدق يندموا على بعده ويتمنوا لو استمرت تلاوته أبد الدهر فهو صوت من الجنة.

التواضع والشخصية القرآنية للقارئ البارز الاستاذ الشيخ «محمد رفعت» جعلت منه واحداً من اكبر قراء القران الكريم بل صنعت منه شخصية عالمية. ولا شك بان الاستاذ محمد رفعت تمكن من خلال الصوت الملكوتي والجميل الذى كان يتميز به من تصوير الآيات القرآنية للمستمعين.

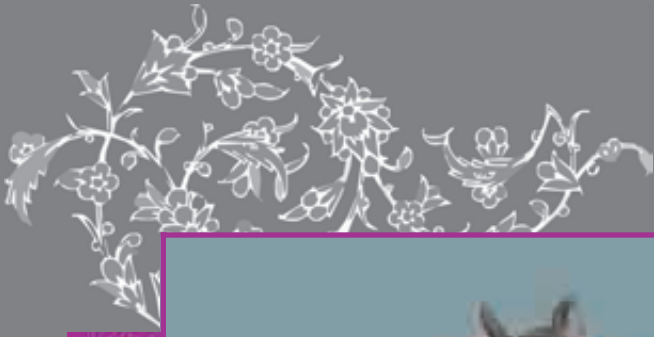

وبعد مرور اكثر من ٥٠ عاماً على رحيل هذا القارئ القرآني الكبير الذي كانت شوارع القاهرة تخلو من المارة عند بث تلاوته مباشرة عبر اذاعة القاهرة، لم يتمكن أي قارئ للقران الكريم من احداث ثورة او نقطة تحول في فن تلاوة القرآن الكريم.

وقد جعل الاستاذ الشيخ محمد رفعت كل حياته وعمره وقفاً من اجل خدمة القران الكريم، فكان خادماً للقرآن الكريم بكل ما للكلمة من معنى، وكان يلبي جميع الدعوات للمشاركة في الجلسات والامسيات القرآنية ولم يكن يطلب اجراً بالمقابل.

كان هذا القارئ الاسلامي الكبير يتلو القرآن الكريم بتعبد، وكان يهتم بسياق ومعاني الآيات القرآنية خلال التلاوة، ويمكن اعتبار الخشوع خلال التلاوة المحور الاساسي لجميع تلاوات الاستاذ محمد رفعت.

العدد الخاص لتكريم الشيخ محمد رفعت: امير القراء

دوره ٧٨

رايح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٠١

بقلم "عاطف عبد الهادی"

الشيخ محمد رفعت.. رائد القرآن في القرن العشرين

الشيخ "محمد رفعت" أعظم صوت قرأ آيات الذكر الحكيم في القرن العشرين، استطاع بصوته العذب الخاشع أن يغزو القلوب والوجدان في قراءة عذبة خاشعة.. صوته يشرح الآيات، ويجمع بين الخشوع وقوة التأثير، فكان أسلوباً فريداً في التلاوة.

هو "محمد رفعت" محمود رفعت ولد يوم الإثنين (١٨٨٢/٥/٩) بحى "المغربلين" بالدرب الأحمر بالقاهرة، وقد كان والده "محمود رفعت" ضابطاً فى البوليس، وترقى من درجة جندى إلى رتبة ضابط، وبذلك انتقل ليسكن بـ"درب الأعوات" بشارع "محمد على".

إصابته بالعمى

كان الشيخ محمد رفعت مبصراً حتى سن سنتين، إلا أنه أصيب بمرض كُفَّ فيه بصره، وهناك قصة لذلك، فقد قيل إن امرأةً قابلته وقالت عن الطفل: إنه ابن ملوك (عيناه تقولان ذلك)، وفى اليوم التالى استيقظ الابن وهو يصرخ من شدة الألم فى

كان النبى - صلى الله عليه وآله وسلم - يحب سماع القرآن من بعض من منحهم الله نعمة حلاوة الصوت وجماله، وكان صلى الله عليه وآله وسلم يفرح لسماع القرآن منهم، فيقول عن سالم مولى حذيفة وكان قارئاً مجيداً: "الحمد لله الذى جعل فى أمتى مثل هذا"، ويقول عن أبى موسى الأشعري: "إنه أوتى مزمراً من مزامير آل داود" لجمال صوته، وحسن أدائه، ويجعل أبى بن كعب فى الذروة فى دنيا التلاوة، ويصفه بأنه أقرأ أمتة للقرآن.

على المنوال ذاته لم يعدم عصرنا الحديث من هؤلاء الأفاضل، الذين ملأوا الدنيا نوراً وهدايةً ورشاداً، بتلاوتهم العطرة وأدائهم الجميل وصوتهم الذى يأخذ بالأسماع ويرقق المشاعر ويهذب

الموسيقى المهذبة والمقامات الموسيقية، فدرس موسيقى "بتهوفن"، و"موزارت"، و"فاجنر"، وكان يحتفظ بالعديد من الأوبريتات والسيمفونيات العالمية في مكتبته.

محمد رفعت محلياً وعالمياً

في "٣١/٥/١٩٣٤" افتتحت الإذاعة المصرية، وطُلب إلى الشيخ محمد رفعت أن يكون أول قارئ يستفتح الإذاعة بصوته الشجي ويستفتح يومياتها بالقرآن، فانتبه الشيخ متردداً أن يكون في هذا حرام أو مكروه؛ حيث كان يخشى أن يستمع الناس إلى القرآن وهم في الحانات والملاهي؛ ما يدل على ورعه وشدة تحريه الحلال والحرام بل واحترام القرآن الكريم، ثم إنه استفتى الأزهر.

وكان افتتاح الإذاعة المصرية في يوم الخميس ٣١ مايو ١٩٣٤، وكان الشيخ رفعت أول من افتتح الإذاعة بصوته، وذلك بعد أن استفتى شيخ الأزهر "الشيخ محمد الأحمدي الطواهرى" وهيئة كبار العلماء عما إذا كانت إذاعة القرآن حلالاً أو حراماً فجاءت الفتوى التي تقول بأن هذا الفعل حلال، وقد قدّمه للقراءة عبر الميكروفون "محمد سعيد لطفى باشا" مدير الإذاعة و"أحمد سالم" مدير استوديو مصر، وكانت أول قراءة له من سورة الفتح، فقرأ يومها: "إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا" (الفتح.١):

بل لقد طلبت منه بعد ذلك إذاعة الـ"بى. بى. سى" البريطانية أن يسجل لها القرآن بصوته، فرفض معتقداً أن ذلك يعد حراماً على أساس أنها إذاعة أجنبية، فاستفتى الشيخ المراغى شيخ الأزهر في ذلك الوقت فصَحَّح له اعتقاده فسجّل لها سورة مريم، وبعد ذلك طلبت منه الإذاعة الأهلية أن يسجل لها وكان في مرضه الأخير فسجّل لها بعض السور كالكهف ومريم ويونس على أسطواناتين، إلا أن صوته كان غير مرضٍ بالنسبة له، وظلت الإذاعة تُذيع له تلك التسجيلات طيلة حياته، ولم يكن راضياً عنها، وبعد وفاته علم المسئولون بالإذاعة أن هناك تسجيلين آخرين عند صاحبيه زكريا مهران ومحمد خميس وبعض التسجيلات

عينية، ولم يلبث أن فقد بصره، وقيل إنه كان جميل الشكل عند ولادته فحسده الناس، فهاجمه مرضٌ في إحدى عينيه، ولكن الإهمال في العلاج أثر عليها وأصاب عينه الأخرى فضعف بصره شيئاً فشيئاً، حتى فقدت إحداهما القدرة على الإبصار وظلت الأخرى ضعيفة، إلا أنه كان يرى بها بعض الشيء، وظل كذلك حتى عام ١٩٣٦م، وبينما كان يقرأ سورة الكهف بمسجد في الإسكندرية والناس في حشد عظيم، وعقب صلاة الجمعة أقبلوا يعانقونه ويقبلونه وبينما هم كذلك حاول أحدهم أن يصل إليه وسط التفاف الناس حوله ليقبله فطالت أصابع يده تلك العين عن غير قصد ففقدوها وفقد بصره تماماً بعدها!!

دور والده في حفظ القرآن

وهبه أبوه محمود بك لخدمة القرآن الكريم وحفظه وتلاوته عندما بلغ الخامسة من عمره، وألحقه بكتاب مسجد فاضل باشا بـ"درب الجمايز" بالسيدة زينب، فحفظ القرآن وجوّده قبل العاشرة، وكان شيخه ومحفظه يحبه كثيراً لإتقانه الحفظ والتلاوة بصوت شجي، فعلمه التجويد وأعطاه شهادة إجازة حفظ القرآن وتجويده قبل بلوغه السادسة عشرة من عمره، وكتب فيها: إنه وبعد أن قرأ علينا الشيخ محمد رفعت القرآن الكريم تلاوةً وترتيلاً ومجوداً ومجزءاً فقد منحه الاعتراف بأهليته لترتيل القرآن وتجويده.

وحينها مات أبوه الذى كان قد تولى مهمة مأمور قسم الخليفة في تلك الفترة، فوجد الشيخ محمد رفعت نفسه عائلاً لأسرته، فلجأ إلى القرآن الكريم يحفظه ويجوّده ويراجعه، حتى تمّ تعيينه قارئاً للسورة يوم الجمعة بمسجد فاضل، ولم يتجاوز الخامسة عشرة من عمره، فذاع صيته، وكانت ساحة المسجد تضيق بالمصلين الذين أتوا لسماع الصوت الملائكى، وظلّ يقرأ القرآن ويرتله في هذا المسجد قرابة الثلاثين عاماً؛ وفاءً منه للمسجد الذى بدأ فيه وحفظ فيه كتاب الله.

ولقد درس علم القراءات وبعض التفاسير، ودرس

دو فستاتار

راہج

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۱۰۳

مصر في حالة الموافقة على السفر للهند.. بل لقد ضاعفوا المبلغ إلى (٤٥) ألف جنيه فأصرَّ على موقفه. ولقد حاول الموسيقار "محمد عبد الوهاب" أن يثنيه عن الرفض وأغراه بالاستعداد لمرافقته في تلك الرحلة إلا أنه أصر على الرفض ولم يسافر ولم يقبل تلك الدعوة.

كانت للشيخ محمد رفعت موهبةً وقدرةً عجيبةً على تطويع الصوت حسب المشاهد القرآنية، ويعرف مواضع الترهيب والزجر والتشويق والترغيب، وكان يطوِّع صوته تبعاً للآية التي يتلوها: فتارةً نراه إعصاراً هادراً وتارةً أخرى يفيض رقةً وعذوبةً وحناناً، أما في الأذان فإنه سيد المؤذنين، فإذا سمعت أذانه فهو الأذان الأجل؛ إذ تهتز لتخليه وتكبيره الخلائق وتختلج المشاعر إجلالاً واحتراماً لعظمة الأذان وهيئته.. حين يقول "الله أكبر

الأخرى وبصوت قوى، واستطاعوا أن يحصلوا على تلك التسجيلات، وتمَّ إعادة طبعها واستعانت الإذاعة بالقارئ "الشيخ أبو العينين شعيش" في استكمال بعض الآيات وربطها في الأسطوانات المسجَّلة لوجود عيوبٍ فنيةٍ بها، وهي التي تذاغ الآن.

وتتابعت إذاعات العالم.. إذاعة برلين، ولندن، وباريس

-أثناء الحرب العالمية الثانية - ليكون الاستهلال بالقرآن بصوت الشيخ كمقدمةٍ لما تقدمه من برامجٍ عربيةٍ، ولم يكن الشيخ يلهث وراء المال والثراء أو أى شىء من حظ من متع الدنيا الزائل.

محمد رفعت.. داعيةً بصوته

وظل الشيخ رفعت قارئ الإذاعة الأول، فلمع

اسمه، بل لقد وصل الحال بأنه ذات يوم التقى بشيخ الإذاعيين على خليل، وكان معه ضابط إنجليزي طيار، فأخبره على خليل أن هذا الضابط سمع صوته في كندا، فقرَّر المجيء إلى القاهرة ليتعرَّف على الشيخ ثم أعلن الضابط إسلامه.

نعم لقد كان الشيخ رفعت يرفض

التكسب عن طريق القرآن، فعندما

دعاه "حيدر آباد" للسفر إليه

بالهند وترتيل القرآن في

الحفلات هناك مقابل ١٥ ألف

جنيه رفض، وعزَّ عليه أن

يرحل إلى الهند، خاصةً

بعد أن علم بنية حيدر

آباد بمحاولة إثنائه

عن عزمه

بالرجوع إلى

مشاعرَ وعواطفَ متدفقةً، فقد كان كذلك إنساناً تعتربه مواقفُ العنف والحماسة، وتمتلئ روحه بمشاعرَ جياشة لا يجد لها تعبيراً إلا في دموعٍ خاشعاتٍ ترسلها أجفانه حينما يشتد عليه الخطب، قيل إنه زار أحد أصدقائه المرضى وهو في لحظاته الأخيرة ولما همَّ بالقيام من عند صديقه المريض، إذا بصديقه يمسك بيده ويقول له ملوحاً إلى طفلة صغيرة: "ثرى من سيتولى تربية هذه الصغيرة التي ستصبح غداً يتيمة؟"، فتأثر محمد رفعت بذلك الموقف، وفي اليوم التالي وهو يتلو القرآن وعندما تلا سورة الضحى، ووصل إلى الآية الكريمة: "فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ (۹) (الضحى)" ارتفع صوته بالبكاء وانهمرت الدموع من عينيه كأنها سيل؛ إذ تذكر وصية صديقه، ثم خصَّص مبلغاً من المال لهذه الفتاة حتى كبرت وتزوجت.

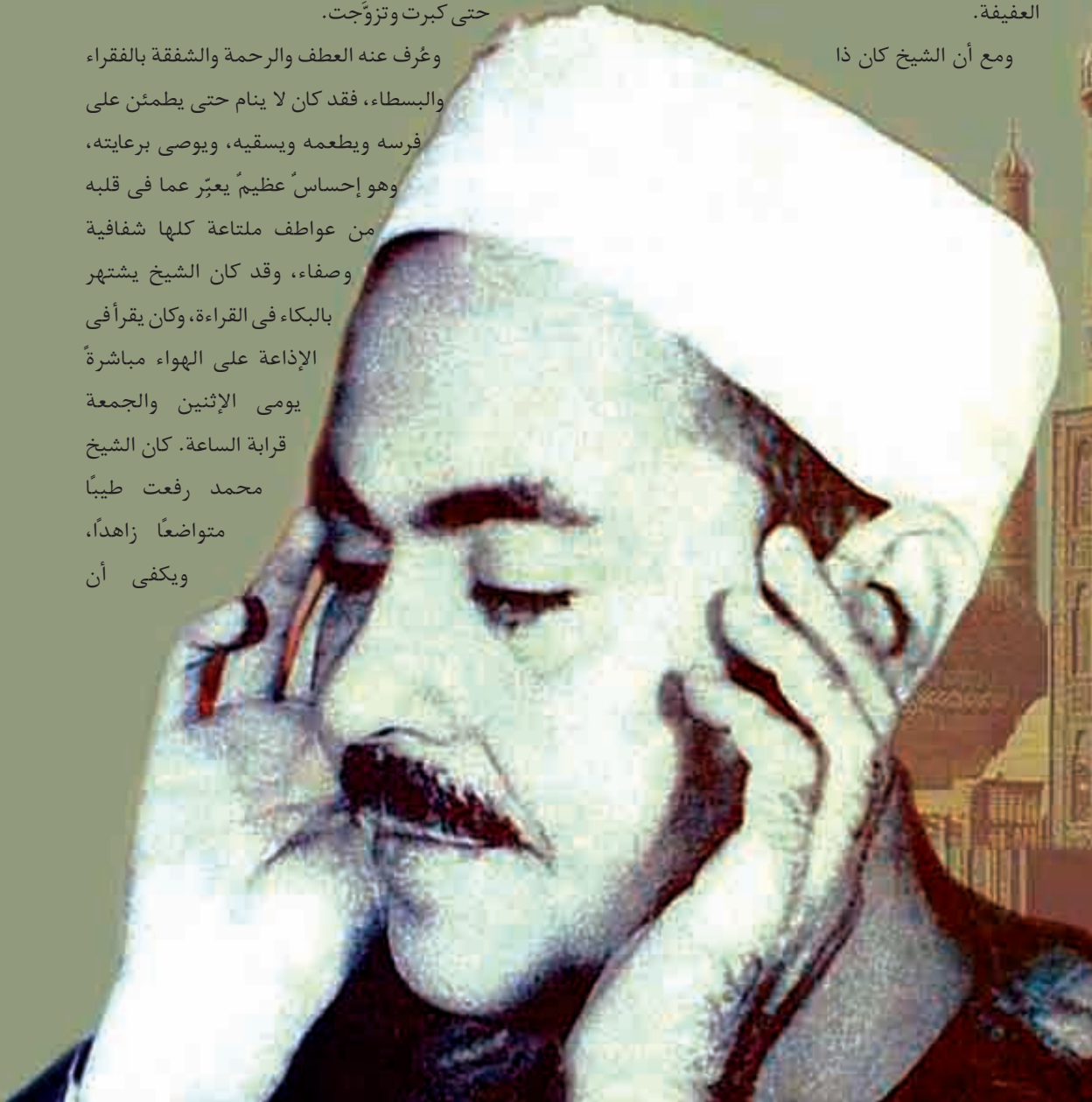
وعُرف عنه العطف والرحمة والشفقة بالفقراء والبسطاء، فقد كان لا ينام حتى يطمئن على فرسه ويطعمه ويسقيه، ويوصى برعايته، وهو إحساسٌ عظيمٌ يعبرُ عما في قلبه من عواطف ملتاعة كلها شفافية وصفاء، وقد كان الشيخ يشتهر بالبكاء في القراءة، وكان يقرأ في الإذاعة على الهواء مباشرةً يومى الإثنين والجمعة قرابة الساعة. كان الشيخ محمد رفعت طبيباً متواضعاً زاهداً، ويكفى أن

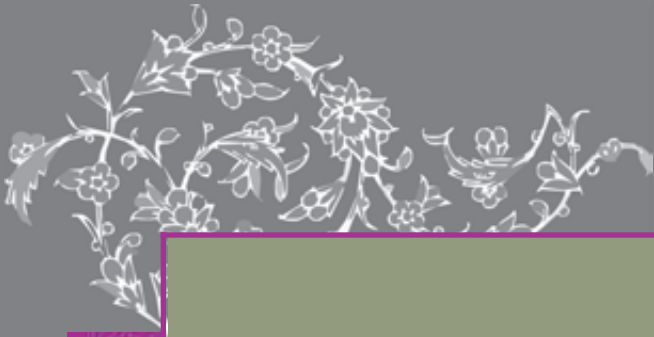
"يعطى للفظ الجلالة النبوة الأعلى لتخرج كلمة (الله) بتهيلته هائلة أعلى وأقوى من الجواب (أكبر) فتسمعها وهي تجلجل في السماء.. وكثير من الناس أسلموا بعد سماعهم الأذان منه، والمؤمنون زادوا بسماعه إيماناً وتصديقاً و يقيناً.

جانب من إنسانيته وأخلاقه

ومن أخلاق الشيخ رفعت أنه كان عفيف النفس زاهداً في الحياة، فلم يكن طامعاً في المال، وإنما كان ذا مبدأ ونفس كريمة، حتى لقد عرضت عليه محطات الإذاعة الأهلية أن تُذيع له بعض آيات القرآن فرفض؛ بحجة أن ما يبثونه من أغانٍ خليعة لا يتوافق مع بركة القرآن العظيم وتعاليمه العفيفة.

ومع أن الشيخ كان ذا

إيراد منزلى الذى أقيم فيه وقطعة أرض فى المنيرة عليها بضعة دكاكين، وإيرادها يكفى نفقات علاجى . وفى يوم الإثنين بعد ميلاده بثمانية وستين عاماً تحديداً مات الرجل الذى عرف كيف يصل بصوته الحنون ونبراته الرخيمة إلى أعماق القلوب.. مات صاحب الصوت الذى ظلَّ يجلجل على أمواج الأثير، مردِّداً آيات الله فى الآفاق.

قالوا عن الشيخ محمد رفعت

قال عنه الأديب "محمد السيد المويلى": "سيد قراء هذا الزمن، موسيقىً بفطرته وطبيعته، إنه يزجى إلى نفوسنا أرفع أنواعها وأقدس وأزهى ألوانها، وإنه بصوته فقط يأسرنا ويسحرنا دون أن يحتاج إلى أوركسترا." ويقول "أنيس منصور": "ولا يزال المرحوم الشيخ رفعت أجمل الأصوات وأروعها، وسر جمال وجلال صوت الشيخ رفعت أنه فريد فى معدنه، وأن هذا الصوت قادرٌ على أن يرفعك إلى مستوى الآيات ومعانيها، ثم إنه ليس كمثل أى صوت آخر."

ويصف الموسيقار "محمد عبد الوهاب" صوت الشيخ محمد رفعت بأنه ملائكى يأتى من السماء لأول مرة"، وسئل الكاتب الكبير "محمود السعدنى" عن سرّ تفرد الشيخ محمد رفعت فقال: "كان ممتلئاً تصديقاً وإيماناً بما يقرأ."

أما الأستاذ "على خليل" شيخ الإذاعيين فيقول عنه "إنه كان هادئ النفس، تحس وأنت جالس معه أن الرجل مستمتع بحياته، وكأنه فى جنة الخلد، كان كياناً ملائكياً، ترى فى وجهه الصفاء والنقاء والطمأنينة والإيمان الخالص للخالق، وكأنه ليس من أهل الأرض."

ونعته الإذاعة المصرية عند وفاته إلى المستمعين بقولها: "أيها المسلمون.. فقدنا اليوم علماً من أعلام الإسلام."

أما الإذاعة السورية فجاء النعى على لسان المفتى؛ حيث قال: "لقد مات المقرئ الذى وهب صوته للإسلام!!"

نذكر أنه رفض الذهاب للقراءة فى عزاء الملك فؤاد الأول، وفضل القراءة فى عزاء أحد جيرانه الفقراء بلا أجر.

بين الشيخ ومحمد عبد الوهاب

كانت بينه وبين محمد عبد الوهاب علاقة صداقة؛ حيث كان عبد الوهاب يحرص على قضاء أغلب سهراته فى منزل الشيخ بالسيدة زينب، بل وربما كانت هذه السهرات مع أعلام الموسيقى والفن، وكان الشيخ يُغنى لهم بصوته العذب الجميل قصائد كثيرة، منها: "أراك عصى الدمع"، وعبد الوهاب يجلس بجواره، يحدثه حول أعلام الموسيقى العالمية. وذات مرة أشار محمد عبد الوهاب عليه أن يسجل له القرآن الكريم كاملاً مقابل أى أجر يطلبه، لكن الشيخ اعتذر خوفاً من أن يمسَّ الأسطوانات القرآنية سكران أو جُنُب.

مرضه ووفاته

وفى عام ۱۹۴۲م أصيب الشيخ محمد رفعت بمرض (الزغطة)؛ حيث كانت تلازمه فترة طويلة تزيد على الثلاث ساعات يومياً، وتوقف عن التلاوة نهائياً عام ۱۹۴۴م، وظل قعيداً بمنزله بعد أن طاف بعدد كبير من الأطباء ولكن دون جدوى. وكان فى تلك الفترة يذهب إلى الإذاعة يومين فى الأسبوع هما يوماً الإثنين والجمعة، وذلك حتى عام ۱۹۴۸م حيث اشتدَّ عليه المرض الذى كان يهاجمه أغلب ساعات يومه دون انقطاع، حتى إنها هاجمته مرة أثناء قراءته بالإذاعة فامتنع عن الذهاب إلى الإذاعة بعدها لشعوره بالخوف على ضياع مكانته كقارئ عظيم، مكتفياً بما قدَّم، حتى إنه فضل القراءة فى إحدى مساجد حى السيدة زينب، وهو مسجدٌ فاضلٌ كان يقرأ فيه القرآن دون أن يذهب إلى الإذاعة.

وحينما كتب الصحفى أحمد الصاوى يطالب بالوقوف مع رفعت فى محنته فانها لت عليه التبرعات من أنحاء العالم الإسلامى، إلا أنه لم يقبلها وردّها كلها، وقال: "لقد عشت طول حياتى دون أن أمدَّ يدي لأحد، وهذا من فضل الله علىَّ، وقد كفانى جلَّ وعلا ذلَّ السؤال، فعندى

الأستاذ محمد رفعت كان يشجع الجميع على فهم معاني الآيات قبل التلاوة

أكد القارئ القرآني المصري الممتاز ونقيب القراء الشيخ أبو العينين شعيشع "على أن القارئ المصري الكبير الراحل القرآن الكريم قبل التلاوة.

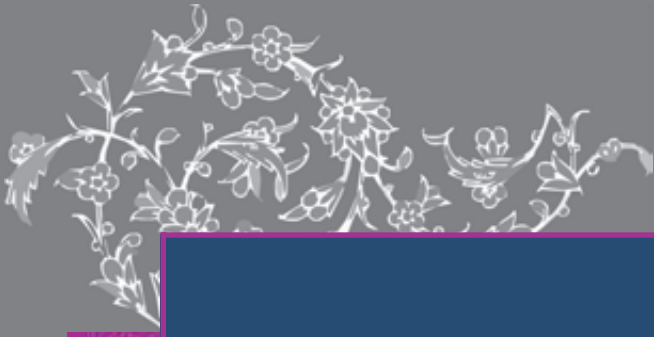
وتابع الشيخ "أبو العينين شعيشع": إن الأستاذ محمد رفعت "كان يشجع الجميع على فهم معاني آيات القرآن الكريم قبل التلاوة.

وفي حوار له مع مراسلنا، قال أبو العينين شعيشع: "إن الأستاذ رفعت كان يتلو القرآن الكريم بصوت جميل وجذاب، فيعتقد أن صوت الأستاذ محمد رفعت "كان قد نزل من السماء إلى الأرض لكي يستمع الناس إلى تلاوة القرآن الكريم.

وأضاف القارئ القرآني الممتاز: إن جميع قراء القرآن الكريم يعترفون بأن الأستاذ رفعت كان يتلو القرآن بصوت جميل وجذاب وكان يشجع الجميع على فهم معاني آيات القرآن الكريم قبل التلاوة.

إن الأستاذ "محمد رفعت" كأنه كان يتلو القرآن الكريم من قلبه وكان يتمتع بصوت قوي يمكن الإستماع إليه بدون مكبرات للصوت وكان قلب الإنسان المستمع يتأثر بتلاوته وصوته الجميل.

وأشار فضيلته إلى أن الأستاذ "محمد رفعت" كان يتلو آيات القرآن الكريم بأسلوب جميل وبنفس طويل، معتبرا أن هذا الصوت الجميل هو صوت أنزله الله تعالى من السماء إلى الأرض لكي يستمع الناس إلى تلاوة القرآن الكريم.

دوريات

رايح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٠٧

الشيخ "محمد رفعت" كان عديم النظير في أداءه لمخارج الحروف

الحزن الذي في صوت الشيخ كذلك يترك انطبعا بالغا لدي المستمعين الي تلاوته للقرآن الكريم.

وأشار الشيخ المنشاوي الي مقلدي أسلوب الشيخ رفعت من بين القراء المعاصرين قائلًا إن من بين أهم مقلدي طريقة الشيخ رفعت يمكن الإشارة الي رئيس اتحاد القراء وحفظة القرآن في مصر الشيخ ابوالعينين شعيبع الذي يقرأ القرآن بأسلوب الشيخ محمد رفعت مؤكداً أنه وبالرغم من ذلك فإن الصفات الخاصة في صوت الشيخ رفعت جعلت من تقليده أمرا صعبا لا يجرؤ عليه الا القليل.

صديق المنشاوي أشار الي بعض ألقاب الشيخ رفعت ومنها "الصوت الذهبي" و "قيثارة السماء" و "الصوت الملائكي" مبينا أن الصوت الحسن والسمواي الذي كان يتمتع به الشيخ كان السبب وراء إطلاق مثل هذه الألقاب عليه من قبل الآخرين.

وأكد المنشاوي ضرورة تقديم كبار القراء الي الجمهور مبينا أن دراسة الجانِب الفني لتلاوة كبار مقرئي القرآن الكريم من أمثال الشيخ رفعت هو سبب في تشجيع الجيل الصاعد علي ممارسة قراءة القرآن الي جانب كونه تكريما لهؤلاء وتخليدا لذكراهم.

قال المقرئ المصري "صديق محمود صديق المنشاوي" إن صوت الشيخ محمد رفعت السماوي وسيطرته علي التجويد وطريقته في أداء مخارج الحروف جعلت منه مقرئا لا مثيل له في فلك كبار القراء.

وقال إن قوة الشيخ محمد رفعت في أداء الحروف وصوته الخاص جعلتا من تقليده أمرا صعبا ولذلك فإن عددا قليلا من القراء قاموا علي مر الأعوام بتقليد هذا المقرئ الكبير.

وفي جوابه علي سؤال عن سبب اهتمام الشيخ رفعت بأداء مخارج الحروف وقيامه بتأسيس مدرسة "الفرقاني" للتجويد قال المنشاوي إن الشيخ رفعت كان من الجيل الذهبي الأول من القراء الذين ابدوا اهتماما كبيرا بالتجويد وهذا ما أدى الي تأسيس الشيخ رفعت لمدرسته لتعليم تجويد القرآن الكريم.

وعلى سؤال عن إبداعات الشيخ رفعت في مجال الصوت والنغمات قال المنشاوي إن الشيخ رفعت كان من القراء الذين تركوا أثرا كبيرا في مجال قراءة القرآن الكريم ولكل مستمع تلق خاص عن أسلوبه في قراءة القرآن مضيئا أن

إخلاص الشيخ "محمد رفعت" السبب في تأثر الجميع به

دوريات

رايح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٠٨

قال الشيخ الدكتور "عبدالفتاح الطاروطي" إن الشيخ "محمد رفعت" كان يحب الفقراء ويتقرب اليهم وكان لا يطمع الى المال إزاء قراءته للقرآن الكريم وإن الله منحه الصوت الحسن جزاءً علي هذا الإخلاص فجاء مختلف الأجيال متأثرين به.

وقال هذا المقرئ المصري الشهير حول الشيخ "محمد رفعت" إن أجهزة تسجيل الصوت كانت بداية حينذاك ولم تكن تضيف شيئاً الي الصوت مثلما هو الأمر اليوم وبالرغم من هذا فإن صوت الشيخ محمد رفعت الذي وصل الينا منذ ذلك الحين من الجمال والقوة بمكان جعل جميع من جاءوا بعده يتأثرون بصوته وهذا مدعاة للإستغراب.

ووصف هذا المقرئ الدولي تقليد صوت الشيخ محمد رفعت وأسلوبه في قراءته للقرآن الكريم بالأمر الصعب جداً مذكراً أن المقرئ لو استطاع تقليد الشيخ محمد رفعت في تلاوته لأربع آيات أو خمس فإن ذلك يعد إشارة الي قوة صوته لأن الشيخ محمد رفعت كان يتمتع بمميزات صوتية وموسيقية لم يتمتع بها كثير من المقرئين وإن كانوا كباراً.

وأرجع الشيخ الطاروطي سبب هذا الصوت القوي والتأثر به خلال أجيال متتالية أرجعه الى الإخلاص الذي كان لدى الشيخ محمد رفعت وحسن خلقه مع الناس وحبه للمساكين ومعاشرته إياهم قائلاً إن الله منح شيخنا صوته الحسن جزاءً بما كانت لديه من صفات حميدة فجعله مثلاً لا يتكرر وأسوة لكل من جاء من بعده من المقرئين.

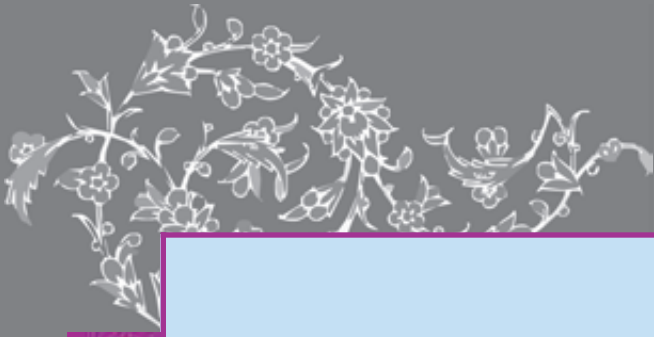
وعن اهتمام الشيخ محمد رفعت بالتجويد ومخارج الحروف قال الطاروطي أن التجويد هو الأهم في تلاوة القرآن الكريم وإن تخطيه يتلف التلاوة مشيراً الي أن الشيخ محمد رفعت وإدراكه منه لهذه الحقيقة كان ملماً بالتجويد ومشهداً علي أداء الحروف بشكل صحيح وهذا ما يزيد من تأصير تلاوته للقرآن الكريم علي المستمعين اليها.

وقال الطاروطي إن الشيخ رفعت من كبار عالم القراءة في العالم الإسلامي على مدي التاريخ وقد سبق زمنه بخطوات وأتي بالحن لم يسبقه اليها أحد مؤكداً أن كل من يستمع الي تلاوات الشيخ محمد رفعت يتأثر به ولكنه كان مبدعاً حيث لم يسبقه الي النعمات القرآنية أحد غيره فكان مقرناً للقرآن بالهام من الله تعالي.

وعما إذا كان الشيخ محمد رفعت قد تأثر بمن هم قبله من كبار القراء مثل "أحمد النداء" أم إنه جاء بأسلوب جديد أشار الطاروطي الي العدد القليل من التلاوات التي وصلت الينا من الشيخ محمد رفعت والى فقداننا الي نماذج من تلاوات "أحمد النداء" مبيناً أن ذلك يمنعنا من البت في أمر ما إذا كان شيخنا قد تأثر بالنداء ولكن ذلك أمر ممكن دون أن يكون مانعاً علي طريق حسابان الشيخ رفعت مبدعاً لأسلوب خاص به في التلاوة.

الطاروطي ذكر أن الشيخ محمد رفعت عاش في زمن لم يشهد المؤثرات الصوتية والإمكانات الهائلة التي نشهدها اليوم في

العدد الخاص بتكريم الشيخ محمد رفعت: أمير القراء

دوريات

رابح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٠٩

محمد رفعت " كان يتلو القرآن بروح من التقوى والإخلاص

أعرب أحد القراء المصريين البارزين، "الشيخ عبدالجليل البناء" أن المرحوم "الشيخ محمد رفعت" كان يبادر على تلاوة القرآن الكريم بروح من التقوى والإخلاص التي لا يمكن وصفها.

المستمعين وتأثر بنور الهداية في قلب الإنسان. وأعتبر عبدالجليل البناء التلاوات القرآنية للقارئ "محمد رفعت" تمثل مخزوننا ثميناً للأجيال القادمة ليتمكنوا من الاستفادة من هذه المدرسة القرآنية لتعلم فن تلاوة القرآن الكريم.

وأضاف بأن جميع قراء القرآن الكريم مديونون للقرءاء البارزين من أمثال الأستاذ محمد رفعت الذين قد عملوا على تكريس حياتهم لتلاوة وخدمة القرآن الكريم.

بأن جميع قراء القرآن الكريم مديونون للقرءاء البارزين من أمثال الأستاذ محمد رفعت الذين قد عملوا على تكريس حياتهم لتلاوة وخدمة القرآن الكريم

وفي حوار له مع مراسلنا أبرز أحد القراء المصريين البارزين، الأستاذ "عبدالجليل البناء" ذلك وقال: أن الأستاذ المغفور له "محمد رفعت" أحد النجوم المتألقة في سماء التلاوات القرآنية إذ كان يتلو القرآن بروح من التقوى والإخلاص ومع "رُوحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ". وأضاف بأن محمد رفعت كان من أبرز مشاهير التلاوة

دورياتنا

رايك

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١١٠

تقليد أسلوب الشيخ "محمد رفعت" ليس أمرا دائما لدى القراء

الدارسون له أن كل من استمع الي تلاوته من مسلمين وغير مسلمين وصفوا صوته بالصوت الآتي من أعلي السماء ومن عالم الملائكة.

و اشار حسين حمدان الي المميزات التي يتميز بها صوت الشيخ محمد رفعت وأسلوب تلاوته مبينا أن الشيخ كان من نجوم فلك قراءة القرآن الكريم الوهاجة ومن عباقرة هذا الفن حيث أبدع الكثير في مجال النغمات والألحان القرآنية وكان يتميز بين كبار عالم القراءة بسيطرته التامة علي الموسيقى القرآنية والتجويد ومخارج الحروف.

وعما إذا كان الشيخ محمد رفعت أبدع أسلوبا جديدا في تلاوة القرآن أم أنه تأثر بمن سبقوه قال حمدان إن الشيخ محمد رفعت كان من عباقرة هذا المجال ولكن ذلك لا يعني أنه لم يتأثر بأحد من الجيل السابق عليه وصحيح أنه لم يصل الينا شيء من القراء السابقين علي محمد رفعت ولكن البديهي أن يكون الشيخ تأثر في بداية حياته القرآنية بأسلوب آخرين وعلي رأسهم المقرئ الشهير "أحمد النداء". وأشار حسين حمدان الي أنه حين اصيب الشيخ رفعت بسرطان الحنجرة حاول الكثير من المسلمين حينذاك مساعدته في التخلص من المرض والعودة الي تلاوة القرآن الكريم وذلك بسبب المكانة المرموقة التي كان يتبوأها آنذاك بين أقرانه وبسبب الصوت السماوي الرخيم الذي كان يتمتع به.

حسين حمدان وفي معرض كلامه عن اهتمام الشيخ محمد رفعت بمخارج الحروف وإقامته للمدرسة الفرقانية في التجويد أرجع سبب ذلك الي ظاهرة عامة بين كبار القراء المصريين الذين يرون أن للتجويد وأداء مخارج الحروف حقها دورا بارزا في تحسين الصوت والتلاوة والتقرب الي معاني القرآن الكريم.

وفي نهاية الحوار طالب حسين حمدان مقرئي القرآن في أنحاء العالم الإسلامي بالتعهد بمدرسة الشيخ محمد رفعت في القرآن لأن أسلوبه كان فريدا وقراءته للقرآن الكريم كان يعلوها خشوع والرهبة مضيفا أن الشيخ كان كثير التدبر في المفاهيم القرآنية ساعيا الي تطبيق هذه المفاهيم علي حياته.

أشار المقرئ اللبناني الدولي "حسين حمدان" الي أن عددا قليلا من القراء المصريين من أمثال "محمد الشرفاوي" و"محمد علاء الدين" يتبعون أسلوب الشيخ "محمد رفعت" في تلاوة القرآن الكريم مبينا أن هؤلاء لا يقلدون أسلوب الشيخ في كل حين وإنما يكتفون بتقليده في تلاوة بعض من قراءاتهم.

وقال "حسين حمدان" إن أسلوب الشيخ رفعت في تلاوة القرآن الكريم من الأساليب الخاصة التي يصعب تقليدها لأن الشيخ كان يتمتع بحنجرة مميزة وعاطفة روحانية قلما نجد لهما نظيرا بين من خلفه وهذا هو السبب في الإقبال القليل علي تقليد أسلوب محمد رفعت لدي الآخرين.

وحول الألقاب التي تميز بها الشيخ محمد رفعت من مثل "قيثارة السماء" و"صاحب الصوت الملائكي" و"أمير القراء" وما الي ذلك قال حمدان إن الكلام عن الشيخ رفعت لهو كلام من مدرسة كبيرة في قراءة القرآن الكريم وهذا ما أشار اليه الكثيرون من القراء ومن غير القراء الذين وصفوا شيخنا بأوصاف لانجد لها مثيلا في وصف أقرانه من كبار القراء.

وقال حمدان إن الشيخ محمد رفعت كان يتمتع بصوت سماوي ذي مصداقية وعاطفة عميقة وهذا ما يتفق عليه كل من يتناول حياة الشيخ وأسلوبه في تلاوة القرآن الكريم حيث يجمع

العدد الخاص لتكريم الشيخ محمد رفعت: أمير القراء

روزنامه

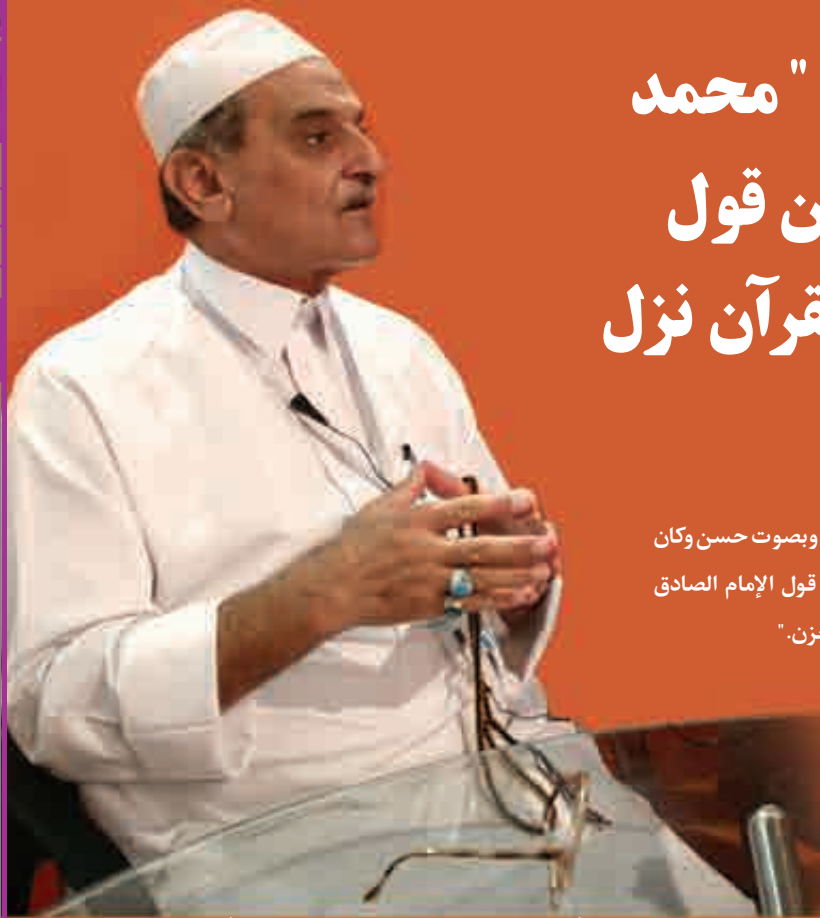
راهب

سال ششم

شماره ۷۸

۳۱ فروردین ۱۳۸۹

۱۱۱

تلاوات الشيخ " محمد رفعت " تنشأ من قول المعصوم " إن القرآن نزل بالحزن "

إن الشيخ محمد رفعت كان يتلو القرآن سلسا وبصوت حسن وكان في صوته بحة حزن يذكر الإنسان بما جاء في قول الإمام الصادق عليه السلام "إن القرآن نزل بالحزن فاقرووه بالحزن".

جاء ذلك ضمن حوار أجراه العضو في المركز الوطني للعلوم القرآنية ببغداد ومدرس الأسلوب البغدادي "محمد سعيد النعيمي" مع مراسلنا والذي قال إن الشيخ رفعت كان صاحب مدرسة ذا أسلوب رائد في

التلاوة ومسيطرًا كل السيطرة علي تجويد القرآن والألحان القرآنية مبيناً صوت هذا المقرئ المصري كان يشعل نار الشوق في صدور المؤمنين بحزنه وأنغامه الرائعة.

النعيمي أشار الي تلاوة الشيخ رفعت في بعض المساجد القاهرة وقال إن محمد رفعت لم يكن ذا صيت قبل افتتاح الإذاعة المصرية ولكن صيته ذاع بعد أن دخل الي الإذاعة قارنا للقرآن فيها مؤكداً أن الشيخ محمد رفعت تعلم أصول التجويد علي يد علماء الأزهر وكبار المختصين في علم القراءات وبرع في قراءة القرآن الكريم بمختلف رواياته وذلك بالرغم من فقدانه للبصر.

وقال النعيمي إن محمد رفعت كان المقرئ الوحيد الذي تمتع بصوت مقتدر في زمنه وذلك ما جعل الموسيقار المصري الشهير "محمد عبدالوهاب" يصفه بالخطير الكبير مبيناً أن صوت هذه الظاهرة الكبيرة كان من القوة بحيث كان يجلب الكثيرين الي مسجد "فاضل باشا" كل يوم جمعة حتي يستمعون الي تلاوته للقرآن الكريم مما يدل على تمكنه من الألحان القرآنية وسيطرته علي التجويد وعلم القراءات.

وأرجع النعيمي السبب في صعوبة تقليد أسلوب الشيخ محمد رفعت في تلاوة القرآن الكريم الي قوة الصوت والحنجرة لدي الشيخ وفنه في استخدام الألحان و سيطرته التامة علي التجويد مبيناً أن البعض قالوا إنه أدي حق كل حرف من الروف في مخارجه وصفاته وأدي حق الوقف والإبتداء وهذا ما يجعل من الصعب محاكاة صوته الحسن ومجارة أسلوبه في تلاوة القرآن الكريم.

واضاف النعيمي قائلاً إنه وبالرغم من هذه الصعوبات التي تعترى مجارة الشيخ محمد رفعت في صوته ومحاكاة أسلوبه في التلاوة وكذلك بالرغم من العدد القليل من التلاوات التي وصلتنا من هذا الشيخ إلا أن أسلوبه يجذب الكثيرين من القراء اليه حيث نري إن عدداً من القراء حاولوا تقليد أسلوب الشيخ في تلاوته للمصحف الشريف.

وكنماذج علي الذين حاولوا تقليد أسلوب الشيخ محمد رفعت من بين القراء المعاصرين قال هذا المقرئ العراقي إن من بين هؤلاء "عبدالرحمن توفيق البغدادي" و"ناظم كامل الموصللي" من العراق والشيخ "عبدالفتاح الشعشاعي" والشيخ "أبو العينين شعيشع" من بين كبار القراء المصريين.

حوار مع "الدكتور فراج" صهر الشيخ محمد رفعت

أن يحصلوا على تلك التسجيلات وتم إعادة طبعها واستعانت الإذاعة بالقارئ الشيخ أبو العينين شعيشع في إستكمال بعض الآيات وربطها في الأسطوانات المسجلة لوجود عيوباً فنية بها، وهى التى تذاع الآن.

اجرى "مركز آل البيت (عليهم السلام) العالمي للمعلومات" حواراً مع الدكتور فراج صهر الشيخ محمد رفعت وتحدث فيه عن اسرار ومعلومات لأول مرة عن حياة الشيخ الفقيه.. فاليكم التفاصيل

هاجمت الزغطة الشيخ محمد رفعت مع بداية عام ١٩٤٣م فكانت بداية رحلته مع المرض الذى أحتار الأطباء فى علاجه منه حتى توفى عام ١٩٥٠م... فماذا كان يفعل طوال هذه الفترة؟ وهل أمتنع عن القراءة فى الإذاعة؟

لقد سجل الشيخ رفعت بعض السور القرآنية لإذاعة الـ ب.ب.س البريطانية، على شرائط كاسيت قبل أن يسجل للإذاعة الأهلية المصرية.... لماذا؟ أول تسجيل للشيخ رفعت بصوته كان تسجيلاً أهلياً.. فقد سجل له صديقه "زكريا باشا مهران" صاحب بنك مصر و"الحاج محمد خميس" التاجر الكبير المعروف فى ذلك الوقت سورتا (الكهف ومريم) على أسطوانة.. ثم طلبت منه بعد ذلك إذاعة الـ ب.ب.س البريطانية أن يسجل لها القرآن بصوته فرفض معتقداً أن ذلك يعد حراماً على اساس أنها إذاعة أجنبية فأستفتى "الشيخ المراغى" شيخ الأزهر فى ذلك الوقت فصحح له إعتقاده فسجل لها سورة مريم وبعد ذلك طلبت منه الإذاعة الأهلية أن يسجل لها وكان فى مرضه الأخير فسجل لها بعض السور كالكهف ومريم ويونس على أسطوانتين إلا أن صوته كان غير مرض بالنسبة له وظلت الإذاعة تذبع له تلك التسجيلات طيلة حياته ولم يكن راضياً عنها، وبعد وفاته علم المسؤولين بالإذاعة أن هناك تسجيلين آخرين عند صاحبيه زكريا مهران ومحمد خميس وبعض التسجيلات الأخرى وبصوت قوى وأستطاعوا

لقد هاجمه المرض فى عام ١٩٤٣م كما ذكرت وكانت الزغطة شديدة جداً حيث كانت تلازمه فترة طويلة تزيد على الثلاث ساعات يومياً فذهب إلى الكثير من الأطباء وتم أخذ بعض المسكنات ولكن لفترة قصيرة إلا أنها عاودته مرة أخرى وكان الأطباء قد نصحوه بأن يشرب السوائل من الإناء بطريقة معينة مما قد يساعد ذلك فى منع الزغطة.. وكان فى تلك الفترة يذهب إلى الإذاعة يومين فى الأسبوع هما يومى الأثنين والجمعة وذلك حتى عام ١٩٤٨م حيث أشدت عليه المرض الذى كان يهاجمه أغلب ساعات يومه دون إنقطاع حتى أنها هاجمته مرة أثناء قراءته بالإذاعة فأمتنع عن الذهاب إلى الإذاعة بعدها لشعوره بالخوف على ضياع مكانته كقارئ عظيم مكتفياً بما قدم حتى أنه فضل القراءة فى إحدى مساجد حى السيدة زينب وهو مسجد فاضل كان يقرأ فيه القرآن

دون ان يذهب إلى الإذاعة.

ولماذا كان يذهب إلى مسجد فاضل فقط دون الإذاعة ما دام قادراً على القراءة والتلاوة؟

لقد سألته نفس سؤال حضرتك فقال: أنا اعرف بحالتي عندما أقرأ القرآن، فقد يكون صوتي قوياً فأنطلق كالحصان الجموح وأحياناً أخرى يكون صوتي ضعيفاً لشدة إرهاقي وسوء حالتي النفسية من شدة المرض، فإذا ما قرأت في المسجد وكنت على غير ما يرام سترني أصحابي وأحبابي أما في الإذاعة فهذا الأمر لن يكون في صالحى وأنا لا أفضل ذلك في أيامى الأخيرة.

عندما اشتد المرض بالشيخ محمد رفعت أعلن الكاتب والصحفى الكبير الأستاذ أحمد الصاوى محمد عن فتح إكتتاب لعلاج الشيخ محمد رفعت إلا أن الشيخ رفض.. لماذا؟ وما حقيقة ذلك الأمر؟

فى يوليو عام ١٩٤٩م كانت مجلة "المصور" قد نشرت خبراً مصوراً عن مرض الشيخ محمد رفعت فأعلن "الأستاذ أحمد الصاوى محمد" عن فتح إكتتاب لعلاج الشيخ وجمع التبرعات فأثار ذلك الخبر حزن محبيه والمعجبين بصوته وتم جمع ما يزيد عن خمسين ألف جنيهها وعندما علم الشيخ رفعت بذلك قال: أنا مستور والحمد لله ولست فى الحالة التى تستوجب جمع هذه المبالغ وإذا كان على العلاج فالأطباء يعالجوننى ولكنهم لم يستطيعوا وقف هذا المرض ومنعه كما ان هذه المبالغ أصحابها أولى بها منى فهم الفقراء والمحبين لصوتى حقاً ولكنى والحمد لله لست فى حاجة إلى كل هذا المال.. ثم قال لى: أحضر ورقة فأحضرتها فقال: إكتب وأملانى.. إلى الأستاذ أحمد الصاوى.. أعتذر عن قبول هذه التبرعات.. وأن مرضى بيد الله وهو القادر على

شفائى وإنى لأشكرك وأرجو أن تشكر كل الذين جمعوا لى هذه التبرعات على روحهم الطيبة وحبهم لى.. فلما أرسلنا هذه الرسالة إلى الأستاذ أحمد الصاوى كتب بجريدة "الأهرام" يثنى على عفة الشيخ رفعت وأخلاقه وتأثير القرآن عليه فى سمو نفسه وعلوها وقد توفى رحمه الله بعد ذلك بعام واحد.

ما عدد أولاده؟

خمسة أبناء أكبرهم "محمود" وولد عام ١٩٠٦م موحد توفى صغيراً ثم "محمد" وولد عام ١٩٠٩م ثم "أحمد" عام ١٩١١م ابنته زوجتى وولدت عام ١٩١٤م ثم "حسين" وولد عام ١٩١٩م وقد توفاهم الله جميعاً.

لم تكن العلاقة بين الشيخ رفعت والشيخ طه الفشنى طيبة.. لماذا؟

هذه ليست حقيقة ولكن كل ما فى الأمر أن الشيخ رفعت كان قد طلب من "الشيخ طه الفشنى" الموافقة على زواج إحدى بناته لأحد أبنائه فرفض الشيخ طه الفشنى.. فغضب الشيخ رفعت ولكن هذا لم يدم طويلاً لأن الشيخ رفعت كان يحب الشيخ طه ويحب صوته وكذلك إنشاده. رغم إعجاب الشيخ محمد رفعت بالشيخ على محمود وبخاصة آدائه.

فى التواشيح و الأبتهاالات الدينية إلا أنه كان يلقبه بالبهلوان.. لماذا؟

لم يكن هذا رأى الشيخ رفعت وحده فقد قال لى ذات مرة أن المشايخ يلقبون "الشيخ على محمود" بالبهلوان ولما سألته: لماذا؟ قال: لأنه يسرح بالنغم فى الأنشاد ويتوه مع المستمعين ويتوهمهم معها ويطلع وينزل بكلتا يديه من شدة الإندماج كالبهلوان ثم يعود إلى ما بدأ به فى يداية إنشاده دون أن يخطىء حتى أننا كنا نخشى عليه ألا يستطيع العودة

فى إنشاده وإلى ما بدأ به فإذا به يعود وأقوى فينال إستحسان الناس وتقديرهم.. ولذا فقد كان يكرر دائماً أن الشيخ على محمود لا يبارى فى الأداء الإنشادى والإبتهالات.

كان الشيخ محمد رفعت أحد اقرباء جماعة النقشبندية فكيف كان فكره مع هذه الجماعة؟ وهل أثر ذلك على سلوكه العام؟

كانت هذه الجماعة إحدى الجماعات المتصوفة وكانت تؤمن بمبدأ الخلة أى الأصدقاء مع الله وعدم التكلف معه لكثرة انشغالهم بالتعبد والتقرب إليه وهم يعتقدون أنه ليست هناك حواجز بينهم وبين الله فهم مقربون أحباب الله سبحانه وتعالى وكنت أسمع حينما يختلى بنفسه يناجى ربه بصوت مسموع وعندما كان يقول مناجياً: أنا مذنّب صحيح.. أنا مش معترض.. أنا معترف بذنبي.. أنا حبيبيك خادم القرآن.. وكان المقصود من هذا الإسم لهذه الجماعة هو نقش إسم الله على الصدر دليل على المحبة الفياضة لله عز وجل وبدون حدود فيقول: أنا كل إلى طالبه منك أنى أستمر فى خدمة القرآن... اشفينى يا رب مش عايز أموت وأنا عيان كده عايز أخف وأقرأ القرآن من تانى وبعدين أموت.. ولا أقولك إنت عارف كل حاجة وأنا مش ح أقول أى حاجة.. وأنا عبدك وأنت ربي وراضى بكل اللى تقسمه لى.. وكان هذا الإيمان بالله وهذا الحب يجعله هادئ النفس قوى الإيمان لا يهتم بالدنيا ولا المال وكان كل همه هو تلاوة القرآن فقط فهو يتمنى الشفاء من أجل قراءة القرآن فقط.

هل كان يدرّب صوته قبل أن يذهب إلى الإذاعة؟

كان ذلك شيئاً مقدساً وبخاصة قبل ذلك للإذاعة ففى كل صباح يدرّب صوته حيث يدخل حجرته ويمسح حلقه بريشة أشبه بعمل مس للحلق ثم يظل فى حجرته لمدة تزيد عن النصف ساعة يختبر صوته وعندما كنا نسأله عما كان يفعل كان يقول: أختبر صوتى لأعرف مدى قدرتى للوصول لمقام معين موسيقى معين وكذا أدرب صوتى على النغمات العالية.

لماذا رفض الشيخ رفعت دعوة المهراجا الهندى حيدر أباد لقراءة القرآن بالهند؟

كان الشيخ رفعت يرفض التكسب عن طريق القرآن وعندما دعاه "حيدر أباد" للسفر إليه بالهند وترتيل القرآن فى حفلات يوييله مقابل ١٥ ألف جنيه.. رفض.. وعز عليه أن يرحل إلى الهند خاصة بعد أن علم بنية حيدر أباد بمحاولة إثنائه عن عزمه بالرجوع إلى مصر فى حالة الموافقة على السفر للهند. وقد حاول الموسيقار محمد عبد الوهاب أن يثنيه عن الرفض وأغراه بالاستعداد لمرافقته فى تلك الرحلة إلا أنه أصر على الرفض ولم يسافر ولم يقبل تلك الدعوة.

وكيف كانت علاقة الإذاعة المصرية به فى أواخر أيامه؟

تجاهلت الإذاعة المصرية تسجيلات الشيخ محمد رفعت فى أواخر أيامه رغم أنه كان فى أشد الحاجة إلى المال للإنفاق على وكانت الإذاعة تذيع له تسجيلات واحداً فى الشهر مقابل خمسة جنيهات فأهابت مجلة المصور بمحطة الإذاعة أن تحسن معاملة الشيخ فى محتته فصارت الناس تسمع صوته مرة فى الأسبوع.

هل ورث أحد من أبناءه حلاوة الصوت؟

إبنة محمد كان يحفظ القرآن وكان صوته حلواً ولكنه لم يحترف القراءة.

ما هى الأمانة التى توفى دون تحقيقها؟

كان دائماً ما يدعوا الله ألا يتوفاه وهو مريض بهذا المرض الذى أثر على صوته وهو الزغطة وكان له أثراً سيئاً على حالته المعنوية والنفسية مما أدى إلى إحتجابه عن القراءة حتى توفى عام ١٩٥٠م.

قيل أن الشيخ محمد رفعت ولد مبصراً؟ فهل هذه المقولة صحيحة؟

بالفعل ولد مبصراً.. وقد قالت لى إبنته هذا الكلام نقلاً عنه فقد كان جميل الشكل عند ولادته فحسده الناس فهاجمه مرض فى إحدى عينيه ولكن الإهمال فى العلاج أثر عليها وعى عينه الأخرى فضعف بصره شيئاً فشيئاً حتى فقدت إحداهما القدرة على الإبصار وظلت الأخرى ضعيفة إلا أنه كان يرى بها بعض الشئ وظل كذلك حتى عام ١٩٣٦م وبينما كان يقرأ سورة الكهف بمسجد سيدى جابر الشيخ بالإسكندرية إذا أحتشد الناس بالمسجد على غير وألتفوا حوله بعد صلاة الجمعة ليعانقونه ويقبلونه وبينما هم كذلك حاول أحدهم أن يصل إليه وسط التفاف الناس حوله ليقبله فطالت أصابع يده تلك العين عن غير قصد ففتأها وفقد بصره تماماً بعدها.

ما هى ثروته التى تركها حال وفاته؟

بيته المكون من ثلاثة طوابق.. قام بتأجير طابقين منها. ويوم أن أضطر إلا تأجير الطابق الثانى ليستعين بالإيجار على مطالب العيش لازم غرفة نومه أسبوعاً كاملاً أمضاه فى البكاء ويوم أن أضطر إلى تأجير الطابق الأرضى كان الحزن يملأ حياته والكآبة تخيم عليها كذلك قطعة أرض بشارع المنيرة عليها سبعة دكاكين وأربعة أشرطة فى الإذاعة وبعض الأسطوانات الموسيقية لبيتهوفن وموزار وشوبرت وفجنر وإسطوانات منيرة المهديّة وبعض الأسطوانات التركية.

خبراء: تلاوات الشيخ محمد رفعت تعبدية مئة بالمئة

وكل ما نملك. مشيراً الى حديث للرسول الاكرم (صلى الله عليه وآله وسلم) يقول فيه: «عليكم بالقرآن فاتخذوه اماماً وقائداً»، وقال: ان هذا الحديث يؤكد ان الاهتمام بالقران الكريم هو من ضروريات حياتنا.

واضاف: ان اقامة ندوات حول تلاوة القران الكريم لا يعنى تجاهل ضرورة التطرق الى المفاهيم القرآنية، لكن قراءة وتلاوة القران الكريم هي بوابة التدبير في آياته.

واشار الناشط القرآني المخضرم الى مؤامرات الغرب التي تقدم نماذج شريرة وخاطئة للشباب، معتبراً ان اقامة هذا النوع من الندوات يمكن من تقديم نماذج من خلال سيرة افراد مثل الاستاذ محمد رفعت.

من جانبه، اشار «السيد محسن موسوي بلده» الى نعمة الصوت التي منحها الله سبحانه وتعالى للانسان، لافتاً الى قوله تعالى «وَقُلِّبَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلِداً وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِليٌّ مِّنَ الدَّالِّ وَكَثِيْرَةٌ تَكْبِيْرًا» قائلاً: بناء على هذه الآية، فانه

اقيمت في العاصمة الايرانية طهران ندوة حول شخصية القارئ المصري الممتاز الشيخ محمد رفعت الملقب بـ(المعجزة-قيثارة السماء - الروحاني- الرباني- القرآني- كروان الإذاعة- الصوت الذهبي- الصوت الملايكي- صوت عابد- سوط عذاب وصوت رحمة) واسلوبه في تلاوة القرآن الكريم.

هذه الندوة اقيمت في قاعة المؤتمرات بالمكتب الرئيسي لوكالة الانباء القرآنية العالمية "ايكنا" في طهران شارك فيها الناشط القرآني المخضرم «عباس سليمي»، والحكم القرآني الدولي «السيد محسن موسوي بلده»، والخبير القرآني «مهدي دغاغله»، والقارئ القرآني الدولي «احمد ابو القاسمي»، وجمع من عشاق القران الكريم والناشطين في المجال القرآني.

وقد اكد «عباس سليمي» في بداية الندوة عن اهمية وضرورة تنظيم هذا النوع من الجلسات والندوات، معرباً عن امله ان تكون نتائجها مليئة بالخير والبركة للمجتمع القرآني لان القران هو هويتنا

يوصف بـ«الصوت المعبر الخاشع»، مضيفا: لقد قيل عن الاستاذ رفعت ان الملائكة تصغى لتلاوته، وقيل ايضا ان التاريخ عقيم عن انجاب مثله، وكل هذه الاقوال وغيرها تدل على المكانة الهامة والمميزة لهذا القارئ القراني الكبير.

من جانبه، اشار الناشط القراني «عباس سليمي» الى ان اذاعة القاهرة كانت تبث تلاوات الاستاذ محمد رفعت بشكل مباشر يومي الثلاثاء والجمعة من كل اسبوع، قائلا: على الرغم من ان هذه التلاوات كانت تبث بشكل مباشر الى ان جمع كبير من الناس كان يتجمعون في المكان الذي يتلو فيه للاستماع اليه حضوريا.

واضاف: يقال ان شوارع القاهرة كانت تخلو من المارة في اوقات بث اذاعة القاهرة لتلاوات الاستاذ رفعت، لان الناس بسبب عشقها الشديد لصوته وتلاواته كانت تذهب الى نازلها لكي تستمع اليه.

وقال ان القارئ المصري المعروف الاستاذ الشيخ «ابوالعينين شعيشع» كان من القراء الذين تأثروا كثيرا بتلاوات الاستاذ رفعت، وحتى يقال ان الاستاذ عبد الباسط كان في بداياته يقلد الاستاذ رفعت.

وردا على سؤال من احد الحاضرين، قال: انه يجب الانتباه الى ان كل وردة لها عطرها الخاص، وهذه الندوة لا تهدف الى التاكيد على نشر وتشجيع اسلوب واحد ومحدد في التلاوة دون الاخر، متابعا: عندما يطلب اساتذة القران من قارئ معين تقليد اسلوب احد القراء المعروفين دون غيره، فهذا امر تعليمي بحت ويعود الى ان صوت هذا المتعلم مناسب لتقليد هذا القارئ المعروف دون غيره.

بدوره، وردا على سؤال واحد الحاضرين، اكد القارئ القراني الدولي «احمد ابو القاسمي» ضرورة تغيير النظرة الحالية الموجودة تجاه تلاوات بعض القراء المعروفين، مؤكدا: ان النظرة الحالية الموجودة لدينا تجاه تلاوات بعض القراء هي نظرة خاطئة ويجب اصلاحها.

واضاف: اذا كان لدينا تصنيفا في قراءة القران الكريم، فهذا لا يعني ان يقوم قارئ مبتدئ بتقليد الاستاذ رفعت، لكن يجب ان نعلم ان تلاوات الاستاذ رفعت ليست في حد يستطيع اي شخص مبتدئ ان يقلدها.

اذا قام العلماء المختصون بالتعمق فقط بمسألة نعمة الصوت، لتوصلوا الى انه لا يجب عبادة غير الله سبحانه.

واضاف: عندما نستمع الى تلاوات الاستاذ رفعت نستنتج انها استثنائية من حيث الدقة والظرافة، واذا استمعنا الى تلاوته للاية الـ ۲۴ من سورة مريم، ندرك الدقة العظيمة التي يتميز بها صوت هذا الاستاذ.

من جهته، اكد الخبير القراني ورئيس فرقة الثقلين الاهوازية للتواشيع «مهدي دغاغله» على اهمية تنظيم هذا النوع من الندوات والجلسات القرانية مشيرا الى ان نعمة الصوت وردت في الايات القرانية الى جانب نعمة القران الكريم، حيث يقول الله تعالى: الرَّحْمَنُ (۱) عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۚ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۚ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۚ (۴).

وقال رئيس فرقة الثقلين للتواشيع: ان الاستاذ محمد رفعت واضافة الى المزايا الممتازة في مجال الصوت واللحن وتصوير

المعاني في التلاوة، فانه كان يتمتع بمزايا شخصية وروحية وان تلاوات الاستاذ محمد رفعت تعبدية مئة بالمئة، فقد كان يهتم بمعاني الايات خلال التلاوة، ولذلك فان الخشوع كان من اهم مزايا تلاوات هذا الاستاذ الكبير.

تحدث القارئ القراني الدولي «احمد ابو القاسمي» في هذه الندوة عن المميزات الفنية لتلاوات الاستاذ محمد رفعت الذي جمع القدرة الصوتية والنبوغ معا مؤكدا: يوجد الكثير من الاشخاص لديهم صوت قوي ومستعد لكنهم لا يتمتعون بالنبوغ العملي والتطبيقي، كما يوجد الكثير من الاشخاص يتمتعون بالنبوغ العملي والتطبيقي ولكن ليس لديهم صوت قوي ومستعد.

واضاف: ان وجود القدرة والنبوغ في شخص واحد يمكن ان يوصله الى قمة التطور، وهاتين الميزتين كانتا مجموعتين في قمة كمالهما في شخص الاستاذ محمد رفعت.

واشار الخبير القراني «مهدي دغاغله» في كلمته خلال الندوة ان الخشوع في تلاوة القران الكريم هي من المميزات الهامة جدا، مؤكدا ان هذه الميزة بارزة جدا في تلاوات الاستاذ محمد رفعت.

وقال رئيس فرقة الثقلين الاهوازية للتواشيع: لقد كان الخشوع واضحا في تلاوات الاستاذ محمد رفعت لدرجة انه كان

يقال ان شوارع القاهرة كانت تخلو من المارة في اوقات بث اذاعة القاهرة لتلاوات الاستاذ رفعت، لان الناس بسبب عشقها الشديد لصوته وتلاواته كانت تذهب الى نازلها لكي تستمع اليه

دوره ثامن

رابح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١١٧

تلاوة الأستاذ " محمد رفعت " لسورة هود من أفضل مقتنيات المتحف البريطاني

الأستاذ وطريقته في التلاوة يبقيان على مستوي مختلف من السمو.

وعن فن الأستاذ رفعت في التعبير عن معاني الآيات القرآنية قال مهكام إن الأستاذ أبدع في استخدام النغمات القرآنية للتعبير عن معاني الآيات ووصل الي قمة هذا الفن حيث كان إذا تلي آية في العذاب يتبادر الي ذهن عذاب النار وإذا تلي آية فيها ذكر الجنة ألهم الي المستمع إحساسا بالجنة ونعم الله سبحانه وتعالى.

وأشار مهكام الي ظروف حياة الأستاذ رفعت قائلا إن الشيخ ولد في القاهرة وفقد بصره وهو في السادسة من عمره وتلمذ علي يد الأستاذ الشيخ "حمادة" ووصل الي القمة وهو في الثلاثين من عمره مبينا أن تلاوة الشيخ رفعت لسورة "هود" والتي تعود الي هذا العمر تعد من أفضل ما يفتنيه متحف بريطانيا.

وعما إذا كان الشيخ محمد رفعت قد تأثر بغيره من المقرئين قال مهكام إن من الطبيعي أن يكون الشخص قد تأثر بأسلوب الآخرين في تلاوة القرآن الكريم ولكن ذلك لا يعني أن نخنزل إبداعه الي مجرد إبداع مبينا أن الشيخ محمد رفعت كان يتمتع بأسلوب خاص به ولكنه كان استمرارا لجيل سابق من قراء القرآن الكريم.

قال أحد المخضرمين في مجال تلاوة القرآن الكريم إن أسلوب الأستاذ "محمد رفعت في قراءة القرآن الكريم يعلوه طابع روحي ومعنوي خالص يوحي الي المستمع أن الأستاذ مخلص في قراءته لله تعالى مبينا أن تلاوة هذا الأستاذ لسورة هود من أفضل مقتنيات المتحف البريطاني.

وحول الأستاذ محمد رفعت ومكانته في عالم تلاوة القرآن قال "حبيب مهكام" إن الشيخ محمد رفعت كان من كبار عالم قراءة القرآن الكريم وكان يتمتع بأسلوبه الخاص الذي يتسم بالروحانية ويعبر عن زوايا شخصيته السامية. وأضاف مهكام إن تسمية الأستاذ محمد رفعت بـ"إمام القراء" كانت في محلها حيث أن الشيخ كان مسيطرا علي مختلف الروايات في قراءة القرآن الكريم إضافة الي حفظه للمصحف الشريف والأسلوب الفريد الذي كان يتمتع به في التعبير عن معاني الآيات عبر النغمات المناسبة.

وأشار مهكام الي تلاوة الأستاذ لقصار السور في أربع عشرة رواية مبينا أن كثيرا من القراء من بعده تأثروا بأسلوب الشيخ في تلاوة القرآن الكريم وعلي رأسهم الشيخ "أبو العينين شعيشع" الي جانب الكثير من القراء لاسيما الإيرانيين ولكن صوت

تلاوات "محمد رفعت" "محاضرات في فن القراءة لكبار القراء"

مهدي قره شيخلو قال إن تلاوات الشيخ محمد رفعت تتضمن قدرا كبيرا من النقاط الفنية التي يمكن أن تفيد بالكثير المختصين بفن تلاوة القرآن الكريم حيث يمكن أن يستنتجوا الكثير من الطرائف في مجال موسيقى القرآن الكريم والتجويد من تلاوات الشيخ.

وأشار قره شيخلو إلى أن الشيخ رفعت يسبقنا حوالي ثمانية عقود في الزمن ولذلك فإن علينا النظر إلى الإمكانيات المتواضعة في تسجيل الصوت والمتوافرة في زمنه مما يبين أن قدرا كبيرا من الجودة نابع عن قوة الشيخ في تلاوة القرآن الكريم مما يجعل من قراءته ينبوعا يروي عطش المختصين في هذا المجال.

وقال قره شيخلو إن محمد رفعت كان من العباقرة في مجال تلاوة القرآن الكريم وإنه أبدع طورا خاصا في مجال تلاوة القرآن الكريم من سماته التناسب بين الألحان المستخدمة ومعاني الآيات المتتالية حيث يمكن للممارسين لتلاوة القرآن الكريم أخذ الكثير من ينبوع تلاوته للقرآن الكريم.

قال أحد المقرئين الإيرانيين الدوليين إن عدم إقبال الجمهور علي قراءات الشيخ محمد رفعت راجع إلى المستوى العالي من التعقيد الفني الموجود فيها مبينا أن تلاوات محمد رفعت تعد محاضرات في فن التلاوة لكبار مقرئي القرآن الكريم.

وقال "مهدي قره شيخلو" حول الأستاذ "محمد رفعت" إننا نستطيع تقسيم التلاوات إلى قسمين هما التلاوات التي يمكن محاكاتها واستخدامها في تعليم فن التلاوة علي غرار تلاوات الشيخ محمد صديق المنشاوي والشيخ عبدالباسط عبدالصمد والتلاوات التي لا يمكن تقليدها مثل تلاوات الشيخ محمد رفعت.

وأرجع مدير منظمة "دار القرآن الكريم" السبب في عدم إمكانية تقليد قراءات الشيخ رفعت إلى الدقائق الفنية الكثيرة التي تتمتع بها تلاوات هذا الشيخ مبينا أن هذه الدقائق التي تعقد تلاوة محمد رفعت للمصحف الشريف يمكن أن تكون السر وراء عدم إقبال العامة علي تلاواته للمصحف الشريف.

إن تلاوات الشيخ محمد رفعت تتضمن قدرا كبيرا من النقاط الفنية التي يمكن أن تفيد بالكثير المختصين بفن تلاوة القرآن الكريم حيث يمكن أن يستنتجوا الكثير من الطرائف في مجال موسيقى القرآن الكريم والتجويد من تلاوات الشيخ

دوريات

رايح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١١٩

إبداعات الشيخ "محمد رفعت" في تلاوة القرآن تجعل من قراءاته منعدمة النظير

قال أحد الحكام الدوليين لمسابقات القرآن الكريم عن الشيخ "محمد رفعت" إن رفعت كان يميل الي التنوع في استخدام الألحان والنعلمات القرآنية وإنه كان مجيدا في تطبيق النغمات القرآنية وأسلوبه كان مفاجئا للمستمعين.

"محمود لطفي نيا" حول مكانة الشيخ "محمد رفعت" صرح أن رفعت من أصحاب الفترة الرهيبية في قراءة القرآن الكريم والتي أنتجت جيلا بأكمله من المقرئين الكبار من أمثال الشيوخ عبدالفتاح شعشاعي وصديق منشاوي وعلي محمود وأحمد ندا.

وفي توضيح له عن تلك الفترة قال لطفي نيا إن كبار المقرئين خلال تلك الفترة طوروا اسلوبين مختلفين في تلاوة النص القرآني حيث كان المنهج الأول والذي يمثله عبدالفتاح الشعشاعي يؤكد علي الأداء وفخامة البيان بينما كان يؤكد المنهج الثاني علي النغمات الموسيقية والتفنن في استخدامها لقراءة القرآن الكريم وإن الشيخ رفعت نمت في ظل ظروف مثل هذه.

لطفي نيا قال إن الشيخ رفعت كان يتمتع بصوت قوي ومقتدر يساعده علي أداء النغمات الموسيقية في قراءته للقرآن الكريم

بطريقة منعدمة النظير كما أنه كان يكثر من الإبداعات في تركيب الألحان القرآنية مبينا أن أغلب تلاوات الشيخ رفعت للنص القرآني كانت تتسم بنوع من الحزن حيث يمكننا وصف منهجه في تلاوة القرآن بالمنهج العاطفي الذي يؤكد علي تأدية الحق في إيصال معاني القرآن الكريم.

وقال لطفي نيا إن من سمات كبار القراء تمكنهم من النغمات القرآنية حيث يمكنهم تغيير النغمة والصوت حيث ما يريدون مما يجعل من المستحيل التنبؤ بما يقومون به خلال الخطوة الآتية وإن هذا يزداد صعوبة في المنهج العاطفي الذي يتمتع به الشيخ رفعت حيث يجعل من المستحيل محاكاة هذا الأسلوب من القراءة وتقليدها.

وأشار لطفي نيا الي الدقائق التي تعلقو تلاوة الشيخ محمد رفعت للقرآن الكريم مبينا أن ذلك يجعل من مستوى التلاوة عند الشيخ مستوى يفوق مقدرة الهواة بل وقوة كثير من كبار التلاوة من القراء المصريين وتجعل من تلاواته مدرسة تخصصية في فن تلاوة المصحف الشريف.

أغلب تلاوات الشيخ رفعت للنص القرآني كانت تتسم بنوع من الحزن حيث يمكننا وصف منهجه في تلاوة القرآن بالمنهج العاطفي الذي يؤكد علي تأدية الحق في إيصال معاني القرآن الكريم

العدد الخاص لتكريم الشيخ محمد رفعت: أمير القراء

دوره ٢٨

راهك

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٢٠

الأسلوب الخاص في التلاوة السبب وراء ندرة محاكاة القراء للشيخ " محمد رفعت "

إسماعيل ومحمد صديق المنشاوي ولم يتطرق واحد منهم الي أسلوب الشيخ محمد رفعت بشكا منفرد وذلك بالرغم من أن عددا من القراء الإيرانيين حاول تطبيق بعض من زوايا تلاوة الشيخ محمد رفعت لدي تلاوته للمصحف الشريف.

قال أحد الخبراء في مجال قراءة القرآن إن الإقبال الضعيف على تلاوة الشيخ محمد رفعت وتقليد أسلوبه مرده طريقة الشيخ الخاصة في بيان الحروف واستخدام النغمات الموسيقية.

وعن الأساتذة الدين تأثر بهم الشيخ محمد رفعت في تلاوة القرآن الكريم قال يارغول إن من المحتم أن يكون ثمة أساتذة تأثر بهم الشيخ محمد رفعت ولكن علينا أن نعلم جيدا أن الشيخ محمد رفعت أبدع منهجا خاصا بنفسه في تلاوة القرآن الكريم التصق باسمه وترك أثرا كبيرا علي من جاء بعده من المقرئين.

"بهروز يارغول" الذي كان يتكلم حول شخصية الشيخ "محمد رفعت" قال ذلك مؤكدا إن كثيرا من أساتذة فن تلاوة القرآن الكريم من الإيرانيين اختاروا أسلوب أحد كبار هذا الفن وطوروها وأودعوها لطلبتهم من الجيل التالي مبينا أن من بين هؤلاء لا أحد تطرق الي منهج الشيخ رفعت في التلاوة وذلك بسبب الصعوبات التي ترافق هذه الطريقة المعقنة.

وأشار يارغول الي سمات الأسلوب الذي أبدعه الشيخ رفعت في تلاوة القرآن الكريم مبينا أن تقليد هذا الأسلوب قليل الحدوث لدي القراء الإيرانيين ولكن عددا من كبار الأساتذة المصريين قلدوا هذا الأسلوب منهم الشيخ "محمد البسيوني" والشيخ "ابوالعينين شعيشع".

وقال يارغول في هذا الحوار الي أن أساتذة فن قراءة القرآن الكريم في إيران رحبوا بأسلوب كبار المقرئين من أمثال الشيوخ عبدالباسط عبدالصمد ومصطفى

من المحتم أن يكون ثمة أساتذة تأثر بهم الشيخ محمد رفعت ولكن علينا أن نعلم جيدا أن الشيخ محمد رفعت أبدع منهجا خاصا بنفسه في تلاوة القرآن الكريم

العدد الخاص لتكريم الشيخ محمد رفعت: أمير القراء

دوريات

رايح

سال ششم

شماره ٧٨

٣١ فروردین ١٣٨٩

١٢٢

"محمد رفعت" مؤسس علم وفن تلاوة القرآن الكريم في مصر

التلاوات المسجلة التي عرفت في مجال الأعمال والالحن الصوتية كانت للأستاذ "محمد رفعت".

وفى إجابته على السؤال التالي؛ هل الأستاذ "رفعت" تأثر بأسلوب القراء السابقين والمعاصرين له أم لا أكد ليالي: إن القراء المعاصرين تأثروا من بعضهم البعض حيث لا يمكن بتاتا التشكيك في هذا الأمر. كما قال ليالي: عندما كنا نلتقي بقراء مثل "شحات محمد أنور" و"محمد أحمد بسيوني" و"راغب مصطفى غلوش" و"متولى عبد العال" وغيرهم من القراء المصريين الآخرين الذين زاروا إيران آنذاك ونقول لهم إن تلاواتهم الراهنة تشبه كثيرا تلاوة فلان وفلان كانوا ينزعجون من أقوالنا.

وأشار ليالي إلى تفاوت تلاوات القراء المتقدمين والمتأخرين قائلا: إن كل من أصحاب مدارس التلاوات بمصر كالأستاذ "محمد رفعت" والأستاذ "محمد صديق المنشاوي" والأستاذ "مصطفى إسماعيل" والأستاذ "عبد الباسط محمد عبد الصمد" وغيرهم كان لهم طورا جديدا للأداء إلا أن ذلك لا ينطبق على القراء المتأخرين في مصر. كما أشار إلى المؤشرات الفنية للأستاذ "محمد رفعت" في تلاوة القرآن الكريم وقال: يجب إعتبار "محمد رفعت" مؤسس علم وفن تلاوة القرآن الكريم بمصر وإن أعماله وألحانه الصوتية تشهد على صحة هذا الإعتقاد.

يعتقد "أحمد ليالي" مدير قسم القرآن والمجاميع القرآنية في إذاعة القرآن الكريم إن الأستاذ المصري، "محمد رفعت"؛ هو مؤسس علم وفن تلاوة القرآن الكريم في مصر وإن أعماله وألحانه الصوتية تمثل دليلاً على صحة هذا الإعتقاد.

وأبرز "أحمد ليالي" بأنه يُعتقد إن أول التلاوات التي تم تسجيلها من قبل القارئ في مصر كانت للأستاذ "محمد رفعت". وأضاف: وحسب ما قيل في هذا الشأن إن السفير البريطاني لدى مصر آنذاك رغم أنه لم يكن مسلماً إلا أنه كان يحب الإستماع لتلاوات الأستاذ "محمد رفعت" حتى أنه كان يسجل تلك التلاوات بألة (الغرامفون) التي كان يمتلكها. واستطرد ليالي قائلا: لا شك أنه كان هناك الكثير من الناشطين في مجال القرآن الكريم قبل الأستاذ "محمد رفعت" إلا أن أول

إستخدام "اللحن البياني" من أهم مميزات تلاوة الأستاذ "محمد رفعت"

رفعت "يكفى أن نذكر أنه كان يلقب بـ"إمام القراء". وأضاف القارئ القرآني الإيراني المتفوق: إذا أردت وصف الأستاذ "محمد رفعت" بجملة واحدة فأنا أقول إنه عبقرى فى فن تلاوة القرآن الكريم وأرسله الله هدية إلى أهل الأرض. وتابع: إن صوت الأستاذ "محمد رفعت" كان صوتا ملكوتيا، وهو كان قارئاً شعبياً حيث كان يجتمع الناس أيام الثلاثاء والجمعة من كل أسبوع فى مسجد "فاضل" فى القاهرة للإستماع إلى تلاوته. وأشار إلى أن الأستاذ "محمد رفعت" كان يتقن معانى الآيات القرآنية التى يقوم بتلاوتها، فعلى سبيل المثال عندما كان يتلو الآيات القرآنية التى تتحدث عن الجنة، كان المخاطب يشعر وكأنه جالس فى الجنة ويراهن عن قرب.

إعتبر القارئ القرآني الإيراني المتفوق "امين بوي" إن إحدى أهم المميزات البارزة فى تلاوات الأستاذ "محمد رفعت" القرآنية هى إستخدامه "اللحن البياني" خلال تلاوة القرآن الكريم إضافة إلى صوته الجميل.

وقال "امين بوي"، إذا أردنا الحديث عن عظمة الأستاذ "محمد

العدد الخاص بتكريم الشيخ محمد رفعت: أمير القراء

هفتتتمین جشنواره ملی ادبی هفت‌فرآنی دانشتتت جوانان ایران **قصا سازی سوره های قرآن کریم**

رشته های هنری: پوستر- تصویر سازی- نقاشی- نقاشی خط- لوگو- عکس- نقش برجسته- مجسمه- هنر مفهومی- خوشنویسی (استغلیق- شکسته- نستعلیق- نسخ- ثلث- انواع خط کوفی) - تذهیب- گل مرغ- نگارگری
 رشته های ادبی: شعر کلاسیک- شعر نیمایی- شعر سپید- داستان کوتاه- داستان بلند- داستانک- مقاله- نثر ادبی
 موضوع: **سومالک کهد** - موضوع ویژه: **دستان احصاء کهد** - **مهلت ارسال آثار: ۱۵ شهریور ۱۳۹۱**
 آدرس: تهران، خیابان گلستان، خیابان گلستان، پلاک ۸۵، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، دفتر ثبت و انتشار، تهران، ۱۹۸۵۳۳۳
 سایت اینترنتی: www.haftefarani.com - www.diploma.ir

نخستین جستجو در ملی بلوتوث هادینی و قرآنی

مهلت ارسال آثار: بیستم مردادماه ۱۳۸۹ • www.iqna.ir/Bluetooth

همراه با جوایز ارزنده: کمک هزینه عمره مفرد، عتبات عالیات و مشهد مقدس. پ تاپ دور بین عکاسی، گوتی موبایل و اعطای کمک هزینه ساخت بلوتوث به صد بلوتوث برتر

